

Kronijk van den clerc uten Laghen Landen bi der zee.

<https://hdl.handle.net/1874/339892>

Handschrift van Frans van Mieris.

13. Dit Ms. is de kopij die
ter drukkerij, voor den Letter-
zetter, heeft gediend. —

*Hoofz 83
K. 2. 11. 6
11. 1*

Aevum medium.
Scriptores historici.

N° 83

VI E 1

1178 (Hist. 83) Charta. fol. 68 ff. Fol. 1-58
saec XV vel XVI ineuntis, fol. 59-68 saec. XV.

Kronijk van Holland van "een ongenoemt clerck ge-
boren vuyten laegen landen by der zee" (tot 1316),
fol. 1-58.

Kronijkje van Holland van 972- 1398 met een bij-
voegsel van 1466, fol. 59-68.

HS 1178 (6.E.1) dl 2

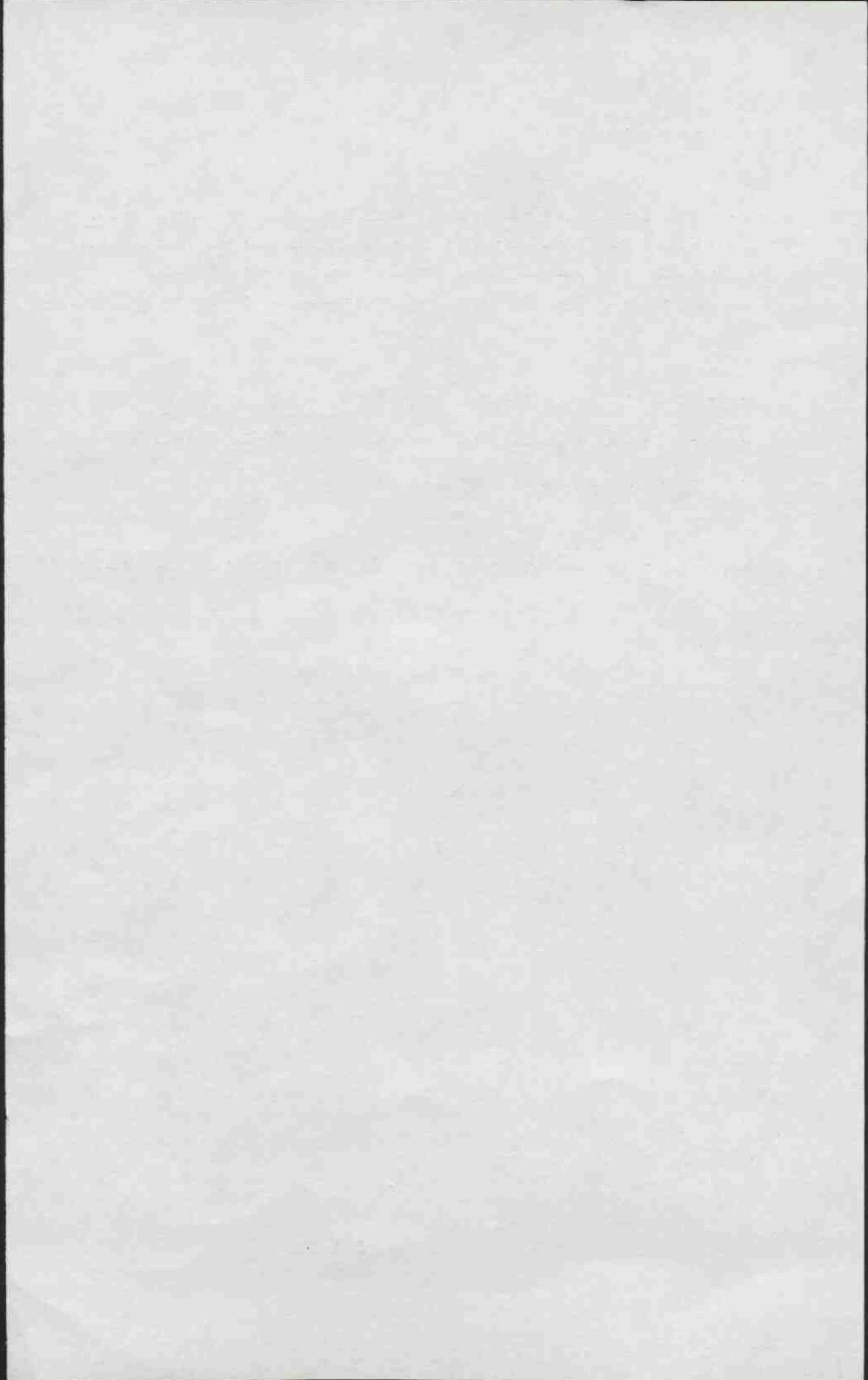
(dl.2: afschrift van Frans van Mieris dat gediend heeft als kopij voor zijn uitgave: Leiden, Pieter van der Eyk, 1740; een exemplaar in de UB-U: Moltzer 4.F.15)

f.I is in de druk f. *1r

f.II, 1-6 is in de druk f. *2r-3*2v

(f.7-12: aantekeningen)

Dan volgt pp.3-194, I, 1-30, is in de druk pp.1-235.

Chronijk
van
Holland
vanden

Klerk uit de Laage Landen bij der Zee:

nooit voorheen gedrukt.
met ^{enige} aantekeningen, ^{Zoo} van
Petris Scriverius
als van den
Uitgever.

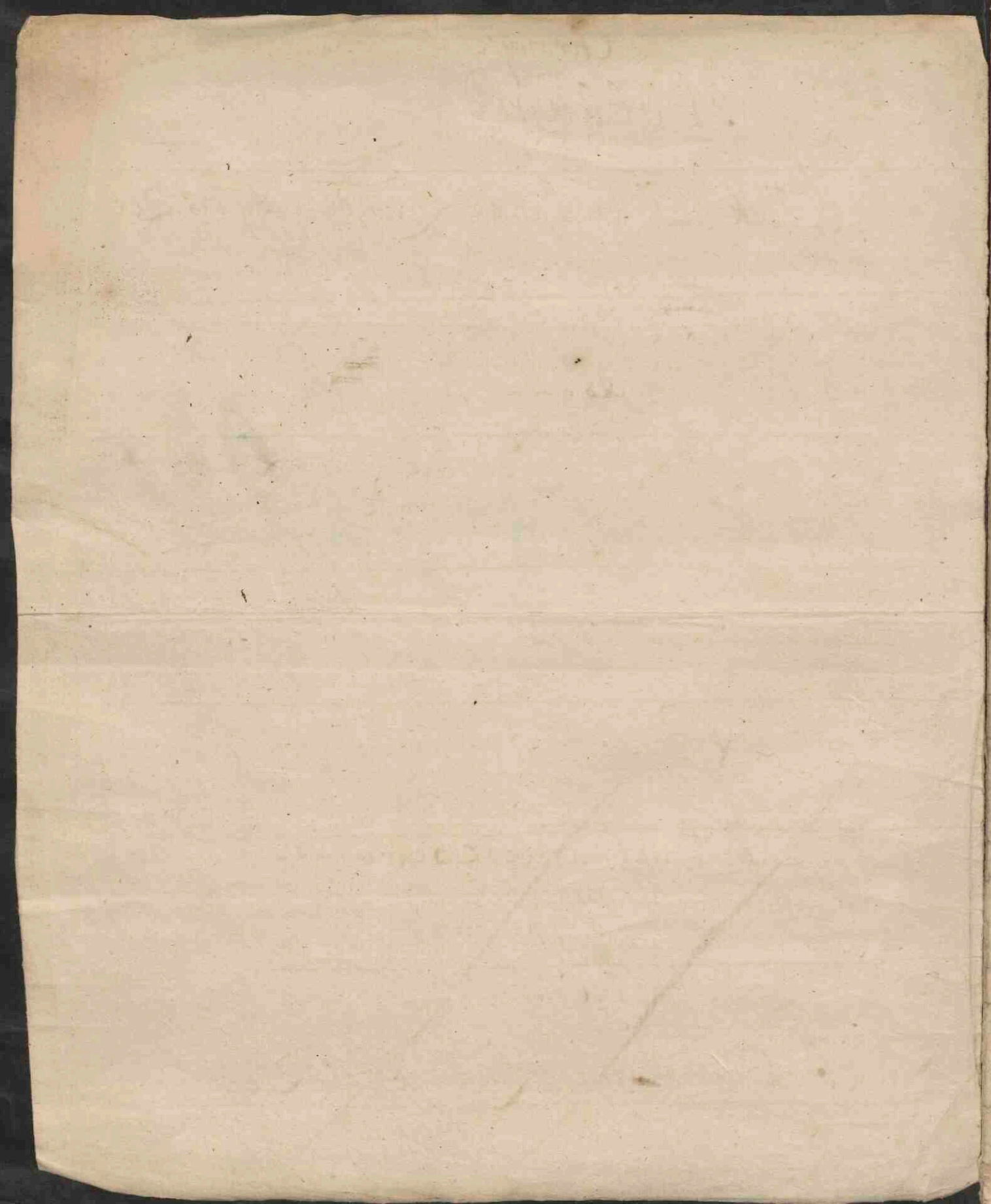

NB.

~~lijft oorsaal vijft te drücken.
De aangehaalde plaatfen die C. 2. C. 32. C. 47 te merken.
Het hooft op pag. i. Dus:~~

~~Chronijk
van
Holland
vanden~~

~~Clerk uit der Laage Landen bij der Zee.~~

Den Heere

Mr Gerard van Loon,

~~Uitwinnende in geleerdheid der Hollandsche Historien,~~
wordt deere

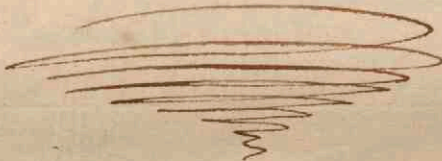
Kronijk van den Klerk der Laage Landen
by de zee,

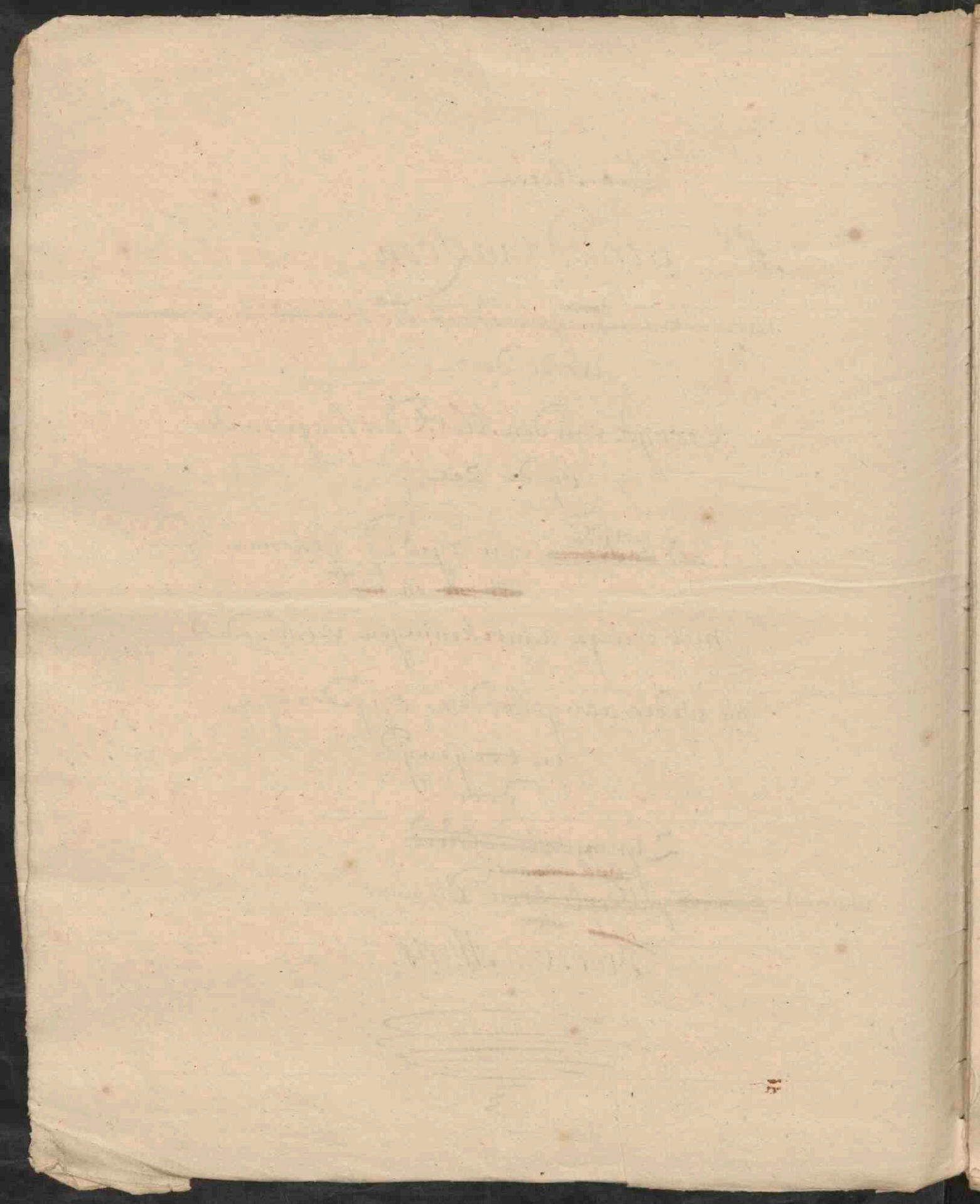
als ~~vervaard~~ ^{vervaard} van zijn Ed. gekoomen zijnde,
~~en~~ ^{bedacht} en ~~en~~

met eenige aantekeningen vermeerderd,
nu weder aangeboden, opgedraagen
en toegewijde,
door

Zijner ~~veledeelheids~~
~~verplichting~~ ~~voornemigen~~ ~~verplichten~~ Dienaar

Frans van Mieris.

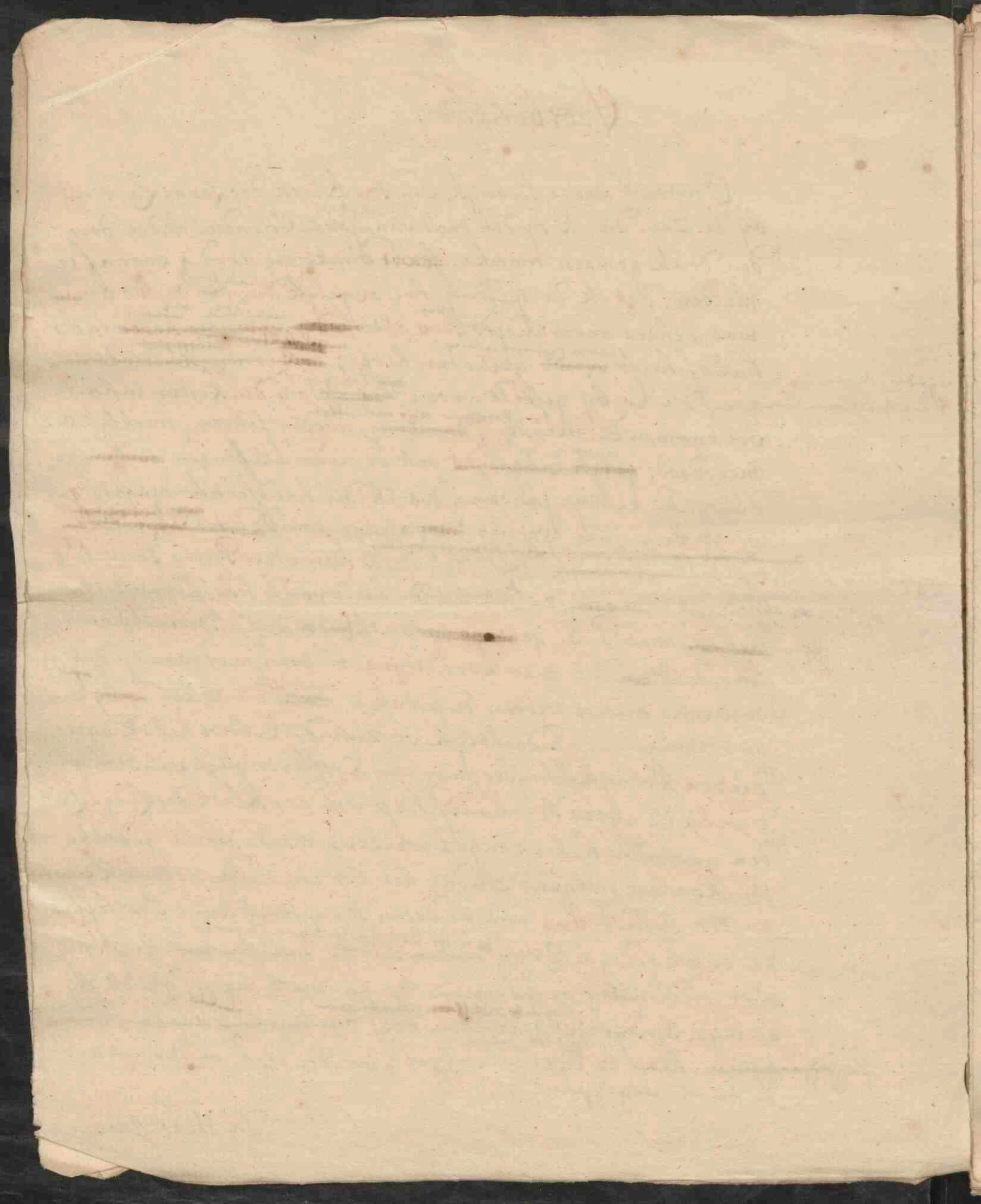

~~Voorbericht.~~
aan die leest.

Omtrent deere kronijk van den Klerk der Laage Landen
 bij de Zee, die ik op den raad van ^{versleyde} goede Vrienden heden door
 den driek gemeen maake, ~~aan~~ ^{aan} dunkt mij noodig voor af te
 melden, dat ik de spelding, hoe ongelijk die ^{aan} ^{ons} zich zelven
 was, echter onveranderd ^{des} zoo als ~~ik~~ ^{de} ~~ge~~ ^{ons} hebbe in het
 handschrift ^{alom vroetkruuyt} ~~wort~~, gelaaten hebbe; ~~en~~ ^{en} eenige kanttekenin-
 gen, die'er bij gebeld waren, ^{die} ~~ik~~ ^{giet} om den Kotten inhoud
 volkoomen te maaken, ~~en~~ ^{an des door 2295 veel zult g} ~~mij~~ ⁿ noodig scheen, merklijk ver-
 meerderd; ~~en~~ ^{op} ~~de~~ ^{ge} ook de aanmerklingen, ~~en~~ ^{ge}
 durende eenige jaaren, dat ik dit handschrift magtig ge-
 weet ben, niet weinig ~~aan~~ ^{aan} aangegroeid, ~~en~~ ^{de} ~~ge~~ ^{ge}
^{zo ik uit de hand van t schrift vast stelle}
 Enige daer aan ~~te~~ ^{te} ~~de~~ ^{de} ~~de~~ ^{de} door den geleerden Heer Petrus Scriverius
^{op deze kronijk maakt waer}, zoo ^{als} ik uit de hand van t schrift vast stelle,
 zijn ~~ik~~ ^{ik} met P. S. ~~get~~ ^{get} ~~met~~ ^{met} ~~om~~ ^{om} van anderen ~~af~~ ^{af} ~~on~~ ^{on} ~~de~~ ^{de}
 fcheidend, ~~en~~ ^{de} die hier voor ^{de} mijne te doen doorgaan en dus
 met eens anders veeten te pronken; ^{hoewel} ~~en~~ ^{ook} ^{was} ~~de~~ ^{de} ^{af} ^{ge} eeni-
 ge weinigen onbedachtlijk verzuimd; ^{is} Verders heb ik agter
 deeren Kronijk schrijver, nog een Kortkronijkje van Holland,
 t welk ik agter het handschrift van den Klerk der Laage Lan-
 den gevonden heb, en mijns weetens meede nooit gedrukt
 is, Raaten volgen; omdat het tot een zelfde oogmerk dient
 en tot opheldering van anderen kan strecken. ^{betreffen}
 De de waardigheid van ^{de} ^{en} ~~den~~ ^{de} Klerk, ^{waer} ~~daerom~~ ^{daerom} heeft mij
 niet ondienstig gescheenen de aanmerkingen, die ik bij
 eenige Schrijvers ^{op de zelve} gevonden heb, ~~om~~ ^{om} zyne waarde te doen
~~en~~ ^{en} ~~te~~ ^{te} ~~laaten~~ ^{laaten} volgen; ~~om~~ ^{om} dus zyne waarde
 te doen begiypen:

De Heer Jan

De Heer Jan van der Does, Heer van Noordwijk, enz. aan
Henrik Laurensz. Spiegel; in de voorreden op de Rijkskronijk
van Melis Stoke, ^{allende} ~~in~~ de geloofwaardigste ~~schrijver~~
Oude Historischrijvers van Holland, ~~schrijver~~ ~~is~~ ~~op~~ ~~ge~~ ~~g~~ ~~e~~ ~~l~~ ~~d~~ ~~t~~:

ijk spreek niet van den geen,
Die voor de tijden van Vrouw Jacob in't gemeen
Geacht hebben iet, belangend' onse Graven.
Gelyk Jan vander Breek, en [die voor Baeke Dragen]
De Schrijvers der⁵ Abdie: waar onder ic oic raem
Dee² een geweest te zijn, van wegen synen naem
Als noch ons onbekent & als insgelijx den³ tweeden,
Die tot Vrouws Ades doot vervollicht heeft zijn Reeden:
En die van't eijnde diens anvangen heeft zijn Werck,
Die sich⁴ Wilhelmus noemt: mit d'onbekende⁵ Clerck
Geboren bi der Zee wt onse laege Landen.
Mitsgaders den⁶ Heralit, den Hertochs Wilhelms handen
Toesendende zijn Boeck, oic Bejeren genoemd.
Dit sijn dair sich des Landts Historie van beroemt.

jn eenen

1. De Abdij van Egmond.
2. Melis Stoke, ^{de} was in naam aan den Heer van der Does niet bekend, gelyk
blykt uit de eerste druk van die Kronijk, in't jaer 1592. te Amster-
dam gedrukt, noch ook bij de uitgaave van den tweeden druk, die
in't jaer 1620. ~~was~~ in't licht gegeven wierd.
3. P. Meerhout bij sommigen genaamd.
4. Wilhelmus Monachus & Procurator Egmondanus.
5. De Schrijver die wij thans in het licht geeven.
6. Een nog ongedrukte Kronijk van Holland zoo ik meene.

In eenen ^{3.} Brief van Arnoldus Buchellus aan Petrus
Scriverius, gedagtekend den 25. Maest 1621. O. Stijl.

Aengaende de M.S. Duijtsche Cronique, geteyckent mette
hant van den Deecken van des Burch te wesen Becani, meene
dat den goeden Heet daer inne is geabuseert geweest, dewijlen
die in Deelen is verschillende met Becani Translatie, niet te=
genstaende eenige narrata daer mede over een comen, heeft
eertijts H. Gerrit van Renesse toebehoort, ende is bij sijn soone
H. Johan van Renesse aenden voorsz. Deecken geschoncken,
daer staen eenige dingen het selve geslacht betreffende wyl=
lopender vuytgedruct, als exempli gratia, de historie H.
Johans van Renesse cum suis tempore Guidonis Episcopi
Trajectensis wert aldus vertelt: Heet Jan van Renesse die
wart van vrienden gewarschout, t' Utrecht daer hi lach dat=
ten joncheer Willem overvallen wonden, enz. pag. 200, en 201.
Dit nartje verschilt van Becka, Heda, de Vulgare Cronyque
ende Bicans allen anderen, die geen mentie en maecten van
den Heet van Culemburch, maer seggen dat hi in een kleine
schuete overvarende, door de swaerte van wapenen metten
sinen verdranck. Dit boeck begint aldus: Een ongenoemyt
Clerc, geboten utesen lagen landen bi des zee, die wt vrien
sinnen begerende is warachtige Historie te beschrijven, wens=
ket sinen gedachten ende genadigen Santsheere, Hertoge Wil=lem
van Beieren, Palensgrave des Heyligen Roomschen Ryck &c.
Eijndigende met de navolgende woorden: Ende dede den Jode
openbaerlic inden crite seggen de valsche daet, daer namen
poz de Prailin en kincken an eenre galge.

In de
I. Insign. Viror. Epist. Selecta, ex Biblioth. J. Guil. Meelii
pag. 305. & Seq.

2de Beschrijvinge van Leyden door J. Otters pag. 306.

Daer bij voegende, t gene ick niemers anders vinde, als in onse Chronijck Driift XIX. Cap. XIII. ende bij den ongenoemden Clerck nijten laghen Landen hier vooren [pag. 303.] ghehoemt, van den welcken het onse Chronijck-Schrijver van woerde te woerde ontleent heeft, hoe dat Graef Floris doe hij de West-Vriessen alreus bedwongen hadde, terstont daer nae oock troch tot Stavereen, om te vernemen die zeden ende manieren van den Oost-Vriessen. Ende want die van Stavereen wel vernomen hadden des Grauen mogentheit die hij aen den West-Vriessen getoont hadde, hoe dat hij sijne Sloten aldaer inden Lande gheset hadde, tegen haren danck ende spijte, ende hem onderdanich ghelovden waren, ont-sagen sij oock sijn grootheit, ende worden te rade binnen der Stadt, dat sij hem ont-singhen, ende hilde swoeren, hem ende sijnen Erven ende Naef-comelingen, Craven van Holland, als haren rechten Lands-Heere. Ende om dat sij dit sijt hen selven onbedwongen deden, danckte hijs goetelick, ende gaf hen daer vooren veel Vrijheijden ende Stads Privilegien. Welcke Graeffelicke Handvesten den Doctoren van Stavereen gegeven tot Albarth Berghes besegelt werden in den jare MCCXCII. als de Chronijck Luydt, ofs als in des ongenoemden Clerckes Copie staet, die ick gesien hebbe, MCCXC. Maer terwijl niemant anders van de Ouden als desen ongenoemden Clerck dit alreus beschrijft, vrees ick grootelick dat het soo niet en is. Deste meer, om dat Adamus Westermannus in sijn Beschrijvinghe van de oude Anze-Stad Stavereen, daer hij van de Stads Privilegien, die noch veel ende verscheijden seer oude ende treffelicke hebben, ende hij in Stads kiste corteling gesien heeft, int alderminste van geen Privilegien bij Graef Floris van Holland ghegeven, en vermaendt, t Welck mij aen de waerheit grootelick doet twijfelen.

t Zij Otters dit int-zich zelven ^{Schrijft} of gelijk hij pag. 315. getingt, int de Schrijften van den gelaerden Petrus Scribanius getrokken heeft, t is zeker dat deette twijfeling aan ~~de~~ de geloofwaardigheijd van onzen Kletke der Laide Lande, in dit geval geene plaats kan hebben, dewijl wij den ^{Vogtsrechtbrief} van Graef Floris den V. aandie van Stavereen gegeven, en te Helbrechts-Berge den eersten April des jaars twaalfhonderdtveeëntig getakend, ^{in zijn} te geheel vinden onder de Autentique Brieven en Bezwijzen tot de Historij van Vriesland dienende, beschreeven en uitgegeven door den Heer Professor Mr. Schotanus. pag. 13. en 14.

In de Beschrijvinge van Haarlem door Samuel Ampzing pag. 15.

Dit Huys [naamenlyk Aelberts-berg] schijnt gesticht te wesen by Graef Floris de II. toe-genaemd de Vetta, de XI. Graef van Holland; want de Engel-
noemde Klerk getuijg in sijn geschreeve Kronijk, dat Graef Floris de Swarte
oorlogende tegens sijnen Broeder Dirk, Graef van Holland, [beide zonen van
Graef Floris de Vetta, ende Petronella] ontser landeren Graef Dirkes woning
t' Aelberts-berg in Kermerland verbrande. Dese Ongehoemde Klerk leefde
ten tijde van Hertog Willem van Breijeren, den XXV. Graef van Holland.

Antonius Matthaeus in Dedicacione Tomi IX. Veteris avi
Analactorum pag. *** 2. versu & seq.

Ceterum de eo, quem & tu habes, Vir Illustris [Nicolaus Witsen Consul
Amstelodami] scriptorem hactenus nondum visum, cuius modo iam
memini, & quem te permittente ex tuis scripsi descripti, necesse est,
ut iam dicam quid. Idem habet diploma, nec non idem verbis, ut
habent alii, conceptum. Verba nimirum haec sunt: dat quam in onse
tegenwoordicheijt Hagen, die edele Grave, ende badt ons dat wij geve
worden enen edelen man, die Walcherius broeder was, Dirck genoemd,
Hollant, ende die Kerck t' Egmonde mit hoer toebehoeren, dat's van Zuyt-
herdeshage totter Voirtrappen toe &c. Nispiam nomen prodit, sed sicut
pliciter se vocat clericum anonymum, oriundum ex terris planis De-
pressis, & quae ad mare, id est, ut opinor, ex Hollandia Paereali. Een
ongenoemt clere geboren wijten Lagen landen bij der Zee. Opus suum
inscribit Wilhelmo Bawaro Comiti, qui V. eius nominis. Ab ovo etiam
rem ordit, & nec fabulas omittit, & vulgares narrationes, quibus
scantent & ceteri, qui hanc historiam aggressi. Idem habet principium,
idem Hollandiae Comitatus initium, idem de Theodorico, & Carolo
Calvi codicillis, praemisissis tamen nonnullis de Hollandia ipsius
siti, de terre qualitate, de incolarum natura, religione, & conver-
sione ad fidem Christianam. Auctor interim non indignus, qui edatur,
ut puto. Nam & habet non pauca, quae, apud alios non extant, & non
nihil accuratius, clarius, & pluribus circumstantiis gestorum seriem
exponit. Exempli tantum causa, nam & ex lacinia potest pannus
cognosci, cum eadem narrat, & modum, quo captus a proditoribus
Florentius Comes V. inter cetera sic ait. Ende als hij buiten quam,
doe quamen hem te gemoete greden, die Heer van Amstel, Herman
van Woerden, Gerrit van Velsen ^{zie} pag. 170.

Plura non addam: Potest vel hinc quid, de reliquis sentiendum,
quodis forte iudicium aequis rerum arbiter, nec Baotum, in terris
Craspogae sub aere natus.

Eindelyk

Eindelijk, verschooning voor schrijven en drukfeilen verzogt
hebbende, moet ik hier, 't gene niet weinig tot het verhaften
dezer uitgaave gedaan heeft, laten volgen, dat mij onlangs door
den Heer de Riemer, in het tweede deel zijner Beschrijvinge van
's Graavenhaage pag. 27. een misflag aangewezen is, die ik in
het eerste deel van mijne Historie der Nederlandfche Vorften
pag. 63. zoude begaan hebben, omtrent het beschrijven van den
Dood des Presidents Gooswijn de Wilde; alwaar de aangehaalde
plaats van den Historifchrijver R. Inoj, om dien ^{alleenlijk} tegen Gout-
hooven naar te zien, op den kant gefield was; doch door
haast of achteloosheid, toen 't papier naar de pers zoude gaan,
gebleeven, en de plaats van Gouthooven, die hadt behooren te
Blijven staan, doofgeschraapt is, gelijk ik nu in't naazien van
mijn handfchrift eerst ontdekt, en door den ijver des Heeren de
Riemer gevonden heb, des ik eenen ieder bij dezeren voor ge-
waarschouwd houde, dat het gemelde verhaal niet uit R. Inoj
maar uit de Hollandfche Kronijk van W. Gouthooven ontleend
is, en des Heer de Riemer voor de aanwijzing van die achtloos-
heid bedanke: maar niet voor 't gene 'er bij gevoegd is, na-
menlijk, dat ik schijn vast te stellen, de gemelde President
de Wilde aan het gruwelstuk schuldig zijnde, op de klaare
bewijzen, die 'er aan de hand kwamen, onthoofd zoude zijn; 't
Welk, gelijk men de eigene woorden der Schrijveren doordt onder-
haald is, ^{Daar ik mij gaarne} ~~dat ik~~ aan 't ^{oordeel van alle gezonde Verftanden} ~~oordeelen~~ ^{alle in}
werpen, dat ~~die~~ ^{om'trent dat geval} woorden, op de gemelde plaatze van mijne His-
torie der Nederlandfche Vorften niet gevonden word, ^{om'trent dat geval} ~~dat~~ ^{alle in} ~~oordeelen~~
ik aldaar gefchreeven heb, is als een Historisch verhaal uit Gout-
hooven gebrooken, en ik heb mij wel gewagt in zoo zwaare zaak
als buiten mijn beroep zijnde, een vonnis te vallen. 't Is mij
leet dat de Heer de Riemer zoo onbedacht ⁱⁿ ~~als~~ 't mij geoorloft is
dus te [schrijven] in dit geval, 't gene ^{geheel} buiten zijn beftek was, handelt

A
1

[Faint, illegible handwriting throughout the page]

1794

en ~~als~~ als Rechter over zoo vele geloofwaardige Schrijvers, bij
welken ik op ~~geenen~~ ^{geen eenen} dag te noemen ben, zoo meestal ~~het~~ ^{lijkt} het
oordeel valt ~~alleen~~ ^{op den} om Inoj, ^{die gansch niet} voor de getrouwde Schrijver
bekend staat, en door den Heer de Riemer zelf van mistasting be-
schuldigd wordt. Boven Gouthooven en meer andere ~~loofwaardige~~ ^{loofwaardige}
Mannen, die zoolang den toets van dat geleerden in de Vaderlandse
Historien hebben uitgestaan, te doen gelden. Doch alzoo deere
~~meede~~ ^{van} Menschen geweest zijn, welken ook hunne mislaagen kon-
nen gehad hebben, zal't mij niet kwaalijk genomen worden, dat
ik de aanmerkingen van den Heer de Riemer, omtrent den dood
van den President De Wilde gemaakt, wat nader overweege. Zijn
schrijft, dat de beschuldigde President eene bekentenis deedt, die
hem zijne Plegtvader als in den mond leide; ~~hierop zou men~~
~~terecht zijn of~~ ^{was} zou men niet reeden in twijfel mogentrek-
ken of de Heer de Riemer wel weet wat de Plegt bij de Roomsche
gezinden is, en hoe die geschiedt? of de beschuldigde zijn gewis
op het instapen oogenblik van zijn leeven met valsche betigtingen,
mag of kan bezwaaren; zeker, dit dunkt mij niet gelooflijk zelf
van den allerboosten mensch, dat die op het instapen zijn ont-
schuldig lighaam en gemoot, te gelijk met zulke gruwelbaaden
Zonde belaauden, ~~en zich zijn zelfmoord grondschuldig maakten~~
~~hierboven moet in zulke gevallen~~
de Plegtvader hooren wat de Plegtling beledt; maar den zelve
niet in den mond geeven ~~dat~~ ^{dat} die zeggen moet; doch dit ^{zoude voor} ~~reke~~
ning van den Plegtvader zijn; maar te melden dat een ontschul-
~~ding~~ ^{dinge} gepraft is, ontaakt alide Rechters, die't omzorel bloed vergoo-
ten hebben, aan eene gruwelijke misdada schuldig. Hoewel
dit alles, mijns oordeels, geene schijn van waarheid heeft, moet
ik echter verder gaan; De Heer de Riemer ~~schrijft~~ ^{meldt} dat de President
ontschuldig gedood is, en mij dunkt niemand klaarder ^{dan hij} bewezen
heeft dat hij schuldig was; want, daar anderen melden, dat 'er
naar klaare bewijzen gezocht wierdt, schrijft de Heer de Riemer,

Dat de Pre-

[Faint, illegible handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint handwritten text at the bottom left corner.]

Dat de President de misdaad zelf bekend heeft, 't gene ik bij
 geen andere Schrijvers vinde. Op welken grond nu zijn E. den
 Beschuldigden vrijspreekt, kan ik noch geen recht zinnig mensch
 het zoodaartig een verhaal begrijpen, want eige beleidenis
 gaat boven alles. Eindelijk en ten laatste zoudmen met veel
 reden mogen overweegen, op welke wijze deere onschuld van
 den President is bekend geworden, of die, door den Biegtvader
 of door de Rechters aan den dag gekoomen zoude zijn, valt
 dinstes te raaden en nog moeilijker te gelooven, om dat zoo-
 daartig een verhaal tot hinnen eige schande zoude strekken, en
 zij, als eerloos, geen geloof zouden verdienen. Of heeft de doode
 President aan iemand zijnt onschuldig lijden koomen klaagen,
 of is zulks ~~aan~~ op andere wijze aan iemand geopenbaard ge-
 worden; want het middel ~~door~~ door 't welke deere overleve-
 ring of bekend maaking geschied is, moet zoowel als de zaak
 zelf begrijpelijk zijn, of 't wordt niet aangenomen, hoe het
 zij, dit geeft nadere verklaring, die wij van den Heer de Rie-
 mer te gemoet zien; en verzoeken zijn E. wijl het bijna
 met eene moeite zal doorgaan, te willen melden, om welke
 reden zijn E. in het tweede deel zijner Beschrijvinge van 's
 Graavenhaage pag. 267. meldt, dat onze Burgermeester Orlers,
 in de Beschrijvinge van Leyden, laatste druk pag. 235. deere
 woorden heeft; Schoon zoo wel de groote als kleine Steden
tegenwoordig. Daar in tegendeel bij den Zelfen Orlers
 gevonden wordt; Want daer zijn eenige soo groote als cleijne
Steden, de welke tegenwoordich omme verscheijden Confide-
ratiën wille niemant van karant wegen in het Collegie [des
Theologie te Leyden] hebben. Ik laat hieromtrent een ieder oor-
 deelen, of de woorden, welken de Heer, de Riemer, om het aan-
 haalen van eenen verkeerden Schrijver, mij toegevoegd heeft, niet
 al zoo gevoeglijk ^{met verandering van den zinn. allij} op zijn E. zonden paden, naamenlijk; Eene
tegenstrijdigheid zoo groot en doofstekent dat wij ons des te gemak-
kelyker konnen ontdoen, van den groven misflag bij den gemelden
Heer in deze begaan, nader en klaarder aan te toonen.

om verscheide con-
 fidetatiën niemant
 van karant wegen
 in het Collegie
 hebben.

Handwritten text in the top section of the page, consisting of several lines of cursive script. The text is mostly illegible due to fading and bleed-through from the reverse side of the paper.

Handwritten text in the middle section of the page, continuing the cursive script. The lines are closely spaced and difficult to decipher.

Handwritten text in the lower middle section of the page. The script is consistent with the previous sections, though some words are more clearly visible than others.

Handwritten text in the bottom section of the page, including a few lines of script that appear to conclude the document. There is a faint red mark or stamp near the bottom center.

[7]

De Spelding aan zich zelden niet gelijk gelaaten zoo die
was.

Denige ~~katte~~ kaarttekeningen gelaaten zoo die in't hand-
schrift gevonden worden, en om den zin aan een te voegen
die vermeerderd.

Sommige aantekeningen van P. Scriverius zijn met P. S.
gemischt
by eenige ishae telve bezumnd.

De aanhang bies ~~ayter~~ ^{hier} gevoged vonda ik ^{agtel} in't handschrift
van den Klerke en heb die ook laten volgen

Even, of 4 onwaarthaid en valsche betyginge wān die Mieris voort bragt, daer hij zelf te voren gemeld heeft dat Gouthooven het zalige schrijft.

Riemer Beschtys.
van 's Hage 11. deel
pag. 27. in de Notan.

Wat in verders belang des Presidents bedrijf: de Heer Mieris schijnt in zyne Hist. des Nabest. Vortst. 11. deel pag. 63. niettegenstaande alle het voren verhaalde en de zoo openlijke getuygenisse van Snoijus wegens de onschult van den President, eger vast te stellen, dat de gemelde M^r. Goozwin de Wilde aan het voorvchaalde gruwelstuk schuldig zoude zijn geweest, en dat hij vervolgert op dalklaare Bewijzen, die'er aan de hand kwamen, om dat gemelde tede ontfroft zoude zijn. Daartoe op de kant eening en alleen bijbrengende denzelven Snoij ter ewer aangehaalde plaats. Eene tegenstrydigheid zoo groot en doofstekent, dat wij ons des te gemakkelijker konnen ontwaan, van den groven misflag bij den gemelden Heer Mieris in dāre begaan, nadat en klaardes aan te toonen.

+ het voren verhaal.
daer uit ker IV. Memot.
van Booslaart fol 53.
en 151. verslo. is aan
Mieris niet bekend
gewaest.

2. de getuygenis van
Snoijus ~~getuygenis~~ niet
bij het schryven van
Gouthooven, al zoo
Snoij voor geen goetvinn
schryf dat te boel staat.
dat mogelijk de Heer
de Riemer niet geweten heeft.
dit schijnt vry wot
ongegroft, en Mieris
verdoet als niemand
en verhaalt te gene hij
schrijft. Doch konst de
even te voren

dat ook doet, welke ewer het selte
Presidat onschuldig, dat Mieris geen oordeel overveldt.

3. De woorden zijn uit de Chronijk van Gouthooven pag 264. die ook van den Heer de Riemer pag. 25. met Heeruskete Bat. Akadieg. p. 224. aangehaald wordt en des niet onbekend geweest is; of in de President schuldig geweest, en rechtvaardig gestraft zoude zijn, zoo als de Heer de Riemer hier op rekening van Mieris stelt is uit de woorden van Mieris niet te trekken, en schijnt dāre aantijging of beschuldiging te onverschielijker voor een Rechtgeleerden, die da betakenis des woorden, die zoo klaar zijn, niet ontzet te verdraaijen, of dit luister aan zijne goeden naam zal bijzetten laaten en andere oordeelen.

4. Deere aangehaalde woerde, als ofze bij Mieris te vinden waren, zijn ~~elk~~ aldaar niet, en bijgevolg is dit eene valscheheid die dan eef eerlijk man niet past.

5. Zoo dit een misflag bij Mieris is, is het ook bij Gouthooven, die als de eerste schrijver is, daar over behoorden berijpt te worden, als de oorzak van dit doen; want de aangehaalde plaats van Snoij is door ongelijk op de kant gebleeven in de plaats van Gouthooven, die hadt behoort te blijven staan, door geschrapt.

Wat is de trouw ~~en~~ de plicht van eenen Historischrijver
als men zoo handelt?
Ik bid: ~~als men~~ ~~zoo~~ ~~handelt~~ ~~?~~
Loozet gees 11. zalven, en mij dat genoeg. dit was en list voor de waer
heid, leest de Heer de Riemer, verhalij gijne woerden by zine verhaal
sijn gemelde de Wilde, en hij zult dan een de vreesbinder.

Brieven bij de Riemes gemeld ook bij anderen uit gegeven.

Beschrjv.
van 's Hage
II. deel pag. 179.

Graaf Willem geeft Pieter Willamsz. Isackeroon het schryff-
ambacht van den Hage. ~~dit~~ ook bij Mathaeus Anatact.
Tom. VI. pag. 105.

II. deel pag. 295.

Die binnen zekere merken in den Hage wonen, zullen niet
bedwongen werden tot het stellen van Borg ~~of~~ doodslaggen of
leentzen; over wegeu of ~~hij~~ ven gelijc recht als tot leiden.
ook bij Cretler Beschrjv. van 's Hage pag. 96. en in de juridictie
tusschen 't Hof en 's Hage pag. 99.

II. deel p. 267.

Staat wegens het Collegie der Theologie te Leiden uit Orlers
Beschrjv. van Leiden pag. 235. van den laatsten druk:

Schoon zegt hij [naamantlijk Orlers] zoo wel de groote als
kleine Steden jegenwoordig om verscheide Consideration
niemant van harent wegen in het Collegie hebben.

Daar in tegendeel bij den zelven Orlers gevonden
wordt:

Orlers Beschrjv.
van Leiden p. 235.
Dit 1641.

Want daer zijn eenige, soo groote als cleijne Steden, dewelcke
teghenwoordich omme verscheijden Consideration wille nie-
mant van harent wegen in het Collegie hebben.

~~De Orlers Beschrjv. De aanbeijning bij (p) vergaaten of versien die zette
van 's Hage II. deel
pag. 14~~

NB. De misflagen zijn tweedertlei, als die tege. da. zin van den
schrijver in ^{ongelukkig} kempen, en die doot voortvstleg van den zelven andat
vedroaid worden om da. laezet van de waanheid of te brengen
en valschheden naar zijn oozmerk in de vinst te stoppen

mijn misflag is onspaen uit achteloosheid ^{de woorden te verdraagen} maar ^{is} gelijc ^{is} ^{soet}
trouwloos welke de zwaarfse root een schrijver zijn laet in den
lezer oordeelen.

Delwijc het liet te lande tot nog toe niemand verboden is ~~te~~ zich
op een ^{caraghalijc wijze} te verwaeten van onwaagheden hem te laet geled; neeghe ik die
vrijmoedigheid ^{als de waanheid van omme zijde niet konde} om openlijc bekend te maaken, datt mij in t voorgaande
dat doot vrienden laende hand geg

[Faint, illegible handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and difficult to decipher.]

Et tempore Wildaens Hollandia Gubernator ac Praefectus Medenblickius [Drossardum vocant] se multitudine de non contemnendis criminibus accusavit. Quare Lovesteinum in carcerem missi, post sextum captivitatis mensem Wildaio cervix abscinditur, Medenblickio antiquus restituitur locus.

Ponti Heitorii Res. Burgund. Lib. IV. Cap. 9. in fin. pag. 99. col. 1.

Wildaens Hollandia Gubernator, ac Praefectus Medenblickius [Drossardum vocant] se multitudine de non contemnendis criminibus accusavit, Quare Lovesteinum in carcerem missi, post sextum captivitatis mensem Wildaio cervix abscinditur, Medenblickio antiquus restituitur locus.

MS. Chronijk van Westvriesland en Holland door Pancratius van Casttichom. fol 74. verso.

~~Amo 1445. crech den President eenen grooten twist ende raet te Phillips Branjaett Casteleijn van Medenblic~~

Anno 1445. ontrant Paesceen quam Meester Gofwijn de Wilde als President van Holland, Zeeland ende Westfriesland in des Gravenhage, daer hij van den Rade ende Ridderschap eet-
liken ontfangen worde.

Anno 1446. crech den President eenen grooten twist ende raet tegen Phillips Branjaett Casteleijn van Medenblic, ende zij worden beide gevangen om lelijken en scandelijke zaken die zij malcander aen seijden, ende als zij een wijle tijts gevangen hadden gelegen, worde die President op het huys van Louwsteijn onthooft, ende Branjaett bleef Casteleijn op het huys te Medenblic nae M. Gooswijns dood worde Heer Jan van Lamoy geset Stad-
houder van Holland, Zeland ende Westfriesland.

Faint, illegible handwriting at the top of the page, possibly a header or title.

Second section of faint, illegible handwriting, appearing as several lines of text.

Third section of faint, illegible handwriting, including a prominent horizontal line that may separate sections.

Final section of faint, illegible handwriting at the bottom of the page.

Jacob de
Riemer
Beschryf. van
S. Graaf van Haag
2. deel pag 25.

in den text.

[10]

In handen van dezen Heer Ewert, als Bailliu van den Hage, wierd
bij acte van den 20. Junii deszelven jaars veertien hondert agten
veertig gestelt, om op den Hove in den Hage bewaact te werden
Mr Gooswijn de Wilde (W), President van Holland, Zeeland en
Vriesland, na dat hy alvorens (by brieve van den 22. Mei (W)
door Hertog Philips van zijn ampt was ontzet (X).

Waarop de volgende aantekening.

(W) Deze was een aanzienlijk man, gebooren in Vlaanderen, hoewel
onreker, of hy Ridder zij geweest, gelijk S. van Leeuw. Bat. Jllustr. pag.
1305. hem titelt; ja zelfs niet gelooffelijk, dewyl hij in de Memori-
aal-boeken van den Hove den naam krijgt van Doctent in Loijen,
Xl. Memor. van Rose fol. i. & seqq. dat is Doctor in de Rechten of Wetten:
& welk niet overeen te brengen is met den staat van een Ridder. Hy
werd vermeldt by l'Espinoij Recherches des Antiquitez de Flandre
pag. 81. Doy des Schrijvers vermenst hem ten onrechte met eenen
Vlaanderen Gosewijn de Wilde, een voornaam Vlaamsch Edelman en
Ridder, die in den jaare 1374. door Lodewijk van Male Graave van
Vlaanderen verheven wierd tot het gewigtige ampt van Souverein
Bailliin van Vlaanderen. Een ampt t geen de Graaf als doen creëer-
de tot dempinge der boosheden, die te dien tijde in Vlaanderen boven
maaten schijnen in zwang gegaan te hebben. Zijn wapen bestond
uit een goud kruis op een blaauw veld met twaalf goudse Merlen
l'Espinoij ibid.

De voornoemde Mr Gooswijn de Wilde door Hertog Philips tot
President van Holland zijnde verheven, in plaatz van Heer Willem
van Lamoy, dien hij het Stadhouderschap van Holland, &c. had ont-
nomen, om zijne groote partijchap tegens de Kabeljaauwen, quam
in April des jaars veertien hondert vijftien in den Hage, daar
hy minnelijk ontfangen wierd, Doy Kantte zig kort daaraan zoo zeer
tegens de Hoekschen als zijne Vootzaat den zelve hadde begunstigt,
waardoor hij alomme velle vijanden verwekte. Goudhoer. pag. 464.
en 465. Heemskerk, Bat. Arcad. pag. 224.

(W) Getegistr. in t tweede. Memor. van Prospect fol. 1. en 3. versp.

(X) Dewyl dit eene zaake is van de uiterste aanmerkinge, hoe-
wel zeer onister in zijne waate omstandigheden, werdende daar-
van bijna niets gevonden in onze geschied-boeken buiten t geen
de zamensteller der oude Hollandfche Kronyk, en uit hem Goud-
hoer pag. 465. ons daarvan mededeelt, zoo hebben wij goedge-
daght dit geval, zoo als t ons te vooren komt, alhier tot ophelder-
ting, zoo kort als doenlijk is, ter nedas te stellen. Tusschen den

voort.

voorn. President en Benjaest Sceij Kastelein van Medenblik, een ampt te dien tijd van algemeen gewigt, in den beginne goed verstand en vriendschap zijnde geweest, geraakten zij na verloop van eenigen tijd met den anderen in eene groote vyandfchap en vervolgens in eenen onverzoonlijken haat ongetwijffelt uit partijfchap van Hoekfch en Kabeljaauwe. Dewijl de President was een groot begunftiger en voorftander der Kabeljaauwfen, en overzülks door zijn gedrag bij de Hoekfchen in eenen bitteren haat. Benjaest Sceij daarentegen omhelde de zijde der Hoekfchen. De President de Wilde om zig te ont doen van zynen tegenfpreker, den voorn. Benjaest Sceij, befchuldigde hem van eenen moord begaan te hebben; Sceij in weerwraak betigde den President van de gruwelyke zonde van Sodomie. Nog andere Schryver de oorzaak heeraan toe, dat de voornoemde Sceij, die gewaest fchijnt te zijn een man van harden en wterzeligen imborst in de post hem aanbevolen, en overzülks reet geklaat en befchuldigt van doodflagen en andere quaade feiten, die de President niet ernst wilde onderzoeken, zyne vriendschap verandende in haat, zwaare befchuldigingen en wel inzonderheid van Sodomie tegens den President inbragt.

Hoe het zij, deze zaake gaalde alomme door gansch Holland groote opfehindingen en wierd eindelyk gebragt aan Hertog Philips van Pruisfcondie, ter diet tijd te Botusfel zijnde, die daarop Heer Jan van Lamoy, bij commissie van den 22. Mei veertien hondert agt en veertig als Stadhoeder van Holland, Zeeland en Vriesland na den Hage zond, vernietigende met eenen bij de zelve acte het Presidentschap. Heer Jan van Lamoy in den Hage gekomen zijnde, liet daar op den 26. Junij daaraanvolgende den President en Benjaest Sceij gevangen nemen; stellende den President in handen van Heer Evert Bastaart van Holland, Bailliu van den Hage, en Benjaest Sceij in handen van Simon Aertfz Bailliu van Schiedam, om te op den Hove in den Hage te bewaeren en des vermaent zijnde weder over te leveren. Van daar wierden zij beide gebragt op't kasteel van Heusden. Nog dewijl men den President van dit gruwelstük niet konde overtuigen, wierd hij na anderhalf jaer zittens van daar gevoert op't hülis te Louwestein, alwaas men hem door dreigementen en belofte tot bekentnisse trachte te brengen. Men stelde hem dan op't voorhof van't kasteel op vrije voeten, buiten pijn en banden, onder den blaauwen hemel, daarmen hem verstoonde een brandend

vuur aan de eene zijde, en een rood kleed op de aarde gespreit aan de andere zijde; waarop zijne onderzoekers hem aldus aanspraaken: Ziet, Meestat Gooswijn, wils ons niet langer in twijffel houden, inwe dood ziet gij voor uwe oogen, want wij in't zekker waten, dat gij schuldig zyt, en derhalven sterren moet. En nadien gij altijd een verbaat gespon zyt geweest, zoo willen wy u die gemade doen, dat gij moogt kiezen zulken dood, dien gij gelieft. Is't dat gij schuld bekent, men zal u het zwaard geven; dog zoo gij halpattig zyt en zulks niet doet, men zal u verbranden, dewijl wy u zekerlijk schuldig houden. De rampzalige Heer dit hooftende en zijnen gewilfen dood voor oogen ziende, deed eene soort van bekenenis, die zijn Biegtvader hem als in den mond leiide. Waarop de ongelukkige President terzelver plaatze onthooft wierd, verlierende alsoo met eenen slag, in't enkelen haat zijner Genijders, eer, aanzien en staat, waartoe hij drie jaaten te vooten was verheven, te gelijk met zijn leven. Brenjaatt Deej ge oortdeelt werdende slegts eenen manslag te hebben begaan, wierd los gelaaten en in zijne volle waardigheid hersteld. Zie IV. Memor. van Boospart fol. 153. en 151. verso.

Des niettemin wierd hij kort daaraan bij Sententie van den 6. Decembris veestien hondert nagen en veertig voor al zijn leven gebannen uit Holland, Zeeland en Vriesland, en voot tien jaaten uit het Stigt van Utrecht, mitsgaders verklaart, vervallen te zyn van alle zijne digniteiten en waardigheden, behoudens de penningen, die hij daarop staande hadde, voor zijne vrouw en kinderen. Zonder dat nochtans in de gemelde Sententie in't minste werd gewaagt, of uitgedrukt eenig crimen of misdad, waarover hij in diervoege wierde gecondemneert; zijnde dezelve Sententie geweest bij den Heere van Lannoy, Stadhoudet-Generaal, Oris Daett Chiquetel en Louijs Dommesfont Raaden mijns genadigen Heere en zijne Commissarissen in dere zaake. Zie Memor. van Sententien van den Slove, gegnot. B. fol. 165. verso.

De Heer Suiker, of wel eigentlijk zijn opvolger de Heer Paak Verburg in zijne algemeene Kerkel. en Werrdel. Geschied. 3. deel. pag. 544. die dit geval van den President eenigzints, dog zeer gebrckkelijk verhaalt, tekent vaders uit Renetus Snoijs, de Res. Prataw lib. X. pag 150. No. XX. daarop aan, dat niet lang daarna de zoon van den vootn. Kattalein gevat, en van diergelyk gruwelstiek overtuigt zijnde, levendig verbrant wierd, t welk van sommige wierd dangetzien als een rechtveerdig oordeel gods, om dat zij meenden, dat de vootn. President onschuldig was geweest, en door pijn

pijn gedwongen zig schuldig te kennen aan gruweldaaden, die nooit
bij hem begaan waren. Wij zullen de eige woorden van den voortn.
Ren. Snoijs, als aanmerkelyk, hier bij voegen: Interea Braviardius
profectus arcis Medenblaeae, Gofuino, vel ut alii volunt, in vicem
officere inconcessa Cinoedatum furta: Victi ambo, & per Johannem
Lamoirium ad Heisdani carceres rapti, ubi sesquiannum asservati,
post quod Gofuiniis Sebastadii, capitis poenam subire. Creditum
culpa vacasse, non criminis convictum, sed tormentorum magnitudine
superatum, ut fateri tale cogeretur, cum dimissis Braviardius, quod pluri-
mos male habebat. Nam Philippus Braviardi filius mox testimonio ejusce
criminis convictus, vivis igne exuri, exclamantibus multis Gofuino in-
fontis sanguinem, istius supplicio Deum expiatur voluisse.

Doeg wij moeten hierop kortelyk aannemken, eerstelyk, dat R. Snoijs wel
zeft, dat die Philips zonde zyn geweest de zoon van Braviard, dog dat zulks niet
te gelooven is, vermits die zaak verkeerdelyk werd gebracht tot het jaer veertien-
honderd negen en veertig, daer ze nochtans eerst gebadert is in veertien hondert
vijf en negentig, uitwijzens het Register der criminele sententien vanden Hove
van Holland, getekend D. fol. 92. & welk weren zonde zes en veertig jaaren
na de dood van den voornoemden President. Ten tweeden, dat het ook een mislag
van alle de Schryvers is, dat ze van die zaak te vroeg spreken, gelijk uit de Me-
morialboeken onwederprekelyk is. En ten derden, het schijnt ook, dat men die
daad, zoo veel mogelyk was, getragt heeft te verdonkeren, en dat mitsdien de-
zelve niet recht ten kennis van de Schryvers is gekomen, nadien Pontus Heuterius
Res. Burgund. Lib. IV. Cap. IX. in fin. en Jacobus Mejerius, ad annum 1445. fol.
300. verso, edit. Antwerp. 1561., die zekerlyk verdienen onder de naauwkeurigste
gesteld te werden, van deze, zoo gewigtige, als zeldzaame zaak, alleen als
niet voorbijgaan, en niet minder als omstandiglyk gewagen.

Wat nu verders belangt des Presidents Bedrijf; de Heer Mieris schijnt in
zijne Hist. der Nederl. Vorsten I. deel pag. 63. niettegenstaande alle het vro-
ten verhaalde en de zoo openlyke getuigenisse van Snoijs wegens de onschuld
van den President, egter vast te stellen, dat de gemelde M^r. Gooswyn de Wilde
aan het voorverhaalde gruwelstuk schuldig zonde zyn geweest, en dat hij
vervolgens op de klaare bewijzen, die 'er aan de hand kwamen, om de ge-
melde rede onthooft zonde zyn. Daartoe op de kant eenig en alleen by-
bringende den zelven Snoij ter even aangehaalde plaatze. Eene tegenstrydig-
heid zoo groot en doortrekent, dat wij ons des te gemakkeliker kunnen ontdoen
van den grooven mislag by den gemelden Heer Mieris en in deze bezaan, na-
der en klaarder aan te toonen.

1446

In't Jaer ons Heeten MCCC. ende XLVI. so wott ghevanghen die President, ende Baengaert [Castelleijn van Medemblic] ende worden ghevoert van den Heere van Sannoij tot Heerden op't Huijs. Daer laghen sij beide ghevanghen om belicke saecken, die sij malcander opghesleit hadden, een jaer ende XXVI. weken lanck. Ende doe wott die President op dat Huijs te Louvesteyn gebracht, daer hij onthalt wott, en Baengaert wott quijt gelaten.

N. 1440. Van 22. May is Jan van Sannoij tot Stadhouder aangesteld.

Pont. Henricus Res. Pringind Lib. IV. Cap. IX. in fin. et Jul. Meyerus ad Amm. 1445. fol. 300. Verso dit. Antwerp. 1561. Schrijven als in't voorbijghen van die Zack.

Zie het verhaal van den Heer de Riemer pag. 26. of het wel iet van mijne woorden verfehlt, als alleenlyk dat hij den President, op het geloof alleen van Snoj, onschuldig meldt gedoot te zijn, daer hij in't vervolg pag 27. meldt dat Snoj mit verhaal van den Zoon des vordroenden Benjdat niet te gelooven is, en dien zelf overtuigt van ~~een~~ mistattinge. Hoewel geloof in de gemelde Snoj verdient is bij alle ~~de~~ Vaderlandsche oordheid ~~ghindige~~ genoege bekend, om hier niet te melden dat op dieschryver niet veel staet te maeken is, in vergelyking van Goudhoeven die lange jaeren de toets ingespaen heeft, en geen geringe hulp gehad heeft van den ~~off~~ geleedsten en kindigten ~~and~~ onzes Rudheid kindigen, naamslyk Petrus Scriverius.

Niemand zal kwaelyk neemen dat ik mijne ees beschem en verdaedig die mij op zoodaanige ongegronde wijse benoemen word. De Heer de Riemer doet ~~en~~ als een braaf man dat hij de leevende aantatt die sich verweeren konnen, ofskoon Zyn D. weet dat de woorden uit Goudhoeven genomen zijn, en Des niet uit de mond gescheld of verzonnen.

Laat ons het verhaal van den Heer Riemer eens onderzoeken en naan. Kenrig overweegen, zoo zullen wy daer in vinden dat de President op eige beleidenis aan zynen Brieftvader ^{gedoet} gedoot is; wie is nu ^{in't} ^{part} om ^{met} ^{heuldig} ^{ge} te ~~ben~~ bewijzen dat hij onschuldig gestraft is? wandt de woorden ^{ge} ² men zich op pade niet wedat verandert worden, of heeft iemand zulks ^{oep} ^{boven} ^{mat} ⁱⁿ ^{lyke} openbaattingen ontdekt, zekar dit's moeyelyk te ontvrouwen, en dit ver- ^{is} ^{che} ^{krachtiger} bewijzen dan de Heer de Riemer bybrengt. Disshalven ^{gemede} moet ik besluiten dat het verhaal uit zigt tot niemingheid, die alle manshen eigen is, ~~en~~ voortgekoomen en niet rijpelyk genoege overtoecht zal zyn. 't is myleed ~~en~~ zulke eene Heer ~~en~~ die zyn leuen tot zooda- ^{nige} ^{dingen} ^{belteed} en zyne brudie daarop gevestigd heeft, te maeken bekendmaeken. Henricus onder de naamkenrigte te stellen is een teken van onkunde.

Wie is in Staat om hier te waerheid van te maeken. Hoe kan een rechtvaardig Recht dat ~~bet~~ dan op eige beleidenis oordeelen.

Snoj geboren omstrent 1467. Henricus geboren te 1535.

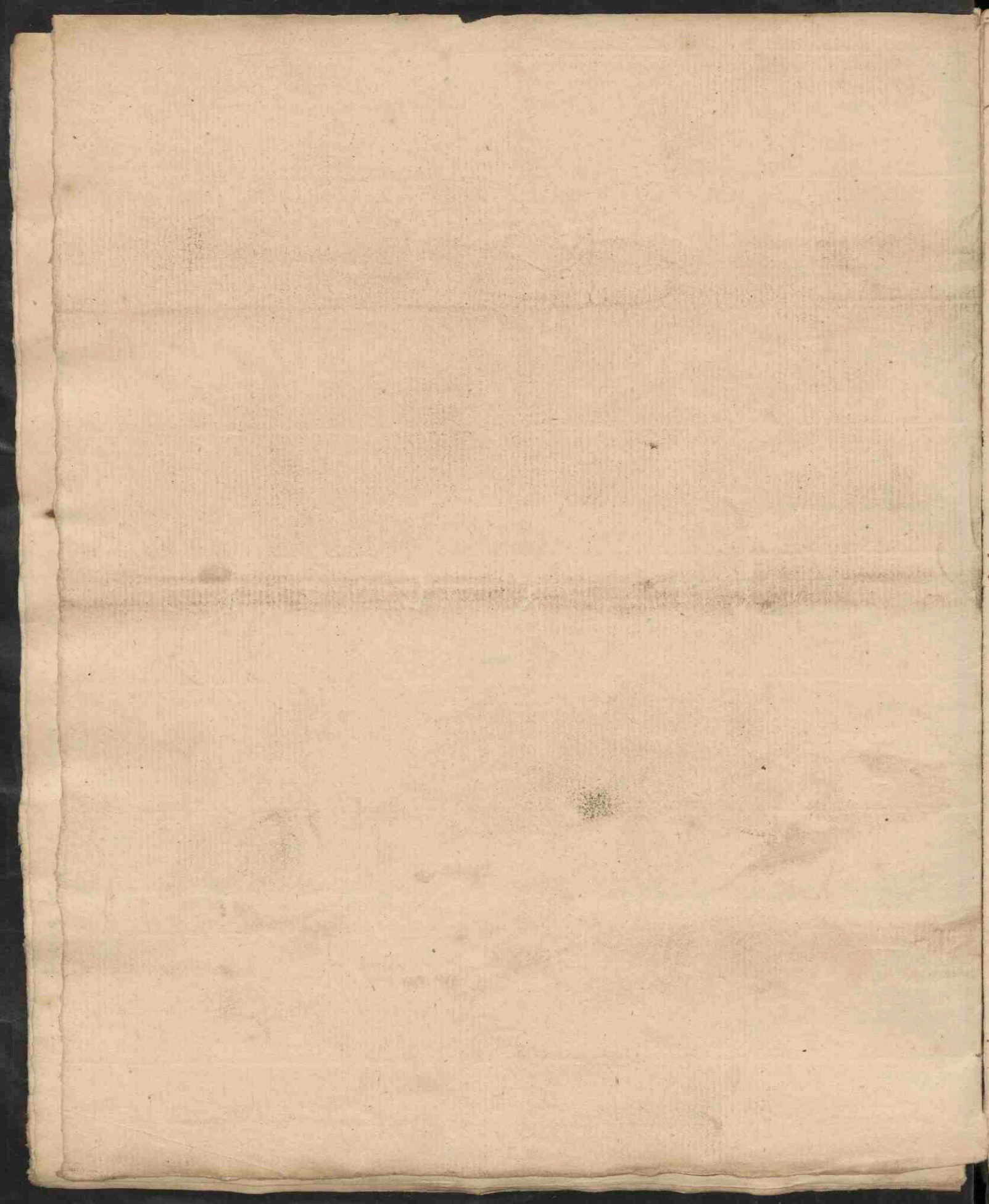
1841
The first of the year
was a very dry one
and the crops were
very poor. The
winter was also
very cold and
the snow was
very deep.

The second of the year
was a very wet one
and the crops were
very good. The
winter was also
very cold and
the snow was
very deep.

The third of the year
was a very dry one
and the crops were
very poor. The
winter was also
very cold and
the snow was
very deep.

The fourth of the year
was a very wet one
and the crops were
very good. The
winter was also
very cold and
the snow was
very deep.

6
=
k
-
2
=
m
2
-
7
al

~~Opdracht aan~~
Opdracht aan
Willem den V.
Graaf van Holland.

Elm ongenoemt clerck, geboren ^{vijten} ~~in~~ laeyen[†] landen by der
Zee, die ^{vij} vryen sinnen begerende is waerachtige Historie
te bescreven, wensket sinen gedachten ende genadigen Sants=
keer, Hartoch Willem van Beieren Palgrave des Heiligen Roem=
schen Rijcks opten Rijn, Grave ende Heer der Landen van Hol=
lant, van Zeelant ende van Vrieslant sinen onderdanigen dienst,
grote, zeege, ende salicheyt, mit verstandensse der waerheit.

Om dat alle dingen die in der tijt geschiet verganckelick
zijn mitter tijt, Alzo die menschelijcke opemorie cranck ende van
cleynen onthoude is, daer die geestelike instortinge nijet bij en
woent, soe ist noot ende groot oisbaer datmen die gheschiedenisse
van fadcken, ende sonderlinge van Vorsten ende Heeren, daer zij
alle weege mede gedacht werden, als of zij tegenwoerdich in le=
vende gesten waren, mit trouwen geschifte bewick gemaect wer=
den, op dat die hovchloofse dingen mit vergeetelheit der menschen
nijet verdonckert en werden, diemen van reden weegen is sculdich
ewelick te gedencken. Ende want die werckman van desen ge=
schrifte een mensche is, ende die menschelijcke[†] wreckheit van hoer
selven

~~Opdracht~~

† Dit is Westvriesland.

3. Dees is, mijns oordeels, Willem de Vijfde Graaf van Holland enz. gelijk uit de titels
kan besloten worden; wands geduintende heft leeten van zijne Moeder, Keizerinne Margareta,
~~voerde~~ hij geen gebied over Henegouwe ~~gawde~~, het welke Vrouw Margareta tot haeren dood, ~~die~~
die op den laasten September des jaars 1356. voorviel, behielden; dierhalven wordt van dien
titel hier niet gemeld, om dat datte opdragt voor t zelve jaer, en naa het jaer 1350. dat hij
zich Graaf van Holland schreef, zal gedaan zijn. Ende wijl Willem de Zesde altijd den titel
van Henegouwe, zoo lang hij Graaf van Holland was, gevoerd heeft, en geene anderen van
dezen naam uit het Huis van Beieren over de voornemde Landen gebageerd hebben, zoo
behoort dat diese opdragt tot Willem den Vijften behoort.

† broosheid.

1
felven niet en vermacht te volbrengen die claetheit van der opge-
nomene materie sonder onder poeten ende meestere wercke ende boeke
te schiuwen, die van den beginsel der onder werlt alrehande bescheidenise
der Landen ende oick der dingen mit siwerlijcken ende gecierde woorden
bedicht hebben mit meere arbeit: Spe heeft hij daer om die boecken ende
scriften ^{die} ~~die~~ gesocht die mencie maken van den heiligen Biscoppen van
Utrecht, ende van den eedelen Vorsten van Hollant in gesamender vormen ende
die yaesten ende cronijcken der eedelte Graven ^{van} ~~die~~ den anderen getogen,
daer hij bysonder of scrijven wil, hoe die Heerlicheit van Hollant van der
werlt aenbeginne heercomen is, ende wie zij geweest zijn die de rijke
Graeffscap mitten Ridderliche zwaeerde geregeert ende beheert hebben; want
hij alhier mitten heilicheit der Vaders ende Biscoppen niet te schicken en
wil hebben, dan alleen mitten Historien der Vorsten van Hollant, die in-
der tijt geweest hebben, daer wil hij hem op dese tijt mede laten genoegen:
want te veel tamen gheslagen, brenget verdriet, als die vroide spreken.
Ende dese versameringe der scriften die der waerheit niet of getogen
en zijn wil hij den Hoerghelboren Hertoge ende Grave van Hollant, zijnen
gedachten Heere te love scencken om tijtcoringe daer in te nemen, zoe
wanneer dat hij genoschte heeft in lesinge der Boeken.

Inleiding.

Alzoe die heilige schriftuijte ons te kennen geeft zo heeft die almachtige Godtheit dat heilige Roomfche Ryck menichvondelijken geest der verheven, ende sonderlinge als men mercken mach in den woorden die wijtgeeven, dat men God t'zijn geven sal ende den Keijfer t'zijn: Soe dat God gheen Coninck in der aerden en kent dan eenen die de crone draecht over dat heilige Roomfche Rycke, dien allen anderen Coningen, Vorsten, Heeren ende Lande van vrachten ^{oors} oorscuilt seuldigh zijn mit onderdanicheijt te gemosten. Want hij een overste is in alles tijtlijcker Heerlicheijt, ende bij God zo verhaet men onsen heiligen Vader den Paus, die een Vicarius, dat's een Stedehouder Gods is inder Geestelicheede; soe dat se God geset heeft in der aerden te regieren ende te verlichten die duysterheit der werlt gelijk als die sonne ende mane verlichten alle dat firmament, ende dat daer onder begrepen is. Al ist dat sommige Coningen ende Vorsten mit onbekentheit ende mit wille den Heiligen Ryck hoer onderdanicheijt of getogen hebben, overmits dwalinge des Ryckes, die doch hoer meeste heicheijt bij den Heiligen Roomfchen Rycke vercregen, ende hoer vaderlick erve daer bij gemeetet hebben: Doch want dat alzoe veere mit prescriprie ingebrooken is, zo en is hier daer of nijet meer te scrijven. Maer want die Landen van Holland, Vrieslant ende gestichte van Utrecht, in ouden tijden als zij alle Vriesen plagen te hieten, ten volcke was van eenen gelove, van eente maniere, sonder

of. Euang. Matthei Cap. 22. V. 21.

J. Melis Hoke, inleiding tot de Rijn Chronijk:

Biden Boeken hoer ic gewagen,
dat al t'lant beneden Rijnemagen,
wilen Nader-Zassen ~~heet~~

on een weinig verdet:

Die Nader-Zassen heeten mi Vriesen
Vriesland trecke sich uit van de Elve tot ^{oors} de Schelde, en Holland wierdt
gelijk Potaband onder ^{begrepen} Lotheringely tot den dood van Hektor G.
Volgens Heda in Willam d'f. XXI. Bischof van Utrecht

6
sonder middel onderdanich den Heiligen Roemfchen Rijke, totter tijt
toe dat zy van den doortlichtigen Coningen van Frankrijk ende van
Germanien, onder wiens onderdanicheit zy waren, in tullen gedeelt worden,
als in een Graeffcap te befeinden mitten zweerde, ende in een Gefichte
te befeinden mitten cruce. Soe wil die Befcrijver van defen Cronycken,
die oifpronck ende beginfel der voorsz. Graeffcap van Holland, claerlick
kies in Befcrijven, ende seft beginnen van dert getenen die oifpronck is
alre falicheit ende Scepper alre Landen ende Creaturen.

Van Christus geboorte.

Van den jaer dat Adam onse eerste Vader gefcapen was vijf duifent
hondert ende negenentnegentich jaeren, op die achtste kalende van Januarius,
opten formendagen nacht, soe wordte geboren in Bethleem der Stadt van Juda
die verlosser alre werlt, onse lieve Heer Jhesus Christus, waer God ende onfche
vander reine saliger Maget Maria, in Des Keijfers Octavianus XLii. jaer,
die geweldich Keijfer was ende een gebiedde over alle die werlt. Dese
Octavianus heet oick mit reeden Augustus, dat's te verstaen die een dinck
meerat ende ^{to}deckt: want dat Julius Cesar nijet al gewonnen en hadde
aen dat Roomfche Rijke, dat swanck Octavianus, soe dat alle die werlt
was ondat zijn gebodt. Nae sijnte doot quam een Keijfer heet Tiberius
inden jaer ons Heeren XVI. in wiens tijden Christus gecruyft was. Ende
nae hem inden jaer ons Heeren XL. quam een Keijfer heet Cayjus, ende
nae

~~XXXX~~
to Beketen, ^{is} vermeerden volgens Meijers Woordenfchat pag. 620.

+ Cayjus.

nae hem quam een Keijfer heet Claudijs in de jaer van α lviij. Ende 99
daer nae inden jaer α lviij. quam een Keijfer heet Nero, die een geespe
was ende dat Rijk bevalte, ende overmits zijn onnutte wercken verg
hij die Ridderlycke oefeninge: want hij ~~gyschte~~ dagelick mit gouden
netten ^{die} ~~gyschte~~ gaeet mit coorden van zijde, hij dede die heele Stadt van Rome
onprecken mit brande, ende wan veel stryden in der Stadt: oick dede hij
sijn Moder, zijn Suster, zijn Broder doden mitten kuwerde. Seneca, die zijn
Meester was, dede hij in den bade ter ader laten ende alsoe verfmoren
Ende nae dat hij sinte Peter dede crucen ende Pontius ontloffen, zo
dede hij den Kercken dat eerste verdriet. Dese Nero, alsoe die Roomsche
Historie seijt, sette sommige luden ^{die} ~~gyschte~~ daede in der Stadt van Rome,
ende sonder ander misdact liet hijsse doden, omdat zij hem zijn onnutte
leven berispten, ende oick sommige andere sonder wet ofte oirdel wijter
Stadt verdrijven: onder welke verdreven twee edele mannen waren,
die geheeten waren Granus ende Anthonijs, Granus was een van den
eedelen Senatoren, ende Anthonijs was een ^{van den} Tribinen. Granus
quam mit zijn Ridderseap ende geselschap wanderen doer Walckant ende
quam in ~~At~~ denmen, daer vant hij inder woestijnen zutavelich water,
ende daer bij dede hij timmeren een pallaes, als men leest ende daer
of hiet noch hinders daghes Aqua Grani, dat's in Duytscher tongen Aken.
Anthonijs die toech doer Germanijen ende tancken, dat's doer Duytsche
lant

Begin der Stad
Aken,

6
en van
Antonia.

lant, ende quam in Holland, daer hy bijden stroom des Rijns maken dede
inden jaer ons Heeren Lxv. een Stede, die om die gedenckenisse van zynen
naem lange tijt Anthonina heet, Ende dat zelve lant beset Anthonius
ende zyn Nacomelingen een tijt mit crachte, soe lange dat die Slaven
ende die Wilten, dat zyn deeden, die Stadt wonnen ende vernielden, ge-
lyckmen hiernaes beproven vijnden sal.

De Noordse
volken verwoes-
ten Europa.

Daer nae in sonlange jaren, oversmits der menschen sonden, die God
aen hem wrecken woude, quam mit groter heerscracht meniggethan-
de volck ^{van} Barbarien ende ^{van} zynen lande dat Scandinavia hiet die
verwoesten ende vernielden, oversmits der gehengenisse Gods, al Euroopen,
ghij sult wreten dat alle werlt gedeelt is in drie deelen, als Asia,
Africa ende Europa; Asia ende Africa sijn meest Heiden ende Sarafine
ende Paepjans Kerstenen. Europa dat is meest al Kerken gelove daer
die Heilige Roomsche Kercke ende alle dat lant daer inne hier of scrift
binnen gelegen is. Dese wreede liede quelleden ende destitueerden zeer
die Kerken Landen ende sommige andere die niet Kerken en waren,
ende om't grote blodige strijden ende mansflachten wonnen zij veel
Coninckrijcken ende landen. Dese lieden waeren geheeten by namen
Gyppides, Alanij, Sermati, Wandalij, Avertij, die men oick Hunnen heet,
ende Slaven, die men Wilten heet. Die Gyppides bedwongen Ytalien,
Alanen wonnen Oostenryck, Sermati wonnen Pannonien, Wandalij
wonen

1. hem. Wordt in de oude Schriften zoowel voor't meerdere als enkele getal gebruikt, en is
by de Bieden het meervoudige hem niet bekend geweest.
+ Scandinavia, die Landstreek in welke thans de Rijken van Zweden, Denemarcken enz.
liggen.
~~Scandinavia, die Landstreek in welke thans de Rijken van Zweden, Denemarcken enz.
liggen. Dit woord is niet bekend geweest, oock niet in de Romeinse Landen.
Dese lieden waeren geheeten by namen Gyppides, Alanen, Sermati, Wandalen, Averten, die men oick Hunnen heet.~~

2. Het vierde deel van den aardkloot is eerst door Americus Vesputius omtrent
het jaar 1498. of, zoo anderen willen, in't jaar 1492. door Christophel Columbus
ontdekt geworden, en diervolgens aan deeren Schryver niet bekend geweest: oock
plaaegden de Romeinen door drie ronden de waereld, of liever de aarde, te ver-
beelden. Zie Oudeans Romeinse Mogensheid. pag. 99.

Wiltensburgh
geticht.

women Africa, die goeten women Cathelongen ^{De} Stinnen women
Walschlant, ^{De} Slaven women al Hollant. Dit wilde volck dat men
Slaven heet, nae dat zij die Stadt, die Anthonina heet, gedestruert had-
den, deden zij timmeren eenen alten vasten Casteel aldaer, dat vanden
wreeden volck zynen naem ontfinck ende heet Wiltensburgh. Daer nae
lange tijt maecten die Wiltensburgh eenen eendracht mitten Vriesen, dat zij
woude den Rijn opvaren, ende mit keiseracht aenvechten ende
destruceeren alle t' Walschelant, ende alzo die Roomse Historie
seijt, zo was in dien tijden een Keiser, die Valencianus heet,
die vernam die tijdinge van den onvroeden volck wes hoer opset was,
ende om hoer wreetheit te wederstaen, zo quam bij zynen gebode te
samen een heer van veel gewapent volck, daer hij dat ongetemde volck
mede wederstont daer geschiede dat dese Keiser dat onvroede volck
verwant ende bedwanckte, ende hij nam hoer seepen ende voer daer
mede den Rijn neder ende wroep neder haer Casteel tot Wiltensburgh.
Dese Keiser bedwanckte alre best die Vriesen, ende als hij dit Casteel
gedestruert hadde keerde hij van daen ende bleef daer nae mogende
Keiser sommige jaren. Dit geschiede inden jaer ons heeren
ccccxx. Daer nae

Keiser Valen-
tianus betruget
de Wiltensburgh.

^{Wiltensburgh}
† De Burg Antonia is voor het einde der vijfde Eeuw door de Wiltensburgh gewon-
nen en Wiltensburgh geheten; - int vervolg door de Franken op de Vriesen
gewonnen Trajectum, en eindelijk ~~Utrecht~~ ^{Utrecht} eene stad geworden. Utrecht genaamt.
G. van Loons aflood Holl. Hist. 1 deel pag. 170.

†† Hier mist de Schrijver in 't jaer, zoowel als de Latijnsche Beke pag. 4.
met welken hij overeenstemt: want Keiser Valencianus regeerde van 't
jaar 364. tot 375.

~~†† Hier mist de Schrijver in 't jaer, zoowel als de Latijnsche Beke pag. 4.
met welken hij overeenstemt: want Keiser Valencianus regeerde van 't
jaar 364. tot 375.~~

Dagobert
bedrijft
Holland,

Stigt Utrecht,

en bouwt
aldaar S. Thomas
Kerk,

Daer nae een deel jaren als Eraclius Keijser was, in dien tijden was een Coninck der Francken die Dagobertus hiet, ende was gekomen van Franck van Troijen. Dese Coninck Dagobertus brochte Holland in zijn bedwanck, vende dade wedes maecten daer dat Casteel Wiltenburch gespaen hadde, een Casteel van alten sonderlinge groten getimmert, dat hij Utrecht noemen dedde, ende is op't Latijn Trajectum, dat's properlick te Duijsche te seggen een overvoer. want men daer over voer ende vertolde den Castelleijn van Utrecht comenscape van onniger hande goeden, die by den Rijn ende byder fonteyn zee voeren. Anders seggen ende is wel zoe gelooflick, dat Tricht op't Maesen meer te Cantwert in leijt, zoe wott dit geheeten ⁱⁿ Tricht, omdat'tet ⁱⁿ Trichtwaert leijt byder zee, binnen welke montagien van Utrecht getimmert wort die eerste Kerk in die eere ^{van} S. Thomas des Apostels.

642

Welke door
de Heidensche
vrieten wedes
vernield wort.

Nae desen als in den jaer ons Heeren ses hondert ende xlii. deden die Priesteren groten oeffent om te bekeeren dat Vriesche volck, mer't was al om niijt, want dat hartneekijge volck front altoes te sinne dat heilige gelove ^{te} haeren Lande te keeren, ende braken die eerste Kerk, ende daer nae moeyden zij al Holland mit zwaren oorloge. Ghy sult weten dat gesichte van Utrecht op die tijt mede Holland

+ Dagobert de eerste regeerde ten tijde van Keizer Heraclius; want de eerste was koning van jaar 620. tot 644. de ander Keizer van jaar 630. tot 641.

N. 641.

† Jote Dagobertus fecit fieri infra ambitum istius Trajecti primam Ecclesiam in honore Sancti Thomae Apostoli, & ordinavit ibi presbyteros, qui converterent Brisones, quod tamen frustra fuit, & ista Ecclesia fuit facta anno Domini DC. XLII. Et iste ditius Populus noluit converteri tamen, sed destruxerunt istam Ecclesiam. Chron. de Trajecto, apud Matthaeum in Analect. Tom. IX. pag. 6.

B. pag. 9.

Hollant was ~~uijt~~ genomen Overijfel, ende was een volck een-
 drachtelick levende mit malcanderen, oitlogende tegen die Heijden
 Vriesen: Maer evenwel wast al vander gracen der Vriesen, al wast
 dat zij byden gelove gescheijden worden van den Vriesen ende bleven
 eendrachtelick mit malcanderen in eente euwon ende van eente
 manieren, ter tijt toe dat zij van den eedelen Coningen van Fran-
 ken in twee gescheijden worden, als in een Graeffcap ende in een
 Bisdom, gelijk hier gae bescreven staet. Enighel lijfde die der
 dingen onderscheijt niet en verstaen, die menen dattet Coningen
 van Franckrijck waren die Hollant eerst uijt gaven, dat zij bil-
 lick wel pproven souden dat zij onrecht seggen; want Hollant nije
 Walsche tonge en was, noch onder der Walen onderdanicheijt, maer
 het waren Coningen der Francken, ende waren van't rechts ende
 t eerste Franckrijk dat nu Francken lant hiet; alsoe als die eedele
 Franck van Troijen dit lant bij den Rijn eerst begreep, nae hem selven
 noemde, doe hij van Troijen versteden was mitten Rijnen, daer die Co-
 ningen van Francken of gecomen zijn, dat waren die meeste Conin-
 gen van der werlt in dien tijden naest den Keijser, ende plagen meest
 al Duytschlant ende dat lant omtrent Parijs, dat nu Franckrijk heet
 te beheeren mitten zwerde, ende hielden hoer pallaijs ende woonstede
 202

Onderscheid
 tusschen de
 Francken en
 Francken.

Zoe te Trier, zoe te Colen, zoe te Aken, te Mens in Ardennen ende
 daer omtrent in Lothringe, ende waren zelden te Parijs; want dat al een
 nije gewonnen Land was van den Francken, daer die Françoysse of ge=
 comen zijn; want dat nu Franckrijk hiet plach te heeten in Latijn
 Francia royata, dat's te seggen geonantelt Franckrijk; daerom hie=
 ten die Françoysen in Latijn Francigina, dat's in Duytsche te seggen,
 geboren van den Francken. Dese Franck van Troijen ~~Daer~~ ^{Daer} ~~is~~ ^{is} ~~gebo-~~
 ren van Troijen comen ende fetten bij den Rijn daer hijt begrepen hadde,
 ende overmits die hoocheijt van der Francker croen, die op die tijt was
 in Francken Lande, zoe hieten die lude noch kuden daechs die Wyse
 Francken, om dattet Roomfche Ryck zoe hoechgelick bij him ver=
 leven ende gheest wort. Pippijn die groeve was Duytsch geboren,
 sijn soen Kaerl Metteel wort sijn onacht gewonnen ende geboren te
 Trier. Dese Metteel maecte sijn pallais te Colen, dat Agrippa
 plach te heeten, ende timmedet daer nu faet onser Vrouwen Kerck
 sint Capitolium. Pippijn die ~~is~~ ^{is} ~~dwarch~~ ^{dwarch} sijn soen des gelijcx, ende Kaerle
 sijn soen des gelijcx, wiens waerde lichaem brust tot Aken, daer hij meest
 te woenen plach, eer hij't Roomfche Ryck vercreech bij kiere der
 Vorsten van Alamangien. Daer nae alzoer zij wyt Spaengen dage=
 licx veel aenstoets hadden, die op die tijt Heijden waren, ende West=
 Franckrijk

s. ~~Mets~~ in Lothringe. + de Dikke. †. Agrippina. ‡ de korte.
 § Kaerl de groote.

~~† de Dikke~~

† Agrippina.

‡ de korte.

§ Kaerl de
 groote.

13.

Frankrijk zeer aenwochten, soe bleven die Franckse Coningen
veel in dien landen soe dattet veel bewoent worde, ende haerle dede
Winghaert brengen ^{veel} Frankken ende deden setten over all in Fran-
ckrijk, dat een soet Beginaem lant is, soe dat zij zeder die tijt die croen
aldaer gehouden hebben, die zij middel besittinge des Heiligen Rijcks
zeer groot ende wijd gemaect hebben; doch after dien dat zij hem aldaer
soe vast neder seckeden soe is dat Heilige Rijck Wijt hooren handen
gecomen, als Kenlick is; want zij hem ^{doe} meer ter Walscher tonge
gaven dan ter Duijtscher. Die Waelen en moegijn dat Rijck niet be-
sitten alzo die Paüs dat ordinaerde in gemeenen rade mitten Conin-
gen van Germanien, van Frankken ende van Sassen, dat nu alte samen
Almaengien heet, mer dat dat Heilige Rijck altoes geteest soude
weesen van den Duijtschen, ende dien soude men kiezen by den hoegen
Kindvorsten die in Almaengien daer toe gevoght worden, zeder
dat dat Rijcke der Grieken of getogen wort bij gemeenen rade der
Heiligen Kercken ende des Heiligen Rijcks, odatmits dat zij der Ker-
ken ende der Kersten gelove tuteewerff hulp weijgerden tegen die Hey-
dene Sarracine, die die Heilige Kerck ende Kerstenheit in Ytalien
zeer destruceerden ende jammerlick verdrieten, daer die driete hande
Duijtsche naciën willick toe bereijt waren, ende in goods seten
ende der Moder die Heilige Kercken die Barbaren ende Sarracinen
mit

^{lees,}
† Wijt Duijtschland.

mit hoere mogentheit verdraven, welke dierhande Duytsche
 tonge waren, Germanen, Francken ende Sassen, die doe altesamen
 mit eenen name geheeten worden Alamannen, dat in Duytsche te
 seggen is een grote vloegel; want die sternt des Heiligen Room-
 schen Rijck grote vloegelen heeft veel clijne vogelkens onder te
 besetmen ende te voden, hierom hebben zij ontsecht die die Conin-
 gen der Francken heeten Coningen van Franckrijck; want Franck-
 rijck is een nu lant bij den anderen, ende is geheeten der Francken
 Rijck, overmits dat die Francken dat lant wonen van Heijde-
 nen, ende is wel te proven dat die Francken menich hondert
 jaer waren voor die Fransoijfen; want Triet watt gesticht
 doe Abraham acht jaer out was, hiet nae om dat die Fransoijfen
 groot worden mitter Walser natiën, alsoe zij den Francken off
 gingen daer zij of gecomen waren, ende zij vanden Heiligen
 Rijck geset worden bij gemeente overdracht, ende bij den Groten
 Kaert selver overdragen watt om rechte nitscap dat die Duyt-
 sche dat Rijck altoes behouden zonden, soe hij selven een Franck
 Duytsch geboten watt, soe wort daer nae den Fransoijfen te moet-
 zoene

1. Dit Zwaemt naar t^{oude} Latijnsche versje.
 Treves ante Romam fetit annis mille trecentis.
 Triet heeft destienhondert jaeren voor Rome gestaan.

zoene geordineert, dat die eer gedeelt soude worden; Ende want die Kerstenheit staet in drie principael naciën, zoa zoudē hebben die Romeinen ende Ytaliën die Kerck om dat zij't beginfel waren van den Heiligen Gelove. Die Germeijnen ende Francken, dat zijn die Duytsche, souden hebben dat Rijk om hoere moegentheit. Ende die Fransoijssen ende Waellen souden hebben die Schepel om hoere wijsheit ende cloechheit, alzoē als dat noch hūdens dages is.

De Beschrijvinge van Hollant.

Hollant [alsoemen vijf bescreven in een boeck dat hiet de proprietatibus rerum in den vijfthienden boeck] dat is een klein Provincie gelegen bij den Rijn, daer die Rijn in die zee gaet, ende strecket sijt waert aen Borabant ende Gelvelant, ende oostwaert an Vrieslant ende Westvalen, Noertwaert aen die Engelsehe ende Scofche zee, ende Westwaert aen Dickardien ende aen Vlaenderen, ende is meest broecklant, ende allefins mitten armen vander zee ende des Rijns gefalicht, ende heeft rivieren, waellen ende meeren, ende fondellinge goet weylant, waer om daer veel beesten in zyn. Ende die aerde is tot sommige weegen zeer vruchtbaer, oick zyn daer boschen in tot veel steden, daer wilde beesten voeden, alzoē dat daer

~~De Libro de Proprietatibus rerum lib~~
~~de Noordzee~~
 #

XV. Libro de Proprietatibus Rerum. Hollandia est parva Provincia sita prope Renum, ubi Renuis influunt mare, & in Austro habet Borabantiam, & in Oriente habet Frisiam, in Aquilone habet mare Botanicum, & in Occidente habet Flandriam, & est tota agriola, & circumfluit eam aqua Renu, & aqua maris, ac si infusa esset, & in eis habet multos stagnos piscium, multum feroces, & habet bona pascuia pro iumentis pascentis, & multum fructifera est terra. Etiam sunt ibi in multis locis nemora, in quibus est venatio, & habet etiam terra multum de moria, de qua sunt cespites ad comburendum. Et est terra locuples valde, cuius principalis Civitas est Traiectum inferius, & in inferiori est Almannia secundum linguam, & populus est grandis fortisque viribus, magnanimus, pulcher facie, honestus moribus, Deum veritus, minus ad rapinam, quam alii Almanni industrius, fidelis, & pacificus comprobatur.

2. Onze Schrijver, volgt hier het Latijn niet, daer Westvalen noch Dickardien niet in gevonden worden, en die vaerbaer, ~~van de Noordzee~~ wijl die landstrecken niet van Holland spalen.
 + gefalicht is beveiligt, of beschermd.

dat daer goede jacht is; ende tot veel freden ist moerich, daer men een
 materieel of maect die oirbaerlick is te bernen; ende is een rijk lant
 van veel Coopluden, ende van goeden die byder zee ende byden
 rivieren varen, van welken lapide die Hoofstadt geheten is naeden
 Latijn Trajectum, maer Utrecht hiet zij in Duijtsche; want zij aen
 Duijtschlant behoert nader gelegenheit van der zee ende naeder
 taben; wanttet in die Provincie is van Nedersassen, ende dat volck
 is groot van lichaem, sterck van crachten, stout van herten, schoen
 van aensichte ende van leeden, eerfaem van zeeden, ende oetmoe-
 dich, God ont fiende, ende min belgerende te roven dan andor Duijt-
 feen, getrouwe ende vreedsaem, ende guetlyck den gasten. Tot
 hier toe ist genomen wijt dat boick dat men hiet de proprietatibus
rerum. Naeder Duijtscher talen ist geheten Hollant, want daer
 veel hoits ende borschajgie in plach te weesen, mer mi hietet Holl-
lant want daer een letter ^{ou} ~~wijt~~ gedaen is, by wille der geente, diertoe
 versierden.

Hoe Hollant gedeijlt is.

Die Princen van den Francken, die Karolingii zijn geheten, berech-
 ten lange tijt dat Roomsche Rijk, die deelden al Hollant, als men
 hier nae bet verstaen zel in twee heerscappien, als in een Boisdom
 ende

ende in een Graeffcap; want Kaerl, diemen Martellus heet die een 17
Cominck was van Francken, ende hem onderwant die Heerfchappen
van Germanien ende Francken, die gaff die Kercke t' Utrecht die
eerfte gave; ende Cominck Kaerl, diemen den Calen heet ende nae
Roomekeijfer was, gaff der Heerlicheijt van Holland die eerste Graeff-
fchap, al wast datfel van ⁺anderen luden daer te voeren beheert hadde
geweeft, als van Anthonis den Romeijn ende zijn Nacomelingen, die
mae zoe menichvoudich worden dattet noet was een Heer te hebben;
Ende op dat wij bekennen moegen dat alre eerste beginne beide van
den Bisdrom van Utrecht ende van der Graefffchap van Holland, soe ist
noet dat wij beginnen ende die oirfpronck maecken ^{wie} wijten eerfen
van Engellant.

Van Sinta Willeboorts geboort.

Alzoe die Engelfche Historie inhoudt, zoe quamen die Nederfassen
mit ongetelde fchepen in ⁺Bratraengien, dat men nu Engellant hiet,
ende wonden dat land ende bleven daer in, ende die Paüs Gregorius,
die heilige leeraer, bekeerde dese reize lude totter gracion des doops-
fels bij ^{II} leeters, deen hiet Augustinus, die ander hiet Mellicius, als in
Dialoge gefcreven faet, van welcker Nederfassen ofte Vriefen overmits
die vortfienicheijt goods, geboren wordt een kindt dat Willeboorts
heet,

~~Britannia~~
oorsprong van
S^t. Willeboort.

40. t' 76 Zeket dat men voordien tijd Graaven of Opperrechters in ~~Holland~~ hetthans
gemaande Holland, toen een deel van Vriesland gehad heeft, gelijk men onderschei-
denlijk drie Ditken en twee Grolfen in de oude gedenkschriften als Gyaaven
Ooerst Landftrake gemeld vindt.

+ Britannia.

Riet, ende zijn vader was Wilgifus genoemd, die zijn kind Willebrodus
 bequamen Paroders gaff te leeren, wiens Cloester dat Hetpen heet, daer wast
 hij Clerck geleert, ende ontfinc, aldaer die crone; ende tot zijnen xx. jaeren
 bleef hij daer in hoger letinge; daer nae ginck die jongelinc van duackde
 tot duackden opclimmede, ende sochte mit groter wilt die soeticheit
 des seiwinden levens, ende quam tot sinte Egbert, die de eerste Biscep
 was van Noerdijmerlant, ende is hem nae gevolget als een overste Mees-
 ter des seiwinden levens tot in Ynglant, op dat hij daer sonder Commer-
 van tijttelycke dingen mochte leven een stercmytelic leven. Ende van
 desen Egbert ontfinc Willebrodus zijn Priestelic oirde. Daer nae ons
 die Ecclesiastica Historia seijt, soe sende dese sinte Egbert Wigbertum
 zynen Discipel in Germanien, op dat hij den ongelovigen volck leren
 mochte die waerheit der Heiligen Evangelien: Mer dese Wigbertus
 wort soe weder gestaeln mit des Kijants bekendicheit, dat hij mit zynre
 Leer an dat harde volck luttel voderde, ende aldus ongedaen sijnt
 Boetscap voer hij weeder in Ynglant. Een wyl tijts daer nae en liet
 dese keizer sinte Egbert niet of van zynen goeden beginne, ende sende
 sinte Willebroet, die doo Priester was, mit alle gesellen in Duitsch-
 lant, om dat ongelovige lant te beketen totten rechten gelove: On-
 der welke gesellen een was die sinte Willeboet volcke, geheeten
 sinte Aelbrecht, die overgaff dat Coninckrijk van Ynglant, dat
 hem

~~beschouwen~~
~~beschouwen~~

Wort Priester,

en word
 naar Duits-
 land gezon-
 den onse elf
 gesellen.

+ beschouwenden. § Northumberland.

4. Willebrod kwam in 't jaar zeshondaddennegentig over de Zee en in Vriesland,
 volgens zijne eigene aantekeningen. Prof. general. ad acta SS. fol. XLVI.

Δ Aelbrecht Zoon van Edilthaldus Koning der Deuten, of een gedeelte van Northum-
 berland. Bichelius in Not. ad J. de Beka pag. 30. en Kerklyke Geschieden van Nederland
 1. deel pag. 30.

hem van zynen Vader aencomen mochte ende ginck Sinte Wil. (39)
boot nae; Ende want Sinte Willeboort ende zyn elft gefellen gebo-
ren waten van Nederfassen ofte Vriefen, zag mochten zij te betpreken
die Euangelien in Driytscher talen.

G. pag. 17.

Van den Vriefche Coninck Rabbodús.

693.
Pippijn de
dikke oorlogt
in Vriefland,
overwind
Rabbodús,
en zent
Willeboort
in Vriefland
om't geloof
te prediken.

Daer nae in den jaer ons Heeten ^{tes} hondert ende cciii. ver-
famede Pippijn die mogende Coninck van Franckrijck een groot
heer van Nederfassen ende van gemeenten, ende maecte een grote
keerwaert in Vrieflant tegen den Coninck Rabbodús. Dese keerwaert
vernam Coninck Rabbodús, ende verlamede oick een groot heer van
Vriefen, ende wederfont Coninck Pippijn crachtelick. Maer nochtans
bij Gods gehengnisse bleef Coninck Rabbodús verwonnen, alzo
dat Coninck Pippijn Sinte Willeboort mit zyn gefellen daer om
fende in Vriefland, opdat hij den Coninck Rabbodús mit zynse leere
ten Kersten gelove brengen mochte. Die Coninck Rabbodús hadde
zijn woeninge bij eenen eijlande ende hiete Postenlant, daer't harde
ifchoen was, fende om dat onnutte gefelcap der Afgoden quam Sinte
Willeboort ende brack' aldaer drie Tempelen, die in zynpiters eer ge-
ficht waren, ende drie manschen doopte hij aldaer, die den vijant
ende zyn gefelcap verfaecten. Rabbodús die Coninck dit meende
dit

+ Annal. Metens. ad Ann. 692. ^{van aenvang van} stalt daeren oorlog van Pippijn op't jaer DCXCII.

† Pippijn was groot hofmeester, geen Koning, schoon hij als opperkeescher,
ten tijde van de koning Clovis III. dat gebied voerde, Hij wierdt de dikke, of naar zyne geboorte plaats van Herstal
childbert, en Dagobert III. bygenaamd, en is de overgrootvader van ^{keizer} Karol den grooten ~~keizer~~ gansent.
2. harde of heerde schoon is zeer schoon.

Dit geweld dat hem gedaen waste wrecken, ende geboet een van Sinte Willibrordus gefelden te dooden, ende dient mitten loete viel plach altoes God te bidden dat hij Mattelaes fterven moeste. Sinte Willeboort sach dat hij Coninck Rabodius niet bekeren en mochte van zijn ongelove, noch van zynen Afgoden, ende dat hij luttel Zielen daer gewonnen hadde, want hij te vade dat hij weder varen woude in Francken, dat's in Oitvranckrijk, ende die nijehwe bekeerden ende gedoopten in den gelove te preken, ende vergaderde veel Priesteren, ende quam daer mede t'Utrecht, dat in dien tijden inder Francken macht was, daer hij vatte bij Sinte Thomasketche, die gedestruert ende nedergewallen loch, een Bedehuijs dede maecken in

Die
van den eerste dorp
vont t'Utrecht
Stalt N. 695

die eer des Heiligen Cruces. Ende hier nae in den jaer ons Heeren ses hondert ende xcv. vette Sinte Willeboort ende wijde die eerste vonte t'Utrecht, op dat die gelovige menschen eenen zekeren toez ganck aldaer hebben mochten t'ontfaen dat Sacrament der Heiliger Dopen.

696.
trekt naar
Roma,

Sties nae inden jaer ons Heeren ses hondert ende xcvi. versach Sijppijn, die eedels Coninck van Franckrijk ende Hertoge van Lottrijke, in Sinte Willeboort grote volstandicheit te preken dat Heilige Evangelie, vercrech van hem dat hij te Romem toech, ende ont-

* De stichting van de Kapelle van t' Heilige Kruis is door de gemeene Hollandsehe Chronijk, die met Jan Gerbrantsz van Leiden overeen stemt, gesteld op het jaer treshondert vijfennegentig; Doch andere ~~fonten~~ brengen Deere stichting, dat waarschijnlijker is, op het voorgaende jaer. Bouckelind in. Not. ad J. de Boekam pag. 12

ende ontfinck die Heilige Benedixie ende wort Boiscop. Sergius die Paüs, die de eerste was, alzo geheeten, wort vermaent van den Engel in zynen vifioen, dat hij overmits beda wille Coninck Pippinus, Sint Willeboort waerdelycken ontfinge, ende ordineerde hem in Sint Peterskerck tot eenen stettfchen Biffcop. Dese Paüs behielden een tijt bij hem ende gaff hem eenen nijeuwen naem ende hieten Clemens. Ende als dese Clemens die Benedixie van den Paüs ontfaen hadde is hij weder gekeert in Düjtschlant. Cortz daer nae dede hij op die stede daer Sint Thomas kerck gefraen hadde, t' Utrecht, een Cloosterkercke van Canonijken maken, ende geboot daer in faedelick te faen des Boiscops foel; want hij die selve kercke bij sijne eerste benedixie wijede ende heilichde mit zyns selfs hant. Dese Heilige Kercke van Utrecht mach mit recht heeten een Conincklick gesticht, want se die Coningen mit erve ende vrijheeden verfiert hebben, ende daer zyn in geprovent rijckelycke Canoniken.

wordt Aardsbifchop,

en Clemens geheeten,

Stigt de Hoofdkerk te Utrecht.

697.

Karel Martel oorlooft tegen ~~den~~ Koning Radboud.

Nae desen in den jaer ons heeten ses hondert xcviij. Kaerl, die Coninc der Francken ende Hertoge van Lottrijcke, gaff nae Pippijn zyns Vaders doot eerst die kercke t' Utrecht; hij hadde oick eenen groten strijt tegens den ongehoefamen Coninck Radboud, daer hij veel vreesen doot floecht, ende bedwanck den Coninck ~~mit~~

+ Deere kerck wierdt ter eere van St. Maarten, Biffchop van Tours, ingewijd, en fontijds Minster genaamd. om dat 'er een klooster [Monasterium] (aangebouwd) was, ook ^{by Lauterant} Dom geheeten van Dominus, Huis, en Dominicum 's Heerenhuis. Kercklyke ^{by Lauterant} biddeden van Nedert. in t' Utrechtse Bisd. fol. 2.

φ Hier mist onre Schryver, als mede de Düitsche Beke, Karel Martellus, van welken hier gemeld wort, was geen Koning, maar Groot Hofmeester. Beter heeft de Latynsche Beke pag. 9. Anno Domini 717. Carolus Martellus Dux & Major Dominus Francorum. En Heda Hist. Traject. pag 20 in zynen eigen gife brief aan de Utrechtse kerck ontrent het jaer 722. gegeven: Ego in Dei nomine illustris vir Carolus, Major Dominus filius Pippini, &c. ik Karel in den naame gods doerlichrijg Heer, Groot Hofmeester & Zoon van Pippijn enz.

~~† Martellus~~

Koning Rad-
boud bereid
zich gedoopt
te worden,

oorzelt,

en sterft
Heiligh.

mit cracht. Dese selve Kaetl was geheeten Marcellus, ende als hij
 desen Coninck Rabbodum verwonnen hadde, nam hij hem in genade
 mit vorwaerden, dat hij sonder twijfel Kerken worden soude. Te kant
 nae desen wort vermaent ^{Wijfridus}, die Eertschbiscop van Renoveten,
 overmits godlycke vijsoen, dat hij trecken soude in Vrieslant ende
 helpen sijnt Clement die Vriesen bekeeren; die doe als hij daer geco-
 men was arbeide mit sijner heiliger leere dat Rabbodus die Coninck
 wort geleert, alsoe dat hij mit ghewijnsde sinne ter vonten ginck,
 daer men hem in doopen soude. Ende als dese selve Tyrannel quam
 ende fette zijn een wort in dat heilige doopsel, doe seide hem die
 vijant in, dat hij vraechde, waer't meeste gattal van zynen Vriesen waer,
 inden Hemel of in die ewige verdomenisse. Die Heilige Biscop
 antwoerde hem ende seide, dat die Vriesen, die in voortijden niet
 gedoopt en zijn, alle tot helbe verdomenisse waren; ende als die
 Coninck Rabbodus dat hoorde toech hij zynen voet nae hem ^{vi-} wyter
 vonten ende sprack; Jek wil liever mit mynen Voorvaders veel
 geselschaps inder helken hebben, dan mit luttel dijner Kerken besit-
 ten't Hemelrijk. Aldus wordt die Coninck bedrogen by des vijants
 raet, ende sterft des deden daechs daer nae jammerlike doots. Ende
 daer om nae des Coninck doot wort Clemens, die Willebrordus hiere,
 vrylick inden Lande lasten vaten daer hij woude, ende openbaerlick

^{den Vriesen}
 † ^{dat is Hamet,} Martellus. Men geeft voor dat hij dezen ^{lijnaam} van Martellus ^{van} kreeg vnae
 dat hij als een ^{Hamet}, de in Frankrijk gedongene Sarapenen verpletterd hadt.
 P. Daniel Hist. de France. Tom. 1. pag. 335.
 † Wolframus, Wilframmis of ^{Wulframms} ^{Landbischop} van Sens, predikte het Christe-
 lijck geloofden Vresen [†] Künnen Koning Rabbodus. Hij hi of A. 720.

φ Koning Rabbodus stierf in't jaar Zevenhonderdennegentien. Poede Chron-breve.
 ad ann. 719.

den Vriesen te prediken dat Heilige gelove, ende die ongelovige (23)
te dopen ende Priesteren te wijen, ende in elke Caspel Kercken
te sichten. Mitakel van Heilo.

Wondertekens
van St. Wille-
brood,

Men sal niet after laten die miraculen ende die genaden die God
door sinte Willeboort heeft gedaen, ende in vanden boecken gescreven
hebb gevonden van zijner Heilicheit. 't geschiede dat tot eenijger tijt,
die van zijnen geselschap waren. graten opstalligen doest leeden, als
zij mit hem gingen bij den oever van der Zee om Kercken te visitee-
ren van van zijn Gestichte, sij en hadden geenen wijn ende dat water was
sout; des hadde die Heilige vader medelijden mit zijnen Discipulen,
Alzo dat hij seide tot een die hem heimelichste was, dat hij rechte-
voert die tente opfloege, ende daer onder een cleijn cule grove,
ende als dat gedaen was, ginck dese Heilige Biscop alleen in der
tente, ende badt an God heer innichlick om versch water, Ende
rechtvoert vloijede ~~water~~ ^{uit} fonteyne water, alsoe
dat alle die dorstige ~~putten~~ ^{putten} ~~den~~ ^{den} ~~water~~ ^{den} Fonteyne waters genoesch.
Ende overmits die Heilichede des Biscops die zij daer aen hem beken-
den, zoe loefden die geene die bij hem waren den Almachtigen
God. Dese selve Fonteyn is in een Dorpe dat ^{Heilige} loe. hiet,
by

te Heilo,

+ Heilo niet verre van Alkmaar in Kennemerland gelegen, om de ^{oude} heilicheit
dier plaatse nog dikwijlen van de Roomscherinden bezogt.

en in Walcheren.

Bij Almer, ende heet noch hüdens daechs Sinte Willeboots pitte. ²
 Leviel dat dese selve Sinte Willeboort voer in een Eijlant gelegen
 in Zeelant, datmen Walcheren heet, om dat Heiden Volck dat van
 den Deenen gecomen was aldaer te bekeeren totten Kersten gelove,
 daer vant hij een beelde gemaect nae Mars den Afgode, dat die liden
 aldaer in groter eeren offerden, welck beelde dese Heilige Biscop te
 mael brack ende vermeldet. Doe quam die Behoeder des Afgods
 ende floech desen Heiligen Biscop mit eenen zweerde op zyn hooft,
 ende waende dat onrecht dat zynen Afgod gedaen was te sachten
 mit des Biscops blode, mer die selve Moordenaer overmits gods
 wtaccke, wort rechteroert gegrepen van den vijant, die hem alfoe
 quelledede dat hij opten derden dach sterff onsalichie, ende die Heilige
 Biscop bleef gefort overmits die gracie gods.

737.
Hij sterft

In den jaer ons Heeren zeeven hondert ende XXXVII. starff dese
 2. Sinte Willeboort, nae dat hij dat Heilige Eüangelium in allen hoecken
 zyns gestichts volstandelick geprediet hadde, ende die Heilige Kercke
 hi wttecht eerlijcken hadden berecht XL. jaeren, wiens lichaem ge-
 voert wort in een Cloester van Sinte Benedictus orde, dat op Tre-
 veten heet, ende is gelegen inden Stichte van Trier, dat Sinte Wil-
 leboort in voertijden selven gesticht hadde. Dese Heilige Biscop,
 doe

+ Geen Mars, maar den Afgod Woden, dat is Mercurius, gelijk Melis Stoke
 fol. 4 vrs 11. getuigt

φ voor

Tot Westcappelen dat hi quam
 Daer hi aenbedende vernam
 Mercuriose Pover enen god
 Dat beelde, doer ons heren gebod,
 Boraer hi, ende hevet volc geschonden.

2. S. Willebrood siet dan 6. of 7. van Slagtenaand. doch in t'jaar vateshellen
 de schrijver, stellende het selve tusschen 739 & 741. gewest te zijn. ^{Sto.}
 Kerklyke Oudheden I. deel. pag. 21

of De Latijnsche Boeka pag. 50. noemt dit klooster Epternach in t'kerklyke ge-
 bied van Trier gelegen.

St. Aelbert

Bekeert de
Kennemerlan-
ders, en sterft.

Doe hij noch in levende lijve was, sende hij Sinte Aelbert zynen Discipel, daer hier voer of gescreven is, in Kenemerlant om die nijnhve bekeerden in den Heiligen gelove te stercken; die nae dat hij veel Heijdens volcx bekeert hadde, eijnde hij zyn leven eerlycken ende rustede in god salichlick, ende wart begraven t' Egmonde, wes beedihijs noch vereiert is mit onenigen Daecheden ende costelycken cleynoden. Dese Heilige Confessoir was onder alle Sinte Willeboorts mede gesellen vertheven, zoe dat hij Dyaken was, ende daerby soe neemtmen dat hij die eerste Doempredet t' Utrecht was, dats die eerste Archidiaken.

Van Paris Leo.

Do.

Kaiser Karol
reikt naar
Rome

Hier nae in den jaer ons Heeren acht hondert, vongen een deel Burgers van Romens die Paris daer hij in die Processe ginck, diemen heet die meere Letanien, ende men t' cruce doech op Sinte Marcus dach, ende staecten hem zyn ogen wijt, ende cotten hem zyn tonge ende wocheden hem met onrecht, ende seiden dat hij valsheit gedaen hadde, den welken onsen Heer weder gaff zyn gesichte ende sprake. Ende om dese tweedracht te verlycken tock Kaerle die grote Coninck opwaert doet t' geberchte in den Cropwalen lant, totter Stadt van Romens toe. Ende als hij der Stadt begonste te genaecken

Stellen eenigen op 240 of 245. doch onzaker] en wiader
t' Aelbert stierf op den vijftwintigsten van Cometmaand, het jaer ~~to niet bekend~~
te Egmond, ^{begraven} alwaar boven zyn graf een Kapel of een gebedahuis van hout gesicht
wierdt, t' welk door de Deanen, ^{geheel} verwoest is. Vita S. Adalberti Cap. 7.

⊕ Dat S. Adalbert Diaken geweest is blykt, maec Proost van den Dom geweest te
zijn, schoon t' van mees andaten gemeld wordt, blyft ^{echter} onzeker. Zie de Lijst der Dom-
proosten in t' Grootplakkaatboek 's Lands van Utrecht 1. deel pag. 239.

wordt aldaar
gekroond.

genaecten, doe quamen die Senatoirs ende dat Roomfche volck
mit groter fcaen tegens hem, mit veel Heilichdoms vander Heiliger
gebeenten, ende brochten alzoe den Coninck mit blyfscappen in
Sinte Peters Kerck, ende die vorfte Paus Leo fette de aldaer den Coninck
op zyn hooft een gulden croon als opten Heiligen Kerfodach, ende
† het gemeen volck fongen den Coninck blyden fanck in defer manieren:
Kaerle die grote Keijfer ende gebieder der Romeijnen is gecroent, hem
zij lof, lang leven, falicheit ende zeege; Hier by moegen hem fcaemen
alle die ijesten wijeren daer men geen waerheit of gevinden en
can ende feggen, dat Coninck Kaerle die Stadt van Romem mit
cracht befatt ende wanfe, overmits der Vriefen inwechten, dat al
gelogen ende fabulen zijn.

Vanden doot van Sinte Yeroen die Prister tot Noortich.

856.

juval dat
Noormannen,
die S. Yeroen
dooden.

Nae desen als inden jaer ons Heeren acht hondert ende lvi. qua-
men die Deenen ende Noormans van Noerweegen mit horen fleepen
in Hollant, daer zij alten groten heer brochten, ende mit groter wree-
heden deſtrueerden zij alt lant, ende braken die Kercken, ende zij
flogen den Heiligen man † Sinte Yeroen, die tot Noortich Prister was,
zijn hooft of, ende zij worpen oeder alten groten Casteel bij Vois-
butch,

† Dit ſtemt overeen met Beke en Hada; doch Buchelius aanmerkingen op den
eerſtgemelden ſchrijver, maakt ~~2~~ pag. 29. Zwaarigheid in deeren tijd, welke
niet onbegroot wederlegd wordt door den ſtaatskenar des ~~Nederlandsche~~ Kercklyke
Bijbelen onder Ryckland fol. 955. § 3.

‡ Die van 't ombrengen van S. Yeroen J. a Leidis Chron. Belg. Lib. V. Cap 33. & Kortlyk
by K. Kolijn Ryckronyk 1613. 302.

Burch, dat eerstijts des Coninc Aurindilius was, diemen in 27.
Duytsch plach te heeten Ezeleer. Die Hollanders die setten hem
doe ter weer metter selver macht die zij hadden, mer die Deenen
waren hem te swaer. Daer bleven twee Ridders doot die geheeten
waren Heer Dybbout ende Heer Cheslof mit veel Hollanders: Ende
die Deenen namen wijven ende kinden ende voerde met hem in
vreemde Landen.

~~Bl.~~
D. p. 25.

Opkoomst
~~van~~ des
Graffen van
Holland.

Nu hebby gehoert hoe dat die Heilige Vader Sinte Willeboost
kijnt Engeland overgecomen is om den ongelovigen lude in Fran-
kenlant, in Holland, in Zeelant, in Vriesland ende oick inden ges-
ichte van Coelen ende van Utrecht te preken dat Heilige Evan-
gelium mit zijnen trouwen mede-hulpeten, om die van hoir
ongeloven ende Mahometterien te brengen totten Doopfel des Hei-
ligen Kersten geloofs. Ende want dit ledel Land van Holland,
alzoey gy gehoert hebt, veel aenwechens der Deenen, der Noor-
mannen ende andere gehadt heeft, diet menich werven gedestruert
ende jammerlijcken vernijelt hebben, overmits datter geenen
hadder noch inwoenende Heer en hadde, die dat wilde volck weder-
staen hadde moegen; Soe en doecht niet vergeten te schrijven wie
die

† Mahometterien.

die eerste Grave was van Holland, ende wie nae hem dese landen ge-
tegeert ende beschermt hebben, ende hoe elck zynen tyt gebrijet heb-
ben alomen naest geraken can. Hierom wil ick gaen ter materien
ende beginnen van Coninck Kaerle den Kalen, die die eerste ghifte
gaff vander Graeffcap van Holland, nae zynre Conincklijcker moe-
ghetheit, als een bezitter des Roomschen Rijcs.

Hoe Coninck Kaerle van Vrancken ende nae Roomsche Coninck
Holland gaf eenen genoemt Dirck.

063.

Karel de
Kaale schenkt
de kerk van
Eymond aan
graaf Dirck.

In den jaer ons Heeren acht hondert ende lxxij. was Coninck der
Vrancken Kaerl die Cale, ende naemaels een Roomsconink mede,
ende was Lodewijcks soen, die grote Kaerls soen was. Die welke
Coninck Kaerle toe eerste tijt sat in eenre stede, die Pladell heet,
ende plach te staen in Potabant optet Kempen, daer hij vernam dat
die Deenen ende Noormans Holland verwoest hadden, ende dat volck
doot geslagen; ende om des wille zoe gaff hij over beide staghens
des edeleer Grave, eenen genoemt Diericke of Dirck, die des Prin-
cen Walcheffius Broeder was, geboren van der crone van Vrancken al
Holland ende die kerck t' Eymonde mit hoeren toe behoeren, dat's
te verstaen van Sijthardeshage ter voertrop van Kinchen toe mit
besette

+ Sijthardeshage
toe Kinchen toe

2. Dat de eerste Graaven van Holland van hooge geboorte ~~en~~ en vermaagschap
waren aan den Stam van Keizer Karel den grooten. Bevestigt ook Heda Hist. Fra-
jeet. pag. 59. met deere woorden: *Quamvis enim non sit dubium, quin ipse
Theodoricus Princeps fuerit alti sanguinis, & militia insignis, armisque potens,
ita ut propter egregia facinora omni laude dignis celebratus: Quem ab ipso
Theodorico illustri Comite, qui consanguineus Caroli Magni, & eius temporibus
per Frisios in Saxoniam & Pannonias exercitum formidabilem duxit, des-
cendisse credam: & majores suos etiam ante tempora Caroli Calvi in his
regionibus aliqua possidisse, alibique fuisse potentes.*

+ Pladelle, sedert Pladell genaamd bij Reuzel in de Meijerijche Kempen gelegen,
was eerste een prachtig Hof in de Saxandersehe Graeffschap. g. van Loon Altona
Holl. Hist. 11. deel pag 126.

* Sijthardeshage toe voertroppe Kinchen toe.

Befrevent privilegien, beregelt mit des Conincs gilden vingerlinge 29.
Ofer zijn beelde in gesneden was, ende sprac aldus:
In den name der Drievooldicheit, Kaerle, by der genaden Goods Co-
nincs, want onser crownen toebehoert, dat wij onse lieve ende getrou-
we, eeren ende weerdigen zullen mit graciën ende mit loenhoits
diens, Soe doen wij verstaen allen gelovigen kersten luden, die nu
zijn of namaels weesen zullen, ende desen brief zullen sien of hoeren,
Dat gham in onse tegenwoerdicheit Haghen die eedele Grave, ende ~~dat~~
ons. Dat wij geven wonden eenen eedelen man, die Walcherius Porcher
was, Dircck genoeemt, Hollant endes die Kerck t' Egmonde mit hoeren
toebhoren, dat's van Ruythardeshage totter Voirttrappe toe. Tot wiens
bede wij geneijcht zijn ende waerdelick ontfaen hebben, als wel recht
is; Ende geven desen lieve getrouwen Mame Dircck voirt. alle t'voirt-
sz lant ontfitten dieht luden, die daer nu in sijn of namaels in woonen
sullen, mit bosch, mit merck, mit wijde, mit water ende mit heijde,
ende al datter toebehoert; Ende gebiede dat hem nijemant kindet doe;
Ende om dat wij willen dat dese gifte gefadige blyve totten ewigen
dagen, zo hebben wij dese letteren beregelt mit onsen vingerlin
van goude, gegeven tott Bladdele, int jaer ons Heeren acht hondert
Lxxij. Des negenden dages voirt Sinte Jans dach nativitatis.

~~Wag~~
Dit staat int
~~Handboek van~~
van Ruythardeshage.

Van

Doisg. Anmal. Holl. p. 170
* Zie den oorspronghyken brief by J. Leijvis ~~in~~ Chron. Egmond. pag. 6. en in
de Aloude Hist. der Hollanden door den Haer van Loon. 11 deel pag. 144. Welke
laetst gemelde nit eenige ^{niet ongezonden} omstandigheden meent, dat dees brief op't jaer 922.
gegeven is. Zie de aangehaalde plaats.
+ Walgeres.
Hollant, dit staat in de Latynsche brieven, ~~en~~ noch by Boeta niet.
Voirttrappe, of's Graavenpolder in Zuidbeveland, een der Zeemische Eilanden,
gelagen volgens het oordeel van Smallegange in de Chronik van Zeeland pag. 246.
op van Borchhoorn op de Chron. van Zeeland door Keizer by 11 deel pag. 6.
Woch de Haer G. V. Loon meent dit het Dorp Veer op de scheidung van Rypren Delf-
land geweest te zijn. Aloude ~~Bladdele~~ Hollandsche Hist. 11. deel pag. 150
ik laat den Keizer oordeelen; onse klerk medt weinige tegels hierna, dat het
by Cadfant nevens Vlaandse lag; t gene de Zeemische Chronik veel geloofs
by zett.
φ Ruythardeshage lag, naad't getuigen van K. Kolijn. vrs 479. by Podelograave.
A Bladdele, sedert Bladdele genaamt, ~~is by Keizer in de Heijnsche koningen ge-~~
~~geen, wat eenig is een sprachigheit a t Vlaandse lye uyschap G. van den~~
~~Aloude Holl. Hist. 11. pag. 146.~~
Totter Voirttrappe van Rinken toe.

Van Dirck den Eersten Grave.

Dirck de 1.
Graaf van Holland.
~~# Zoo dat Holland
een kwadaar was,
en van het Keizerrijk
afh.~~

Deze Grave Dirck ende zyn Nacomelingen hebben van dier tijt be-
waert die eedele Graeffcap van Holland in rechten mant leen beseten,
ende hebben die wraede Dappers ende Noormans uyt en eynde des Rom-
schen Rijcx crachtelick verjaecht.

Opkoomst der
Graave van
Vlaandre.

It is te wæten dat die Voortrappe zyn gelegen bij Casant neffens
Vlaenderen. Int zelve jaer alsoe dese zelve Kaerle Coninck der Fran-
ken was, dat was doe Nederduytschlant, daer Walslant mede toe hoerde
tot Parijs toe, ende oick mede Nrieslant, daer Holland, Zallant, Trent
ende Twent ende alle't gepichte van Utrecht mede aen hoerde. Soe
gaff hij eerst die Graeffcap van Vlaenderen ende dat geschiede alous:
Hij hadde den Coninck van Engellant sijne Dochter [in dit jaer] te
wive gegeven, ende die Coninck storf cort daer nae, soe dat een eedel
man die geheeten was die Yveren Boondijn die ontfaecte die wedue
van Engellant, soe dat die Coninck Kaerle zeer daer om vertoernt
was. Doch soe maecte die Paüs een foene tusschen beiden, soe dat
die Coninck gaff dien Boondijn mit zynre Dochter die Graeffcap van
Vlaender, daer voer die tijt nije Graeffne geweest en hadde. Dit dede
Kaerle al bij rade ende consente sijn's Broders Coninck Lodewijcks
van Hoogduytschlant, want zij alle hoer dingen broderlick mit
malcanderen Doeden: Ende dat zij alous dese twee Graeffscappen
wech

+ Zoo dat Holland een kwadaar leen was, en van het Keizerrijk
afh.

wech gaven in eente tijt, dat deden zij om den gemeenen oirbaer want
tet grote landen waren ende veer dan hemliden gelegen, ende omdat se
veel aenstoets leeden, van den Noormannen ende Deenen, die veel Landen
wonen ende Bedwongen, Soe setten zij dese twee Heeren daer in dat
fijse mitten zwerde van des Heiligen Rijcx weegen bescremen fouden.
Hoe grave Dirck vercreech dat Forcest Waddewant.

Koning Lodewijk
schenkt aan
Graaf Dirck
het Bosch
Wadda.

Lodewijk die Coninck van hoge Almaengien, des vorst. Coninck
Kacels Broeder gaf oick dese grave Dirck, (overmits beden wille der
Coninginne zijns wijffs Hemme genoemd, dat Forcest van Waddarwant,
om dat hij een vermaect Ridder was ende onder ander Ridders zeer te
prijsen, daer hij hem bescreven hantvesten of gaff, sprekende aldus
Die Hantvesten van't Forcest vorst.

In die eet der Heiliger Drievoudicheijt, Lodewijk bij der gracen
Gods Coninck van Almanien, Wij doen verstaen onsen getrouwen, die
sijn zijn of naemaels weesen zullen, dat hemme onse wijf die Conin-
gine onse badt of wij gaven wouden onsen lieven ende getrouwen
grave Dirck van Hollant een Forcest dat Wadda heet ende aen zijn
Graeffchap gelegen is, ende dat water dat der gaet inwaert ende uit-
waert, merck ende wijde, lant ende onlandt, bosch ende heide, dat
die Forcest toe behoert. Ende wij die immer genegen sijn om onser
gefellonne

2. Wadda bij anderen geheeten, lag in de Dielerwaert ontrent het thaus ge-
naemde Dordrecht. Volgens P. Van Loons Aloude Holl. Hist. 11. deel pag. 300.
Doch wijl dit ^{voorges het in de 17de eeuw} ~~voorges het in de 17de eeuw~~ ^{aan t graeffchap van Dirck paulde, soude}
dit bosch op Waddaars, dat Boschachtig en bij andere Bosschen gelaggen was, toe te
zijn.
- ~~2. Wadda bij anderen geheeten, lag in de Dielerwaert ontrent het thaus ge-
naemde Dordrecht. Volgens P. Van Loons Aloude Holl. Hist. 11. deel pag. 300.
Doch wijl dit voorges het in de 17de eeuw aan t graeffchap van Dirck paulde, soude
dit bosch op Waddaars, dat Boschachtig en bij andere Bosschen gelaggen was, toe te
zijn.~~
3. Dees Latynsche brief staet bij Miraus Opera Diplom. pag. 33. en in de Aloude
Hist. des Hollandeten door M.G.V. Loon. 11. deel pag. 99. Welke laatste toont dat
de selve brief in't jaer 869. gegeven is.

Gesellime wille te doen ende nijet te wijgeren, hebben gegeven onsen
 fisen getrouwen Grave Dirck vortz. dat Forrest alst gelegen is mit alle
 zijne toebehoeren vrijlijcken te gebruycken ende te besitten hem ende
 zijne Nacomelingen te vercoopen of wech te geven. Ende om dat wij
 willen dat dese gifte ten eeuwigen dagen gehouden werde, zoe hebben
 wij desen brieff bezeugelt mit onsen vingerlin van goud. Gegeven inden
 jaer ons Heeren acht hondert Lxxviii. opten derden dach van April.

Aanmerking
 dat Holland
 onder de
 Duitsehe en
 niet onder de
 Fransehe Vorsten
 behoort.

Alsd zoe machmen merken kenlijcken, dattet Duijtsche Coningen
 waren die Hollandt eertt gaven, ende waren geboren Duijtsche lijt Fran-
 ken ende wijs Lotrijke, als bescheydelyck hier voor gescreven staet, al ist
 nochtans dat veel Clercken zijn die oick Prelaturen hebben ende van
 groten verstandnisse wesen willen, zoe geck ende zoe ongeleert zijn,
 dat zij meynen dat Hollandt van eenen Coninck van Franckryck gegeven
 is, om dat hem die Coningen van Francken nu mede Reges Francorum
 scrijven alsoe die Coningen van Francken plagen te doen, Daer zij doch
 dat contrarium claerlick of vijnden moegen in oude Historien van waen
 zij gecomen zijn ende wat Landen zij regierden, ende in wat Steden dat
 zij hoir oversse Hove hielden; Ende oick wel weten dat Franckryck
 heet, dat's te weten, dat Francken Rijk, alzo zij den Francken toe-
 plagen te hoeren, al ist dat Franckryck nu betet is dan Francken Rijk,
 des Iogelijcks dicke gevonden is, dat die nieuwe die oude verbetoren, ende
 den Scholier den Meester. Nu gaen wij voort ter Materieng

Van

~~Dirck~~
 1^e Wapen
 van Graf
 Dirck

welke te Eg-
 mond een Kloos-
 tot timmert,

en ontdekt
 het gebeente
 van S^t. Halbr.

Deze Dirck die eerste Grave van Hollant, ende was gewaepent met eenen
 schilde van goud, daer in gemaect was een Leeuwe van roeter verwen, die
 de palen van sijne Heerlijckheden voornoemt tegens der Deenen aenvechten
 Ridderlick besceemde. Deze Dirck hadde een hoec geboren wijff, die heena
 heete, daer hij eenen soen bij wan, die oick Dirck heete, ende in veel doechden
 eedel was. Deze eerste Grave Dirck als hij out was dede hij van groter devocien
 timmeren t' Egmond een Clooster van heerte daer hij in sette Nonnen van Sinte
 Benedictus. Ende dien hij t' eeten gaff van zynen gouden, daer zij volcomen-
 lick hoeren nootdrift of hadden, Ende een Nonne van dien zelve Clooster
 wart ingesent van gode, dat zij den Grave vermanen ende van hem
 begeren soude, dat hij Sinte Albrechts graff op doen woude, ende zyn Heilige
 gebeente doen brengen in dat Nonnen Clooster, daer Grave Dirck vltich
 doer was. Ende mittien datmen dat graff op dede, zoe ontspanck een
 fonteyn daer onder, daer hindens dages veel soet waters uijt vloijt. Ende
 men vout dat cleet daer Sinte Albrecht in gewonden was al geheel ende
 onverteert. Mede wort in den grave gevonden een gulden crulys op zyn
 borst, daer veel siecken bij genesen zyn. In desen tijden quamen die De-
 nen mitten Noormans, dats te verstaen mitten volcke van Noerwegen,
 ende destruceerden al t' Walschke lant, ende 's jaers daer nae vernielden zij
 al't lant van Ardennen, alzoe dat Kaer die grote Keijser hieram ver-
 fonde

2. Het Dorp Egmond, dat men van oude tijden Hallem pleeg te heeten ~~van Hallem~~
~~van Hallem~~ Joan. a Leidis Chron. Belg. Lib. VI. cap. 13.

Jamede menigen man lijt Duitschlant ende Ytalien, ende quam daer mede
 tegen dit wtde volck, die hij nijet verwinnen noch wederstaen en mocht,
 Keizer Carol 1ste dat ten lesten daer tussehen gesproken worde ende den bekant ge-
 maect wort, daer binnen dien bekante overdragen was, dat Godewaert
 die Coninc van Noortwegen Kersten zoude worden, mit vortgaerden dat
 Coninc Kaerl soude hem te Wifve geven zijns Potoders Dochter des Coninc
 van Ytalien die Lotharis hiets, ende Coninck Godewaert soude mit
 haef hebben te mede gawe die Provincie van Vrieslant, dat volcome-
 lick geschiede. Die Vriesen en wouden in geente wifve Coninck Gode-
 waert onderdaen noch gehoersaem wesen, hij en moste mit cracht
 ende mit moegentheit daer toe dwingen, zo dat hijse ten lesten
 verwan, ende swanese daer toe dat elck man moste dragen eenen
 bast om zijnen hals tot een onderdanicheit, op dat mense rechtvoert
 daer aen hangen mochten zo wanneer zij tot eeniger tijt hem tegen
 des Coninc moegentheit versetten, dat een smadelick ~~voerde~~ was
 aen den hals te dragen.

In cotten jaren daer nae dede dese Coninck Godewaert mit zijn
 volcke van Noortwegen een reyse in die Betuwe, daer hij geslagen
 wort mit menigen Deenen ende Noormans, daer menich Kersten
 bloet gewrooken wort aen die Deenen, die zij in voirtijden gedoot
 ende mishandelt hadden, doe worden die Vriesen verlost van hoere
 smadelijcke eygenscap des basts. Nae deser tijt als inden jaer ons
 Heeren

L. pag. 33.

1. Dese Godewaert zoude naas t schrijven van Sommigen, een zoon zyn van Oribaldon
 Dochter van Koning Radboud, zie Schotanus Chron. van Vriest. pag. 64.
2. Dit's een verdichtsel, Keizer Carol de Groota heeft geenen Potoder, Lotharis ge-
 had, veel min dit Koning van Ytalie was.

3. Deere overwinning ^{an betingeling} dat Vriesen stelt Emmius op t jaer 809. Rec. Fris.
 Hist. Lib. V. pag 69 & 70. (en trof wel tmeest Groeninger Land.)

4. Van deeren togt in de Betuwe vint ik gaen gewag bij de Schryver;
 maar wel dat Godewaert, ~~was~~ ^{te Straks} nae t dwingen des Vriesen in zijn Rijk
 te ruggekeerd ^{afslang} van eenen zijnes ~~lijft~~ ^{lijft} ~~aanwanten~~ ^{aanwanten} vermoed is.

Heeren neghen hondert jaer Dirck die eerste Grave van Holland (35)
 die oick Heer was van Westvrieslant, ende was een vermaect Ridder
 die manlick zijn lant beschermde tegen die Deenen. Ende gena. zijn
 wijff sterff nae hem ende is begraven t' Egmond int Cloester by hoeren
 man, dat zij te samen eest van hout opden maken.

Van Dirck die II. Grave.

Als Dirck die eerste Grave van Holland gestorven was, wordt Dirck
 zijn soen die anderde Grave ende verheven in zijns Vaders stede als
 een frecht Or. Dese nam een wijff die Hildegarde heet, een 3de Dochter
 des Conincs van Franckrijck, daer hij twee soenen by wan, daer die
 een of heete Arnt ende nae hem Grave wordt, ende ~~was~~
 Vander Egbrecht die een Aertschbisep van Trojer wott, ende eenen
 Dochter Hilinde hiete, ende seer schoen was. Dese Grave begonde
 in twedracht te worden mitten Westvriesen, daer hij tegens oitlochde
 ende freet ende maecte hem onderdanich, Ende dwangse daer toe
 dat hoeren Doeren van hoeren huysen in dat Oet maecten, ende die
 soe leege, dat zij inden inganck ende in den uijtganck bocken en-
 de neigen motten in onderdanicheit hoeren vrachten Heer, want tot
 een onbekent volck was van wanspeden. Ende om dat selve oitloge
 dede Grave Dirck dat Cloester, dat zijn vader t' Egmond hadde doen
 maecken van houte, weder vermaken van steen, ende nam die 5de Non-
 nen

Dirck de II.
 Graaf,
 trouwt,

Dwingt de
 Westvriesen,

Borint het
 Klooster te Egmond
 van steen,

1. Van dit jaer jaas melden ook verscheidene andere Chronijken, maar de Rijnchronijk
 getuigt dat men niet weet waar of wannees dees Graaf stierf, en de Gelaerde P. Scriverius
 schijnt tot deere gedachten ook over te hebben, maamentlijk dat 8 Graaven stierf jaas
 onbekend is.

3. Deere Hildegarde was Weduw van zijnen Vootzaat en Naamgenoot Dirk van Euffen,
 naar de makening des Heeren G. van Loon, Aloude Holl. Hista

5. Graaf Dirk verplaat se de Nonnen van Egmond tot Bennebroek niet verre
 van Haaren. Chron. Egmond. Ant. Matthaei Cap. XI.

lamede menigen man uit Duitschlant ende Vtalien

in beschenke
ket selve
rijcklijc.

nen van daen, ende sette Monnicken daer in van Sinte Benedictus
Orde, die dagelicks den dienst Gods deden, ende oft noot geweest
waer, dat zij die Vriesen wederstaen hadden moegen bet den die
Nonnen. Dese Grave Dirck gaff den Cloester t' Egmondt grote goe-
den te besitten, ende gaff daer oock een boeck dat Historia Tripar-
tita hiet, ende den teate van den vier Euangelisten, die brijden ber-
deet is mit goudt ende oick gesteenste int goudt geset. Ende silden-
gaerde zijn wijff gaff uijt vrier mildicheijt den zelven Cloester
een outaer Tafel, die te mael van finen goude was, daer menigerleije
paetlen ende vierbaer gespaente aen staet, Ende als men zeijt zo
wort van den zelven Tafel een steen gestolen, die alder overste
ander Tafel front, die des nachts alle dat Choer met zijne claet-
heijt te verlichten plach. In desen tijden wert Sinte Yeroen, by
desen Grave Dirck sende bij den Biscop van Utrecht by miracule
t' Egmondt gebrocht, die in vrotyden tot Noottick Prister was, ende
alder van den Deenen vro't gelove onthooft was als vro'sk. is.

Een Vreeselic Mirakel van Biscop Udo van Meijdenborch

In desen zelven jaer zo gewiele eenen alten wonderlijcken
oirdel ende verdomenisse over een stettbiscop van Meijdenborch
in Sassen, gheheeten Udo, daer af itk een luttel mit cotten woorden
over

- 3. Vandere ^{en meer andere} Geschenken getuigt ook Joh. a Leidis Chron. Egm. Cap. XII. pag. 9.
- + Drievoudige Histori.

32.
over-lopen wil, wanttet te lanck waer al te scrijven. Dese
Biscop Udo was een arm Clevcsken van dommen sinnen; Die hem
seer scaemde dat hij niet zo wel en leerde als een ander, ende plach
onser liever vrouwen stadelick ende mit groter innicheit te bidden om sin-
licheit ende verstandnisse te crigen. Op een tijt als hij in zijn gebeth
lach tot Meydenborck in den Doem, die gesicht is in die eer Sinte Mai-
ricius mit zijn gesellen, zo wart hij slappende, ende in synen visioen zo
openbaerde hem die Moder Gods ende seide Udo ick heb dijn gebet ge-
hoort ende die wraemot dijns hertsen den gesien, di en selste niet alleen
konst hebben ende abelheit, met nae doot des Biscops, die nu is selstu
oick besitten deser heiliger Kercken mijns Martelaers Sinte Mauricius,
zet dattu dan di wel ende rechtveerdelick regeeste, zo selstu verdienen
die ewige blijscap, doetstu anders di zelve sterwen den ewigen doot.
Hies m'oe zo bedaerde hij hem, ende met goede gelove dier woorden
ghinck hij ter scholen ende wott alsoe selstu ende conserrijck, dat hij
alle zijn gesellen boven ginck ende wott die vroomste Doctoer vanden
lande, zo dat alle Meesters ende Clercken hem verwonderden ende
alte seer vervreemden. T'enden twe jaeren zo sterff den Biscop al-
daer, ende Udo wott gecoren tot eenen Biscop, in welke staet hij hem
wel regeerde een corten tijt; Maer want die staet verwandelt die zee-
den ende manieren, zo begon hij alleynkeh onsen lieven Vrouwen
raet te vergeten, ende wott hoerdedich, ende verminderde der Kercken
gorden,

goeden, ende bedreef veel onkuisheit mit geestelycke ende weerlycke wyven,
 Soe dat alle die werlt begonste verrotten, dat hij alsoe veel ende alsoe
 openbaerlick die onreine specken bedreef, sonderlinge hadde hij zijn wijfe
 genoechten mitter Abdisen van selijendael, daer hij gelegen, daer hij soe veel
 mede bedreef, die doch goods bruyt was, dattet onse lieve vrouwe verdroot,
 Ende op eenden nacht als hij bij hider lach in den gnoten sonden soe sprack
 een stemme tot hem *Cesfa de ludo, quia lufisti satis ludo*, dat's te seggen;
Woe laet of dijn spul, die hebste genoech gespeelt: Des anderen dachs
3 nachts des gelycke, ende des darden nachts sproch eens mit eente anxt-
lycker stemme, dat die domme onkuische Biscop al voer wynde wech sloch
ende ruyet en achtete, maer dreef zynen wille ende vule genoechte altoek
metende zyn sonden. Om trent drie maenden daer nae soe was een Ca-
nonick aldaer geheeten Vredetick eerbaer diegende ende God ontfiende,
 die mit groter binnicheyt mit clagender herten screijendelyc badt om
 salicheyt ende eer des heiliger Kercken van Meydenborch dat God den
 Biscop cort halen woude, of dat hij hem zyn sinnen in diechden verwan-
 delen woude, dit was bij nachte dat die Kercke gefloten was, te hant soe
 sach die Heilige Vredetick dat alle die lampen vander Kercken mit
 eenen snieren wynde inijt geblafen worden, daer hij hem soe seer of
 verveerde dat zyn leeden crompen ende zyn mont toe sloet, ende hielt
 hem bij een hoelcken bijden hagen outaer ende zweete van groten
 anxt; daer sach hij waeckende mit zynen vleijshelycken ogen datter
 jonge =

jongelingen quamen met tottijfen ende spreijden tapiten vordden (39)
vordden, ende sette daer twee gouden setelen, doe quam een man alleen
gewapent in Ridderlijcker wijse mit eenen getogen zweerde, ende ginck
staen midden in die Kercke roepende; Staet op alle gij Heiligen die schoer
gebeente hier hebben ende comt totter vreeschaer Goeds, Te hant quamen
Daer die Heilige Ridders Sinte Mauricius mit sijne gezellen VI^m VI^c
Lxvi, oetmoedelick verwachtende den oversten Rechter, Daer quam onsen
Heer in Keijserlijcken gewaede gecroent mit over dragender eijerheijlich-
tende als die Sonne mitten XII. Apostelen als Sceptinen ende ginck sitten
inden eenen setel; doe quam daer an die waerde Moder Goeds gecroent
ende gecijert mit groter claeheijden, lichtende als dat licht der sterren
mit eenre schaer van schoenen wel geciesden joncfrouwen, die ginck
sitten in die ander setel, doe sprack Sinte Mauricius, O alre rechtveer-
dichste Rechter geeft recht vordnisse! ende knijelden mit alle sijnen besel-
len verbeijdende die antwoorde des oversten Rechters. Onse Heer God
sprack, Brenct ons den Biscop vden hier ten oirdel, te hant gincker een
deel iijt ende namen den onsaligen Priester vnder Abisse, daer hij bij
lach sal naect ende brochten hem lijflick ende levende in der vreeschaer
op die tapite. Doe sach hem Sinte Mauricius vreeselick an ende
sprack, Heer doet recht over dese man, hij en is geen Biscop maer een
wulf, hij en is geen herder, mer een rovet, hij is een eeter ende verderver
oijne scapen, een nedetwerper der Heiliger Kercken, een besmetter goeder
maech=

maechden die u getrouwet waren, ende een beotijver ende statker alte
quaetheden ende alte vnijsche sonden, die hij om vermaninge ende
waetschouwinge dijner liever Moeder niet gelaten en heeft, mer
altops vermeert, ende getreden van der kente vulnisse in die an-
der, daer hij die ewige doot aen verdient heeft nae vorwaerden
die u waarde Modder mit hem maecte doe sij hem mijn Kerck toe
seyde. Doe sach die overste Rechter op die Apostelen ende vnaechde
wat dinct u allen goet, doe sprack die gewapende Ridder, Reis
est mortis; dat's te seggen, hij is den doot schuldich. Doe droech
die Rechter met hem allen overeen, wat doot onen hem doen soude.
Daer wijsde hem die Rechter den hals of; ende als die gewapende
Kemp schwert op hieff, zoer wasfer een die riep hout, laet eerst die
relijquien van hem wrecken. Doe quammer een mit eenen kelc
voit hem staen, ende die Kemp sloch hem mitter vnijs in den hals,
ende tot belcken flage quam een Hostie besmet mit zynre keele, die
ontfangen worden in den kelck, Daer nam Maria den kelck ende
sette die opten hoegen outaer, ende neech mit hoeten maechden
ende schiet van daer. Doe nam die Kemp den onfalich ende sloch
hem den hals of vleijshelick ende menschelick, ende mittien zoer
voeren alle die Heiligen wech, zoer dat onense niet meer en sach.
Dese

41.
Deſe Heilige Canonick Vrederick, die alle deſe geweerde mit wakende
ogen aenſack ende niet in flape, ginck van ſijne ſtada mit groten
anxte onder den Choer in deſt crofte, daer een lampſte Bernde, ende hij
nam een lichte daer hij alle die Lampen vander Kercken mede on-
ſtack; Ende om dat hi immer angst ende groten twijfel in ſijne her-
ten hadde van deſer geſchiedeniſſe, zo ginck hij op die ſtada des he-
rechts, daer ſack hij ſt kooft des Biſcops leggen veer van den lichaem,
ende dat paviment zeer gemaculeert van den blode, dat men noch
huidens daechs claerlijcken bekennen mach. Des morgens ter ſonnen
opganck zo ontfloot hij die Kerck ende gaff alle der Cleſie ende
den luden te kennen, dat oirdel dat god mit zynen Heiligen aldaer
gedaen hadde; daer hem allen menſchen zeer of verwaerden, ende
alten groten geruchte of was alle die werlt doer alst wel mogelijc-
ken was, Ende als zij openlick beſagen dat kenlick oirdel Gods,
zo deden zij dat onghelijc lichaem werpen biten der Stadt in eene
viele flijcke, daer die boeft geesten zo veel feeste mede drevan, dat
die luden, daer omtrent wbenende, groot liden ende anxte daer of
hadden, zo dat bij eendracht dat vniel lichaem uuten flijcke ge-
togen wort ende verbrant te pulvere, welke pulver gewoepen wort
in die riviere die daer loopt, zo dat kenlick rechtswort alle die
viſchen uyt die riviere ter zee waert toegen, ende nye viſch in
lange tijt weder en quam, voer die tijt dat men zo veel letamen
geboden

+ bevelket
of beklad.

gebeden, ende processien daer voir dede, dat zij t'enden thien jaeren weder quamem alle voir geweest hadden.

~~Als het die
Graaf van
Holland
was~~

Het is te wæten, dat dese Graeff Dirck ende zijn Vader voirnoemt over lange jaeren Graven tot Hollant geweest zijn, zo dat men van hoeren stromen dâden niet veel bescreven en sijnt anders dan gij voir gehoort hebt; maer berechten onder hem Seijden t' Graeffcap van Hollant hondert ende xx. jaeren, ende verdreven die Deenche mit hoer te manlijcker daet nijten lande van Hollant, die den liijden aldaer menige wreetheijt dengedaen hadden, als voirs. is. Dese Grave Dirck was gewapent mit goet ende geelle, als hij van Graeff Dirck zynen Vades als vracht Leenvolger des Graeffcap van Hollant ontfangen ende aengenomen hadde; Ende stoff opten anderde nohas van Meije jrit jaer ons steeten neghen hondert ende drie ende tachtich, ende is begraven tot Egmont mit Cloester bij sijnen Vader. Ende vrou³ Hildegarde des Zelven anderden Graven wiff rustede nae hem ende voir tot God opten derden jdis van April, ende leijt begraven mit selve Cloester bij haren man.

Rageer en
stetfoud van
den Graaf.
Zijn Ertgenoot
Hildagaard.

~~Als het die
Graaf van
Holland
was~~

Die III Grave [Aernt].

Arnoud
Graaf.
trouwt
Luitgaard,

Ende nae dese Grave Dirck doot wett Aernt sijn Soen die derde Grave van Hollant, die verwapent was omittes wapenen van Holc Kant, die hem Graeff Dirck zyn Vader etiffe. Dese Graeff Aernt nam een Huijproik die Luitgaert heete ende was Dochter des Keijfers van Griecken, die Theophanus heete, ende was Suster der Keijserinne van

φ ~~Nota~~ Nota, et vide supra circa principium Theodorici 1. + hondert xxv.

† Betar in den Latynsche Beka pag. 35. DCCCC LXXXVIII. pridie Nonarum Maji. dat is den Edden Maj ijt jaer 900. & Will. Procurator Egm. Anno 900. Obiit Theodoricus Comes H. Sapiens est cum uxore sua in Egmondense Monasterio.

3. Hildagard, by Beka Hildagond geheeten, stierf den Derden jdis van April, dat is den elden dies maand, twee jaeren voors hausen gemaal, dis in tijpar 906. volgens K. H. plijn vers. 596.

5. Luitgaard, of Luitgaard was Dochter van Sigifrid den Eersten Graaf van Saksenburg, en nift van den Griekeschen keizer,

p. 42. in de aantekeningen
in te voegen agter
+ hondert XXV.

Dat Diederik de 1. en zijn Zoon en Naamgenoot saamen hondertwintig, of zoo anderen melden, hondertvijfentwintig Graaven in of over Holland gerageerd hebben, is niet aannaemlyk; in zondekheid wijl aan den laaften agtentagtig jaaren tegeertijd tougeschreeven wordt. gelooflyker ist, dat de Schryver misleid zijnde door de gelijckheid der naamen van twee of drie Diederiken eenen zullen gemaakt hebben. Zie G. van Loons Hilde Hist. der Hollanden op de gemelde Graaven.

5. Luitgaard, of Luitgaard was Dochter van Sigifrid den Eersten Graaf van Saksenburg, en
nift van den Griekfchen keizer.

van Romen die Theophana heet, daer hij bij wan Ditch, die nae hem Grave wort, ende zijwert den Pootschgrave. Dese zijwert nam een wijff tot Castrichem om hoete schoenheit of bij toberief daer den geflachte of quam; mer Holland en quam nje lan haer luden. Dese zelvf Grave sternt verorech aen den derden Keijser Otto dat hij voert aen evelijcken ^{vrij} sitten soude van den rechten Keijserlijcken leen mitter Graeffcap van Holland, daer die Graven van Holland mannen der Conin gen van Francken of geweest hadden, ende dat wott hem bezagelt tot eenen vrien leen. Grave sternt ende sijtgaest zijn wijf, gebeden dat Claester tot Egmout ende gaven hem grote renten, als in Thosen, in Castrichem, in Velsen, in Salsenhem, in Viorhout, in Noortich, in Lopen, in Kleedingen, ende die thiende tischeken Mattingen ende der Lede. Binnen deser tijt als inden jaer ons steeren negen hondert ende xciii. dede dese Grave menige onrusticheede om die Westvriende onderdanich te maken, der Graeffcap van Holland, die hem dat mit hardicheit wederfonden, soe dat die Grave daer om op die vierde kalen de van October een plaetse betijckende bij eenen Dorpe in Vrieslant, geheeten Winckelremade; daer uijt die Graeffcap van Holland quamen gecoten mannen gewapent, die inden waege alte zeer vermoijt wot den van dorste, om dat zij geen water en vonden dat versch was. Ende als sternt dese edele Grave dit verdriet aen sinen volcke sach, soe viel hij daer om op zijn knijen in vriejge gebeden, ende thans nae sinen

teelt twee Zoonen,

T. Pag. 91

in krijt van Keizer Otto dat Holland een vrien leen wort.

Begrijft het Klooster te Egmout.

993.

trekt tegen de Westvrienen,

3. Cuijngindan

(zoekmaene,

3. Deere gifte van Keizer Otto den Derden is in't jaer 985. aan Zijnen Vader Graaf Diederich gedaan. G. van Loon's Aloude Holl. Hist. 11. deel pag. 215. & Goudhoesens Chron. van Holland. pag. 245. In eenen Houde M.S. Chron. van Holl. vind ik hier toe dienende: Dese Grave Arnoud ende zijn Broeder Biscep Egbert van Trier, verfochten ende verrechtghen an den darden Keijser Otten vriej. dat zij sti faren vriejaen ewelic van eenen Keijserlijcken leen, dair sij te voeren dientmannen off waeren dat Coeningen van Franckrijck, ende Graede die Graeffcap van Holland, ende bezageldest hem tot anen vrien leen mijt sinen vingehtlijck.

T. Pag. 91

5. Waeg, wighe, wieg, of wigg. is een strijd of veldslag. Zie Kiliaan, en Meijers woordenboeken.

fijnen gebede by Godlycke infpreken wijsde hij een feade. Daer men
 eenen put greeff, daer ter fteet versck water uijt vlijeda. Ende binnen
 desen quamen die vriesen. an om te fryden, spreijende mit groter
 cracht den grave ende zijn volck te bedroeven, daer grave stont mit
 stonten gewappenden volcke, ende mit rijcken gesel van Barunen, ende
 blenckende Bannieren [stont] daer een blodig schryt gewoeten wott. En
 de mit eijnde als der vromen kempen uijt Hollandt veel doot geslagen
 waren, is die schryt verswaert tegen den grave, die aldaer overmitte die
 gehengenisfe Gods, dat geslagen ende martelaer gestorven is. Ende is
 van daen gevoert int Cloester t' Egmond, daer zyn uijtwaert mit gro
 ten rouwe betamelick gedaen wordt, ende aldaer begraven by zynen
 ouders, nae dat hij Hollandt vijf jaer geregeert hadde. Nae deser tyt
 geschiede van desen grave eenen alten schonen mirakel, dat niet ver
 gieten en doech, op dat men mach waeten waer om dattet gewoenlick
 is, dat veel volck opten Wittenonderdach tot den Cloester t' Egmond
 pleecht te comen. In gheschiede nae des voorsz. Graven doot, dat opten
 Wittenonderdach die zack, daer hij onder lach, schoerde by den wille
 Gods, ende daer ginc uijt een docke van alte soeter lichten, racht
 oft mitte hadde gewest, welke schoer noch huidens dages daer is. Ende
 om des mirakels wille, zoe quamen die luden t' Egmond om absolucie
 van den Abt te gecrijgen, Sijt gaert des eedelen grave stonts wijff
 riiste nae hem in Gode, ende waert begraven t' Egmond int Cloester by
 haeren man.

Van Ditch

Strijdt tegen
 de zelven,

en wordt

~~999~~
 verslagen.

Wondarteken
 hier's Graven
 graf.

2. Graaf Arnoid Inwilde den negentienden Septembar in't jaer 993. volgens Leo
 Monnik van Egmond. te Kolijn en Melis Stoke bevestigen het edele graf jaer, en voe
 gen' er by, dat zyn oudste kind, naamanlyk Diederik, naamanlyk twaalf jaeren
 oud was, en dat hij het land vijf jaeren berecht hadt; Danijl Graaf Arnoid in't
 jaer 990. met zyne Eftgenooten getrouwd, waren zyn vader Diederik in't jaer
 988. gestorven was, 290. ^{elk} is gaene twijfel saant gemelde graf jaer was.
 Zyne Eftgenooten Sijtgaard siet onlangs hier nae op den dertiendeh. Maj.

Dirck de III.

troont, en
heeft twee
zoonen.

De Grave tegen
Dirck
leeren
de Utrechtse
Bischof

Verdrift
den Groot Dirck
Bavo.

Naden misvalle Grave Aernts des milden Princen, is Dirck zijn soen
geworden die vierde Grave van Hollant, ende van Oisterrieslant, ende
nam te wijve des mogenden Hertogen Dochter van Sassen, die Ottilda
hiete; Daer hij twee zoonen, bij ufan, een die Dirck heete ende nae
hem Grave van Hollant waert, ende eenen die Florens heete ende nae
hem Grave van Oisterrieslant was. Dese Grave Dirck nam an die wa-
penen van Hollant, alsoe hem die van zynen vader als recht oit te
Hollant aengecomen was. Ende in corten tijt hier nae geschiede. ende
rees een groot oorloge tusschen desen Grave Dirck ende Adalboldus den
Bischof van Utrecht, dat bij deser saecken toe quam. Daer was een Grave
die Dirck Bavo heete, die van den voorsz. Bischof van Utrecht geghebet
ende geerft was t'eijnden zynen Landen omtrent Woerden. Dese Dirck
Bavo den wiste niet, hij en moede alle weege den voorsz. Grave Dirck
van Hollant, zo an synre Heerlicheede, zo an synen volcke; Soe dat
die Grave van Hollant dat gewelt niet langer lijden en woide, ende
gaft zynen maghen ende vick zynen volck te kennen, hoe dat hem
te sinre front den hoemoet die hem dagelice geschiede mit macht
te keeren, ende te wederstaen, daer hij zulcken troest aen synen volck
vant, ende beteykende Grave Dirck Bavo ende fonde tegen hem te
stryden om des gewelts wille dat hij boven tiden aen hem gekeert
hadde.

A. Des naam komt overeen met ^{Klaas Kolijn, en met} Melis Stoke in Diederik den III. Maer, Beke
noemt haer Uthilboldus des Hertogen Dochter van Sassen; ja de gemeene Hol-
landse Chronijk meldt haer ^{te zijn, die} een Dochter van Otto Hertog van Sassen ^{in ver-}
volg keizer waert; doch geheel onzeker; nochtans blykt, mijns oordeels, klaas-
genoeg uit de aantekeningen op den dood van haeren Gemaal gemaakt, dat zij
uit ~~de~~ Sassen gekoomen was. zie ^{ondae} Diederik den V. Groot.

2. Tot opheljing zal ik hier het verhaal van deeren oorlog mit een vinda met
de Standgeschreeve Chron. van Holland, die nooit gedrukt is, bijvoegen;
Nu ghediet tot enen groten oorloge tusschen Adalboldus die XIX. Bis-
cop t' Utrecht ende desen Grave Dideric van Hollant, dat bij deser sake
toe quam; Een Grave was dair die hiete Dideric Bavo, die die Bischof
Adalboldus ghegort hadde omtrent Boijgraven, ende moede ende ver-
toerde reer desen Grave Dideric van Hollant. Die Grave van Hollant
verfamende wel een groot heer, ende fraed teghens den Grave Dideric
Bavo,

Adelbold
Bischoep van
Wrechtragt
Dirck Brauwe
te kassallen,

oorlogt tegen
den Grave van
Hollant, en
verliest twee
strijden.

hadde. Aldus versamende Grave Dirck van Hollant veel machtsichs volcx, ende quam ste strijden tegen desen Grave Brauwe, ende t'geluckte den Grave van Hollant dat hij hem verwan in den strijde ende benam hem alle zijne goeden, ende werp hem nijt alle sijne besittinge. Adelboldus die vijft Bijschop, die dit qualicken nam, oet Grave Dirck Brauwe aldus nijten sijden verduwen wass, ende stont altoes t' sinne, dat hij Dirck Brauwe zijnen man weder brengen woude op zijn goeden, ende in zyn Heerlicheide setten, off tegen den Grave van Hollant ste strijde te comen. Des jaers daer naer vercoltech des Bijschops veel volcx in zyn hulpe om tegen Grave Dirck van Hollant te strijden; soe dat die Grave van Hollant mit zynen volcke hem daer tegens besatete ende quam ten tegen malcanderen op eenen benoemden dach, daer een zwael strijt gevochten wort: Maer ten lesten overmits veel grootmoediger Riddersen ende knechten, die van des Bijschops lude doot bleven, woude des Bijschops volck soe cranck, dats hem die Bijschop zeer bedroefde alst wel reden gaff. Ende want dese Bijschop zyn swaer verlies leet was konde hij t' gebeten, soe versamede hij in korter tijt een versch volck van geitapenden luden om zyn leet aenden Grave van Hollant te wrecken. Dier hem die Grave mit zynen die Boorchgrave sijnen Botter tegen besateten, die hem een ondermoijt volck bij Brochtel daer Grave Dirck ander werve tegen den Bijschop te strijde quam, daer doe veel misvals aen beiden sijden geschiede; want daer bleven doot an des Bijschops sijde veel vromer mannen, die daer werender hant verflagen worden; Ende

„Brauwe, dien hij verwan ende nam hem nijt craft al zyn goet ende wer-
 „pem wt al zyn heerlicheit. Adelboldus die Bijschop die hier om zeer
 „toernich ende gram was, vergaderde een wel groot heer, ende woude
 „zinen man weder op zyn goet brengen, ende zatten in zynre heerlic-
 „heit off tegens den Grave van Hollant te strijden. Ende hiit om in
 „den jaer onse steren M. ende XVIII. op die V. idis van Junio, quam dese
 „zelve Bijschop nijt ontwonden Cammijeren nijt ludende Barunen redelic
 „totter stede, daer men strijden zoude. Dair teghens quam Grave Diderick
 „van Hollant nijt blinckenden Cammijeren nijt veravrliken gelude,
 „ende nijt hoernen, treckende wt sinen tenten stontelick op enen
 „groenen flechten velde. Ende sonder merren vergaderde die Bijschop te-
 „ghen die Hollanders, ende strijden manlic omden zege. Dair geschiede
 „een bloedige strijt an beiden zijden; mer ten lesten soe wate dat Bis-
 „chops heer soe cranck, overmits veel groter moediger Princen, Rid-
 „deren, scilt knapen ende wapentuers van groten prijfen die dair
 „doot

Ende aldaer lach die Biscop ander werven mit zynen volcke nedet. 42.
Om den groten zeege die Grave Dirck ander werven tegen den Biscop
in den veld gelukkig was, want hij stuit ende grootmoedich, daer hij noch-
tans groot verlies van volcke nam. Ende hij wotts te rade dat hij ten
Westvriessen varen woude des zelve jaers ^{aan} zynen vader aldreeste wtrees-
ken; want zij alijt in vijandschap mitter Graeflicheijt stonden, hoe wel
dat die Grave [†] Westvriesslant nochtans mede beheerde. Maer alsoe West-
Dirck Graef van vrieslant zo stark is van water, van broecke, ende van onlande, dat men
Holland, bestrlogt, daer niet wel in comen en mach mit heet cracht, ten waer in eenen-
mer hulpe van Keizer Henrick, de Westvriessen, stercken wott, soe hilden zijt alzo lange eer zij bedwongen worden,
Daer om zo heeft hij in zyn hulpe gebeden Keijser Heijndrick, ende ster-
toch Godewaert van der Morele, die met veel vromer Ridders bij hem ge-
men zijn. Rechtevoert nae desen zo is Grave Dirck mit groter mach
in Vrieslant [†] om mitten vriessen te strijden voer zyns vaders erve, daer aen
beijden zijden vromelick gevochten wott, Ende onder dien hoorden men een
stemme in der lichten roepen, Oliet! Oliet! daer dat Hollantsche heer hem
of verwaerden van der stemme die zij hoorden, ende werden bliende van
anxte. Daer wott die meesten hoop van den Hollanders doot geslagen,
Hetroch Godewaert wott daer gevangen. Des mannsch ende dit verlies
geschiedt den Hollanders overmits der gehengenisse Gods; op dat Grave
Dirck bekennen zoude in hem zelve, datter een God is die den mensche
vetoetmoedicht ende verheffet, ende dat men hem van allen voerspoedichajden
vancken

doet bleven van finen volcke. Adelboldus die Biscop hem zeer bedroef,
alst gheen wondt en was om zyn grote verlies, vergaderde weder van nijwes
een versch heer van frouwen wapentiers om anderwerve te strijden teghent die
Hollanders, Ende dair tegens verlamende grave Diderick van Hollant mit vrome
finen broeder een overmoedich heer dair hij anderwerff mede strijden worde teghent
den voirs. Biscop, Als opten XIX. Dach dair nae dat was op die III. kalende van
Augusto. In den selven jaer doe vergaderden die voirs. Princen anderwerve te
strijden, dair veel scaden gheschieden van beijden zijden: Want dair bleven doot an
des Biscops hida veel vromet mannen die dair warendes hant verflagen worden,
ende dair verloes die Biscop anderwerff den zee.

3. Des jaers daer naer enz. Het jaer van den strijd seelt de Latijnsche Boeka pag. 37.
Het agtiende na de duizend te zijn; gelijk de bij gebrayte MS. Chron.

† Westvriesslant. ‡ getoogen.

verliest den
strijd,

trekt ~~naar~~ ^{naast} H. Land, Keest te rug 1039. en freest.

Dancken ende loven soude. Ende om dit grote verlies dat Grave Dirck hadde, dochte hij in zynen sinne, dat hij God vertoernt mocht hebben, ende toech daer om over meesende versocht die heilige Steden aldaer. Ende nae dat dese grootmoedige Grave van Jherusalem is weder gecomen, soe wagt die onlesse ende twist, die tusschen hem ende den Biscep van Utrecht stont een tyt gewreet; ende daer en binnen stat den Grave, die begraven wotr tot Egmont bij zynen over oude vader int Claster, nae dat hij Hollant xxxiii. jaer lanck manlijcken mit zwaren oitloge berecht hadde.

Van Grave Dirck die Vijfste Grave.
Item van een Canonick ende Nonne een sijnijve + clute

~~Dirck de IV.~~
Dirck de IV.

Nae Grave Dircks doot, is Dirck zyn Soen gehuld, ende geworden die vijfste Grave van Holland, die een corte tyt die Graeffscap gebuycte. Dese goede Florens zyn Broder aen die Graeffscap van Oostvrijslant. In desen tijden is een Keijser gecoten geheten Heijnsick ende geset in der Koninckken troon, daer ick immer een boete of scrijven wil. Ghij sult weten dat dese Keijser an nam die Slaven te becrichtigen, om dat zij den Rycke onghoort saem waren, ende quam in eenen wijter tytde mit heer cracht, ende dede zyn tenten in dat oisteijnde vanden Rycke trechten; hij hadde in zyn geselschap een zyn suster, die een Nonne was, daer een Canonick grote liefde an leide, die mitten Keijser in den reijse was, Dese Canonick brocht te smet subtilen woorden die Nonne daer toe, dat sij hem consentee de. bij haer te comen inder nachte. Ende onder desen dat hij aldus heijmelick

Belzaam gewel van Liefde van de Keizer. ~~Keizers.~~

Dess
Graaf Dirck freest den Revenentwintigsten van Bloemaand des jaars duizendnegeneveertig. Leo Monach. Egm. brev. pag. 140. Zyne ^{voorgemelde} Egtgenootte Othiloe freest int jaer duizendvierendeertig en wriedt in Saksen begraven, Will. Monach. & Prokur. Egm. Chron. ad Ann. 1044. Doch Jean. a Sijdis Chron. Belg. Lib. IX. Cap. 16. meldt, dat deere Othilde, die hij Othildis noemt, ~~weder~~ ^{toen} haer gemaal gestorven was, weder nae Saksen keerde, in den vijftentwintigsten van Waidermaand des jaars duizendveertig gestorven zijnde. Aldaer ~~alre~~ ^{alre} met eere begraven is.

+ clugt.

lick tflamen waren, zo veel in diet nachte eenen alten groten 49.
snee lende als die nacht leet ende die dach aenquam, was die Cano-
nick in groten sorgen hoe hij best tot zijne tente comen zoudt op
dat men zyn ontsaet bij den voetsporen nijet en vername; daer wor-
den zys seyde te rade ende vonden eenen font, dat die Nomeden
Canonick nam op haer seideren ende droech hem tot sijne tente,
ende ginck al onggelinge achterwaerts, op dat men in dat ofgaen ende
in dat wederkeeren niet eens menschen ganck bekennen en soude
mogen. Ende doe dit geschiede was die Keijser op gestaen vroe voor
dage, overmits sorge wil die hij in zyn harte hadde, hoe hij dat begon-
nen ontslogge wijsselick eijnden mochte, ende sach daer hij stont in zyn
te tenten door den veijnster dat vreemde gestap ende lachte goeder-
tietlick in hem zelven. Daer nae alst dach was en het quam bij den
tijt dat men misse voordon Keijser sungen soude, riep die Keijser dese
Canonick tot hem ende seyde hem, dat hij soude te misse dienen
ende dat Euangelium sorge. Die Canonick die zyn consciencie
wroechde, meende des nijet te doen, ende als die Canonick den Keijser
dit met schone woorden voirginck, watt die Keijser gram ende sprack
tneerstelick totten Canonick, dat hijt gedaen woude hebben, Die Ca-
nonick badt den Keijser dat hijt hem op die tijt verdroege, zyn consien-
cie die wroechde hem van eenre faecke, dat hijt nijet doen en mochte.
Ende

~~Keijser~~
+ ernstelike.

G. D.
49

Ende als die Keijser Bekende des Canonick wrogende consciencie, liet hij af zijn begonnen hardicheit. Ende tet zelvet tijt verscheen een Abdis, ende een Dekenie tot des Keijfers gifte. Die Keijser doe hij misse gehooft hadde dede hij voer hem comen. Zij Suster die Nonne, ende die Canonick, ende sprach aldus, lieve Potoder dese Dekenie, die ons nu verscheenen is, gaven wij di, opdattet di niet meer en onderwijndes Nonnen te rijden. Ende sprach voer tot sijne Suster, was datt an een teijn wijff, die Abdis die daer verscheenen is die gaven wij di, ende sojgevoirden Deeten Gods daer in; Ende wij bidden di datt di niet meer vanden Canonick en later rijden. Ende als die Keijser dese woorden gesproken hadde, soe onderfagen zij elkanderen ende seamden hem, ende mit dese lichter cotradien zyn sij geleest dat zij die misdaet beteren zonden mitter ewijger reynicheit. In desen tijden soe vant een Paep nijt Ytalien, die Wido heet die soupa in die hant te singen ut. te. mi. sp. Sol. la. Dese grave Dirck leefde onlange want hij van dien van Kniick, die zyn vijanden waren, soe Dordrecht doot bleef, ende sterff sonder wijf ende kindt, nae dat hij Hollant ix. jaer berecht hadde, zyn lichaam wort gevoert tot Egmont ende mit weeneder nijverdett daer begraven alst behoort.

Dode van Graaf
Dirck den V.
Graaf.

Florent de I.

Als grave Dirck aldus doot gebleven was, soe versameden die Brantfoderen, Ridderen ende Knapen nijt Hollant, ende overdroe-
gen

i. Deere toonen zyn ontleend uit den Hymnus, dien op St. Jansdag in de Roomsche Kerk gezongen wordt; zijnde,

Ut quaeant laxis

Re sonare fibris

Mura guttorum

Amuli litorum

Solve poluti

Labi matum

Sancta Joannes!

+ Dat een van Kniick den Graaf geschooten heeft, ~~andere~~ is iet bijzonders, en niet onwaarschijnlijk, gelijk uit de volgende geschiedenis is optemaeken.

φ Graaf Dirck de V. stierf den Dertienden van Louwmaand in tjaer duizendachtenveertig ~~andere~~ ongetrouwd en zonder kinderen, volgens Leo Monach. Egm. Bravie pag. 152. En ~~andere~~ de straat, in welke Graaf Dirck met een pijl gewond was, ~~andere~~ sedert 's Graaven straatje geheeten. Boalen Beschryf. van Dordrecht pag. 699.

Florens tot
Graaf vers-
koozen,
zijne Egtge-
wofte en Kinderen.

overwint zijne
Broeders Vjanden
daer,

~~Stemmet in de
Boommalatwaest
over steden gelagen~~
en wordt weder
van de zelven
verflagen.

gen als dat zij Florens des voirs. Graven Potodet, die Grave van
Oistorieslant was, tot eenen Grave van Hollant [namen]. Dese Grave
Florens, nae dat hij die wapenen van Hollant angenommen hadde, zoenam
hij een wijf die Gheertrijdt heete, Dochter Hartoch Hejncix van Gassen,
daer hij ~~hij~~ wan eenen Dirck, der nae hem Grave wott, eenen Florens ende
een Dochter die Machtelt heete, die nae hoers Vaders doot Coninck Philips
van Frankrijk te man nam. Dese Grave Florens, die een stout onwep-
vaert man was, pensde alle weege om wtacche te hebben van Graef Dirck
zijnen Broder, ende vergaederde in zijn hulpe een groet volck ende troch-
tet te veld te tegen den Grave van Kijck ende van Aernsbergen gebrode-
ren, die Grave Dirck zijnen Potodet gedoot hadden, ende t gelickte Grave
Florens, dat hij dese twee Broderen derwan, daer veel liden doot bleven
Ende want Graef Floris een zeer hart soem man was, die zijn vijanden
cleijn ontsoch, quam hij rijden bij Hamerck ende daer ginck hij leggen
rusten ont zijn volcke onder eenen boom, daer onwethoets hem over
den hals quamen sommige van zijnen vijanden, die lieten stryde ontvloen
waren ende floegen hem onbehoet mit veel sijne liden doot, die doe
mit droefheiden ende mit weenen t' Egmonde gevoert wott ende aldaer
inden Cloester begravet, nae dat hij Grave van Oistorieslant geweest
hadde xxii. jaer, ende Grave van Hollant, nae zijns Broders doot
xiii. jaer.

Van Biscop

φ Melis Stoka, en Becha heeten deeren Hestog van Saksen Herman, anderen
noemen hem Bernad, en ook Hejndae. Zie de aantekeningen op
Goudhoeven Chron. Van Holl. pag. 259. k 260.

3. Machtelt, bij anderen ~~wot~~ Bertha geheeten, trouwde Philips den Eersten Koning van
Frankrijk, en treden kinderen.

‡ Stemmet, in de Boommalatwaest over steden gelagen.

+ Graef Florens widdt verflagen op den agtieniden Junij des jaes duizend een-
en zestiig; volgens Joann. de Becha Chron. in Wilhelmus Epist. XXI. Traject. t gene-
oek met den tijd zijner ~~regering~~ overreemkoomt.

Van Biscop Willem, die't Graeffcip van Hollant verzeech
van Keijfer Henrick.

Des Graaven
Widuw Pr.
Priester van
Holland,
trouwt Ros-
bert den Vries.

wordt door
Bischof
Willem van
Utrecht, en
Govert met
den Bilt ver-
dragen. ~~dit is~~
~~van de~~
~~van de~~
~~van de~~

Sammetking op
des Biscops
bedrijf.

Gheertrijt, die Graavinne van Hollant, berechte nae Grave Florens
hoofs mans Doot mit Dirck hoeren Soen, die noch binnen sinen jaren was,
die Graeffcap van Hollant twee jaer; Ende nam daer nae eenen man die
3. Robbrecht die Vries heete, ende was een jonger Soen Grave Baldewijns
van Vlaanderen. Dese Robbrecht berechte derlick ende wel van Joncheer
Dircks weegen van Hollant sijns siefs soen, 't lant van Hollant eenen
tijt. Prinnen desen tijden dat hiet lant aldus in handen hadde, zoer wasfer
een Biscop t' Utrecht, die Willem heete, ende verfach dat Hollant sonder
besermer ende sonder troest was, ende dat die Graeffcap aen een Kijnt ge-
comen waer of in handen eens vreenden steet, verzeech aen Heijrick den
Roomschen Coninck, dat hij hem verleende die Graeffcap van Hollant en-
de die Abdie van Egmonde, ende meende overmits hulpe binbruggede
Goverts, dat jonge Kijnt te verdrijven uijt Hollant, als hij dede; want
Hertoch Goderaet quam in Biscop Willems hulpe, ende toegen mit
macht in Hollant, ende verdreven werender kant Grave Robbrecht, dat
hij rimen moeste mit Joncher Dirck van Hollant, ende mitter Gravin-
ne zijne Moder uijt dat Graeffcap van Hollant ende quam ten te
Gent. Hiet machmen mercken onrechtelijke ghiericheijt eens on-
eedelen Biscops, die bij onrechten anbringen aenden Keijfer Heijn-
rick vervolckde om eens eedelen Votten Lant, daer een Doon een rechte
oit

3. Robert, Zoon van Boudewijn den V. Graaf van Vlaandre, wietdt, sedert zijn
kinnwelyk met de gemelde Graavinne gheertrijt, de Vries bygenaamd, omdat hij
als Graaf over een deel ojer volkeren, naemaals Hollanders geheeten, het
gebied boerde: ook vindtmen hem Watergraaf, en Graaf der Wateren ~~ge-~~
naamd, vermits zijne onderzaaten ^{voor} Waterverzen, in kaaten tijt Hollanders
en Reeuwen, bekend fonden. Zie Mattheus de Nobil. Lib. 1. Cap. 37.

dit gebleven was, daer't lant mit vollem rechten aengquam, ende mit geente handen faecken verbueert en hadde; hadde die Priscop goett ende eedel geueert, hyen hads minnemeer gedacht, ende had hem mitten sijnen laten genozgen, want hij doch meer hadde dan betamelic was naes gods rechts gatlouf, zoe willen die Clercken van Utrecht seggen, dat een Priscop van Utrecht recht hebben zoude tot Vrieslant, om dat een Priscop verberch van eenen Keijser die Graeffscip van Vrieslant, Overmits dat een Merckgrawe Egbrecht van Sassen, die Den Grawe van Hollant nijt Vrieslant verdreden hadde, tegen den Rijk gebruijct hadde. Nu mach een ijgelick wel dencken, of die Marckgrawe zyn Heerlicheide ende lande tegen den Heiligen Rijk verbueert hadde, wat macht hadde die Keijser daer om den Grawe van Hollant zyn waerlycke Graeffscap sonder verberemisse te nemen, ende eenen Geestelycken Prelat te geuen, die recht noch reden daer toe en hadde, sullen die brieuen van weerden weesen, die die Priscoppen daer off hebben, zoe en mach die heijlicheit des rechts nijet met voottganckes hebben. Het is wel te prooven hadden die onrechtveredigen Priscoppen den eedelen Keijseren brechte narracie gedaen, zij en souden niet geimpetteet hebben, alsoe gij gehoert hebt, dat Robbrecht die Vriese mit zyn wijf ende mit Joncheer Diteck van Hollant in Vlaenderen geuologen is, daer hem Graue Aert van Vlaenderen, zyn Broeder, zyns Vaderslick erve ontwaerdich de ende besat; soe dat dese Robbrecht daerom verfonde dat meeste deele

3. Hoewel dit den meeste Geestliken niet smaakt, als zijnde doorgaans verkingend op waerelofche rijckdommen, en grootheid, echter stemt dit met gods woord overeen; wandt men leest Numeri XVIII. vers. 20. En de Heere sprach tot Aaron: Gij zult in kinne Landen niets bezitten; wandt ik ben ind deel en erfgoed onder de kinderen Israels. En Joshua XIII. vers. 33. Nu den Stamme Levi gaf Moses geen erfdeel; wandt de Heere de God Israels is hem erfdeel, als hij hem gesproken heeft.

7. Dit is een misflag, wijl Robert de jongste Zoon van ^{oud van 2007} ~~Robert~~ ²⁰⁰⁸ ~~Robert~~ van Vlaenderen, en Aert een ~~Robert~~ Zoon van den gemelden ~~Robert~~ was, ~~daerom~~ ~~dat~~ ~~hij~~ ~~hem~~ ~~erfde~~ ~~en~~ ~~daerom~~ ~~verfonde~~ ~~dat~~ ~~meeste~~ ~~deele~~.

Robbt d'Alvies
overwind zijns
Broeder d'Alvies
Aertm Gr. van
Vlaandere, en maect
zich meester van
dat gewest.

Deele van den Ridderen ende knechten in Vlaenderen, ende Graue Aertm
vercreech in zijn hulpe Philips Coninck van Franckryck, ende meest
goeder manneel om Robbrecht zynen Broeder te wederstaen ende te ontfer-
ven, ende daer warrt een grote strijt gevochten tot Caspel op ten Berge.
Coninck Philips werrt verjaget, ende Graue Aertm van Vlaenderen warrt
doot geslagen, ende Robbrecht die Vriese werrt mit cracht grave van
Vlaenderen. Binnen deser onleden, zoe toech Hertoch Godewaert
die Brinluyggeda op die Westvriepen, die hij becrachtigde ende hem
een deels onderdaen maecte Bischoep Willem van Utrecht, die altoes
dichte ende waerde hilt tegens Joncheer Dirck van Holland, dede
daerom maken een starck Casteel tot Yselmonde ende wel besetten.
Hier nae gevielt, dat dese Brinluyggeda Godewaert tot eente tijt op
een heijmelijke stat gaen soude, daer hij gewacht wott van eenen Jon-
cheer Dircks knechten, die dat wiste, ende gaff hem een doot wonde,
zoe dat hij doe t' Utrecht gebrocht worde ende starff aldaer, nae dat
hij Hollant vier jaer berecht hadde. Nae desen is Bischoep² Willem van
Lijff ter doot gecomen, ende nae hem is Bischoep geworden eenen heet
Coentraet. Dese vercreech van Keijser Heijnrick die Heerlicheijt³ van
Ostorieslant, die een Marcgrawe uijt Sassen den Graue van Holland
mit geweldt genomen hadde. Dese Bischoep Coentraet dede voltim-
meren dat Casteel tot Yselmonde mit toornen ende mit vassen
Wijckhuysen

+ wacht.

of steeds

Govest met
Pen bilde
vermoord.

Willem Bis-
chop van
Utrecht² starff.

Coentraet tot
Bischoep,

+ wacht. # of steeds.

1. ~~De~~ De Aude ongedruichte Chron. van Holl. Ende doe dese Brinluyggeda
Hertoch Godewaert Holland drie [andereu sollen vijf] jaer had berecht
quam een van Joncker Diderics knechten, die Ghysbrecht hier, ende ver-
wachte hem als hij ghinc in zijn heijmelike Camer, ende stack hem
een doot wonde, doe warrt hij t' Utrecht gevoert ende starff aldaer.

2. uit de selve Chron. Ende eort hij nae, in't jaer onse Heeren M. ende
LXXV. op die XV. Kalende van Meije, soe starff die Bischoep William
van Utrecht, nae dat hij dat Bisdom berecht had XXII. jaer, ende is ghe-
voert t' Utrecht ende daer begraven mijtten andereu een famen Bischoep.

3. De Graafschappen van Bottergouwe, ^{en van Stavere,} van Westergouwe, die den Markgraaf
Egbert om zyne waerspanningheid ontzomen waren. Heeda Hist. Troy. pag. 139.

versteekt
Ysselmonde.
1076.

Jonkheer Dirk
van Holland
beoorlooft
Bischof
Coenraet,

verdrift
den zellben,

Wijckhuijfen ende besettet mit zijnen mannen. Des jaets daer nae 55.
wott Jonkheer Dirk mit zijnen vrienden te rade, dat hij mit hulpe Rob-
brecht zijns stiefvader, ende mit hulpe des Conincs van Engeland, ende
anders zijne magen, Bischof Coenraet besitten woude op Ysselmonde, ende
zijn vaderlijcke erve mit etacht weder crigen. Coenraet die Bischof
dit vernam, vermaende al heymelic zijn Ridderschap ende Burgerz onse
badt hem dat zij in zijn hulpe quamen: op eenen benoemden dach toe-
gen Jonkheer Dirk van Holland dien besitten woude t' Ysselmonde, zoe
dat bij sijne gebode ende beede veel goeder mannen te samen quamen,
die Hollanders quamen mitten scutten van Engeland ende van Vlaenderen
stortelic an mit hoeten blenckende teykenen heestlick geluyt slaende,
daer wot een dach van drouc, want die strijt die dieerde langh, ende
daer bleven aen beide sijden veel goeder mannen doot, ende sonderlinge
bleven aen des Bischofs sijde doot van namen Graaf Geertlant, Lambert
die Proest van Deventer, Wernbout ende Ghijssbrecht Ridders, mit me-
nigen goeden man van wapen; Ende om des groot vetlies wille,
verloos des Bischofs heet zeer den moet, zoe dat die geene dier le-
vende gebleven waren, pijnden hem wech te comen ende liepen on-
sedelicken te scepen, zoe datter veel verdranc. Bischof Coenraet als
hij sach die bitter strijt ende dat grote vetlies van zijnen volcke, en-
de die Hollanders hoers stromens aenden Casteel nijet of en lieten
mit

- an words mijns weeten, by geene andere schrijvers gevonden,*
1. Ditsiet bijzonder, dat de Engellen deel hadden in t' kastellen van Jonkheer Dirk van Holland, en t' is niet ongeloodijk, omdat Willem den Overwinnaer, toen Koning van Engeland, met Machteld zuster van Robert den Vies getrouwt was. *In hoc Geneal. Regum Fr. Potitur. Tab. III.*
 2. J. de Beke in ~~Beke~~ Konraad van XXII. Van's Bischofs partije bleven Geertlacus de laatste Graaf van Zuyphren, Lambert Proest van Deventer, Wolmaris Priester van St. Bonifas, Wernbout en Ghijssbrecht Ridders; ~~Wernbout~~ met meer andere Edellieden, Schiltknaepen en burgers.

en dwingt hem
da overgave
tot afstand
van Holland.

mit hoir instrumenten, zoe dat zij die wijchhuijfen, ende dat voirburch
zeer braken, ende die Vlamingen verdreven die lude vander mijren
mit hoeten scutte, zoe dattet nijemant en confta gedueren. Doermost
hij van node dat Casteel ende al Holland daer toe Joncheer Dirck van
Holland opgeven ende vrijlicken gijftelden alst wel reden was. En-
de nae dat Dit al geschiet was, toende Joncheer Dirck zijn eedel na-
tueet, ende liet den Biscop mit zijnen luden vrijlick inder Stadt van
Utrecht varen sonder scatten.

Van Dirck die VII. Grave van Holland.

3077.
Dirck de V.

Nu is Joncheer Dirck geworden die zevende Grave van Holland,
en heeft die wapenen van Holland aen genomen ende eerlijcken
verheven, ende is mit groten zeege weder gecomen in die Graef-
scap, daer hij rijt verdreven was; Ende nam een wijf die Othilt
heete Dochter des Hertogen van Sassen, daer hij bij van eenen soen,
die Florens heete, ende nae hem Grave van Hollandt wordt, ende
een Dochter, die Machtelt hieta. Dese Grave voit tot 4de gode, nae dat
hij Holland vijfthien jaer beheert hadde, ende storf xxx. jaer nae
zijns Vaders doot; des regneerde zijn Moeder iij. jaer, Robbecht zijn
Stiefvader acht jaer, ende Hertoge Godewart vier jaer, ende Bis-
cop ~~Willem~~ aen jaer, Zijn lichaem leijt t' Egmont int Cloes-
ter.

Zijne echtge-
wote en
kinders.

3092.

storf.

~~Coenraat~~

Van Florijs

3. Othild, of Witichild, Dochter van Heriman den II. Graaf van van Werla en van
Richenra, trouwde eerst Woe den Eersten Markgraaf van Baden, welke storf den
4 Maj 1083. ten tweeden Diederik den Vijftden Graaf van Holland. Ges. van Loons
Aloude ~~Holl~~ Hist. II. deel pag. 355. in de Geslochtlijst.

4. Dese Graaf Diederik storf naer Egetingen van ~~den~~ Les Monnik van Egmond, den
vijftenden Junij stant jaer 1094. welk jers jaer ook door K. Kolijn, ~~en~~ Melis Stoke,
an Will. Procurator ~~op~~ verrijge worden.

+ Dat de Biscop van Utrecht een jaer over Holland gheerscht heeft blijkt klaar
genoug; maer of Dese Willem gewest is wordt met recht in twijfel getrokken,
want Hertog Godewart met den bilt ~~en~~ in Februarij des jaers 1076. gestorven
zijnde, is Biscop Willem hem op den 27. April van t zelve jaer ^{in t jaer 1076} gevolgt. Zoo dat
des ~~Coenraat~~ ^{zevartijck} zijn opvolger Coenraat moet geweest zijn.

Florensdell.

Honor
teelt kinderen

en sterft.

1122.

Zijne Wadins
sticht een kloos-
ter te Rijnsburg
en sterft.

Nu is Florens geworden nae sijns Vaders doot die achte Grave van
Stollant, die hem verwapende mitter wapen van Stollant als sijn Va-
der. Dese nam een Wyf die Peternelle heet, des Keijfers Lotharicus Sins-
ter, daer hij bij wan drie Soonen, eenen Dirck, eenen Florens, ende
eenen Willem, ende eenen Dochter, die heete Hadewij. Men plach
dese Graef Florijs die Vette te heeten, om dat hij schoen van lijve was,
hij was opick vreesaem van herten, milda zijns aelmissen, alle liden
guetlick ende nijemant scadelick, Hij hadde meer diidchen ende
rijcheeden dan ijemant van sijnen voorvaders, hij en hadde binnen
sijns tijt dat hij Grave te Stollant was, geen onlede van oitlogens;
Ende batechte die Graeffscap in Groten Vreeden den tijt van xxxix. jaren
ende sterff daernaes mit groten beclagen, ende waer gewoett bij sijnen
Ouderen t' Egmont int Cloester, daer hij ruste onder een metmer-
steen. Peternelle zijn Wyf gaf na zijns doot veel aelmissen, ende
dede veel doechden voor zijn Ziels. Dese Peternelle stichte een Cloos-
ter van Nonnen van sinte Benedictus oirde, in die eete onser lie-
ver Vrouwen ende sinte Loutens tot Rijnsburg, die daer nae ruste
te in Goede, ende is in den zelven Cloester begraven mit costel-
lijcket uytvaert ~~als~~ als betamelic is.

Van Dirck

+ Geen Willem, maar Simon, gelijk Beke en anderen melden.

3. Graaf Florens de Vette stierf in den bloem zijnes jungs in tjaer 1122.
Volgens K. Kolijn, Melis Stoke, en Willem Prochinstor. Op den VI. Nonarum
Martii [dat is den twaeden van Maert] volgens Beke pag. 45.

4. Wilt. Procurator Egm. Apud Mattheum in Analect. Tom IV. pag. 29. Anno 1144. Petronilla Comitissa uxor Florentii Craspi Comitis defuncta est, & in Monasterio Rijnsburgensi, quod ipsa construxit, honorifice sepulta est. Het selve bevestigt M. Stoke in t'leuan van Dirck den Vreiden, dat vrouwe Peternelle in t'jaer 1144. stierf, en te Rijnsburg, dat zij stichte, begraven wierdt.

Dirck de VI. Als Grave Florijs gestorven was, wact Dirck zijn Soen die IX. Grave van Hollant, daer hij Bewijsde mit zijns Vaders wapenen. Hij nam een Wyff, die Sophie heete, ende was Graeff Otten Dochter van Rijnmeghen, Daer hij bij wam² eenen Florius, die na hem Grave tot Hollant wact, eenen Otten die Grave van Boenthem wact, een Baldewijn, die Priscop t' Utrecht wact, eenen Pelgerim, die Broetgrave; Sophie die Abdisse, Hadewij die Nonne; ende Peternelle een Jonckfrouwe. In desen tijden, ald in den jaer ons Heeren Dufent hondert lxxv. wact na Keijser Hejnricx doot, Keijser ons Heeren Dufent hondert lxxv. wact na Keijser Lotharius genoeemt, die welcke gecoten die edele Hartoch van Sassen, Lotharius genoeemt, die Welcke Des voirsz. Grave Dirck² Bom was. Dese Keijser nam weder den Priscop van Utrecht die Graeffscap van Oosterberghe ende Westerbeghe in Bist- vrieslant, ende gaffe die Graeffscap van Hollant, diese ontweldicht was mit onrechtter infotracie van den Priscop van Utrecht, diese gege- ven was. In deser tijt was in Francrijk zod utermaten groten droochte in den somer van ontallicher ketten, dat alle die fonteynen, putten, Cullen, ende meeren verdroschden, zod dat die aerde van groter drooch- ten schoerde ende cloede, ende inden schoeren ende cloen quam vied dat brande omtrent twee jaer lanck ende men in geente wijs dien brant leschen of uijt doen mocht. Ghij sult wecten dat dese Grave Dirck menijgen lagen leijde om Grave Hetman van Künick te slaen
 φ van Rijneggen, of Lirike en van Boentem.

Zijne. Echr.
 ganoote en
 Kinders.

1125.

Een grote
 plaats in
 Frankrijck.

Graaf Dirck

1. Behalven ~~van~~ die hier gemeld worden, hadt Graaf Dirck de VI. nog twee Zoonen hier niet genoemd, als Dirck Dompdort en na den doot zijns Broeders Baldewijn tot Priscop van Utrecht verkooren, en nog eenen Robert die st. 1172. eenen brief met zijnen Broeder Graaf Florens den III. ondertekende.

2. Keizer Lotharis was de halve Broeder van Petronella, Echtgenoot van Graaf Florens den Verten, van eene Moeder, maar van verschillende Vaders: dus Bom van Graaf Dirck den VI.

3. Oostergoijne en Westergoijne ^{Zie z. de Boeka pag. 46.}

Belaagt
Herman van
Kniik;

flaen ende wrake aem hem te doen om zyns' Bruders doot, die tot Sta-
mett geslagen wordt, daer hij zo grote meesticheit toe deede, dat daer
nysambant. tusschen spreken mocht, alsoe dat ten lesten een Priscop van
Utrecht, geboren van Kniik, geheten Andries, mit hulpe van moegende
Liden, zo neestelijke daer om arbeide, over mits menigen teijse die hij
daer om teijde. Soe dat hij ten lesten den ouden nijt inde kant credek,
ende maecte tusschen Grave Dirck van Hollant ende Grave Herman van
Kniik een vaste soenp ende volle vrienfchap in desen maten; Als dat
Grave Herman zoudo doen timmeren een Cloester voir Grave Dirck
Ziele van Hollant, ende daer toe geven van zynen eygen goeden, daer

maet Andries
Bischof van
Utrecht ver-
zoekt hen,

door het sijnch:
ten van de
Abdyje van
Marienwaard.

die Monicken op leven zoiden ombege; Ende hierom is gesicht dat
Cloester tot Sinte³ Marienweerde in die eere onfer liever Vrouwen,
ende daer worden ingeset Monicken van Suidinnen, die doe tot tijt aldaer
woenden, als vander bidden van Premonstreijt, die daer god dienen soiden
ende bidden voir Grave⁴ Dirck Ziele. Nae desen, als in den jaed ons
Heren duisent hondert xxxii. in eenen wijnter, deden die Westvriefen
Hollant menigen aenstoet. Ende om des willeen dede Grave Dirck een
teijse maecten in Vrieslant, ende vergaderde een groot heer, ende dochte
te wrecken den feade ende toern, die zyn Bruders Dick gehad hadden
van den Vriefen, ende tooch in eenen harden vorst mit zynen volcke
t' Almer, daer hadden hem die Vriefen spoitelick tegen hem bezaet,
Daer

1332

oorlogt met
de Westvrie-
zen,

3. Zyn overgrootvader Floris de 1.

+ Premonstratensis ordinis Religiosus. Deze Geestliken zijn gesicht omrens het jaar elfhondert
en twintig door den Heiligen Norbert een Hongarisch Cealman. Zij hebben kunnen naam
ontleend van een plaats genaamd Premontré in t Bisdom van Laon in Frankrijk, daer ze d'eeften
opgericht, of ingeset zijn. Zij volgen de regel van St. Augustijn, en zijn in t wit gekleed.

4. Leet, Grave Floris Ziele.

3. De Abdy van Marienwaard, ~~ligt~~ in de Postuwe tusschen Rijn en Waal,
niet verre van de Linge en een mijl van Kienlambing gelegen, is op
den vienden Julij in t jaar 1320, gesigt. Kestl. Audrid. van Nederland
onder t Bisdom van Utrecht. 1332. & de aantakeningen^{N^o} 3 & 2.

die hij over-
wint.

Des Graaven
Broeder Floris
de Zwarte
gaet tot den
vijand over,

en oorlogt
tegen Graaf
Dirck.

Keizer Lotharis
verzouwt hem.

Daer worden twee strijden op eenen dach gevochten, ende daer bleven
veel van den Vriesen doot, Ende als Graave Dirck mit zijnen volcke
den Vriesen verwonnen hadde, is hij met zijn Ridderschap weder gekeert
in Alkmaer mit eeren ende mit veel gevangen. Graave Dirck hadde
eenen Broeder, diemen Florijs die Swarte plach te heeten, die versette
hem in deser tijt tegen zijnen Broeder den Graave, zo dat hij daer om
Hollant hi mede ende voer in Westvriesland, ende wert den Vriesen
hulper tegen Graave Dirck zijnen Broeder; Ende sichte corts daerna
een reijse ende quam mitten Vriesen voer Alkmaer ende verbrande
die Stede ende die Kerck; Ende hij oirloochde mit die Kermers
een heel jaer lanck, overmits veel gemeente volcx dat hem bij ge-
comen is. Dese Florijs verbrande op eenen dach alle't Lant daer
omtrent, ende mede Graave Dirck wonghe tot Aelbrechtsberge al
tot Haerlem toe. Graave Dirck die dese hoemoet van zijnen Broeder
niet wel en nam, dede versamenen, ende bij hem comen een deel
volcx van wapenen, ende overviele die grene die mitten Vriesen
aangespannen waten tegens hem, ende nam van dien zeker ghijfde
nae zijnen wille. Die Keiser Lotharis die Graeff Dirck ende Florijs
com was, vernam van deser tweeracht die zij onderlinge hadden,
ende sende eente sijne Vorsten in Hollant, om dese twee Broederen
te soenen

3. ~~Met dullen rade bi fire sculde,~~ Naauwkeuriger vindt men dit by
M. Stoke in *Diederik* den VI.

„Met dullen rade bi fire sculde,
„Verloes hi des Moeder hulde,
„Die noch toe al Hollant
„Ghewelouch had in hant.
„Den Broeder had hi verurocht meder
„Met fire overmoedichede.

Hier uit zinnens, dat des Graaven Moeder, *Patronella*, het bewind, om de jongheid
van haaren oudsten Zoon Dirck, tot het jaer 1132. in handen gehouden hadt,
en dat Florijs door hoegmoed, ^{de Vriant, ches} van zijne Moeder en van zijnen
Broeder verloten hadt. Het zelfde overlijft ook *Wich. Procu. Egmond* in *Analect*
Matthaei Tom. IV. pag. 22.

Floris de Zwarte
raakt in twist
mer die van
Kink

te foeren als hij dede. Ende onlange daer nae begonste dese Florijs
eehen nijewen kijnf ende onleede, daer hij te kant Daer nae om doot ge-
flagen wort; want Grave Godewert van Sterntsbergen, ende Grave Herman
van Kink, dese twee Grafen ende Broeders, hadden eenen Nichte, die
Heijlwijch heete, ende was hoere suster Dochter; Dese nam Grave Herman
in zijne hoeden nae hoirs Vaders ende Moders doot, alsoe hij hoer oom was,
Die geene die deser joncfrouwen Dientes waren, anlagen des voirs. Flo-
rijs manlicheide, ende hadden hem geerne deser joncfrouwen te wijve
gegeven: Maer Grave Herman ende Grave Godewert wederstonden dat
hijlic mit hulpe Biscop Andries van Utrecht. Die van Utrecht gaven
dese Florijs lichte, om lanxte van den Keijser, of om liepde wil, Grave
Dirck van Hollant, ein veijlicheijt in hoer gaden iijt ende in te comen
alst hem galicde was, ende deden hem oick medehulpe tot veel tijden,
alzo dat dese Florijs seade dede inden Stichte, ende verbrande exmonde
in verfmadenisse Des Biscops Andries. Graven Herman van Kink
die bekende wtel dat hij mit openbaer vijantscip desen Florens nijet
wederstaen en mochte, wart te rade, dat hij Florijs voirs. vangen woude,
ende Keijder nae heijmelijcke lagen biten der minjren vander Stadt
van Utrecht. Daer geviel dat Florens nijet Stadt ryden soude om
te vliegen met zijnen vogelen als hij gewoen was, ende was des mor-
gens tijtelicken op mitten somen, ende quam mit hem thierenden
Valcke =

pleegt groote
vijandlijckeden

valt in de
laagen zijner
vijand, en

Comitium
Raadsvergadering

3. Die van Kink zijn sommigen Grauen genaamd, niet om dat het Land of
het gebied van Kink daerom tijdel voerde, maar om dat 22. het Pringgraaffschap
en ^{der} Stad Utrecht eenen tijd lang bezaten: waer te recht-
~~indelijk~~, als 'er verfehil met hem was, Arn. van Kink [van welken nog eenen
1. brief overgebleuen is] eindselijk ghesel aan Biscop Otto in t'jaar 1220. weder-
afgattan
gegeuen heeft. Pouchelius in Not. ad J. de Prada l'pug. 49.

woorde gedood.

Over het welke
die van Kniick met
hinnen aanchang
gespraft worden.

Valckenaers ende andere nietes Stadt rijden onverhoets in zijne vijanden
laege, ende als hij dese laege gewade wett, warp hij zijn paelt om ende
stakket mes sporen om weder in die Stadt te wesen, ende mit deser haes-
ten stotte zijn paelt needer tot Absteden, ende zijn vijanden volchoen
hem haestelick ende sloegen hem daer doot mit groten nijde, Lotharius
die Keijser van Romen, als hij dese mare van zijnen Neve vernam, was
hem lelijde daer toe dat hij alreits doot gebleven was, ende nam daer om
Grave Hetmen van Kniick mit recht zijns Votten naeme. Grave
Dirck, des voirs Florijs Broder, voer mit crachte inden Lande van
Kniick, ende werp neder die huise, verbrande Dorpen, ende vernielde
alle die Heerlicheijt van Kniick, ende verdoef den Grave van Kniick
nietes synen. Een tijt hier nae, als Grave Hetman sach dat hij geen
hoope en wiste om weder opten zynen te comen, socht hij eenen raet
ende dede verfoecken aen Grave Dirck van Hollant, of hij tot zijne
vrienscappen comen mochte ende zijn genade tot hem Keeren woude.
Grave Dirck liet hem van zijnen maget ende vrienden seggen, ende
nam Grave Hetmen tot zijne gunsten, die hem hulde zwoer, ende
quam daer bij weder op zijn goede. In desen zelven jaer verfoen-
de oick mit Grave Dirck van Hollant een moegende Ridder, die
Fulcolts geheten was, ende oick seilde hadde aen Florijs doot voirs
Grave Drex Broder in deser maten; Dat hij van zijn Casteel, dat
Weerne

1. Naamkeijnges vind ik dit geval beschreeven in den meergemelde M.S. Chron.
van Holland, met deze woorden: "Tehant quam sijn Dem Die Keijser Lotha-
rius die mare, ende quam tot Grave Dideric van Hollant sijnen Neve ende
wrae dit zwaerlic. Dese Keijser nam Grave Hartman van Kniic mit recht
zijns Princken name, die te voren oec al hiet een Grave van Kniic. Grave
Dideric van Hollant voer mit cracht inden lande van Kniic ende warp sijn
Casteel neder ende verbrande sijn Dorpen ende vernielde al sijn Heerlicheit
oft een woestine wain, ende verdoef Grave Hartman wt sijn Lande. Oec
soe hadde dese Keijser Lotharius, eer hi neder quam, den Grave Godewaert van
Arensberch verdoeven ende verjaecht uten sijnen. Alsoe dat desen Keijser
een zwaer ziet an quam omde staet ten groten gelucke dien van Arens-
berch ende van Kniic. Ten lesten wart die van Arensberch ende van Kniic,
na des Keijfers Lotharius doot, des Graven Diderics mannen, ende fuoeren
hem hulde, ende quamen weder op hiet goet: ende die Priscop Andries wert
weder in sijn Biddom geset.

2. Fulcoltus apud J. de Breha. 4 de M.S. Chron. Een Ridder die Heer Fulcolt van
Beerne hiet;

Het Klooster
Boorn gesticht.

Twist van
den bisschop
van Utrecht
met den graaf
van Brabant,
die gevangen
wordt.

des zyn zwa-
ger, de graaf
van Holland,
hem zoekende
te verlossen
Utrecht bes-
legert;

J. pag. 65.

3. Weerne hieta, staende binten Hnedden een Clooster maecken soude 63.
ten love Gods, daer worden ingeset Heilige mannen der oerden van
Premonstreyt, die genomen worden in het Clooster Marienwaerde.
Cotts hier mae gebielt, dat die Castelleijn van Bonthem ende Palens-
grawe van den Rijn was, die Otte hieta, die welke Grave Dirck'suster
hadde, een reijse doon woude op die Twenten, dat die Biscop van Ut-
recht vernam, ende dede t samen spraecken een cleijn ghevit van peer-
den, daer Hinghe³ Prieter die overste of was, die dat keer belejde. Dese
vergaederden den Palensgrawe tot centre voirsprokene stede, ende
streden tegens hem, daer veel luden doot bleven ende veel wech ge-
vloen. Daer bleef doot Otte, die Grave van Boelijon, ende daer wert
gevangen⁵ Otte, die Palensgrawe, ende wert t Utrecht gevoert, daer hij
in huisscher gevangenis sel gehouden wort. Dese maer quam Grave
Dirck van Hollant dat zij Swager gevangen was ende veel van sinen
volcke geslagen, soe dat hij hem daer om wal besprack mit zynen
Ridderen ende knechten, ende overdroech daer opede dat hij mit alle
zynen machte die Stadt van Utrecht besitten soude als hij dede, Hij
dede dair voirsprochten blieden ende anderen instrumenten als men
in dien tijden plach, ende als dat werck al volcomelick al gerechts
was, ende eenen ijglick van die daer voirsprochten hem gereden die
Stadt te stormen ende te verbranden. Soe heeft die Biscop eenen
raet

1. Boerna, ^{of Boorn} ~~van Boorn~~ ^{door Paleologus} het welke tot een Klooster gemaakt is in't jaer
1134. volgens Mirand Chron. Belg. pag. 243. & Oper. Diplom. pag. 173. Om dat hij
het dreigende gevaar gelukkig ontloomen was. Zie J. de Beke Chron. pag. 48.

2. Van Welken Graaf Dirck de ~~Dieder~~ ^{Dieder} hadde, naamentlyk tot zene Egtynover ~~van~~
^{Palatines} item Comes Otho de Rinecke, filius Othonis & Gertrudis Comitisse,
frater Comitisse Sophiae Hollandensis. Wilh. Procurat. Egmund. ap. ~~Holland~~ in
Analectis Mathaei Tom. IV. pag. 28.

3. Higo de Botes halst ~~Beka~~.

5. Otto de Bickelo Comes occisus est. J. de Beke Chron. pag. 50. en de
Duitsche Beke pag. 75. Otte van Bicklen die Grave.

6. A. 1146. 1146 anno gravis dissensio oritur inter Harpertum Trajectensem Episcopum
& Othonem Principem, filium Othonis Palatini Comitissae patricium Hebamanni Sal-
monis, quem Colonienfis in praesentia Thicigensi cepervit, in tantum ut, pigna confecta, ipse
Otto ad Episcopum caperetur et custodia transferretur. Sed postea reconciliatus ei & dimissus
Rignavit cum Otho immo Palatino Comite atone iterum captus, abductus. Chron. Regia B. Par. #

taet genomen om dat hij zo veel volck nijet en hadde daer hy zijn
 Stadt mede besetten zoudde moegen, ende den Grave van Guiften zoudde
 moege wedersien; soz woude hij doen als een goet herder, ende zijn lijf
 ende ziele voit zijn scapen froutelic aventueren, ende zijn Stadt van
 den harden Stokmen verlossen; waerom hij te samen dede comen zijn
 Clefie ende zijn volc, daer hij een sermoen voort dede, ende gebodt daer
 en boven teijnden zijn sermoen die Leecken ende weestijcke liden by
 den banne ende bij hoeren lyve, dat zij van dien daghe nijter Stadt nijet
 en gingen, mer opter oniden blijven ende bescermden hoer Stadt, Die
 Biscop ende die Clefie deden haestelick hoer Geestelick habijt an, en
 de gaff hem zelven ende die met hem waeren, willichlick totter mar
 tellien; Ende aldus ginck die gemeen Clefie over mit witte clede
 ren ele nae zijn faet, ende die Biscop alre afterse, ende droech in
 zijne hant die Polixem des viers, dat was dat broeck daer hij den
 Grave ende alle zijne hulpers mede vermaledien woude; Ende als dat
 kees des gewaes wart dat voit die Stadt lach, wart daer een groot
 rimoet, want zij sagen die vanen ende die witte liden van veers
 comen, meenevada dat die geheele Stadt nijt gecomen waer om te
 strijden. Doe hem die Biscop mit zijne Clefie vast bij gramen,
 zagen zij wel dat zij meer vrede begeerden dan te strijden, ende hielden
 hem

Doch de Pri:
 chor trekt
 hem met
 alse geest
 lijken in hien
 plechtgewaat
 tegen.

hem stille ende deden geen bloetstortinge. Ende terfont als Grave (65)
 Dierck dit an sach, bedacht hij hem zelven, ende wett berovet mit groter
 oetmoede, ende deede of zijn helm ende zijn totkeel, ende knijelde voor
 den Bisshop ende nam hem te genaden. Die Bisshop nam Grave Dierck
 bijder hant ende dancte God dat hij in berouwen was van zijner mis-
 daet. Daer nae bleven Grave Dierck ende den Bisshop getrouwe vrien-
 den, ende alle hoer dagen bleven zij mit minnen te samen gebonden.
 Die Bisshop gaff daer nae doer liefste wille Grave Dierck, Otten den Pals-
 grave quijt zijn vangenisse; Ende Otte droech weeder op Sinte Meer-
 thijns zijn Casteel tot Bonthem, ende ontferct weeder van hem te
 leen. Onlange hier nae wart dese selve Otte jammerlick dootgesla-
 gen van Herman van Scalijcke: Ende doe wart Otte van Holland Grave
 van Bonthem. Hier nae inden jaer ons sterven driehent hondert xx =
 xviii. bereijde hem Grave Dierck om over meer te vaten pelage =
 maedze, ende toech sett te Romem bij den Paus, ende sprack daer mede
 van stucken die hem noot waren, die hij op die tijt impetreede voor
 den Cloester van Egmont, ende van Reijnsburck, zulcke brieven van
 vryheeden als hier nae bescreven staet.
 Innocencius Bisshop, Knecht alre Knechten Goeds, zijnen lieven
 Joen Wouter Abt van Egmond, ende zijnen Nacomelingen, die redelijc-
 ken nae hem geset worden, een sedel man Dierck, Grave van Holland,
 doe hij

Des de Graef
 bedacht gewet-
 van, zich voor
 den Bisshop
 verootmoedigt,
 en niet alleen
 den vrede,
 maar ook de
 ontflaging zijns
 gewaagen Zwa-
 gars achterlijt.

1138.

Graef Dierck
 strekt naar t
 H. Land, en
 verkrijgt een
 voorrecht van
 den Paus voor
 de Kloosters van
 Egmond en Reijns-
 burg.

1. Dit vind ik in een oud handschrift van Poeka in Nederduitsch. dus: Ende als dit
 Greve Dideric sach, bedochte hij in hem selven, ende sehaenden hem, ende
 wart besoot mit groeten wille, ende verfrachten hem, ende deede off zijn
 helm mitten teyken, sijnen scilde miyt den lewe, ende sijn cornikel, ende
 ongescoot knielde hij voor den Bisshop, ende bad hem gemade, ende bad hem
 dat hij die blixem der malediscien niet en ^{deede} op hem, enz.
2. Ende onlange tijt hiit nae dese selve Otte, die een wonderlic seker man was,
 wart jamerlick doot geslagen van greve Herman van Scalike. Ende Otte
 van Holland sijner suster Joene, also sijn erffgename, wart greve van
 Bonthem, ende wart medel Castellijn gemackt. Poeka alsboven.
3. Ziet deeren brief in Latijn in Annal. Egmond. J. de Leijdis Cap. XXIV. pag. 27.

Dat hij tot Jherusallem Bedevaert voer, quam voer ons ende raetsvragede,
 zoe dat wij alrehande spraken met hem hadden, van der beteringe zijner
 zeeden, ende van den staedt zijns levens. Die zelve hoege man, Brude van
 sijns selfs weegen ende van sijner Moeder weegen Vrolic Petronella, Gravine
 van Hollandt, droech op seide gaff over mit sijgelijken rechten, in ge-
 rechter devocien ende gewaets caritaten Sinter Petet den Prince alre
 Apostelen, dat Goodshuys t' Egmonde, ende dat Clooster tot Reijnsburck,
 ende wij, diet sonderlinge toe behoert te bescermen dat recht des
 zelven sloetel dragers van Hemelrijk, ontfangen die voorsz. eerlycke
 Cloosters ende haer zeeden ten vrien eijgen onder bescermenis der
 Heiliger Kercken van Roemen, Ende wij maecken vast die voornoem-
 den Cloosters mit alle dat hem toe behoert byder hulpe des ijegenwoor-
 digen brieffs, ende setten zoe wat besittinge, zoe wat goede, zoe in
 Kercken, zoe in thienen, zoe in lande, zoe in wijngarden, zoe in
 Water, zoe in boschen, in weiden, oft anders in eenijger manieren,
 die dese voorsz. Cloosters tot deser tijt hebben ofte besitten, of hier nae
 van verlijinge der Biscopen, of giften der Coningen, of der Princen,
 of van offerhande der getrouwer luden, off in anderen rechten manie-
 ren by der gracien Gods mogen vererigen, die moeten ons al vast
 ende ongequertst blijven; Hierom setten wijt dat geen onenfche ger-
 oirlost en zij die voorsz. Cloosters dollycke te bedroven of haer
 besittinge

besittinge hem of te haelen, of dat hem ofghehaelt is te houden, of te
 vermitsneren, of mit eenijgerhande onrijenise hem te bewaren, maer
 alle dingen zullen geheel blyven totter geante brickinge behoef des
 Cloesters, om wiens onthoudinge zij sijn versteent ende gegeven, ende tot-
 ter wijfinge ende kennisse dat dese selve Cloesters Sint Peters recht-
 toedhoeden, zoe selfu Abt Wouter ende dijn Nacomelingen vier scel-
 ling Vriescher muntten ons ende onse Nacomelingen onder eenen naem
 van eenentress. elckes jaers betalen; waer oick denich persoon heestelick
 of waerlick, die hem vermata of dotste comen of doen wretens fins yegen.
 dat desen brief inhout, ende anderwoeff ende derde woeff vermaent worde.
 Ist sakecke dat hij hem dan nijet en beterde van zijne misdaet, dien ma-
 ken wij vreemt van den Heiligen lichaem ende vanden bloede ons Heeren
 Jhesu Christi, ende hij moet leggen onder die nauwe wraecke ons Heeren
 in den bewendem doemdach; Maer vrede ons Heeren Goode Jhesu Christi
 moet zyn hem allen die den voitsz. Cloesters haer recht houden, zoe dat
 sij hier vrucht moeten ontfaen van haren goeden wercken, ende voir den
 nauwen rechter loen des ewijgen vrede moeten vjnden. Gegeven int
 jaer ons Heeren duisent hondert negenen dattich, int ellsfste jaer des
 anderem Paus Innocency van dien dat hij Paus wort.
 t Cheviel dat nae deser tijt, als dese grave van den Paus oitlof ge-
 nomer hadde ende zyn bedabaert over Meest gedaen hadde, dat die
 Westvriesen, diemen Drechtters hietze, hem te samen gaecken, ende ver-
 branden

~~Mogelijc
Eijns~~

De Drechtter
Vriesen

2-Lat. quatuor solidos Brisingeris monete. & Becka pag. 50. sub annuali
tributo 4. solidorum Hethlingorum. De Duitsehe Becka pag. 77. heeft vier
 Engelsehe scillinge. Ende Meer gemelde vrede geschreven Chron. herte; onder
 enen jaerlixen tinsse. Bejde vvir den cloester t Edmonde, ende vverden
 cloester tot Rjnsburch vier Engelsehe schilde.

+ mogelijc Eijns.

+ De Drechtter, of de Vriesen van Drechtterland, zyn die van Enkhuisen en
 daaromtrent in de streek woonende.

68. /
vijandtykheid
ploegende,
worden van
de Haallamers
geflaagen.

Branden die naeste Dorpen an Hollant, ende dat Kerffel van ⁴ Saenden
ende voerden groten roof van daen. Die van Haerlem sende dat Ridder-
scap aldaer quam mitter Dorpluden van Oitorp, dat cloecke lude waren,
ende sloegent der Vriesen alsoe hi hem met machte volcheden, onttent negen
hondert doot, ende zyn ongeschent weder in Haerlem gecomen. Een tijt
hier nae gevielt, dat Keijser Vredetick die Stadt van Melanen wan ende ver-
brande ende werp die muren neder. Daer versteech op die tijt die Bis-
scop van Coelen van den Keijser om zyns diensts wille, alsoe hi mede
in den reijse was, der Heiliger drie Coningen lichamen die daer lagen
ende brochte tot Cuelen. Ende die Bisshop van Utrecht, die oic mede
in des Keijfers reijse was, versteech die lichamen van Sinte Ponciaen,
ende van Sinte Agnieta, d'een² acht dagen naden anderen; dat men
zeeder die tijt jaetlicx aengehouden heeft als van Ponsen ende van Angen.
Hier nae in den jaer ons Heeren duisent hondert lxxii. bleef Graaf Dierck
in Vreden, ende ruste in God, die lxxxvi. jaer lanck Ridderlijcke ende
wel die Graeffscap van Hollant berecht hadde, ende leijt begraven tot Eg-
mond int Clooster. Sophija zyn wijf bleef nae hoets mans doot, Graaf
Dierck vooz. in valten, in bedinge, in aelmoesen te geven sonder of laten,
ende was een wijf van goeden saligen leven; want God myrabel doot
haer dede als gh'hoeten sult. Sy was Bedevaert getogen tot Sint Jacobs
in Galisfen, daer zij inden weege bij ongewal quam onder ³ quadien,
die
4 Mogelijk ~~in~~ in de Zandpoort gheeten, volgens P. Schvarius, Oud Batavia pag. 141.

~~St. Pontiaan~~
~~den 14. Januarij~~
~~St. Agnieta~~
~~den 21. Januarij~~
Graaf Dierck
stierf, en
wordt te Eg-
mond begraven
van.

2. St. Pontiaan wordt den 14. en St. Agnieta den 21. Januarij gevierd.

of Graaf Dierck stierf den vijften van Oegstmaand ^{int jaer 1157} ~~1160~~ volgens Leo Monnik
van Egmond: ^{it welk} ~~1160~~ Willielmus Procurator ~~1160~~ bevestigt: doch Beke
en J. van Leiden hebben zynen doot op't jaer 1163. De Duitsehe Beke sent
overeen met onzen Kletk, naamenlijk int jaer 1172. In deere onzekesheid
neem ik M. Stoke tot eenen Scheetsman ~~van~~ meldende in 's Graaven leven:
Maer die Graaf Diederick bleef
Alomen ons Heeren jaer schreef
Elf hondert vijftigh end sevense,
Ende voer ten langhen levane.

Het welke de zelva Stoke bekraecht in Florans van III. schrijvende dat Graaf
Florans met den Keizer Frederik stierf int jaer elfhondert en negentig, nae dat hij
drieëndertig jaeren Graaf van Holland geweest was. Zoo Florans drieëndertig jaeren
geregeerd heeft en int jaer negentig nae de alfhondert gestorven is, zoo volyt oec dat
de Vader, Graaf Diederick, int jaer elfhondert zeven en vijftig moet gestorven zyn.

3. kwaede menschen, andaren schrijven. Moordenaars.

die hem pijn den dat zijse van lijf ter doot brengen mochten om hoit
 Cleijnvoren te hebben, ende anders te nemen dat zij by haer hadde: met
 dermits hoer goede verdienten, dede onse liever heer die Moordenaets
 stille staen, recht of zij gebonden waren geweest, zoe dat zij hem niet
 verstoeten en mochten om hoer eenich adch te doen: Ende als zij dit steij-
 ken aen haer zelven sagen, dat dese Vroch mitter godlycker cracht zoe
 besceemt was, versuchte hem die quaden ende Baden aen hoer ge-
 nade. Dese salige Vrouwe, die geen wrake van God an hoer en begeer-
 de, badt onsen lieven heer dat hijt hem vergeven woude: Alons is zij
 van den Moordenaeten geseheiden. Dese Vrouwe is hoit derde reyse
 nae Jherusalem getoegen, die daer salichlick gestorven is, ende alduer
 begraven inder Duitscher Hospitaal.

Graavin Sophia
 stiet.

Van Florijs die X. Grave.

Florens de III.

zijne Egtgenoo-
 tel en
 kinders.

Want Grave Dirck nu van lijva ter doot gecomen is, zoe is Florijs
 zijn Soen geworden die thierende Grave van Holland mitter wapenen die
 zijn vader hem erfde. Ende nam een wijf die Ada heete, Dochter des moe-
 genden Comince van Scotlant, daer hij bij wan eenen Dirck, die nae hem
 Grave wert, eenen Willem die Grave van Bestvrielandt wert, ende eenen
 Florens die Dompstert t'Utrecht wort, ende eenen Robbrecht die een Rechter
 in Kenemerlant wert, ende vier sehone zonevrouwen, als Beattijse, Elij-
 zabet, Alijdt, ende Margriete, die een Gravinne van Cleve wart. In
 desen

2. Wilh. Procurator Egm. in Anat. Matth. Tom. IV. pag. 44. Anno Domini 1176. obiit Sophia Comitissa Hollandie. Haec talia omni frequentia cognate nobilitatis pro Christo exulans tertio postquam Jherosolymis est profecta ibidem moritur, & ad hospitale, quod est Suthovicorum, sepelitur.
3. Ada was Dochter van Henrik, Enigen Zoon van David Koning van Schotland, maar Henrik voor zijnen vader stervende heeft nooit den Koninglijken titel gevoert.
4. Vijf Dochters; want Agnes, die naa haare Mooije Sophia, Alons van Rijs-
 burg wierdt, is hier vergeten.

De Bisschop
van Utrecht
verzoekt den
Graaf Florens
te hulp tegen
de Drenten,

en belegeten
de Stadt
Groningen.

Doch Keizer
Friederick
verzoent
hen.

Oorsprong
van den

Dezen tijt begonsten hem die Drenten te verſetten tegen den Biscop van Utrecht, om die Burchgraveſcip van Groningen, Soe dat die Biscop groten last hies of opten halsquam; want hij cranche hulpe wiste hier toe; Doch om dat hij op die tijt niet bet en mochte, bat hij den vorſz. Grave Florens vriendelick sonder oflaten, dat hij hem te hulpe quam in zijnt noot; Grave Florens, die niet veel onleden gehad en hadde, zijdel desen Biscop hulpe toe, ende dede daer om sonder verreck veel volck van wapen bij hem comen ende maer dan hij te doen hadde, daer hij mede bij den Biscop quam, ende was hem den goet hulper, ende toegen wel voirsien t'ſamen voir die Stadt van Groningen, ende stormdeſe sonder oflaten. Daer waren binnen der Stadt die Grave vanhelder ende Dirck van Bratenburch mit veel goeder mannen, die den storm ende dat anwechten manlick wederſonden, ende hilden die Stadt tegen den Biscop ende zyn hulper wel nae een jaer lanck. Primen desen tijt ſende Keijſer Fredrick den Hertsbiscop van Coelen om dit bitlock te dedingen, Dier zoo tuſſchen arbeide dat die Biscop van Utrecht hadde drie honderd Mark ende gaff die Burchgraveſcip over. Nae dat dit geſlecht was, is een groet Kijf gerefen t'wſchen Grave Florens ende den vorſz. Biscop van Utrecht; dat hier om toe quam: Daer waren ſomnige Keijſers geweest, als Kaeth ende Lotharius, die den Graven van Holland die Landen van Oistvieslant gegeven hadden totter Louwerstoe: Ende andere

+ Daes oorlog ſtelt Goudhooven, Chron. van HOLL. pag. 282. int jaer elfhonderd drieënzeestig voorgewallen te zyn. Zie ook de Gude HOLL. Chron. Divif. XIII. Cap. 13. en Abbo Amminio Lib. 8.

Oorlog tusschen
tusschen den
Bischoep van
Utrecht en
Graaf Floris,

waer door den
Keizer wet-
zoend.

De Westvrie-
zen vallen in
Kennemerland,
en bevooven
en branden het
zelve.

andere Keijzen daer nae, als Heijntick ende Coentaet, gaven die
Zelve Lant eenen Bischoep van Utrecht bij onrechter informatie gelijcken
hier voer gevoert staet, waerom Graaf Floris dit lant al heel besitten
woude, als zijn Voorvaders gedaen hadden, daer hij een recht oit ende
effnaem of was, ende den voorsz. Bischoep daer uijt houden, die hem des
bewijnden woude. Die Bischoep, die nu stenden raede is, ende eenen zwa-
ren vijant getegen heeft, die hem voer dese tijt zoet trouwelick bij ge-
staen hadde, verlochte den den Keijser of hij hem bijsandich weesen
woude, ende verlossen hem van der moogentheijt des Grauen van Hol-
lant. Die Keijser sach aen des Bischoeps noet, ende quam neder ende
versoende consueges dese tweetracht mit vriendelijcken soene ende
maecte die oude vrienfchap weder levende, zoet dat die Bischoep hem ge-
noegen liet mitten zynen, dat hij over die Landwers hadde. Een tijt
nae desen quamen die Westvriesen mit gegaerde den volck over
Ockendoerde tot Alemaer, om in Kennemerlant te trecken die te bez-
ven. Die van Alemaer woude dese lude weder staen, ende daer wort
zees gevochten; want die van Alemaer verloren wel tachtentich
manne, die ewich leven hebben; want ist diechde te vechten om
des vaderlant, zoet ist oick diechde te sterven om des vaderlant. Die
Vriesen, doe sijn aldus te boven lagen verbrande zij die stede alte-
mdel, sonder die Kerck, ende die lieten zij ongebant bij gemenen
rade,

73.
74.
p. Gouthooven Chron. van Holl. pag. 283. schrijft ~~de~~ van dit verschil dus: Daer nae
terstont in den jaere MCCLXV. is daer een groote twist op gestraen tusschen
den selven Bischoep ende desen Graue van Hollandt om de Heerschappij van
Bostvriesland, Bostbergen ende Westbergen [dat is Bostergoalen Westergoe-
De Bischoep benant sijnde, heeft sijn toevlucht tot den Keizer Frederik geno-
men; waerwelke te Utrecht gekomen sijnde, ~~hij~~ een vriendelijck ver-
drach uijtgesproken heeft, ende de twist is ter neder geleid.

~~Dit selve Boek pag. 88 & Will. Monach. & Procur. Egm. pag. 34. Imperator
Fridericus Trajectum veniens Episcopum Trajectensem Godefridum, & Ab-
batem Comitem Hollandiae, post grandes inimicitias reconciliavit.~~

+ De Duitsehe Boeka pag. 84. In den jaer ons Heren elfhonderdzesen zedrig
quamen die Westvriesen mit vele sriders overeen water, dat heet Ocken-
voerde, ende voort tot Alemaer, op dat sij voort mochten trecken ende bez-
ven Kennemerlant. enz

Graaf Florens
~~trekt tegen~~
de zelven,

rade, overmits dat hem dochte dat die 1X^e Vriessen, die de van Haerlem
floegen, als gij voer gehoort hebt, genoech gewroken waren. Om dit te
wtecken zoo heeft Heer Florijs een reisje gesicht op die Vriessen, in eenen
Wijnter tijde als men over ijs over al reysen mochte; Ende quam mit heer
Gucht in een Dorpe, dat in Kermerlant leit dat Schootle heet, ende nam
daer raet hoe hij die Vriessen best betryden mochte. In den meeren van
desen berade saten op een deel Ridderen ende Knechten, die grootmodich
waren, boven dattet Grave Florijs verboden hadde, ende reden in Vrieslant
ende staecten an een Dorpe dat Schagen heete, ende namen veel roefs van
daer mit hem. Die Vriessen die heijmelijcke lagen geleijt hadden bleven
al stille in hoer hagen ende achter haer huysen elajyn, die daer branden
ende haer goet dat men hem nam, op dat zij hoer dijnende neder trecken
mochten ende hoir wederkeeren behinderen. Ende dat dese Ridderen
ende Knechten weder om wonden mit hoeren rove totten Grave, ende
die Vriessen vernamen dat zij hem nijet bij een en hielden, traet scheidten
hem, nae sommige Vriessen die van anacte wech liepen om die te slien;
braken die Vriessen in haeren lagen, ende onderliepen die Ridders hoers
weder keeren wechtende met hem. Ende die Vriessen partje meerde zoo
lees, dat sommige Ridderen doet braecken hoer vijanden, ende quamen
mit grotten vrasse tot Grave Florijs, ende die ander sijn daer weerender
hand doot gebleven; die welke hoir namen waren aldus: Simon van
Andwerpen, Willem van Voirhout, Boudin van Haerlem, Ghestijt Dapifer,
Florijs Ritt, Allaert van Egmond, Petriijn van Casticum, Gethijt van
Nonste,

verliest
eenigen van
de zijnen.

φ. De Latijnsche Boeka pag. 54. stelt deeren togt van Graaf Florens op het
jaar elfhonderdagt en zestig, tgene ^{door} Malis Stoke in t Leven van Florens
Den III. ^{door} Willem Monack. & Procut. Egm. pag. 36. bevestigt wordt.

Die wagens de verschillende benaamingen deeres Doelen, P. Scriverius Oud Prae-
lavia pag. 151. & seq.

Ende van desen ontalijcken volck waren hoofst Heeren Vrederick die
 Roemisch Coninck ende Keijser, Philips Coninck van Franckrijck, Ritlaert
 Coninck van Engelandt, Vrederick die Hertoek van Zwaven, Coenraet Hertoek
 van Oostenrijck, Florijs Grave van Hollandt, Jonge Willem zijn loon, Philips
 Grave van Vlaenderen, ende anders veel Vorsten ende Heerden. Die Keijser
 in zijnen sinne quam om raet te nemen ende te voorsorgen hoe die Kerstenen
 ende dat grote heer, hem best bewaren souden moegden op deser reijse, soe dat
 hij daer om raetsvragede mit eenen Heremijte die doe ter tijt was. Die Hete-
 mijte antwoorde den Keijser ende propheteerde dat hij selve in water ver-
 doencken soude eer hij weder van over meer quam: Ende hierom toech die
 Keijser nijet over die zee, maer toech om doer Boelgerien ende voert by
 Constantinopel over Sint Joris arm [een water alsoe geheten] ende maecte
 voort zijnen wech mitten voirsz. Vorsten totten heiligen Stadt van Jheru-
 salem, ende won daer mit crachte Steden, Sloten, Castelen, Vesten, poorten,
 ende vacht veel vrienden tegen die Heydenen, daer hij zege hadde bijder ge-
 hengenisse Gods, ende hij dedineerde bet dan een jaer in den reijse. Daer
 nae int² weder keeren als de selve Keijser mitten Kerstenen thuiswaert
 Comende was, gewiet op eente tijt dat hij zeer vermojet was van het-
 ten weeder, alsoet in eenen fonteyn was, ende meijnde alsoe wat te
 vercoelen in den weege, soe dat hij ginck by eente rijvierte die Saleph
 hiet, ende doen hij sach dat schoen water, ginck hij in dat rijvietken
 om hem van onreijcheijt teijn te maecken. Daer quam hij inden
 stroom

Keizer Fre-
 derik trakt te
 land naar
 Jerusaleem,

2. Zie, wagens het omkoomen des Keizers, zeer fraaije aanmerkingen in
 de *Ind. Betawie* door P. Scriverius pag. 157.

en verdriekt
~~int~~

~~1290~~
Graaf Floris
1ste.

Jongheer Willem
van Holland
vervoelt den
oorlog, en

helpt Dami-
aten winnen

stroom des rivierts, die hem zo sterk ende zo gewelouch viel, dat hij hem zelve daer niet uijt gehopen en conde, ende verdranck alsoes ge-
 lijcken die Heremijte geprophetert hadde, daer veel rouwes om was, ende
 zijn lichaem wort begraven in Antiochien in Sinte Peters Kercke mit
 groter droefheden. Onlange daer nae sterff alsoes die voorsz. Graaf Floris
 van Holland, ende wart begraven in der zilver Stadt by des Keijzers tombe
 nae dat hij Holland² xxvii. jaer berecht hadde. Willem, Graaf Floris
 soen voorsz. verselde hem nae sijns Vaders doot mit Hertoge Frederick van
 Zwaven, daer hij vijf jaer bij bleef alsoes inden Lande. Dese Willem
 was in veel freyden gewest, die tegen den Heyden gewoeten worden,
 daer hij veel deren beginck, ende die Kersten wonen by zynen vader
 ende mit behendicheide zynre luden, die Stadt van Damiaten, die
 Hoofstadt van Eegipten, die zeer sterck was ende scheen dat men se
 niet winnen en mochte, daer worden doot geslagen alle die Creton
 ende Aganij, die daer binnen waren. Ende dat die Stadt van Damiate
 gewonnen worde quam aldus bij: Alzo een scoen rivier doir die Stadt
 liep, die tot beyden eynden gefloten was dwars mit eenen groten mastboom,
 soe ginck Jongheer Willem nae zyns Vaders doot te rade mit zynen luden
 uijt Holland, die hem verfonten van seepen ende van waterseffe, zo
 dat die van Staetlem vierde een seip te maecken ende te berchiden, als
 zij daen, dat voir langes die seven opgaende hadde een sterke dicke
 yfeten zage, ende wachten een voirspodigen wynt, zo dat zij mitten see-
 pe vol gewapender mannen, daer Jongheer Willem mede in was, van
 Goven.

1. Choon. Johan. de Beka pag⁵⁷ ad Annum 1190. Eodem etiam anno non multo dilapso
 tempore Florentius Comes Hollandiae, Kalendis Augusti mensis obiit in
 Antiochia, sepultus ibidem apud tumbam Imperatoris in eadem ecclesia
 [in Basilica Sancti Petri] ~~in Antiochia~~ ~~in Hollandia~~ filius hujus

2. Lees xxxiii. jaeren, gelijk volgt uit ^{de} aanmerkinge op den dood zyns
 Vaders, hierbove pag gedaant.

3. In deeren eersten togt van Graaf, of liever Jongheer, Willem is Damiate niet veroverd, maar
 in deeren tweeden togt, die int jaer 1217. onder noemen wierdt, is Damiate ^{over} maa een langdurig
 beleg gewonnen in t jaer 1219. Hier in mitt ook Beka.

boven mitten zeer vliegende stroom ende mitten strecken wijnde
 neder quammen, ende snedden den boom mitter groter dracht oostwaer
 dat hij brack, ende quammen in mitten seepe, dat zij aen't naeste lant
 stiepten, ende traden in die poorte sloegen die waerde van daen, ende cree-
 gen die poorten, zo dat die ander in quammen ende wonnen die rijke
 Stadt. Daer cregen die van Haerlem hoer wapen, die te voren vier
 fusten waten, ofn diet weldaet zo gaff hem die Keyser dat Zwaert,
 ende die Patriarche van Constatinobel gaf hem dat Cruys. Hier nae
 die eedele gravinne van Holbont, vrouwe Ada, vis van Deser werlt,
 ende warr begraven int Cloester tot Middelburch.

Die van Haerlem
 krijgen aldaer
 hun wapen.

Dirck die XI. Grave.

Dirck de VII,

trouwt, en
 teelt twee
 Dochters.

Jongheer Willem
 wedet in
 Holland.

Die Grave Florijs tot Anthechien gebleven was, nam an Dirck
 zijn Soen die wapen van Holland, ende warr die ellefste Grave van
 Holland, mit rechten rechte. Dese Dirck nam een wijf die Aleijda
 heete des Grauen Dochter van Cleve, daer hij twee Dochteren by warr
 daer d'een of heete ³ Alijdt, ende d'ander Ada. Alijdt warr gegeven te
 man Joncheer Henrick van Gelre: Ende Ada nam Grave Lodowijck van
 Loen bij der Modes rade, tegen alle der luden wille in Holland. In
 desen ⁴ tijden is Joncheer Willem van Holland, gecomen van Jherusa-
 lem, daer hij mit Grave Florijs zynen Vader getogen was, die waer-
 delick van Grave Dirck zynen Broeder ontfaen warr mit betamelijc-
 ker

+ Joam. a Leidis Chron. Belg. Lib. XVIII. Cap. 21. Ada vero Comitissa Hollandia, uxor
 ejus [scil. Florentii Comitis Hollandie] postmodum obiit, anno Dominica in-
 Carnationis millesimo ducentesimo primo, tertio Jovis Januarii, & in Mid-
 delburghensi Monasterio est sepulta.

2. Aleida Dochter van Diaderik den III. Graaf van Kleef, ~~van Margraaf~~
3. Aleidis, Adelhaid of Aleijt, trouwde Jongheer Henrick van Gelder, Zoon van
 Otto Graaf van Gelder; doch deed sijnf voor den Vader zonder kinderen, en
 wiert met zijne Egtgenootte te Rhynsbury begraven. Pontani Hist. Galt.
 pag. 204.

4. Jit jaer elfhonderdvijfennegentig kwam's Graaven Broeder Jongheer Willem
 wedet in Holland. Gouthoedens Chron. van Holl. pag. 290. & Wilhelmus Proci-
 tator Eymond. pag. 56.

raakt in
haat van zijn
Broeder Gyselaer
Diederick.

De Vlaamingen
vallen in Zeeland

en worden
weder ver-
dreeven.

De Graavin
Aleijs trekt
tegen de
Vriesen

=ker eeren. Onlange daer nae, alst hiudens daechs noch veel ge-
schiet, sijden die Loegenaers ende fistelaers hoer onnutte saet tusschen
Dese twee Broeders, dat Joncheit Willem Hollant moest rimen,
ende toech in Vrieslant onder die Drechters, ende was altoes onledich mit
Kijven ende vechten tegen den Dorpliden die Hollant naest gelegen waeren.
In deser tijt was in Vlaenderen een Graue die Balgwyn heete, die een reijse
stichte ende quam mit veel gewapents volcx over in Walcheeren, ende
meende Zeelant te winnen. Graue Dierck, die hiet in nijt wel te vreden
en was, dat hij aldus van beyden sijden van zynen Lande aengerochten wort,
verfamede, Bij rade sijner Riddersen ende knechten, een seck heer van volck
om dien denstoot te weder staen, dat hij aen twee partijen deelde, ende
nam zelve mit hem dat een deele, daer hij mede in Zeelant toech tegens
den Vlaamingen, Ende dat ander deele liet hij Aleijs zynen Wijve deelyt
vinnen om die Vriesen te weder staen, Ende als Graue Dierck alle zijne
stukken ende zyn volck wel nae zynen wille goordineert hadde, ginck
hij te seepe ende dede hem voeren in Zeelant, daer hij eenen groten strijt
tegen die Vlaamingen vacht, ende verdreef Graue Balgwyn mit machte
uijt Zeelant. Aleijs, die Gravinne van Hollant, die altoes sochvrou-
wech was om hoets Heeren wille des Grauen van Hollants te volbrin-
gen, toech mit een deele van zynen volcke ende mit zijner Bannier
tot Alomaer, gelijcken hij hoer bevolen hadde om die Vriesen te weder
staen, dat zij an Hollant geen seade en zoudan doen, ter willen Graue
Dierck

1. Mejerus in de jaarboeken van Vlaendre pag. 60. verhaelt opt jaer elfhond-
tendviefennegentig, ~~de~~ deese oorlog ontstaente zyn, omdat Diederick Graef
van Holland, de Vlaamsche kooplieden op den Tol te Gaesveliet ~~met~~ ge-
weldig belaste, ~~die~~ wandte ^{he hadt} van Keizer Henrik ~~te~~ verkreegen dat
twintigsten penning van alle goedaten te mogen citschen. Onder welk voor-
wandel hij den kooplieden ~~grote~~ veel galds afwtong, en dihauijlen
dubbel deede betaalen.

2. De Dierseke Boeka heeft, Bij rade der Vorsten van sinen Lande. De Ongedructe Chron.
Bij Rade der Heeren van sinen Lande.

3. De meergemelde Ongedructe Chron. van Holt. verhaelt hiet ontrent deese om-
standigheden: „Mer die Gravinne Aleijs ghing leggen mit huereen heer tot Eymont
mit Clooster, van sinte Lourens dage tot sinte Meertijns misse, den Clooster tot
grotten seade ende zeer verwoech. Ende sij had geswoeren ende ghedreyget
sintre Helbrechte te visitieren tot siner seaden, mer ic waen god dat nae
dat an hair wrack. Ja Melis Stoke, die bijna het zelve in rijm verhaelt, voegt
er, in t Leeven van Dierck da. VII. nog by, dat men meende op haften raad ~~de~~ oorsy
begonnen ~~was~~ te zyn.

Willem, 3de Graaf
van Brabant
trekt ~~na~~ mer
de Vrieten
tegen haer op,
en verliest
daer in tijd.

Handel van
Vrede tusschen
Graaf Diederik
van Friesland
Broeder Willem.

Dirck in Zeelant was, ende zijn lant aldaer besnide. Willem des Graven
Broeder, die hem cleijn ontsack des Gravinmen ende hoit volck, quam smitten
Vrieten om tegen des Gravinmen te strijden als zij deden; Ende in den aen-
gancck van desen strijd, so vloen die Vrieten van Winckel ende van Nijedrop
overmits een somme gelts die zij daer te woten van Grave Dirck genomen
hadden, ende lieten Joncheer Willem ende die andren in angst van hoe-
ren lijve, die gedreven worden van die Kenemers in eenen morasse ende
onlande, ende haddense bij nae al om bescheert daer zeer gewochten wott.
Ende dat ongelucke dat den Vrieten daer geschiede en tegen zij Joncheer
Willem niet maer hoit zelfs versumenisse. Ende om dat hij so trouwe-
lick aldaer bij haer bleef, so betrouden zij hem daer nae veel te bet.
Te hant hier nae quam Grave Dirck niet Zeelant mit zijnen volck,
die den Flamingen daer sijt veroreven hadden, ende was zeer wel ge-
moet dattet hem van zijnen vijanden aldus gelucket was. Cort nae
desen quamen in Kenemerlant Baldwijn die Piscop van Utrecht,
Dirck die Doemproest Otte die Castelaen van Benthem, die alle Grave
Dirck en Joncheer Willems 2de zonen waeren. Dese arbeiden zeer
[alst wel reden gaff] om wrege te sijden dat zij den Broedren vereenigen mach-
ten, ende tot volcomender vrienfchap brengen, die, bij nijdichede van sommige
Liden, vijanden geworden waeren als gij voorsz. gehoort hebt, daer hem billiex
een ydelicke vrie wachten zoude by dese reden, want men plecht gemeen-
lick te seggen, so wie zijn handen tusschen rinde ende boom ~~te~~ seec-
ket,

1. M. Stoka, ende de ongedructe Chron. melden te Edmond.

2. Hier doolt onze schryver met de Duitsehe Boeka, beter heeft de Latijnsche Boeka
en Melis Stoka, De vaderlijke Oomen van Graaf Diederik en van Jongheer Willem.
Welke laatste hier nog bij voegt, Ende hoe hare twee ~~de~~ [beide] Moeder, die
ook den Vrede hielp maeken.

ket dat hijse geernt gesceelt als hijse nae hem trecket, Dit overga
 slagen. Dese drie personen voerz en lieten nijet off alsoe zij daer seilde
 tot hadden, zij en creegen desen nijet van desen Godeten in die hant, soe
 dat zijt van allen saechen aen hem bleven: Daer zij doe overdrogen bij ge-
 meenen consente ende seijden een seggen tusschen hem beijden aldus: Grave
 Dirck zoudt blijven Grave van Holland om dat hij die ontfrae waer; Ende spon-
 heer Willem zoudt ontfraen van Grave Dirck zynen Broeder te Graeffschap van
 Oistvrieslant te leen, ende hij soude daer toe hebben nijet tollen van schar-
 Oiet drie hondert pont 3 jaers; Ende hier mede zoudten zij veremicht ende
 in broederlycke minnen ende vrienfchappen blijven als dat wel behoerde,
 mochten hem ghietijge liden laeten ghevoegen die dick bij den Heeren zyn-
 Nae desen is Willem in Oistvrieslant gevaen die daer vriandelick toe eenen
 Grave ontfangen word, ende dede maecken tot eente seede, dat ter Oisterzee
 plach te heeten, een Casteel daer hij veel was. Dese Grave Willem van
 Oistvrieslant was alle weege een viorloge t'achtere tegen den Grave van
 Kijnte, ende sloech hem of tot eente tijt meet dan v. mannen, ende dwanck
 alle t'lant aen zyn Heerlicheede. Hier by machmen merken, dat die Bis-
 scop van Utrecht mit onrecht hem bewynden wil die Graeffschap van Oist-
 vrieslant, want hadde een Biscope recht daer toe gheda, dese eedele Bis-
 cop en hads nijet overgegeven. Hier nae een tijt gebueet dat dat Biscope⁴
 Baldewijn van Utrecht, Dese Grave Dircks Suster Doen was, van lijve ter doot
 quam, soe dat daer omme Grave Dirck toecht in des Stadt van Utrecht om
 te set =

Jongheer Willem
 Broder Graef van
 Oostvriesland.

Oorlogt tegen
 den Graef van
 Kijntel.

Baldewijn
 Bisshop van
 Utrecht scrijft.

2. De Ongedrukte Chron. En als dese paijs gemaect was, voer Heer William
 in Oestvrieslant, daer men hem lieflic ontfing ende hulden tot enen rechten
 Heer. Ende had alle die lande in handen tusschen des Lauwers ende boosten
 Heijpin Zee. En M. Stoke,
 ende had in hant
 Tote Lauere [Lauwer] al dat lant.

3. Dit verflaen van vijfhondert mannen des Graaven van Kijnte seelt Oeka Schatlen
 ses in zijne Chron. van Vriesland pag. 29. op t jaer elfhondert negennegentig voerz
 gevallet te zyn.

4. Bisshop Baldewijn was de vaderlycke Bom van Graef Diederik van VII. en
 stierf te Meurs den eenentwintigsten van April in t jaer elfhondert desen-
 negentig. volges Hede Hist. der Utrechtse Bisshoppen pag. 188.

80/
De Graaven
van Holland en
van Gelder tijds-
tig om't verkiezen
van een Bischoep.

te verwerven dat Dirck van Holland zijne³ Suster Soon, die Dooms-
proest daer was, Bischoep gecoren mocht werden: Des gelijcx quam Grave
Otto van Gelte oick in der Stadt van Utrecht om Aert van Ysenborch
Bischoep te hebben, die Proest van Deventer was. Dese twee Graaven waten
streck in der Stadt ende seijden groot rijt ende discotts onder den Canonic-
ken, ende den geenen die den Bischoep kiesen zonden: Die silekte van den
Capittelaers doeren Dirck van Hollandt, die Bischoep Balowijns Broder
ende bleven streck bijden Grave van Hollandt, ende mede't lant van Ut-
recht. Ende ander Canoniccken coeren Aert van Ysenborch, ende daer
bij bleef die Grave van Gelte, ende alle't lant van Overijsele. Dese twee
Orache van desen Graaven vernam Keijser⁷ Heijnrick ende sende Grave Dirck
van Hollandt zijnen Heere Vingeslinck ende staf, ende beval hem te
sitten in den Stoel des Bisdoms totter tijt dattet recht daer of in den
Stof van Rome geijnt waer, welck van beyen gecoren voutte dat Bis-
dom behouden zoude. Grave Dirck nae dat hij aldus Besceermer van
den Bisdoem gemaect is, zoa voer mit zijnde alinger woonstadt ter
Horst, ende bewaerde des Bischoeps rechte eerlijcken gelijcken hem die
Keijser geboden hadde; maer overmits dat hem die Grave van Gelte
tegen was, zoa en bewant hij hem't lants van Overijsele niet. Niet
lange daer nae leetet, Grave Dirck van Hollandt dede vergaderen
rijt Hollandt ende Zeelant veel vromer mannen, ende liet die bij hem
comen, ende toech daer meede int lant van Gelte, ende brande aldaer
ende

Dirck van
Holland tot
Bischoep van
Utrecht ver-
kooren, ook
Aert van
Ysenborch.

Hiar int rijt
oorlog tusschen
de Hollanders en
gelderse.

^{1.} Zijn Vaderlijke Com; wandt Dirck van Holland was een Broeder des overleedo. Bischoeps.
† Saaiden.

[naamenlyk keizer Henrick de VI.]
2. Dit getuigt ook ^{zijn} de Beka Chron. pag. 51. en dat hij onderwijlen het ^z waerel-
lyke gebied aan Diederik Graaf van Holland beval.

ende brochten roof voor hem van alrehande goede. Die Grave van Gelte, als hij dit vernimt, dede hij haestlick t'samen comen een deel gewapend volcx, ende vervolckte Grave Dirck als hij selva mochte te al tot Heijmenberck toe, menende hem den roof te benemen, of op eenen jaende voer mit hem te vechten om die smaetheijde die hij hem gedaen hadde. Daer geviel een hatt kuff, want daer bleven dooden ende gewonden luden, ende ten lesten als zij aen beide syden grote schade hadden, zoo ontliet die Grave van Gelte alleynken zijn volck, ende als [hij] dat vernam rühede hij van noede mit zijnen peerde afterwaerts. Grave Dirck, die watter gewaer ende vervolckde voer vliende volck, ende venck veel Ridderfclips ende meente volcx, ende voerde voer hem. Des onleede vernam Grave Willem van Oestrieslant, verblijde hem dat Grave Dirck zijnen Broder desen zeege vercregen hadde, ende quam ter Horst om zijnen Broder te sien in die vriedsche vander zeege; Ende als Grave Dirck zijnen Broder sach, quam hem in den sinne van der vijantscip, die hij verlijts mit hem hadde, ende voer dichte of hij tot hem iet gecomen mochte weesen om vercract of des gelijck, ende beval eenen zijne diene geheeten Henrick die Craen, dat hij zijnen Broder Grave Willem vange, ende ende leyden in 's Keijfers vangenisse, als hij dede. Ende Grave Willem en hadde nijet lange gevangen gelegen hij en brack lijt, ende quam al heimelick op goeden hoep tot Grave Othe van Gelte, om dat hij meynde

De Gelders
geflagt.

Willem Graaf
van Oestrieslant
komt hierop
hij Graaf Dirck
en
wordt gevan-
gen.

brackt liet de
gevangnisse en
vlucht tot den
Gods van Gelder.

2. Des srijd geviel te Heijmansberge, of Heijmersberg. Slichtenhorst Gedeffschied.
pag. 24.

3. Hieromtrent verhaelt de oude ongedructe Chron. Ende als dit geschie was, Grave Willam van Oestrieslant verblijde hem dat zijn Broder den zeege ge-
wonnen had, quam tot sijne Moeder Ada in Holland, die riet hem ende leyde
alsoe lieff als hi hem zelven hadde, dat hij in gheens wijs byden Broder en
quaem, ende zijn Broder die Grave loch tot Horst ende zat noch in die vreedie
van Utrecht ende was in t selve jaer, dat die Keijser Henric doot bleeff, mer wat
hem die Moeder riet hij woude inimmer den Broder zien; Ende quam ter Horst
totten Broder, dair hi hem latic aensach, ende hi geboodt Henric den Craen sinen
viant, dat hi hem vange ende zenden in des Keijfers prijsen, ende sloeten dair
vast.

4. Henrick de Craen was ~~ten~~ onlange te voren doot Graaf Willem van zijne
goederen beroff en in vriedland, top de grenzen vult welke hij een Slet hadt,
gedrewan. Zie M. Stokke in Diederik del VII.

+ ~~ander~~
~~Land~~

Dirk de 11.
Bischof van
Utrecht,

raakt in
verschil met
Willem Graaf
van Oostvriess
Land,

en ^{voort} oorlog
met de Graaf-
ven van Holland
en van Geloof,

Utrecht be-
legert.

Romen scheide, ende hij in zijn Bissdom trecken soude, is hij oick ge-
 storven tot Padou inder Stadt ende aldaer Begraven. Naes deser twee
 Biscoppen. dat is een ander Biscop gecoten, die Dirk heete, ende was
 Proost van Mijrecht. Dese vant dat Bissdom roe beladen, dat hij bij rade
 zijns Capittels in Oesvriesslant toech om te besien of hij een p^{ro}curatie
 van den Vriessen vercrijgen mochte, om hem in zijnen laste mede te
 behelpen. Dit verduent Grave Willem van Oesvriesslant, die dat meande
 te wederstaen ende nijet gedroegen dat zijn volck eenijge scattinge den
 Biscop geven zoudet; Ende gham tot Staveren in den Cloester aldaer
 dese Biscop was, die hij, als die misse gedaen was antaste ende venck hem
 om'te voeren tot Oesterzee, daer hij woende. Sommige Monicken en-
 de Vriessen, die hem goods ontsaegen, waten verwaett ende dichten dat
 zij om deser saeckewille in den banne comen mochten, ende namen
 mit crachte den Biscop van Grave Willem; Ende om deser saecken
 wille zijn Grave Dirk van Holland, dese Grave Willems Broder, ende
 Grave Otte van Gelre desen Grave Willems wijsse vader, te samen mit
 malcanderen verbonden tegens den Biscop van Utrecht. Die Grave
 van Gelre creech aen hem alle't Lant van Overijssel, ende verdratef
 alouder des Biscops Amptluden ende besette Dederenter mit zijnen
 luden: Ende die Grave van Holland verwoeste alle't lant an dese
 zijde der Ysle, ende ginck leggen voir die Stadt van Utrecht, ende
 belach die al omme. Ende onder desen wott die Grave van Gelre loven
 gelijde

- + Padua, volgens ~~Chron.~~ J. de Breka Chron. pag 61. ~~en~~ Melis Stoke enz.
- 2. Diederik van Aze Proost van Maastricht ^{tot} ~~XXII~~ Biscop van Utrecht
 vorkooren. Chron. J. de Breka pag. 62.
- 4. Dees oorlog gewill in't jaar 1202. volgens M. Stoke.

Wort ver-
laaten,
1. Hertogenbosch
belegd, en
eenige Pra-
bants ge-
vangen, die
naar Holland
gevoerd wor-
den;

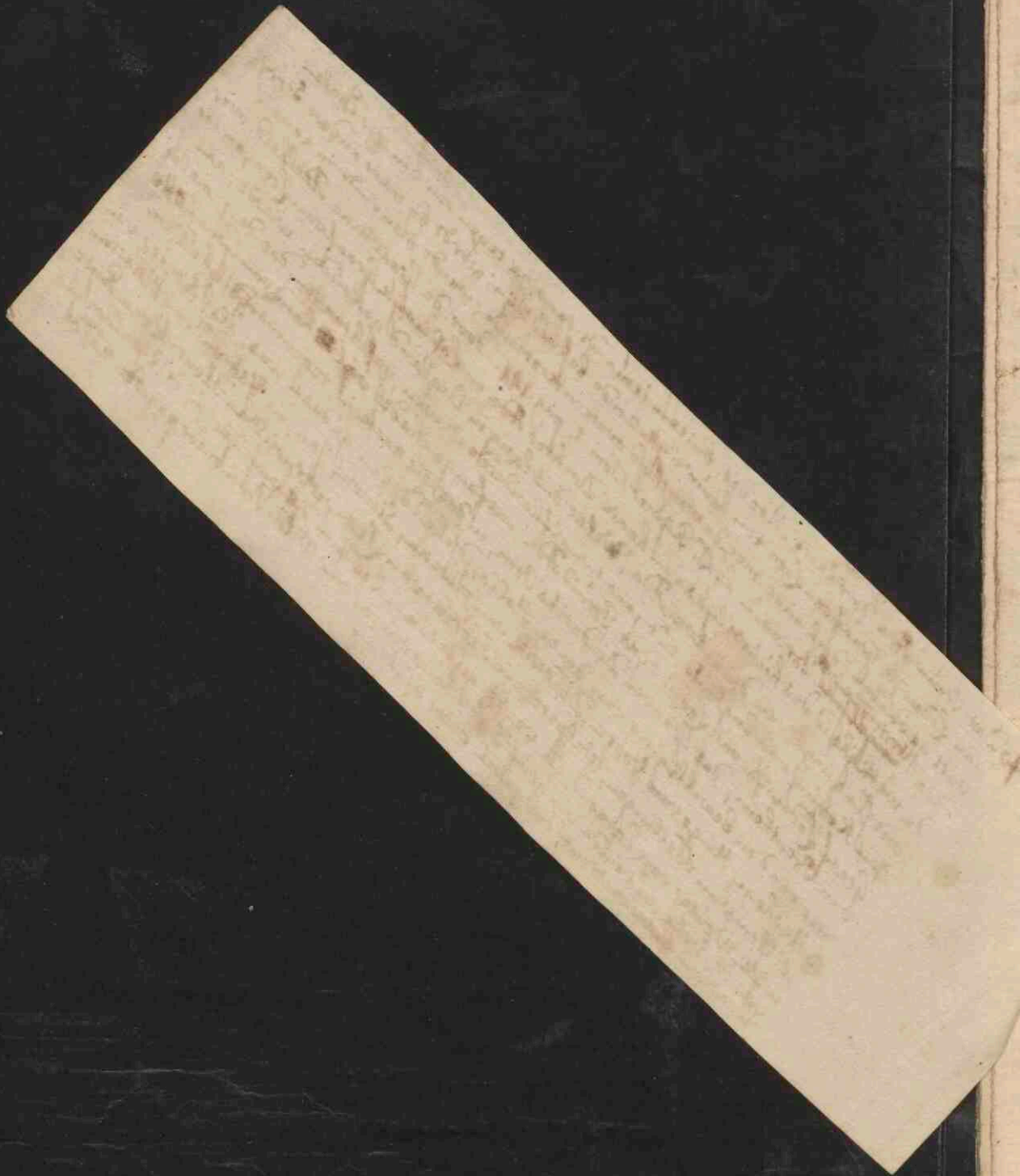
Maar door den
Hertog van
Brabant wa-
dat verlost,
en de Graaf
van Holland
gevangen;

Deszelfs
land betoof;

geleijde van Keijser Otte, ende des Doompreefts van Coelen, vanden Hertog van Brabant oneerlick gevangen, soe dat die Grave van Holland daer om zijn besit van Utrecht brack, ende brack alle zijn macht te samen van veel goede mannen, ende quam daer mede vord Hertogenbosch leggen, daer wienck hij Willem ende Steijntick van Künck des Hertoggen Potde- ren mit sommige Riddersen ende knechten, ende meende om mit dien ge- vangen van den Bosch te Holland waert te keeren. Die Hattoge van Bra- bant warts gewaer ende versamede haestelick van zinen volcke, Ende had- de in zijn hulpe die Bisshop van Coelen, die Bisshop van Ludyck, die Har- tock van Limborck, ende die Grave van Vlaendeten; ende mit desen is die Hertog van Brabant den Grave van Holland gevolcht om hem zijn gevangen te nemen. Ende als Grave Dierck vernam dat hem die Hertog van Brabant aldus vervolched heeft hij van grootmoedicheit zijn ban- nieren doen ontwijnden, ende gatteft in den Dorp dat Hyeboen hiet, ende sette hem daer ter weer, ende int eynde, alzo hem die Hertog te sterck van volck was warr hij gevangen. Nu heeft die Hertog van Brabant in vangenisje beide die Graven, als van Holland ende van Helte, Ende om des wille ende bick om dat beide dese Landen sonder beleet- met of steeten waeren, soe heeft hij verborven mit beede ende mit gifte alle die goede mannen die hij dertuygen conde, ende tooch daer ondede haestelic in Holland, ende haelde eenen groten roof daer inijt, die hij indes avont stont binnen der Stadt münjren van Utrecht bloched. Dat
Ridderscap

† Dit verhaalt de ^{meestgemelde} Ongedrukte Chron. in dezer voege: "Wair om Grave Dideric van Holland verlossen wurde Grave Otte van Helte, brack op van de besitte vior Utrecht, ende quam mit groter macht ende besat den Hertogenbosch, daer hij quam, op ten zevenden dach van September, mit ghewapender cracht ende vengt des Hertoggen Broeder van Brabant, die Willant hiet, ende Steijntic van Künck mit veel Ridderscap ende mit groten zaghe."

2. Hier ontbrekt, Ende als die Bisshop van Utrecht dit zack, of volgens Beka, Als Bisshop Dideric dit sach.

Ridderſcap nijt Holland zyn mitter Gemeenten deſen roof nae ge-
 volget, ende hadde avonttijr dat zij weder vingen den deefe Ridderen ende
 Knappen van den achterſten, ende zij branden oick in kort wedetkeeten
 ſommige Dorpen in den Geſtichte. Des anderen dages nae dat dit geſchiet
 was is die Biſcop op geyeten bij ſade zynre luden, ende is gereden met zyn
 Ridderen ende knechten in die Veluwe, ende verfrande die te mael, ende
 beſat Zutphen ende want, ende toech voitt in Deventer, daer hy veel
 ſcats creech. Ten was niet lange hier nae Grave Dirck van Holland²
 verſoende tegen den Hertogh van Brabant, ende gaff den Hertoge voir
 zyn ſcade iii^m marek. Ende Grave Dirck ende den Biſcop worden oic ver-
 ſoent³ ende vereenicht. Een tijt nae deſe onleede, al in den gaer ons
 ſteeten diſent twee hondert ende drie, waer Grave Dirck tot Dordrecht
 zieck, ende clagede veel dat Grave Willem van Oisterriſlant zyn Bro-
 der zoer veer van hem was, dat hijs voir zyn doot niet ſprecken noch
 ſien en zonde [hoe wel dat zij nochtans vijanden waren] om hem zyn
 eenijge Dochter Aoa, die noch te hijlicken was, in zynre hoeden te
 geven mitter Graeffſcap van Holland. Alide Grave Dirck wif, die
 front neerſtelick te ſinnen dat zij Aoa hijs Dochter hijlicken woide
 biten ijemantsrade, als zij dede, ende gaffe Lodewijck den Grave van
 Loon, der Grave Dirck oſſwich wordt in heyme buecker waer, om dat
 die Graeffſcip van Holland nae hoeren goet dincken berecht zoude wor-
 den. Hier en binnen is Grave Dirck van deſer werlt geuaten, die Holland
 mit veel orlochs XIII. gaer lange berecht hadde. Hier nae

M. Dr.
 89.
 De Graaf van
 Holland wordt
 van zyne gespan-
 genijſe onſlaag.
 1203.

wordt zieck.
 te Dordrecht

en ſterft.

2. Tot onſlaaying van Diederik Graaf van Holland, en om t verſchil over dat
 Land tuſſchen de Maas en Schelde ontrent Zeeland, t gene lang gediint had,
 uut den weg te ruimen, ~~afgemaek~~ droeg hy Graaf Diederik den Hertog
 van Brabant op, de Stad Dordrecht, de ganſche Dordrechtſche waard, Steede
 waert, Duerſen, en al het land tuſſchen Strijen en Waalwijk, om het zel-
 ve van den Hertog weder te leen te houden: beloovende, hijs hoopſe van
 dit Land, den Hertog in perſoon, als des zelfs Leenman te dienen, voor
 zich en zyne Naakoomelingen, uut gezondert tegen het Keizerrijk, ook
 front hy al het rechr t gene hy op het Land van Breda konde hebben af-
 enz. Die ~~Biſcop~~ den Roombrief zelf by Pringius Trophie de Brab.
 Preuves pag. 53. & 54.

- 3. De verzoening met den Biſchop van Utrecht wierdt in t jaer twaalf
 honderden vier getakend. W. Hedde Hiſt. Ultraj. pag. 308.
- 4. Graaf Diederik De VII. ſtierf den vienden van November des jaers 1203.
 Chron. J. de Braka pag. 63.

Hier nae quam een grote tweedacht.

86)

Ada, Dochter
van Diederik den
VII. trouwt
Lodewijk Graaf
van Loon.

Ende als Grave Dirck gebleven is doot, ende die Grave van Loon dat
vetnam, quam hij sonder eenich letten tot Dordrecht van Althena,
daer hij lach ende wachte det tijdinge die hem van der Gravinne comen
zoude. Daer gaff die Gravinne hem hoir Dochter Toog, gelijcken zij ge-
ordineert hadde, dat salte zeer zammerlic te sien was, dat die Gravinne
ende mogentheit des Graven zo haest vergeten was; want zij setten
aerwaert des dooden, ende hielt feestelijcken bruloft, Ende des Graven
lichaem is gevoert t' Egmont, bij den Graven die voer hem gewest had-
den ende aldaer begraven in Sinta Stevens Capelle. Onder desen ver-
nam Grave Willem van Oistvrieslant, dat Grave Dirck zijnen Broder
gestorven was, ende quam alst reeden gaff hadde trouwich ter sijnentoe
om dat hij geerne tot sijns Broders uytvaert geweest hadde, ende verfochte
om een geleijde te hebben vander Gravinne ende diet mit hoirkiel-
den, dat hem nijet geschien en mochte; want hij sonder geleijde in Hol-
lant nijet comen en dorste, ende aldus lach hij aldaer totter tijt toe dat
zijns Broders uytvaert gedaen was, ende keerde doe weder sonder bevaet
in Oistvrieslant. Sijn magen ende zijn vrienden, die hij in Hollant had-
de, als Alorij's zyn Broder Doomproest t' Utrecht, Grave Otte van Poenthem
zijn oem, Jakob die Casteleijn van Leyden, Philips van Waspenaer,
Simon van Staerlem, Willem van Teijlingen, Jan van Rijswijck,
Wouter van Egmonde, ende Helbrecht Branjdaert Ridder, waren
qualic=

Willem Graaf
van Oistvrieslant
wordt buiten
Holland gehou-
den.

+ Daes Lodewijk Graef van Loon en van Duras, was Zoon van Gerard Graef
van Loon en van Maria Dochter van Henrick den III. Graef van Gelder. Hist.
Lodovici Mantelii pag. 302.

qualieken te vreden dat zij van eenen Wijf gesegeert souden worden
 ende overdroegen daer om mettes macht van Hollandt ende verbonden
 hem mit malcanderen, zoe dat zij vander Gravinnen, noch oick vanden
 Grave van Loon niet berecht en souden weesen: Ende als dit verbont ge-
 maect was, souden dese voorsz. personen eenen goeden man tot Grave
 Willem in Bistorieslant, ende deden hem seggen hoe dat verbonden
 waren als voorsz. is; Ende dat hij vrijlick ende sonder anchte quame
 tot Egmonde, of tot hemlieden, zij souden sijnde waer nemen. Alou
 is Grave Willem als hij bedectelijck mochte injt Vrieslant gewaren
 ende tot Zeericaer gecomen om dat hem die wijnt niet gelijk en
 stont. Daer hij rechtvoert vanden Zeerischen Heeren ontfacen wordt
 ende Grave verheven. Hies en binnen zijn Wouter van Egmond,
 ende Adelbrecht Panijaert, Ridders, getogen mitten Kenemers binnen
 Haerlem, ende maecten daer sile gescaff ende storm tegens den Grave
 van Loon ende Alydr der Woldinwen van Hollant, die daer die waren,
 alsoe dat zij ende Ghysbrecht van Aempel, ende anderen, die mit hem
 daer binnen waren, van vreesen ende van anchte Haerlem ruymeden,
 ende pijnden hem inder doncker nacht t'Utrecht waert te comen om
 daer sta onthouden. Alou die jonge meecht die bleef binnen Haerlem
 onlange, ende rymede oick van daen mit Rogier van Meete, Otte van
 Binjren ende oick anderen Ridderen ende knechten, die die Grave van
 Loon toe behoorden, quamen van anchte binnen der vesten tot Leyden-
 om.

Doch door de
 verbondene
 Edellieden dat
 waert ontboden,
 wordt hij in
 Zeeland ge-
 huldigd.

en de partij
 van den Graaf
 van Loon in
 Holland ver-
 dreuen,

2. M. Stoke verhaalt, in't leaven van Vrouwe Alou, dat Graaf ^{Willem} onbekend te
 Wafenaat kwam, voortts op Vlaadinge, ~~en~~ van daer te Scheep naar't
 Land van Schouwen verstrofk, en dijs te Zierikzee ontfangen wiert.

- Hies voort
- 3. Rogier van Merhem, bij anderen van Meten, of van Aren.
 - 4. Otte van Binjren, bij M. Stoke, Best van Boorne; bij anderen van Vlijren,
 of Vheren; des de geleerde P. Scriverius hier best meent te zijn, Otte van
 Boorn, De meergemelde Geschi. Chron. Heeft, Rogier van Merhem, Heer
 Best van Boorne, Otte van Binjren ende alle die Ridders enz.

om daer onthout te hebben, ende tegen hoir vyanden te verweeten.
 Die Kenemers mit Heere Wouter van Egmont hoir Leydsman volchden
 Aoa der maget, ende die hoir als zij snellte mochten tot Leyden; Ende
 daer quam ofick binnen Heer Philips van Wassenae mitten Rijnlan-
 ders, alzoehij hoer Hoofsheer was, ende stormden dat Casteel aldaer
 mit alrehande instrumenten, ende brochtent den geenen die daer op
 waten zoe nae, dat zijt van node opgeven moesten, ende dat Casteel
 rimen; want zij niet t'eten en hadden. Grave Willem, die noch in
 Zeelant was, vernam hoe die Grave van Loon ende die Weduwe van
 Holland gevloegen waren t' Utrecht, ende die jonge meeche tot Leyden
 waer getoest, scheidde hij uijt Zeelant, ende quam haestelic in Holland,
 daer hij oec bij zijne vrienden raede al Holland an hem creech, ende
 dede zijnen wille mitter geente goeden die tegen hem geweest hadden.
 Doe sende hij Aoa zijnen Nichte mit sulcken staet als hoir betaemde in
 Tessel. Die Grave van Loon, om dat hij aldus verjaecht was, zoe en
 melende hij niet of te laeten dat te wrecken, ende creech in zijn hulpe
 die Biscep van Luic, den Hartoge van Limbotch, ende den Grave van
 Vlaenderen, om soit dat hij hem liden gaff. Hij hadde oock sonderlinge
 betrouwen op Biscep Dirck van Utrecht, die hij versoude om twee duysent
 metck in zijn hulpe te weesen mit meer voorwaerden, als worde hij
 Hollants machtich, dat hij t den Biscep opdtagen zoude, ende van hem
 weder

wordt Willem
 tot Graaf
 ontfangen.

Vrouw Aoa
 gevangen
 maas Tessel
 gezonden.

De Graaf van
 Loon
 verbindt zich
 met anderey
 tegen Graaf
 Willm.

2. Met meer naauwkeurigheid vindt men dit beleg in de ongedrukte oude
 Chron. van Holland, des gemelds: Mer dat ongetemde volck van Kane-
 merlandt uijt Heer Wouter van Egmonts hiesem hoeftman volchden
 hem snellie nae, Ende dat volc van Rijnlandt quamen uijt Heeren
 Philips van Wassenair hiesem Leydsman dair by een, ende stormden
 dat Casteel van Leyden uijt scutte ende uijt slingeren ende uijt
 anderen instrumenten, deden tijnnen ende de deriden towne,
 soe dat dese vortse. Ridders moesten hem van node opgeuen dat
 Casteel, want sij niet en hadden t'eten, ende gaven dat Casteel
 op inder Kenemer macht, dair worden sij gevangen ende gespan-
 nen sonder die Dochter Aoa, dair ghing men huetschelic mede
 omme. Wij hebben dit hier te eerder willen inlasen om aan te
 wijzen, dat de Burg te Leyden eestijds een heel ander gebouwd, dan
 men tegenwoordig ziet, geweest moet zijn.

Soit, Zolt, besolding, sonde of krijgsloon. Meyers Woordenfchat.

Weder ontfaen; ende om dese voorwaerde te vollooen sette die Grave 89.
van Loonijnen Botder den Biscop tot eenen onderpande. Hier mach-
men mercken, hoe menige Landen ende Heerlicheeden mit onrecht ende
mit geweld dicke ende menichwerf verbijttert worden van hoeten rech-
ten Heer. Grave Willem vernam hoe hem die Grave van Loon startte
om Hollants machtich te worden, maecte rechtvoert Heer Wouter van
Egmont, ende Heer Albrecht Branjaert Hoofmans van den Kenemers;
Ende Heer Philips van Wassenaer ende Heer Willem van Teijlingen
Hoofmans van den Rijnlanders, ende hij voer zelven in Zeelant ende
vertracch al Zeelant tot zynen besten. Heer Philips ende Heer Willem
voirsz. voirsagen hem van alles des hem noot was, ende deden maec-
ken twee statcke Wijkhuijfen, daer dat een of stont in die Botch tot
Leijden, dat bevalen zij Florijs den Dompvoet triwelick te bewaren:
Ende t ander setten zij tot Zwamedam, dat bevalen zij Grave Otten
van Brenthem; Ende Heer Wouter ende Heer Albrecht gijamen mit
scep en ter Aemstel ende traeccken den dijck aldaer door, ende deden
al Aemsterlant onder bloijen, ende die Kenemers vielen in hoit schuij-
ten ende verbranden al dat zij vonden, ende creegen daer veel goets dat
zij met hem in Kenemerlant brochten. Biscop Dirc die dit immer
wreecken woude, toech zelve mit veel van zyn volcke door Mydrecht
in Hollant ende verjagade den Grave van Brenthem van zynen Wijk-
huijfe, ende brande veel Dotpen: Ende doe den Biscop dit wel vergaen
was

Die zich
tegen hem
wapent,

De Biscop
van Utrecht
valt met groot
geweld in
Hollant.

2. M. Stokes, in 't leeven van Vrouwe Ada, melt, dat niet alleen Amstel-
land onder water gezet, maar de Stad van Amstel ^{mer hat land} Dam, beroofd, en ge-
plonderd, ja ^{an vrees} Muiden en Waesp op dien zelven voet gehandelt wierden.

was, fadt hij op zijn paett ende geboot al zijn volck dat zij hem volgen
 zouden, ende ghiffels mit hem nemen in't elcken Dorpe bysondere. Daer
 quam zij better Botch tot Leyden, die de Doomproest beuwaerde, daer
 die Biscep mit zijnen volcke den stormde ende wan dat Blockhuys sonder
 groot wefflies; want die geene, die daer op laegen vident ende seiden
 zij en wouden tegen den Biscep niet doen, ende aldus en hadde die Doom
 proest geen hulpe dat Castael in de te houden tegens den Biscep, daer wart
 die Doomproest gevangen ende ter Hottt gevoert. Des anderen dages
 quam die Biscep binnen Leyden, daer quam Grave van Loon tot hem
 mitter macht vint Zuythollant, die den Grave hulde ende getrouwe
 loefden te zwaren; Ende bij hem bleven oick een groot deele vanden
 besten ende vanden outen vint Noorthollant, die haer namen waren:
 Heer Jan Perlijn, Heer Jan ende Heer Ysbrant van Haerlem, Heer Aert
 ende Heer Heijrick van Rijswijck, ende Heer Wouter van Ruven. Dese
 gaven den Grave van Loon een vrije geleijde sonder wederseggen tot
 Haerlem te comen; Ende als hij daer quam, maecten zij hem alle die
 Dorpen, daer omtrent, onderdanich. Die Kenemers, als zij dit vernam
 men, bereyden zij hem ende voirsorchen alle des hem noot weesen
 mochte totten strijde, ende quam en om der eendrachtte wille die die
 voirs. Heeren, mitten Grave van Loon gemaect hadden ende wou
 den tegen strijden. Dese Heeren, die die onbescheidenheit des volcke
 wel kenden ontfaen hem daer tegen te veld te comen, ende deden
 alsoe

Koemt met
 den Graaf van
 Loon te Leyden
 en te Haer-
 lem.

De Kenemers
 trakken tegen
 den Biscep
 en Graaf te
 veld;

2. M. Stoke schrijft, dat deere verzoening met de Kenemers, door
 den raad van de Moeder ende de Eytgenooten van Graaf Willem,
 welke thoen te Oudorp in groot gebaar waren.

Doch worden
verzoenderen
trekken naar
huus.

alsoe met hem spreken, dat zij ten lesten desen strijt onderwin-
gen mit bescheydenen wijfen doodden, want zij waren wijfen mannen
ende vereenichden die Kenemers mitten Grave van Loon ende den Bis-
cop van Utrecht; Ende zij souden geven vijf hondert pont, om dat zij daer
te voeren in stemstertant geweest hadden; Ende als dit aldus geseyt
was, toegen zij weder om t'huys waert. Ende als dit geschiet was en
vreesden die Grave van Loon, noch die Biscope vor niemande, ende
toegen bedevaert tot Egmond, daer zij in den weege branden t' Sinte
Aachten Dorpe, ende Haer Albrecht Branyaerts woeninge, ende hebben
aldus all Hollant an hem gedwongen ende onderdaen gemaect, dat in
tween partijen stont, zo dat hem geen van hoerre wederpartije hem
enijge weert en vermat, dat onlange geduerde. Doe die Grave van Loon
sach datter geen partijen tegen hem en teesen, noch wederstoet van
nijemande en hadde, ende al nae zynen wille gemaect hadde, danct
hij den Biscope zeer, want hij wel weder in zyn gattichte varen mochte,
als hij deedes. Cortt niet nae is die Grave van Namen in Walcheren
gekomen, ende begonne mit macht van des Graven weegen van
Vlaenderen t'lant aldaer te berechten; mer som dat hij niet bedrijven
en mochte, zo keerde hij te hant weder van daen. Naef desen was een die
Hughe van Voerne hiet, die vergifelde alle die eylanden in Zeelant ende
dadoese den Grave van Loon onderdaen, ende verjagede Grave Willem uijt
Zeelant. Die geene die zeer beladen was, dat was Grave Willem; want
hij

~~De Graaf van~~

Desde Bisshop
en Graaf van
Loon g'heel
Holland over-
meesterde.

De Graaf van
Namen ver-
jaegt Graaf
Willem uijt
zeeland.

1. Nu Beverwijk.

2. Deeren togt stelt Melis Stoke, in Vrouwe Ada, op het jaar twaalfhonderd-
envijf.

hij heymelic in Zeelant waesen moete ende verhoelen, Zoude hij zijn Lijff
 betogen, ende hadde oick in Hollant geen seker toetijden. Nu heeft hij met by
 hem zelven genomen ende is in eens Vieschers seip gecomen, want men hier ende
 daer sochten soe dede hij hem mit netten bedecken, ende aldus is hij by wonder-
 lijcker avonturen in't zijner vijanden hande gecomen. Die Grave van Loon
 heeft nu Hige van Voerne Grosfaet gemaect van all Zeellant ende hem veel
 machten daer gegeven, daer hij hem nijet in hoeden en conde; want hij otreef
 alijlike overmoet in Zeelant, dats die Zeelanders van hem nijet langer lijden
 en wouden; Ende daer om hebben die machte van Zeellant een Landdracht
 mit malcanderen gemaect, Ende hebben desen Hige scandelijcken in't zijner
 macht geset tegen den Grave van Loon, ende Grave Willem weder ontboden
 in Zeelant te comen. Ende als Grave Willem dese mare vernam, was hij
 zeer verblyt, ende liet alle geschiedenisse weten mit heymelijcke brie-
 ven Heer Wouter van Egmond, Heer Albrecht Banjaert, Heer Willem van
 Teijlingen, ende Heer Philips van Wassenaer, ende badt hem oetmoedelick dat
 zij op enen benoemden dach tot Leyden comen wouden by hem soe stetk
 als zij mochten, ende geen onleede noch kijff tegen den Grave van Loon en be-
 gonsten hij en waer daer by hem. Nu vernicht die Grave van Loon dat die Ze-
 landers hem ontwonden zijn ende tegens gevallen, Ende dat die Kenemets in-
 roere waeren om tegen hem in die wapen te gaen, ende heeft daer om gebee-
 den ende te samen getracht alle die hij meende diert door hem doen zoudon,
 ende is mit heer dracht binnen Leyden gecomen, om dat hij die Kenemets
 daer

De Zeen van
 neemen
 Graaf Wil-
 lam ~~de~~
~~z~~
 weder ~~af~~
 aan,

welke met
 zijnen aanhang
 te Leyden
 komt.

De Graaf
 van Loon

Stelt zich tegen Graaf Willem van Verstaat velen van des zelfs aanhang.

Daer eerst weder faen zoude. Die Kenemaets haesten hem zeer ende liepen ongeordineert elc voir andere te seijden wret an, alsoe dat zij seer gesphent wotden ende daer watter veel doot beslagen. Die sommige die te seepe gecomen waren, hadden daer geetne weder by gaecest, mer die wick wert hem onderlopen, zo dat zij hem van noede toe waters setten moesten, ende liepen op een brugge ende meeneent daer gewett te hebben, ende daer scotes zoer spel tussamen, dat zij die brugge verloeden, dat se brack, daer verdrencten een groten hoop in den Rijn, Heer Philips van Wasfender, Heer Wouter van Edmond, ende Heer Albrecht Branjaest zyn by avonturen outcomen; Mer Heer Willem van Seijlingen bleef daer gevangen. Als die Grave van Loon desen zeege tegen den Kenemaets aldus gewonnen hadde, toock hij mit zyn volck tot Voirschoten, ende dede alle zyn tenten aldaer opslaen, om dat hij zyn volck een tijt bijeen houden woude, want hij voir Grave Willem dichte. Grave Willem is binnen desen tijt mit heer cracht uijt Zeelant gecomen, gelijcken hem die Hollanders gescreven hadden, in Holland, ende heeft die gadt begrepen tot Rijswijk, daer hij zyn tenten ende paviljonen op dede slaen om des anderen dages tegen den Grave van Loon te strijden ende die uijt zyns Vaders erve te verbrijven. Deser tydinge vernimt die Grave van Loon, dat hem Grave Willem bestrijden woude, ende seijnde daer om haestelick totten Stattoch van Simborck ende badt hem zeer inkerstelic of hij verfoeken woude aen Grave Willem, dat hij soene of vrede mit hem vererijgen mochte. Die Stattoch quam tot Grave Willem ende dede zyn boodscap alsoe hem die Grave van Loon gebieden hadde; Maer Grave Willem en woude soene noch vrede mit hem aengaen; Ende aldus is die

Dreht hierop naar Voorsel Schouten,

en als Graaf Willem naderde, boode hij dien den vrede aan,

die verworpen worde.

2. De vnde ongedructe Chron. verstaast ons waer deese nederlaeg gavel in deese woorden: Die Kenemaets die hem zeer haesten hijs teghent liepen onsedelic elc voir ander onsedelick ende sonder ordi = nancie, waer om se haest verstoert waeren vanden ghenen die hem oirloochs verftonden, ende veel doot geslaghen; Ende ander die te seepe niet comen en konden, die liepen heen tot eenre brugge en biden zij, die te smal was ende te cranck ende woude hem dair van nijes verwoeren; Mer als die brug soe zeer verladen was niet soe veel wapentuers bracke ende viel neder, dair vallen sij in ende worden dair in ghedrongen, niet groten hopen smoot = den en drencten dair in den Rijn.

is die Statoge totten Grave van Loon gecomen ende seijde hem was hij gezien ende gehooft hadde ende wat hem gelantwoirt waer. Ende die Statoge is recht tevoert iijnt Holland getoegen ende en dootste Grave Willems nijet verbeiden. Die reer vervaert ende beladt was dat was die Grave van Loon, ende heeft daer om zijn tenten ende pavilijonen laten staen, ende pijnde hem te rimen ende t' Utrecht te comen als hij haestelijckse mocht sende gaff die Biscop die gevangen die hij hadde voer sin sordije. Ende daer warden sommige van des Graven van Loons volcke ende van des Biscops volck, die soe seer gelopen hadden, datre soe seer verbaest waeren, datse die wijven jaechden ende flogense sonder brete. Die sommige sehoran hoit karnasch iijnt onder vaer: Toichheijts wille, die nochtans al ~~Utrecht~~ doot gebleven zijn, wantter veel geslagen worden ende gevangen. Ende Grave Willem heeft vanden Ridde: van ende knechten een deel gevangen mit hoeten clijndien. Aldis is die Grave van Loon iijnt Holland verdoeren ende en quam daer nize wader in.

Desse Graaf van Loon de vliet neemtjen Holland ver: Laat.

Van Grave Willem die XII. Grave.

Willem de I. Word Graaf van Holland. verwoest de huizen van utperen;

Nu is Grave Willem eerst mogende in zijns Vaders lant gecomen, ende is geworden die twalefte Grave van Holland, ende heeft die wapen van Holland, die hem soe sijnjer geworden zijn gevoert ende Holland manlick daer mede besit, ende besat cotts daer na Volprechts ende Flo: tijb van Alperen hoit Huijse: Ende om des wille is gertijt van der H, die des Biscops Botoder van Utrecht was, getoegen mit een deel burgeren van Utrecht

3. Het verdrach tusschen den Graaf van Loon en Graaf Willem, wagens deeren afstand, is gehael adnashelijk, en te vinden bij Ant. Mattheus in Anal. Tom. V. pag. 536. & ~~Mattheus~~ in Hist. Loosensis Mantelii pag. 152.
4. Belegede, ~~en~~ heeft die volgens Jo de Beka Chron. pag. 65. bedorven, of terniale.

hier tegen
wordt Dordrecht
verbrand;

Doch kort hier
naa vrede
gemaakt;

Utrecht voir die Stede van Dordrecht, ende hebben vier daer in gescooten
daer by nae alle die huysen of branden. Ten was nijet lange nae Grave
Willem ende die Biscop van Utrecht worden verenicht, ende daer waer een
soene tusschen hem beiden gesijet, dat Grave Willem den Biscop geuen soude
voir scade die hij hem gedaen hadde dusent pont; ende hij zoude Heijrick
die kraen weder geuen als sileke goeden als hij hem genomen hadde, om
des willen dat hij den Grave in vangenisse leyde by Grave Dircx bevel,
als gij voir gehoert hebt, ende mede souden alle Dienstmannen, die de Biscop
scop in Hollandt woenende hadde, des Graven Dienstmannen wesen; ende
wederom alle die Dienstmannen die de Grave in den Gestichts woenende
hadde, zouden des Biscops Dienstmannen wesen, ende hier mede soude zij
vrienden bliuen. Onlange tijt hier nae is Ada, Grave Willems Nichte ge-
storven, alsoe dat hij nae hoere doot die Graeffcip van Stollant van den
Keijser ten leen vercregen heeft. In desen tijden is gestorven Heijrick die
Coninck van Scotlant, die Grave Willems Oem was, ende dat Ryck ontfinck een
ander van den Coninck van Engellant te leen: Alsoe dat Grave Willem daer
om toe gesproecken heeft zijn mage die hem grote hulpe bij getrocht hebben
om zijn rechte erve te helpen becrachten, ende verlamede veel volcx ende
sceepen, ende voir daer mede over in Scotlant ende wan daer landen ende
Steden. Die Grave van Loon als hij vernimpt dat Grave Willem in Scot-
lant is, muende hij dat hij daer nijet lichtelick van daen scheijden en soude,
ende verlamede wedet op een njeruwe zijn vrienden ende magen om daer
mede

Vrouw Ada
stierft, en
† maer Willem
zijn die 31. 12. 11.
daer groet
nae dat Ada of
alles

Graaf Willem
krijgt Holland
van den keiser
te leen.

De Graaf van
Loon trigt Hol-
land te overwel-
digen.

† andemaal
X en Goudkoe-
ven Chron. van
Holl: pag. 404.

2. De groote Chron. Divisi XVI. Cap. 3. & 1 de Beke Chron. pag. 65. Voegen hier nog bij,
dat Graaf Willem met vijftien Ridders, in sinne klederen en barboets, de
Bischop, voor de Dornkelt te Utrecht, om vergiffenis zoude spreken van dat hij den zekken
opreken in t Klooster te Stavoren gevangen genomen hadt.
3. Ada overleefde haaren gemaal Lodewijk Graaf van Loon, welke in t jaer 3218. stierf en in de
Abdiye van Herkenrode, niet verre van Hasselt, te rusten gelegd wierdt, alwaer Vrouw Ada
inspelyke begraaven is. Hist. Josephus a Mantelio pag. 355.
4. De Brief. doot Welken Graaf Willem met de Landen van Holland, doot Keizer Otto den IV. bekaend
wierdt, is gescreuen te Nimmegen den 13. Januarij 3218. en die by het laeyen van Vrouwe Ada, en
nae haer doot, by den Keiser Frederik andersmet die laeyen bepleet worden. Heda Hist. pag. 100. X
† Hiet in misjen, naer t getuygen van Seriverus en Duchellus, Beke, Heda, Ballantou
Inoy en anderen, die Beke gevolgd hebben, ook dees Klerk der Laage Landen, schrijvende aan
Graaf Willem toe, t gene tot Graaf Florens den V. behoort; want ten tijde van Graaf Willem
to geen Henrik Koning van Schotland, maer Willem, die s Graaf van Oem was gestorven, en
dies liet eenen Zoon Alexander agter, wiens Naakoomelingen in het Ryck opgewolde zijn tot
den tijd van Graaf Florens den V. Doch t is evenwel niet onwaarschijnlyk dat Graaf Willem
eene reis in Engellant gedaen zoude hebben, t zij om t huwelijck goed zijner Moeder, t zij
om Ada, de Dochter dijns Broeders en Egtgenote van Lodewijk Graaf van Loon, die in Engellant
gehouden wierdt, te verlossen, gelijk hij zich in t jaer 3206. verboncken hadt.

Doch Graaf
Willem in
Schotland
loomende be-
let het zelve.

mede heimelick in Holland te comen. Die tijdinge comt Grave Willem in
Scotlant, hoe dat die Grave van Soon ferck wett om met macht weder in Holland
te wreefen. Grave Willem, als hij die mare vernimt, ontfloech hij hem alte
onleede in Scotlant, ende is daer om te seepe gegaen, Ende mit love weder
in Holland gecomen, op dat hij die Graefskap, die hij seker ende vrij gewonnen
hadde, om een onseker ewe nijet overgave en woude, noch verloten laeten.
Ende als die Grave van Soon Grave Willems coemt uijt Scotlant vernam, brack
hij zijn reijse ende opset ende bleef daer hij was; want hij Grave Willems moe-
gentheit zeer ontfaek. Aldus is Grave Willem voort den mit vreed-
gebleven, ende heeft zijn vijande Ridderlijke uijt zynen palen gewzett.
In desen tijden waren twee vermaerde Ridders, die hoer namen waren Heer
Wouter Persijn, ende Heer Waelwijn van Leefoael; Heer Wouter was gebo-
ren uijt Holland, ende was Heer Jan Persijns Soen; Ende Heer Waelwijn
was geboren uijt Potabant, ende was Roggiers Soen van Leefoael. Ghe-
schiede dat dese lieve Gefellen zonden rijden tot eenen toernoij, daer over-
drogen zij mit malcander des avonts alomen des anderen daechs toernoijen
zonde, dat zij tyttelick opstaen woude ende horen misse, als zij deden, en-
de dan hem bereijden totten toernoije. Ende als die misse uijt was, began-
men daer noch een misse van onser liever Vrouwen, ende om dat Heer
Wouter onse lieve Vrouwe zeer beminde uijt gronde zijns hatten, zo
woude hij immer hoer misse hoeren; maer Heer Waelwijn, die der weer-
lijcker eeren zeer ghierich was, reet naeden toernoije als die eerste misse
uijt was;

Vertelling
van Heer
Wouter Persijn
en Heer Wael-
wijn van Lee-
foael.

uit was, daer hij veel arbeijts deede om den Riddetlijcken Loff te hebben. 97.
Ende Heer Wouter als hij die benedictie van onser Vrouwen misse hadde, be-
reijde hij hem totten tornoye, Ende te eerste dat hij in den tornoye quam was
eek Ridder moede ende woide ter Herbergs ryden, Heer Waelwijn quam
Heer Wouter tegen ende nammem vriendliick in zinen armen schoot sprack
Alre liefste gefelle God moet di benedijen die kuden des daechs dat gericke
des loves heeft gewonden onder veel Ridders; Heer Wouter neychoe zyn kroon tot
hem ende lachede, omdat hij wel wiste dat hij in dien tornoye niet geweest
en hadde. Mer als Heer Wouter den Loff zijns van den Heeranden hoorde roupen
sonder oflaten, zo verwonderde hij hem des, ende sprack tot Heer Waelwijn; Lieve
gefelle ick en ben op desen daech inder tornoye niet geweest; want ick hoor-
de nae dat gij van mij scheijdet ende gij misde kadetgehoort, een crisse van on-
ser Vrouwen ten zijden toe, ende die heeft mij desen Loff doen geven dat ick
niet verdient en heb, waerom alre liefste gefelle, wi voert den oflaten wil-
len dese weestijcke een ^{ende} an nemen een Gheestelick leven dat nimmer-
meer verganckliken is. Ende hebbe rechte voert of gelaten onder hem bij-
den die genoechte deser werlt, ende zijn sonder merren te samen in een
Cloester gegaen, dat Heijmenrode hiet, ende leveden daer salichlick.
Dese Heer Wouter lach tot eente tijt in zijn gebede inder Kercken onder
missen, ende leijde zyn handen innichlijcken te samen, daer quam hem
een gulden cruce tusschen zyn handen, tot eenen teyken dat zyn gebedt
van onsen Heer verhoort was; Ende dit zelve cruce brochte Alydt die
Gravime

+ Heijmenrode.

Wilbrant heete, dese Wilbrant doe hij te Padelboen Biscop was, hadde hij twee reysen int Heilige lant in des Keyfers bootscap geweest, daer hij eenen alten vreemden spaecke vernam: Men reizde hem dat al vaste bij Tharsen een grote berch leit, diemen daer in den Landen noemt den berch van avontieren; Ende zoe wie in penitencie waer mit vasten ses weecken lanck, zyn biecht claestijcken dede, ende ons steeren lichaem dan ontferge, ende alsoe nichtoren clomme opten berch, die soude sonder twijffel goede avontuier vijnden. Dese Biscop seijde mit waren woerden, dat hij eenen Ridder gesien had tot Antheochien, die op desen berch geweest hadde, om geluckijge gracie te vijnden, die daer vant een tafel, ken opt alre hoochste van den berch, al vol mit menigerhande spijzen, dat hem ende die mit hem waren dagelicx spijse genoeck leytende bij te leven den tijt die zij daer waten. Dese Biscop Wilbrant en levede nijet lange nae dat hij Biscop t'Utrecht was, ende nae hem watt Biscop gecoren, bij instottinge des Heyligen geests, Otte Grave Florijs Broeder voitsz. Dese vant dat Bisdom zeer beladen, ende mede dat die Dijken dickwil braken, zoe dattet lant bevolijde, ende om des wille vercofte hij alfulcke goeden als hem van zynen Vider gheleest waren in Holland ende betaelde mitten gelde dat daer of quam des Bisdoms sculde; Ende doer zyn beede wille dede Grave Florijs zyn Broeder maecken op zyns selfs costen eenen groten Dijk van Ametongen nader tot Schoenhoeven toe, die hem goet gelt coste. Hiet nae inden jaer ons steeren M.CC. ende

xxxiii.

Van den Boech van Avontieren.

Otto Broeder van Graaf Florijs warden Biscop van Utrecht.

2. Wilbrand, Biscop van Utrecht, stierf op den zesentwintigsten Julij des jaers twaelfhondard drieëndertig, volgens W. Heda pag. 204. en wierdt in de kerk van S. Servaas, die hij zelf hadt doen bouwen, begraven. Doch anderen Stellen zyn het jaer twee jaeren laeter. Zie de Nedert. kerklyke Buidhaden 1. deel, pag. 220. ~~aanmerking~~ ^{Deel} de zelve aanmerking. De eerste stelling ^{der} ~~de~~ waarschynlykheit, omdat Biscop Otto, zoe dra Florijs de W. Graaf van Holland ^{de} ~~de~~ t' Utrecht spel te Cortij verstaagen was, ~~dat~~ dat int jaer twaelfhondert vierendertig vast viel, tot Voogd van 's Graven Zoon, Willelm, wierdt aangesteld; en ~~de~~ zekerlyk gedruyende het leeven van den Graaf en niet nae des zelfs dood, tot den Biscoplyken Zitel verheven zal zyn.

Kruisvaart
tegen de
Stadingers.

xxxiii. tooch Grave Florijs mit Hertoch Heijndrick van Borabant ende mit Grave Dirck van Cleve, bij bevelen des Paus Gregotius die negende in Staderlant in den gestichte van Foremen, ende verdreven daer sijt mannen, Wijven ende Kijnderen, die een mitten anderen, overmits dat zij die Pstieten ende die Cleetcken van daen verdreven hadden, ende weder gekeert waren te oeffeninge der Afgoden.

Van't beroepen Hof tot Cleermont, daer Grave Florijs doot bleve.

In desen zelven jaer als Grave Florijs in veel tornoyen in vreemden landen plach te weesen, daer hij groten lof ontfinck om zijne manlijcker daden wille daer hij veer of vermaect wordt. Dit verhoorde die Gravinne van Cleermont ende van des Graven duecht ende vromicheijt van lijve, zo begonst zij te dencken ende te vijeren hoe zij den Grave best mochte comen te sien, daer zij zo menigen Ridderlijcken duecht sof hadde gehoort, ende vant in haer zelven eenen heijmelijcken raet, als dat zij hoeren man vriendelijcken badt tot veel tijden, of hij eenen Hoff tot Cleermont woude doen beroepen; want zij vermoede wel dat Grave Florijs immer mitten Duitschen daer comen soude. Die Grave van Cleermont om beede wille zijns wijfs dede hij eenen Hoff condigen ende beroepen tot Cleermont. Grave Florijs als hij dese nijemaet vernimt bereijde hij hem daer tegen, ende nam den Grave van Cleve tot zijn mede geselle te weesen, die daer costelick ende wel geciest heen toegen. Daer wort Grave Florijs indien tornoye gecoren Meester Ridder te weesen van den Duitschen. Ende daer was een ander vrom Ridder,

De Graaf van
Cleermont be-
roep en Rid-
derlijck.

~~301~~

Grave Florijs
trekde derwaert,

Om trent den oorsprong van deere Kruisvaart, en van't gadrach der Stadingers is verscheidenlyck geschreeven, naar maate de Schrijvers of voor of tegen de Heestlyckheid partij trokken. Zie Hb. Emmit Hist. Thijce Lib. x pag. 143. & Seq

Verdient
veel lofs,

Ridder, diemen die Heer van Nygel noemde, die wert gecoren een Meester
 te wreefen over die Walsche Ridders, ende nae desen ordinerden die Heer=
 talden dat Ridderfchap van beyden fijden. Daer vergaderden die Heeren om
 den lof te crigen. Grave Florijs die des speels gewoen was arbeide veel
 meer ende vell bet dan ymant anders. Die Gravinne van Cleermont,
 die ten venfieren lach ende nederfach die grote vromicheijt des Graven,
 ende hooide roepen over al zynen name ende en ~~wist~~ wist niet wiet
 was, daer om van groter begeerten badt Eij hoeren man, daer zij by lach
 inden veijnster, of hij hoer dese Grave van Stollant wijfen woude onder
 t Ridderfchap. Die Grave van Cleermont nam dese woorden in groter onwaer=
 den, ende andwoorde hoer mit eenen verkeerden aensien aldus: Iek weet
 wel dat van volheijt des ketten dyn mont spreekt, ende dat die Grave van
 Stollant dijne minnen gebrijct, sich lief dyn minne, die de twee gulden
 Pranieten draecht mitten gulden leuwe, dien di mit betnender minnen
 dickwyl begeert hebste levende te sien, leeft god, du sulste die noch t'avont
 doot sien. Die Gravinne kende hoers mans felle finne, peijnde hoe zij den
 Grave van Stollant by eenen heymelijcken bodde mochte waetsouwen; maer
 Die Grave van Cleermont haeste hem, hoe out dat hij van jaren was, dede
 zyn wapen an ende versamede by hem zyn Walsche Ridders, ende bereet
 mitten Grave van Nygel, Grave Florijs an allen fijden ende flogen al gemeen=
 lick op hem met grote niden. Grave Florijs, die van dese vertaet niet en wist,
 verweerde

en word
verflaagen.

~~1211~~

De Graaf van
Cleef naemt
hier Wraak
over, en ver-
klaart den Graaf
van Cleefmont.

Otto Bis-
chop van Utrecht
neemt 's Graaven
Zoon onder Voogdij

Verweide hem tegens veel hoops der Waelen zoe lange als hij mochte, ende
Dreef ze een lange tijt van hem mit manlijcker vromicheit veel zijne vijan-
den, die hem aenvochten; Ten lesten quame die Grave van Cleefmont mitten
zijnen ende overviele Grave Florijs zoe swaetlijcken, dat se zijn bannieten
welleden ende hem daer doot sloegen. Die Grave van Cleef warts ghewaer
dat Grave Florijs zijn Nevez daer neder lach, rende hij mitten Duitfchen
daer toe om wraecke van zijnen Nevez te doen, ende floech rechtervoet den
Grave van Cleefmont doot, ende ijagede den Heer van Nijgel uytten tornoje:
Ende aldus is dat boetselijcke spul verwandelt in eenen bloedigen strijt.
Die Gravinne van Cleefmont gedaachte dat die eedele man Grave Florijs, on-
nosselick in zijn doot gecomen waer, ende dat zij die oerspronck daer of is
geweest, verloos van groten bitteren rouwe hoeten sinneffende woide boven
van den toetn nedervallen, ende hoer quam an een grote siecke, diemen
nijet geneesen en can, die de Meijsters noemen emortodes, ende zij leefde on-
lange daer nae. Die geene die mitten Grave aldaer gecomen waren,
brochten zijn lichaam tot Reijnsbüch in den Cloester ende waer aldaer be-
graven mit groten wreenen. Dese Grave was in zijne bloeiender tijt
Lief ende zeer begiaem onder allen Ridderen van Almaengien, die de
Graeffeijp van Hollandt in groter eeren xii. jaeten berecht hadde, hij liet
jater hem een jongelinc tot eenen Soen, die Bisshop Otte van Utrecht,
Grave Florijs Broeder, in sijne hoeden ende voechdien nam, die welke
jongelinc zijn naem was Joncheer Willem van Hollandt. Dese Bisshop
Otte

+ Des Graaven Florius dood gewiel op den XIV. kalende van Augustus [dat is den 30. July]
wraek houdet vriet in Partij.
des jaars ~~1211~~ Volgens Becka Chron. pag. 76. welke jaer ook bij Godardi-
us Monachus, en bij Albertus Stadensis overgenomen wort 's Graaven seff-
op moordjaer gehouden wordt.

- ~~2. 's Graaven Zoon, Willem, ^{welke te Leiden geboren was} ~~was geboren te Leiden~~ ^{van Nijmegen} ~~van Nijmegen~~ ^{in het jaer 1211} ~~in het jaer 1211~~ ^{Chron. Belg.}~~
2. 's Graaven Zoon, Willem, berichte toen den ongedoom van zes jaeten, des Otto,
Bisshop van Utrecht zijns Vaders Broeder, hem tot de jaeten van ondesheid
onder voogdij ~~te Leiden~~. Willem was te Leiden geboren, en in St. Pieters kerk
gedoopt, alwaer de ~~fonteyn~~ ^{fonteyn} in welke hij gedoopt ^{wierd}, nog ten tijde van
den Schrijver daeres gevonden wieret. ~~Chron. Belg. Joan. a Leidis Lib. XXIII.~~
cap. 1.

Otte bewaerde 't lant van Stollant mit zynen Neewe eentijt lande
loe dat daer en binnen bij verfoecke van sonderlinge vrienden die Grave
van Nijgel soende met Bischoff Otte Grave Florijs Potoder voitsz. Ende inder
soenen was geseijt, dat die Grave van Nijgel een Cloester soude doen maec-
ken op die Stede daer Grave Florijs geslegen wert doet, zyn siele te ge-
naeden. Een Mirakel van alle die Kinderen, die een Gravinne

ter werlt brocht.

Wondertuk.
van de Gravinne
van Hennenberg.

In desen tijden soe geschiede een schoon Mirakel van Vrouwe Mach-
telden, Gravinne van Hennenberg, Den voitsz. Grave Florijs Dochter,
dat die overste God geschien liet om openbaerlick te kennen dat hij alle
dingen volmachtich is in den Hemel ende inder Aerden. Dese eerbare
Vrouwe, hoewel zij anden Grave van Hennenberg gehijlic was,
soe woonde zij nochtans veel in Stollant tot Louddouwen, daer zij gegoet
was, ende noch huidens daechs hoer Hoofstadt geheeten is Hennenberg-
gen. Si en woude in geente wijse geloven, dat een wijf meer dan een
kijnt tot eente stacht hebben mochte bij eenen man, Soe dat tot eente
tijt een goet wijf genas van twe Kinderen tot eenen male bij hoeren
echten man, Daer zij slechts seijde dat die vrou twe mannen gehad
most hebben, ende om woude anders nijet geloven, hoewel dat ment
haer bewijde, ende Meesters haer informeeden dattet naetieerlick
waer, dat een wijf bij eenen man hebben mochte zeeven Kinderen,
Ende

2. Zie van deere wonderlyke kinderbaatinge of lieve van dit verdichsel,
Oud-Pratawie door P. Schvarius pag. 190 en 2.

Ende want zij Gods mogentheit, die Meester is der natueren, daer in niet bekennen en woude, Soe gaff God dat zij mit vruchte wort by hoeren man, ende genas van alse veel kijnndeten alse dagen in't jaer zijn, dat is te weeten drie hondert vijf ende tjestich, die alte samen in een groot peccken gekerstent worden, ende waren alse groot als jonge musen, ende zij sterven alle datter niet een te lijve en bleef, waer omme dese vrouwe zeer bescaemt was, ende bekeerde haer vander ongelove ende levede een salich leven nae hoits mans doot, ende gaff seone goeden ende renten Des Abdiens van Louddinen, daer ze² begraven leijt. Daer nae in den jaer ons Heeren M.CC. ende XXXVIII. wort Vroli Machtelt, Hartoch Flejntice Dochter van Borabant, ende Gravinne van Hollant, van deser werlt, der Gravinnen Moeder van Hennebergen, ende west begraven in't Cloester te Louddinen, dat zij zelve gesicht hadde.

Van Grave Willem die XIII. Grave.

Nae Grave Florijs doot des eedelen Rincen, wass Willem zijn soone een recht esnaem verheven in die Graeffcip van Hollant, die XIII. de Grave, mitter wapen die zijn vader hem erfde. Hij nam te wijve een sehone meeche des Hertogen Dochter van Potuynswijck, die Elyzabeth heete, Daer hij by wan eenen soone, die Florijs heete, ende nae hem Grave wett, daer menich groot verdriet van sijnt doot quam in Hollant. Ghy sult weten dat in desen tijden Keijser Stederick verbannen was van den Pais Honoris, ende van sijnt Keijserlijcker waerdicheyt geset, soe dat die Votthen vanden Rijke

Willem de II.
trocht en
taelt eenen
Zoon.

2. ^{Magteld of lieve Margriete} Deere Gravin van Henneberg, stierf op goede vrijdag des jaers twaalfhondert zes en zeventig en wierdt te Louddinen begraven. Volgens haer grafchrift.
- + Hiertmede srent de Nederduische Boeke ovt een, en soegt er bij op den IX. kalende van Januarij. Analect. Matthaei Tom. V. pag. 334. Doch de Latynsche Boeke ^{verrijent} is hier vrij meer geloof, stellende haeren doot negentien jaeren laater, en niet op den IX. ^{den} maad XI. Kal. Jan. dat is den 22. Decembert. Dus liiden zine woorden pag. 76. *Anno Domini 1267. XI. Kal. Jan. Machteldis Comitissa decessit a petragrinatione presentis seculi, quia humilata fuit apud puellas Cisterciensis ordinis Louddinensis Monasterii, quod ipsa pro remedio peccatorum suorum & filiae suae devota congruavit, & adjectis praediis honorifice consummavit.*
3. Elizabeth of Isabelle was Dochter van Otto den Eersten Hertog van Bronswijk Lunenburg, en van Machteld, Dochter van Albert den II. Markgraaf van Brandenburg.

Rijcke den Lantgrave van Düringen koeten; Maet die en levede
 luttel jaeren daer nae, alzo dattet Roomfche Rijcke echter sonder Coninck
 was; waer om die Paüs bij gemeenen Raede sijnre Broederen Raede
 in Düitslant Petrum Caputivum ten gulden seijl, Dijaeken Cardinael, en
 de vermaende die Coervoorsen dat zij van nijghwels coten eenen Coninck,
 om welcker vermaninge wille die Kieervoorsen versamedent tot Worms
 inder Stadt, ende betieden hem aldaer, ende koeten eentrachtelick Joncheer
 Willem van Holland tot eenen Roomfchen Coninck, overmits dat hij die
 machtichste Prince van Düitslant ware. Ende dat dit geschiede bea-
 beide Hattoch Heijrick van Brabant zeer anden Paüs, ende dat was om
 deser faecken wille, want Joncheer Willem zo strengen jongen man was
 ende zo dringende, zo ontfach hem die Hattoch van Brabant zeer, ende
 woude hem immer tot eenen Coninck hebben, om dat hij hem te nae sat,
 ende voort an veer van hem weesen zoude in den Overlande; op dat hij
 hem te min dringen soude. Joncheer Willem was in zijn twijntichste
 jaer als hij Coninck gecoren wordt; Ende zo die verkiefsinge meet geo-
 penbaert wast, zo daer meer blijcappen onder t gemeen Ridderschap
 was. Ende al was dat hem die Kieervorste tot Worms betieden, zo
 hadde Joncheer Willem nochtans die gemeen kieer al tot Woertingen,
 Ende t was inden jaer ons Heeten M.CC. ende XLVII. op sinte Michiels
 dach. Hij was scoen van lijve sonder baet, wit van hude, zwart van
 hair, stout van herten, milde, rechtveedich, ende alle valsheijt hadde
 hij

Wordt tot
 Roomsckoning
 verkooren.

3247.

Op den Deden October, in't jaer twaalfhonderd zevenenveertig, wierdt Wil-
 leyn Graaf van Holland, ^{tot volghens anderen te Wgeringen} te Nutts, met zerre van Keulen, een jongeling van
 onthent twintig jaeren oud, door eenige Vorsten tot Roomsckoning ver-
 kooren. Struick Corp. Hist. Germ. Tom. 1. pag. 495. & 496.

3. De kroon was raeds den Hertog van Brabant en andere Vorsten aangeboden,
 doch als deeren den last weigerden aante neemen, bragt de Hertog van
 Brabant, Henrick de II. zo veel te wege dat ze aan ~~den~~ den Zoon zijner
 Zuster, dus aan Willem, Graaf van Holland, gegeven wierdt.

306/ *113* hij leet. Dese jonge man en was geen Ridder, ende want een Keijser, nae die ~~Leit~~ maniere ijmer Ridder behoett te weesen eer hij tot Aken die Croon des Heiligen Rijcx ontfanct, soe bereydenen haeste-lic alle dingen, die daer behoetlick toe waren, Ende om dat veel Rid-deren nu ter tijt die cost ontfien, zoelaten zij off die feeste die daer behoetlijcken toe is, ende ontfan lichtelick die weerdicheit der Rid-derseijp mit eenen halsflage: Daer om wil ick u die materie wat ver-langen, ende in deser Cronijcke scrijven hoe dese joncheer Willem Ridder gemaect is, ende die regule der Ridderlijcke oerden mit hoe-ger feesten aengenomen ende beloofst heeft te houden; op dat hij die nu ter tijt Ridder wett, daer an mach leeren wat last hij annimpt in zijner oerden, ende wat hij beloofst in der regulen.

Hoe joncker Willem Ridder geslagen wott, ende wat last een Ridder annimt.

Wordt Ridder, Als alle dinc wel bereijt was, zoelatt joncheer Willem nae dat-
tet Evangelium van der Hoochmisje gesongen was, gebracht worden
Cardinael, van den Coninc van Bohem, ende sprack aldus totten Cat-
dinael; Heilige Vader uwer weerdicheit brengen wij desen iijtverco-
ren jongelinc, ende bidden u innichlijcken dat u kerweerdicheit
ontfaen wille zijn begerlijcke belijng, opdat hij in onsen Ridder-
lijcken geselschap waerdelijcken mach aengescreven worden. Dese
Cardinael, die daer stont geheet als een Biscop in zijn Pontificalibus
sprack

2. nae de misje is de gemelde Wapendraager Willem voor den Kardinael ge-
bragt, door den Koning van Boheme, of Bomen, zeggende enz.
Chron. f. de Braka pag. 77.

sprack dese Jongelinck toe aldus: Elcken man behoert, die
Ridder werden wil, dat hij zij geboren hooch van magen, milde van
gaven in zijne eerbaetheit, hoemoedich in zijner verlies, stadich
in zijne vuedicheit, innich in zynen moede, grootmoedich tegens
dat hem wederstaet, bescheiden in sijne hoedheit, strenge ende wijs
in sijne vromer manheit. Maer set di die belofte van dijner profes-
 sie dootse, sulstu hoeren den last der regulen mit wijzen berapde der
 Ridderlijcker vorden mit onderscheide. In den eersten zo en sal hem
 een Ridder tot geenen dingen gevan des morgens, hij en sel eerst alle
 dagen misse gehoort hebben, waer hijs belangen mach mit michte-
 ren monde, ende mit innicheit te overdencken dat Lyden ende die
 Passie ons Heeten, Sijn lijf spitelick in avontieren te setten ende zyn
 bloet te spotten voir dat Kerpen gelove: Die Heilige Kerck te beset-
 men voir die quaden, die hoer onrecht ende geweld van doen; Wediwen
 ende weesen in hoeren noot te helpen ende te beseremen; mitten
 onrechte nijet te oorloegen, onrechte scade te schiwen, Ende die
 onrecht hebben hoer voederinge noch hoer foudie nijet te nemen;
 quaden giften te vermaen, craft ende geweld die men den onseul-
 digen ende den onbeselen doet daer voir te kempen om die te ver-
 losen; geen toernoys te hantieren dan alleen om die Ridderlijke
 oeffeninge; Den Roomschen Coninck of zynen Oversten Dienaren
mit

Regulen van
 de Ridderorde.
 Regulen Miles
 aduati

2. int Latijn: Magnanimus quidem in adversitate.
 Ingenius in consanguinitate.
 In argifluis in honestate.
 Gregorius in curialitate.
 Sthenius in viriliti probitate.

Eigenschappen die tot eenen Ridder, ~~behoren~~ MILES, behooren.

mit bescheyde onderdanich te wesen, 't gemeen goet der Staeden te houden in
naeck ende nijet te verquisten, Des Keijzers sijn goeden nijet te vervreemden
in ander luden hande, redelick ende bescheydlick sijn god sende voort die werlt
onberispt te leven. Ende ist dattu hantste dese Statute der Ridderlycker regu-
len wyslick nae dijne macht te voloden, doe salmen dij hier geven veel
waerlycker eeren, ende nae desen leven daer boven in den hemel die ewyge
blyscap sonder eynde. Als dit gedaen was zoo nam die Cardinael dese jon-
gelinck hande, die hij te samen leyde in den misael, opdat heylige Evan-
gelie dat dat gelesen wart, Ende sprack aldus; wiltu Ridderlycke vinde
ontfaen mit begeerten in den naem ons Heeren, ende die regule, die hier
voort gelesen is, nae dijne machten vol te doen. hij seide ja. Die Cardi-
nael gaff hem doe dese geloften bescreven, die hij voort hem alleen las,
inhoudende aldus.

Den eedt der Ridderen.

~~Eed der~~
Eed der
Ridderen.
Jek Willem van Hollant, een Prince der Ridderseip, ende een vry van
den Heyligen Rijke, belijc mit mynen eede, in den tegenwoerd die heijt mijns
Heeren Peter ten Gulden Reyle, Dyaken Cardinael ende Legaat des Stoels
van Romen, te houden dese Ridderlycke regule, byden Heyligen ewangelie
dat ick hier taste mitter hant. Doe seide die Cardinael tothem; Dese hei-
lige belofte zij een waer oflaet dijner sonden. Ende als dit geschiet was,
doe trat voort die Coninck van Bechem, ende gaff den jongelinc eenen
grotten slach mit eenen zweerde in zyn halse, ende sprack aldus: Jek slaec
dij

+ Vrij Leenman, of volgens de Latynsche Boeke pag. 77. & Sacri Imperii vasal-
lus liber. Het verschil tusschen Vrije- en onvrije Leenmannen van 't
Keizerrijk, ~~die welken~~ leest men in de Heisthist van Keizerrijk II. deel
pag. 392. & seq. door deese woorden: Men moet in deeren tijtel van de
Vrije en onmiddelycke deel des Rijk[s] oordeelen, dat 'er in Duitsland twee
d'athande soorten van Adal zijn; d' eene vrij en onmiddelyk heffende
van niemand dan van den Keizer en het Rijk; d' andere, middelyk,
welke den Keizer als Hoofd des Rijk[s] etkenkende, noch onder het ge-
bied van een anderen Vorst staet. Deere heeft op verre na zoo veel
vrijheden niet als d' eerste, hoewel ze echter in Duitsland in groot
aanzien is.

Dij Ridder in den name ende ter eeren des Almachtigen Gods, ende tot
 groten danck ontfang ick dij in onser girden der Ridderfchap; Ende gedenct
 altoes dien halsfclage, die die Verlosser alder werlt voor almas den Bis/cop voor
 dij in zynen hals wote geflagen, ende bespot voor den Rechter Pilatus, gehees=
 felt ende mit dootnen gecroent, ende ower Coninck Herodes mit eenen man=
 tel geleet ende bespot, ende daer nae al naect voor alden volcke anden cryce
 geflagen; wes crueff ende versmadenisse ick dij rade ende vermane in dijne
 karten ende memoria altoes te hebben, ende zynen bitteren doot te helpen
 wreacken. Als dese saeckent aldus feestelick voleyndet waren ende dese
 nienwe Ridder misse hadde gehoort, was daer al bereet om mit speere te
 speecken: Ende hij dede hem den ende stach drie speecke tegens des Conincks
 Loon van Behem, Daer an toerniede hij mit baren zwaerden, ende hij hielt
 mit groter feesten ende gaf milde gaden alle den Princen ende meeste Hee=
 ren, ende deijde hem mede zyn desfaemheyt. Onder desen screef die Cardiz=
 nael den Paris, hoe dat allen dingen geschieet waren. Als die Paris dese tij=
 dingz quam verblide hij hem daer in, ende screef zynen Dispensatovt eenen
 brieff inhoudende aldus: „Innocentius Bis/cop knecht des knechten Gods,
 Den Rectovt van Sintz Marien in Cosmidip salicheyt ende des Apostolen bene=
 dictie. Soene verblide mit ons, die bekenfte te wesen een levende lichaem
 „mitten hoofde, Dat wij dij blijdelijken scrijven, dat bekenne, blijdelijken, dat
 „opten vijften nonas van October in den Hoff, die bij Coelen hochlijcken verfa=
 mest

Brief van den
 Paris over't
 verkiaren van
 den Roomelick=
 Koning.

+ Deere plechtichheid geschiede in tegenwoordichheid van
 Petrus Caputiuis, Kardinaal en Gerant van den Apottolischen Zetel;
 den Koning van Boheme met zyne Zoonen;
 Arnoldus van Benburch, Aardsbis/cop van Trier;
 Konradus van Hoystaden, Aardsbis/cop van Keulen;
 Gerhard, Aardsbis/cop van Mens;
 Henrick van Gelder, weskoozen Bis/cop van Luik;
 Otto van Holland, Bis/cop van Utrecht;
 Met negen anderen Aardsbis/coppen en Bis/coppen, den Markgraaf
 van Brandenburg, met mees andere Hertogen, Markgraaven en Leenz=
 mannen van t Keizerriek. ~~Brasschaert~~ ~~1573~~
 hier het Latijn bij S. v. Leguven Boek. Plutt. pag. 233.

ment was, onse lieve Soene in Goede, Grave Willem van Holland mit gemeente
begeeten der Princen, die recht hebben saen den Keijser te kiezen, daer hem die
ander Princen in verblijden, is gecoren in eenen Roomschen Coninck, dat wij
openbaerlick weten bij Brieven des zelven Conincks, sende ons Soens Petrus
tot Sinte Georgius ten gulden Zeijl Dijaken Cardinael, dat di Priscop van deser
oirtbaerlijcker Jaecken Piemen billica hebben zal, dat dijn Striechde oick te meeste
zij om desen Persoen die nijniwes gecoren is; want dese Coninck alzo onse dese
Cardinael ontboden heeft, ende made die gemeen maer oircondt, zo is hij een
getrouwe gelovich man, wijs van sinnen, vroom van Ridderscip, mogende van
zijns selfs kracht, ende veel Princen maege of Swaeger, Hij is mede jonck van
jaren, redelic van onderwinden, begiaem van Zeden, ende van allen Lichaam
Behaechgelick, waer om wij hoepen in Goede, dat dese Coninck zal onder die voe-
ten treden alle den geenen die den Kerstenen Lijden an doen, ende den qua-
den castijen van haere ondaet, Ende dat cortelijcken dat Kersten gelove die
Vrede der Heiliger Kercken, rust der gemeente werlt, ende die staet der gelo-
wiger Liden, zal bijder hulpen Goeds bij desen man grotelijcken verheven
worden; want alle die meeste van den lande hebben desen gecoren tot hoo-
ten hoofde om hem onderdaen te wesen. Dit spreekt ende ontbiet alle die
getrouwe die di wetsen dat zij hem om onser materien verblijden zullen
kec. In desen tijden als dese gecoren Coninck in blijscappen sadt, ende
hadde drie dagen feest ende hoff gehouden, doe dede hij gebieden des vierden
daechs,

De Roomsche
Koning Willem
trekt naat
Aken, en
belagert die
Stad.

Daechs, des morgens mittet sommen opganck, dat men die tenten ende
paulionen vellen zoude, ende trecken voir die Stadt van Aken, om die al
omme te besitten. Die van Aken vernamen dit ende haecten hem ter vaest-
hoer pootten te sluijten ende die besetten, ende sonder eenich letten is die Coninck
mitf veel Riddercksips gecomen voir die Stadt van Aken, ende heeft zijn ten-
ten al omme daer doen slaen. Dit gedaen heeft hij zijn Ridderen ende knech-
ten bij hem ombroeden ende hadden heijmelijcken vaest hoemen eenijger hande
wreck soude vijieren, daer men die keijserlijcke Stadt mede wintsen soude, son-
der veel seaden te doen. Daer wott overdragen bij subtylen wreckkliden, dat
tet gemeen volck soude te samen dragen eenen hoejen dijk, die de Stadt als
om besloet; Ende want zij gelegen is tusschen bergen in eenen daele daer veel
zwaveliger wateren zijn, ende claer fonteynen, die de Stadt overvloedich van
Water maecken, soe wott dat water altoes meere wasfende, om dattet mitten
Dijck gestoppat was, ende zynen ganck nijet hebben en mochte, ende wott thans
alsoe groot dat die burgeren nijet hoeten sluijfen nijet en mochten comen
sonder scepe. Ende doe die Burgeren saegen dat zij salois verladen waren mit
ten water, overdragen zij mitten Coninck, ende deden hem der Stadt pootten
open sonder eenich weder vechten, ende ontvingen hem voir hoeren heet,
op dat hij dien dijk die daer om geslagen was braecke, ende dat water als
soe zynen ouden ganck hebben mochte daer't gewoen was te gaen. Ende
nae deser overdrachte dede die Coninck den dijk breecken, ende quam aldus
binnen

en wint de
zelve.

2. ~~De~~ Koning Willem sloeg het beleg voor de Stad Aken in de maand van Maj des
jaars twaalfhonderd agt en veertig. Aquisgranum Petri a Beek pag. 119. Wint die
Stadelingen bleef van stand vastig aan de zijde van Keiser Frederik, die in de alge-
meene kerkvergadering van Lyons in 't jaer 1245. van de Keiserlijcke waardigheid
ontbloed was.
3. Het opwerpen van dezeren Dijk, die oorzaak van 't winnen der Stad was, wordt den
Vriezen toegeschreven, en heeft Koning Willem hem int dankbaarheid voor
zoo grote diensten, sinne Privilegien. ^{van} Keiser Karel den Groeten ^{naech saegen}
bet Aken den tweeden November ^{van} 1248. Bevestigt. Winsemius Chron. van
Vriesland pag. 169.

352) Doet zijn
intreedt,

Hier wort
Coninc Wil-
lem 5. Aken
gestoent.

en wordt
gekroond.

binnen der Stadt opten lesten dach van October; Daer west hij van allen den
Burgeren vriendelijcken ontfaen. Des anderen daechs walt alre Heiligen
dach; doe versamden alle die Princen ende Prelaten, ende leyden desen
Coninck tot onser Vrouwen Kerck, op dat hij daer die Benedictie koochlycke ont-
finge nader onder gewoenten. Die Biscop van Munster ende die Biscop van
Minden ordinerden in den Sacristije. Die Biscop van Lude ende die Biscop
van Utrecht cleeden mit ornamenten gelijk een Dyaken, ende leyden hem
alzo voor den Conincklijcken stoel, daer hem die Aertsche Biscop van Coelen,
die Cancellier over Italien ontfinck, ende sette hem in den stoel der mogent-
heit ende sprack aldus: Die Almachtige God waerdige dij te heiligen in penen
Roomschen Coninck, die David dede salven bij des Propheten Samuels kant-
te weesen Coninck over dat Hebraeyche volck. Die Aertsche Biscop van
Trier Cancellier over Walblant, leyde des Conincks handen te samen ende
zeyde aldus: In dij moet nedercomen die geest der verstandnisse, der wetenheit,
der goedertierenheit, der statckheit, des raets, ende wordt volke des geestes
dat hi God ont sieste. Die Merckgrawe van Potandenbutch, des Conincks Ca-
merader, gaf hem een vingerling ende sprack aldus: Nim een teyken, want
dit vint is dat hi alleen die mogentste Biste in der werlt, ende dat hi dat
Roomsche rijk behoedes voor anwachten der ongeloviger, ende mit onver-
winlycker crachten befermeste. Die Aertsche Biscop van Mens Cancellier
over Duitschlant teyken den mitten teyken des Heiligen cruijs ende sprac
aldus; In dij moet comen die waetheit ende die gerechticheit, die bosen
te cas-

te Castien, ende die goede ende heilige Kercke te bescermen. Die Hattoye
 van Sassen, des Coninck rechter, gaff hem een zwaertwende sprack aldus: Nim
 hier een Coninckelijck teijken, daer du die ongehoersamige mit zware cottesien
 mede castijste, ende die goetwillige mede in vreden bescetmpe. Die Hattoch
 van Breijeren, Palansgrafe des Rijns, gaf hem eenen gulden Croet ende sprack:
 Neem dese ronden croet ende bewinghe dat volck inder werlt; dat zij sonder=
 danich zijn den Roomschen Coninck, op dattu moegesta heeten, een moe=
 gende Croet, ende dat Rijk meetende. Hier an quam die Coninck van Bre=
 hem, des Conincks Schencker, bij consente des Aertschen Biscops van Coelen,
 ende sette hem een gulden croen op zijn hooft ende seijde aldus: Outfanck
 dese blinkende croen der ewijger salicheit in den Hemel. Dit gedaen,
 neegen die Vorsten des Coninck moegentheit ende riepen hem sij salic=
 heit, loff, ende eere, ende gingen elke bij sonder voordien Coninck ende
 belodden hem rechte mantrouwe. Dese Croninge geschiedt in den jaer
 ons Heeten M.CC.XLVIII. Als dese hoerheit gedaen was, hielt die Coninck
 eenen hoegen Hoff een volle weeck lange, ende maecte condich zinen
 Conincklijken naem, die rijckheit sijner Heerlicheit. Op ten achtsten dach
 hier nae versameden hem alle die Amptlieden van den Rijcke, ende waten
 te raede van des Coninck otbaer, Ende overdroegen gemeenlick, dat Hatoch
 toch Heijnrick van Borabant zijner Moders Broder, ende Otte Biscop t'Ut=
 recht zijns Vaders Broder, des Coninck Raden zonden weesen, ende die Re=
 gael Abt van Egmond, die Lubbrecht hiet, is gemaect des Coninck
 Vice=

2 Pr. 121
 1240.

Koning Willem
 stelt eenige
 tot zijne Be=
 ampten aan.

2. Na deere Krooning is Koning Willem door Paus Innocentius te Lions in't
 jaer twaalfhonderdeenewijftig, bevestigt. Chron. August. ad An. 1251.

Beleggt
Keizers=
waard,

en krijgt het
met Verdrag.

Vicecancelliet. Nae desen namen die Heeten aen hem oitlof, ende be-
valen hem god. Ende des anderen daechs treet hij mit vlijte ende wiflochte
alle die Castelen des Rijcx, daer hij an geenem Castelleijn wedatsoock en vant
zij en worden hem gemeenlick alle offerdaen, sonder alleen die Castelleijn
van Keijferswaerde, ende daer om besadt die Coninck dat Casteel, ende
formdet an mit menigerhande instrumenten, zo dat hij die Castelleijn
die voir poott of wan; Maet die Castelleijn was zo verficien van als of
men opten huijse behoeven mochte, dat hij den Coninck 't Casteel voir
hielt een jaer lanck en daer over. Daer en teijnden gebrack den Caste-
leijn provande, ende begeerde doe aen den Coninc genade. Die Coninc nam
hem in genade, ende dede hem gracie doe hij hem dat Casteel overleverde,
ende hij loofde voort an getrouwe te blijven ende tot geenem tijden tegen
hem te doen. Dit geschiede recht ander hoochtijt van den Dathien dach,
zo dat die Coninc doe rechtvoert tot Coelen boeck om zijn offerhande
den Heiligen drie Coningen te brengen.

Een Wonderlijcke ende nyeuwe clufte van Nijgromancije.

Tovafje
te kenken
voor Koning
Willem van
gerigt.

In dien tijden woende een Meester in der Stadt van Colen, die by
name Albertus van Ravensbergen heet, Biscep van des Predicaer dirden,
groot in Nijgromancien, meere in Philosophien, alre meest in Theologien.
Dese Meester badt den Coninck oetmoedelic, dat hij opten hoegest dach
mit hem eeten woide. Coninck Willem en woide hem op die tijt nijet
weijgeren; want hij in hoepe was vreemde dingen van hem te sien. Als
die

+ De Latijnsche Boeka heet Albertus Ratisponensis, dat is Albert van Regens-
burg. Die Boeka pag. 79. en in de Duitfsche Boeka pag. 143. Deze ^{zelve} wonder-
lijcke vertelling.

die hoerchmissse gedaen was, nam dese Meester Coninck Willems gewaer
ende gincket mede tot zynen sijnse, ende ontfinck hem mit alle zynen
gesinne, als betamelic was, hij leyde die Coninck uijter zaelen in zynen
hoff, daer veel geboomts sont. Die geene die mitte Coninck gecomen
waren, spraken tegen malcanderen, wat die Meester voit hadde, of daer
meede gheende, dat hij den Coninc in sodanigen couden wedete in eenen
boomgaert setten woude ten eten sonder veer, ende oick en saegen zij
daer nijet bereijt van eeniger spijzen; want het was op die tijt een grote
snee gevallen, zo dattet een kout hart weeder was. Die Meester die alle
dinck wel wiste, hadde suiverlick inden boomgaert, daert zeer besniewet
was, doen deeken, ende daer stonden Dienreb, die alle dinck wel bereet
hadden. Hij vraechde die Coninc of hij woude gaen sitten ter tafelen.
Die Coninc ginc genoechlijcken sitten, ende anders die geene die daer by
hem waren, Ende als zij gemeenlick geseten waren ende wachten der
spijzen, doe ginc thans waer die grote snee, ende daer wort een somer ketten,
die somme die liet haer radijen uijt schijnen sonderlinge warm, uijter aerden
wies groen gras, die bomen bloeyden ende daer uijt wiesfen telgenen ende
groene blader, ende daer an wiesfen rijpe vruchten, die men rechte voert
eten mocht. Die wyngaert bloeyde ende gaf suete lucht, ende hadde rijpen
driven in groter volheijt. Die vogelen ontloegen haer sloegelen ende son-
gen blijdelijcken, van welcken sange zij allen verblijden die daer saeten,
Die

Die vorste des couden Wintets is altemaal wech gegaen ende die somer hetten wate daer zo groet, dat die sommige die daer sullen, overmits die ongetemperede hetten deden zij haer overste cleeder uijt ende maecten hem half naect ende die sommige gingen onder die scherm van den boemen om hem te vercoelen. Die Dienste brochten daer ter tafelen plantijt van costelijcker spijzen ende van druncke, zo dat die menichte des volcs versadet wott, waeromme die Coninc ende alle die daer waeren ende dit wonder ansagen hem zeer verblijden; Ende ten lesten, alser al wel gegeten was ende vordien Coninc opgenomen was, verloesmen die Dienste oft een droem geweest waer. Des vogelen sancck wott stille, des bomen vruchten wott snellic verlosten, die vruchtbaer aerde wott mager ende dorre, die grote hoop van free wott daer weder, ende die vorst was daer als hij te varen was; So dat alle die geene die hoit cleeren uijt gedaen hadden overmaeltijt van groter hetten, haesten hem al bevende totten viere inder salen ende ten lesten alst op een scheidt ginch, ende alle wel te vreden geweest waren, Gadt dese Meester Coninc Willem of hij zynen mede Broeders die Predicaren veretrijen woude mit beede of mit Cope een Hofsteede binnen der Stadt van Utrecht een Cloester op te timmeren, ende zyn aelmisfen daer toe geven woude, op dat zyn rijk te langer duijde. Die Coninc is van Coelen t'Utrecht gecomen, daer hij van Biscep Otten zyn Bem, vanden Prelaten ende vanden burgetz blijdelijken ontfangen wott, ende als hij

Hoe die Preken
ten ofte Jaco-
pijn den eersten
Utrecht ge-
comen zijn.

hij inder Stadt scheidende zoudde zo gedaacht hij des Meesters, ende dede
 Copen eenen Camps lants voir den Predicaren om een Clooster op te
 timmeren, gelijcken noch hüdens daechs daer praet, ende gaf hem smiloe-
 lijcken zijn aelmisfen daer toe. Nu is Coninc Willem in Holland ge-
 comen daer hij mit groter weerdicheyt ontfangen wort alst wel recht
 was, ende quam rechtvoert in den Hage, ende dede ontbieden verstan-
 dele wercklieden om een Coninclyc Pallays aldaer te maecken, dat noch
 hüdens daechs die oude fael heet. Ende nae dien dede hij oick maecken
 dat Heijs tot Heemskerk tegen den Westvriesen, daer hij eenen geheeten
 Heer Gerrit van Heemskerk Casteleyn of maeckt, mit vorwaerden
 dat hij die Vriesen altoes in toet houden zoudde ende nimmermeer laten
 berusten mit seker getal van cloecke mannen, Ende daer voir zoudde hem
 die Coninc geven hondert pont sjaets, ende maect hem daer toe Balin van
 Kenemetlant, om des wille oft saeck geweest waer, dat hem last vanden
 Vriesen anghcomen hadde, dat hij dan die alinge Balinseip hadde morgen
 uijt bieden om dien last ende noet te wedetfaen. Binnen desen zyn ver-
 saemt die Raetsliede ende Rechtets van Duitschlant tot Mens, om te
 sprecken van eenen gemeenen lantwode, ende senden daer om Coninc
 Willem eenen brief, sprekende aldus: Willem die Roomse Coninc ho-
 ren rechten glotiosen Heer Raetslieden ende Rechtets meer dan over
 tseventich Steeden in Duitslant onderdanich ende onsen eentigen
 dienst.

Koning
 Willem komt
 in Holland,
 Hiert zijn Hof
 in 's Hage
 en het Slot
 Heemskerk.

Veel Steeden
 van Duitsland
 Schrijven dan
 Koning.

Ouder deere vertelling is ditcheer

2. ~~Dit is alij~~ waar dat de gemelde Albert ten tijde van Koning Willem
 de beweegende oorzaak geweest is van het stigten van 't Klooster der
 Dominicanen of Preckheeren binnen Utrecht. Fundat. & Fat. Ecclesiar.
 Ant. Matthaei pag. 257. & seq. & Buchelius in Not. ad Bekam pag. 83.
3. Het Koninglyke Hof of Palais in 's Graavenhage, wierdt door Koning Willem
 in 't jaer twaalfhonderden vijftig gestigt: & zij dat het Hof van 's Graavenhage
 of van Haerlem darwaerd over gebracht is, zyn de Oudheidkundigen niet
 eland. ~~Riemer~~ Beschryf van 's Graavenhage 1. deel pag. 106. & 107. &
 Buchelius in Not. ad Bekam pag. 83.
4. In 't jaer twaalfhonderden vijftig bouwde Koning Willem het Slot Heemskerk
 tegen den inval der Vriesen, in 't welke hij den Heer Gerard tot Slot voogd
 anstelde, dien hij jaarlijks drie ponden gaf, op dat die Holland tegen de
 Vriesen zoudde beschermen en dappere Mannen aldaer zoudde geresed hou-
 den. En maecte ~~een~~ ook Balijns van Kenemetland, enz. uit Henric
 Saborita Lib. 9. Chron. Cap. 14. Jotund Mattheum in Analect. Tom. VI. pag. 331.

Dienst: Uwer Hocheijt doen ~~wij~~ te wreten mit desen brieve, Dat wij
 zijn te Mens tot eenre gemeente sprake, overmits eens edels mans
 Adelbrechts van Waldecke, die een Rechter is int Ryck; waerom wij bid-
 den uwer Conincklijcker moegentheit, dat gy die Lantvrede die saliclick
 begommen is, wilt confirmeeven ende statiken mit brieven uwer moegent-
 heijt, wanttet kenlick is dat u inbrenct oirbaer ende salicheijt, Ende gy
 sult oock wreten, dat wij mit groter begeerten verbeijden die salicheijt
 uwer tocoemst tot onser Landen, gescreven tot Mens op ten lasten dach
 van Junius. Die Coninc als hij dese brief over gesien hadde, gebodt hij
 rechtvoert mit zijne brieve der moegentheit, Daen Lantvrede vaste
 te houden elck man op zijn lijf. Hier nae binden gaer ons Heeten.
 M. CC. Liii. is die Gravinne van Vlaenderen te rade geworden, dat zijt
 Lant van Walckeren hebben woude. want zij meende dattet aen den
 Graeffsijp van Vlaenderen hoerde, Ende daer om heeft Margriet die Gra-
 vinne voorgez. die Grave van Ghijfen, die Grave van ³Portomo mit Gwijen
 ende Johan van Dampier, hoer Lozenen, gesent in Franckrijck, in Prot-
 gongen, in Richardoijen, in Henegouwen ende in Potabant, om volck
 aldaer te versouden, die inder Gravinnen hulpe comen souden om Wal-
 cheren te winnen: Ende hier en binnen ginde zij mit hoeren raede
 te rade hoe dat zij hoer lage best an setten zoude. Daer rieden hoer
 hoer Raeden, dat zij scrijden zoude an Coninc Willem, dat hij hoer
 deede,

Welke haer
 den Vrede
 bevaelt.

1253.

De Vlaa-
 mingen wa-
 penen zich,

2. Dees brief stelt Ed. Dinteri Choon ^{Mg.} Dic. Potabantis Lib. IV. Cap. XIII. onder't jaer 1253.

3. Apud Bockam Prato, sed scribandum est Prati ex Gubielmo de Nangis ad Ann. 1255. ^{It. Ant. Mathias in Not. op de Driofche Beka pag. 157.} Vedde-
 naat Fasciculus Temporum pag. 293. Noemt hen Tijbout den Grave van Ghijfen, ende Wolfaerd den Grave van Bronio, zoof de eerste gemelde Graaf van Guines was, ~~zoof de tweede~~ ^{zoof de derde} kande ander, mijns bedenkens, wel Graaf van Poene, of Poine, wandt Pooulonge waerdt oecdyds die oock gelapten, geweest zyn; om dat die Graafschappen aan Vlaenderse langh de Zee geleegeen zyn.

deede, dat hij van rechts wegen seuldich waer te doen, ende ontvinge zee
 lant van hoir te Leen. Als die Coninc desen brief gelesen hadde, sprack
 hij ende seijde, Ten waer nergent geen recht, dat ~~ick~~ soude weesen knecht
 mijns knechts; want zij hoir lant van ons houden soude als van des Rijck
 wegen, ende screef der Gravinnen dit wedetom. Ende als zij dese andt-
 woort hoerde walt zij voortich ende dede rechtwoort overal an hoeren
 volcke setiven, dat zij sonder merten bij haer gramen. Daer vergader-
 de zij veel volcks, ende quam daer mede tot Waterduwen opter Zeeant.
 Coninc Willem, die van desen infette nijet en wiste, want hij lach tot
 Antwerpen te dage tegens hoeren raede, nochtans vernam hij heimelick
 haer opset, zo dat hij des dachwaerts wel ontflagen hadde geweest, mer
 ten gonde zo haestelic nijet bij comen: Ende om dat hij hoer felheijt
 wel kende, zo screef hij Floris zinen Broeder, hoe dat hij voir waer wel
 wiste, dat die Gravinne van Vlaenderen, Walcheren ansoeren woude,
 ende dat hij daer om haestelic te samen brochte alle dat hij van volcx
 wregeu werven mochte, ende toech daer mede al heimelic tot West-
 Cappelle, op dat hij der Gravinnen wederstaen mochte, ende hoer smade-
 lijcke woorden ende hoer moet matigen mochte. Hestoch Stejnrick
 van Brabant, die tot deser ontruede seet was, arbeide daer naestelic
 tuschen om een eendrachticheijt te maecten, zo dat hijt drie dagen
 verlangede der Gravinnen reijse. Der Gravinnen Raede, die t'Antwerpen
 tegen

De Hollanders
 bereiden zich
 tot tegenweer.

2. Dat Koning Willem aan Margareta Graavinne van Vlaendre
 betingde, dat hij Zeeland vrij bezat ~~was niet~~ geschiede niet omdat het
 niet leenwaerig ^{van Vlaendre} was; ^{Roonsch koning of} maar omdat hij Keizer geworden zijnde, het leen van
 Zijnen Leenman niet konde verheffen, wijl ^{het grootste deel van} Zeeland onder het Keiz-
 derlyke Vlaendse behoorde, ende als een ager leen van t' Keizerrijk
 was, zijde was. ~~der Graavinne van Vlaendre~~

De Vlaamin-
gen vallen
in Walcheren.

— Strijden
met de Hol-
landers, en

worden daer
lijck verslaa-
gen.

tegen Coninc Willem te dages waren, screeven der Gravinnen over, dat zij
hier saecken vorderde daer zij om inijt waer, sij opeenden den Coninc aldaer
zo lange mit dedingen wel te houden; want zij wisten wel, bleve die
Coninc t' Antwerpen, zij soude al hoere wille in Zeelant werven. Die
Gravinne Bewal Gwijen, hoeten Soen, over te vaeten in Walcheren, ende
dede hem hondertblende vijftich duisent gewapender, ende sprack hem toe
neestelic, dat hij niet weder in Vlaenderen en keerde. Hij en hadde Wal-
cheren; Ende hij belovde sijne Moder, dat hijt winnen soude of aldaer
doot blijven. Ende aldus scheijde hij van haer ende ginck te scape ende te
Lande mit zijn volck tot Westcappel, ende traden daer op, ende meenden
aldaer't land sonder volck gevonden te hebben ende gewonnen sonder
weere. Maer Florijs Coninc Willems Broder, die daer op wachtte mit zij-
nen volcke dat hijt bij hem hadde inijt Hollant ende inijt Zeelant ende
oock trouwelic bij hem bleef, sekerden hem mit goeder voirsienicheijt
ende verbeijden tot dat Grave Gwijen mit zijnen volc opgetreden wa-
ren; ende doet hem tijt dochtste te weesen openbaerde hij hem, ende quam
Grave Gwijen tegen mit eenen stouten moede. Daer wett zeer gevoch-
ten, ende dit geschiede opten vierden dach van der maent Junius, ende
in dese strijde wort dese zelve Florijs Ridder, In dese strijde geschiede
zo grote bloetstortinghe vanden Vlamingen, die van den Hollanderen
daer verslagen worden, dat zij ten enckel toe worden inden bloede,
ende

3. Lees Julius, gelijk uit het vervolg blijkt; want S^t. Martijn trāslatio
is den vierden van Hooimaand.

ende dit was op Sinte Meestens dach Translacio in den jaer voifz.
 Ghij sult weten dattet Coninc Willem geboet scap was tot Antwerpen
 bij eenen snellen Gode, dat die Gravinne op 't water lach om over te varen
 mit heereacht; Ende 't eerste dat hem die tydinge quam, bedacht hij der
 Gravinnen grote cloecheit, begaester stont Antwerpen, ende is mit snelte
 vaert gecomen in Walcheren, ende dede zijn peerden daer op sceepen, ende
 is daer alsoe tijtelick gewest, dat hij die Vlamingen vant lopende afe't velt
 die sommige waren t' sepe gelopen on sulic uijt genomen Grave Gwijf, ende an
 ders die Graven ende Heeren bleven staende. Des worden geslagen ende ge
 vangen. Ende Grave Gwijf wott daer gewont in zijnen doet, daer hij nise
 aensen genas, daer worden verslagen wel vijftich duisent man, daer veroron
 ken wel vijftich duisent man, ende daer worden gevangen wel vijftich duisent man.
 die men t' sijn's draef an Coppelen als scapen. Ende als dese gevangen lide Coninc
 Willem vernamen, gingen zij hem tegen ende boeden hem die hant ende be
 georden genade. Als Coninc Willem sach dat hem dit geluck geschiet was,
 danctz hij Gode des, ende namt uijt tijnte ingeboten edelheit alle te ge
 naden, ende sende Grave Ghwijf ende Grave van Broomo, gebroeders der
 Gravinne twee zonen, mit veel Heeren Ridderen ende knechten, gevangen
 in Hollant; Ende 't gemeen volc dede hij ontcleeden, ende sende al naect
 over in Vlaenderen, daer plucte elc Vlaeminc groene erwteten, die daer
 stonden

Koning Willem
 koont in
 Walcheren,

R. Pr
 129

en zandt
 veela der
 gevangenen
 naect naef
 Vlaenderen.

4. Van deere ongelooftlike menigte der Vlaamingen, die dus ruim
 ook bij anderen ^{in gemengden} getal ~~getal~~ worden, is naa alle waarschijnlijckheid
 het getal verandert, en beter te gelooven als met voor ¹²⁰⁰⁰ vijftig
 duizend, vijftuizend stelt. De aanmerking van J. Scriverius op
 de Hollandsehe Chron. van Gouthooven pag. 317. omtrent dit verhaal
 dient hier over gelezen te worden. Ook getuigt M. Stokke maar
 van vijftig duizend in 't geheel, ~~in de Nederlanden~~ dat nog
 te veel is voor eenen vliegende hoop volks. des zonde het getal van
 Meijeris, die desig duizend man stelde, het naaste aan de waarsheid kooz
 men.
5. De gebroeders, der Gravinne twee zonen.

Graavin
Margareta
zoekt zich
over dit ver-
lies te wre-
ken; en

Vraagt He-
negouwe
aen Karel
Graaf van
Anjou op.

fronden inden Velde, ende vlochten die om haer lenden, ende zijn zo over
in Vlaender gelopen. Margriete die Gravinne, die dit misval van hoesten
liden alte jammerlic bescreijde menich wetven, ende dochte alle weege
om verhael hier of te gelygen, zo dat sijn te raden wett, ende tooch tot
Grave Kaetlen van Anjou, Coninc Lodewijckes Broeder van Frankrijk,
pense laech hem an mit vriendelijcker beede ende mit groten gaven of
hij in Henegouwen comen woude mit machte van volcke, ende Coninc
Willem seijven, dat hij wreecken woude der Gravinnen van Vlaenderen
ende zijns verbeijden tottisch opten Velde, zij woude hem daer voor geven
all' t'lant van Henegouwen. Ende dit dede zij om Heer Jan van Aven-
nes, hoeten ontffen Soon te ontetven, ende oick dat blood van Hollant,
dat van hem quame overmits dat hij Coninc Willems Suster hadde te
wijve. Om deser geloften willen is Grave Kaetl recht te voort in Hene-
gouwen gecomen, ende heeft daer ontfaen sloten, Steden ende Dorpen,
ende vermat hem des hoemdelijcken, ende sprack smadelic iijt hoerardi-
ger ketten, daer hij cleijne daden nae dede; mocht hij den water Coninc
op't velt belopen, hij soude zo in den stryde met hem omme gaen ende
Vlaenderen zo wreecken, datmen eerdelicke daer of sprecken zouden.
Dese Grave Kaetl reet tot Coninc Lodewijck, zijn Broeder, ende ondeseyde
hem alle faecken, hoe dat hij mitter Gravinnen overragen waer, ende
dat

2. Anjou, Karel Graaf van Anjou, Broeder van Lodewijk den IX. de Heilige,
Koning van Frankrijk.
3. Asch op de grenzen van Brabant.

dat hij Henegouwen daer op in hadde, ende begerde hulp ende troest
 daer om van hem te hebben. Coninc Lodewijck antwoerde hem: Jck en
 heb nize gehoert dat Willem die Roomsck Coninc ije saecken dede die
 tegens ons gingen, ende en willen daerom geen saecken doen die hem
 schadelic zijn, alzoelange als hij blijft buten ons Lande, ende die ons
 nijet en verdrijven, en wil ic oick nijet tegens vechten om eens wijffs
 overmaets wille. Doe Grave Kaerl Desse antwoert van den Coninc
 zijnen Broeder hadde, is hij totter Gravinne gecomen ende heeft hoer dese
 antwoert al vertoegen. Die Gravinne troeste Kaerl op die woerden
 utermaten wel, ende sprack: Heer Grave weest goets injets gij soudt tot
 abch leggen zeeven jaer eer die Coninc immermeer daer quaden, ende
 weest hier om te vreden; want ic love gode dat Henegouwen nimmer-
 meer comen noch erven in sal an Jan van Avenes mijnen Soen, of op
 zijn kindeten, die van den geslachte ende vanden bloet van Hollant ge-
 comen zijn, daer mij dat onoverwintlike vetlies of gecomen is. Nu heeft
 die Gravinne Jan van Avenes hoeren oirten Soen, Henegouwen wedert
 genomen van toern, dat zij hem gegeven hadde, op dat die van Hollant
 nijet geest en souden worden inden hoeren, ende heeft daer om aen
 Grave Kaerlen gebrocht eenen vreenden man. Alijt Coninc Willems
 Sister, die Grave Jans wijf van Avenes was, behagede qualijcken die
 mate

Die hulp
 zoekt, en
 in Henegouwe
 Koomt?

2. Heel anders getingen de jaerboeken van Henegouwe, naamenlijk
 dat dit niet tegen, maect met den zin van Koning Lodewijck en
 des Raads gewest is. Annal. d'Haynau par Ruteau pag. 291.

mate, die zij vander Gravinnen van Vlaenderen vernam, tooch haestelijcken
 t' Aecken, daer Coninc Willem hoeren Broder was, Ende clagede hem hoe die
 Gravinne, Graef van hoeren man, ende hoer cleijn kinderen goedeloes
 maecten ende t'flants verdriuen woude, by eenen vreemden man, Grave
 Kaetlen van Angiels, dien sijt gegeven hadde om hoer verlies mit hem te
 wtecken over t' geslacht van Holland. Als Coninc Willem dese clage van
 zijne Suster versaeen hadde, nam hij eenen cotten raet, ende screef aen
 Grave Kaetlen, dat hij of Liets, ende hem nijet en onder woude t'lant
 van Henegouwen in te nemen; want hij daer recht noch reeden toe
 en hadde, ende liet hijt hij woude hem dancken. Grave Kaetle screef
 weder om den Coninc hoerdelijcken, dat hij in geente wijs doet hem
 doen noch laeten en woude; Mer leefde hij dat hij hem bejiden mochte
 opten harde veld, hij soude zynen toete ende der Vladrans scade an hem
 doe wtecken, dat men ewelicken daer of zonden sinnen ende lesen.
 Nae desen heeft Grave Kaetle nijet of gelaten hij en t'recht alle die steden
 in Henegouwen in handen, inijt genomen doringen, daer ginc hij voutfitten
 ende belack dat. Coninc Willem wert desen hoer moet laten weten,
 daer hij Grave Kaetlen rechtvoert een brief weder op dede scrijven aldus.
 Waer hij goet man ende coen hij quaem t' Aesch opt' heijden ende ver-
 bejde zijne daer. Grave Kaetle antwoerde weder; Wij en waeren zoe
 bloden.

Koninc
 Willem hijs
 over het
 graue,

Vaagt
 Graaf Katal
 Hoeren
 strijd,

Bloden katijf niet men fouden hem daer vinden, ende rechtvoert dede
 hij des Godwinnen dit te weten. Die Gravinne troette den Grave wel ende
 sprack. Heer weet goets moets hij is een Coninc te water niet op't land
 te strijden, ende daer om trect op't velt ende slaet ii daer weder ende
 leeft daer twee of drie dagen, hij en wett nimmermeer zo coen dat hij daer
 comt, gij sultet bij blijven Grave van Henegoriden. Grave Kaerle die looch
 op haer ende seide dat hij t'foude doen, ende ontboet Coninc Willem dat hij
 t'Asch wart toege, ende zijntz opter heijden drie dagen verbeide hij foude
 daer sijn. Als Coninc Willem desen Brief quam verblide hij hem dat hij
 alre van Grave Kaerlen geersicht was, ende dede rechtvoert mit zinen
 Coninclyken brieven vermanen alle zijne luden, dat zij hem bij stonden, den
 armen woude hij gelt geven ende opten rijcken woude hijs gedencken. En
 de bij desen zijn in zyn hulpe gecomen een groot volc, daer hij mede toech
 doer Sabant, ende en ruste niet hij en was t'Asch opt' heijden opten be-
 noemde dach, daer hij hem weder sloech mit zinen Ridderen ende knechten
 ende anders zinen goeden luden, ende verbeide den Grave Kaerle drie dagen
 langer dan die termijn geset was, tot noch toe heeft Grave Kaerle voir Adin-
 gen gelegen, ende als hij vernam dat die Coninc t'Asch lach ende wachte
 zijntz, doe brack hij zyn besit ende is binnen der Stede van Valenschiin
 getoegen, ende besloet hem daer binnen tegens die Hollantsche Gasten, die
 hij te voren lelijcken voirsproken hadde. Als Coninc Willem vernimt dat
 Grave

en loomt op
 de baltinck
 plaatsi

doch
 Graaf
 Kaerle wijkt
 en verlaat
 het veld.

Des
Koning
Willem voor
Valentien
tracht. en
neemt die
stad in gena-
de.

De Graavin
Margriete
zaekt
steede,

Grave Kaerle gevloen is binnen Valensijn, brack hij op ende volchde hem
mae, ende toock door Adingen, daer hij blydelic ontfaen wort, ende quam
voir Valensijn, ende sloech hem daer needer. Grave Kaerle, doe hij sach dat
hem Coninck Willem gevolcht was, ende heeft Valensijn beleegen, ontfaech hij
zijn grootmoedicheyt ende is after niet getoegen over die Scheltmae Franckrijck toe,
daer hij hem zeer in verblide dat hij soe van daen quam. Doe die van Valensijn
Grave Kaerl gijft waten en wisten zij niet beters dan zij den Coninck hieir
pootten openen ende inlieten, ende baden hem, dat hijse tot zijne genaden ne-
men woude. Die Coninc toende zijn goedertierenheyt an hem liden, ende nam se
te genaden. Margriet die Gravinne van Vlaenderen als zij vernimt dat Coninck
Willem Grave Kaerl aldus gevolcht is, ende voir vlichtich geworden is ende Valen-
sijn getruimt heeft, wart zij drove ende namt alte zeer qualicken dat hoir die
grootneet aldus zeer tegen vel, die zeer beladen was dat zij docht zij was weynich
te beclagen; want zijt selve veel getrouwen hadde. Nu en weet zij wat beginnen,
want hooren raet was nu ten eynde gecomen. Sij beclaecht te verlies van hoeren
volcke; Ende Grave Kaerl, daer zij hoer meende mede te wrecken was hoer ont-
vloen, ende bleef nochtans in groter vijantscip mit Coninc Willem, soe dat zij
ten lesten, om dat zij niet bet en mocht, verpoecken dede mit moegende
liden an Coninc Willem, of hij wel doen woude, ende woude zijn genade tot
hoer keeren, zij woude doen soe wes zij mit reeden doen mochte. Die Coninck
bedacht hem al vast, dat zij hem smaetheyt gedaen hadde, hij en woude nochtans

om eens

en verktigt
dienaop zekere
voorwaarden.

om eens wijfs wille hem zelven niet over geven, mas namse doet zijn eedel
heijt te geniden, mit goede voortwaarden die zij voir doen most; Dat waren dese;
Sij most eerst een offitol doen van den Landen van Henegouwen, van den Landen van
Aelst, ende van den Vier Ambochten, ende dat Grave Jan van Arennes hoerij Soen,
overgeven mit hoeren bezegelde Brieven. Ende als dit al vast gemaeect was, na
des Conincks wille, toech hij weder in Holland. Item dat Coninck Willem aldus voir
Valenzijn lach ende Grave Jan van Arennes ende zijntz Suster Kinder wedet opten
hoeren brachta die dewelicken van Henegouwen ontceeft gebleven zouden hebben,

1253.
Florens
13 Konings
Zoon wordt
geboort.

Dat geschiede inden 2 jaer ons Heeren M. cc. Liii. Onder Tochen dat Coninc Willem
van Valenzijn gescheiden was, quam hem die booscap onderweegen ende eenen
goeden maed, dat hem een soon geboten waer, daer hij hem in verblide ende
Dante God van dien. Hij quam thuis ende deede zijnen soon doopen ende
noemen bij namen Florijs nae zijnen vader, daer groot jammer van zijn doot quam
in Holland. Die Paus Bernart dese ende andere goede maren van den Coninck,

De Paus
Vermaant
Koning Willem
om in Italie
te koopmen
en de Keijzer
lyke kroon
te ontfangen.

daer hij hem in verblide, ende sende een Cardinael in Holland an hem mit zijnen
briede sprekende aldus: Innocencius Bispep, knecht der knechten Gods, Onsen
eetsamen soon Willem den Roonschen Coninck salicheijt ende der Apostolen
Benedictie. Nae dat die Goddlycke cracht zyn Kercke vrede in vreden setten,
zor heeft hij zyn groothijt getoont een openbaer teyken der desicht in den we
ge daer die mit gelucke daetste ende regneatste; want nae Coenraet, die wijlen
keijzer Vrededix Soen, was van dese werlt gewaren, ende nu nijemant ge
bleven

2. jk meene dat dees oorlog eerst in t begin van t jaer 1254. eindigde;
welc de Papiet door welken Koning Willem den vrede met Margareta Groe
tinne van Vlaendre bekrachtigt, te Brussel den drieentwintigsten
van Maj des jaers twaalfhonderd vier en vijftig, getakend is.

Bleven en is die dijn voir ganck wederstaen mach, des dij god genadich zij; Soe
 zijn wij dijne grootheijt vermanende mit vaderlijcker vermaninge, ende raden
 di, dattu alle swaer onleede afterlates, ende bij tade ons liefs soons, Petrus van
 Oen gulden zeijl, Dijsken Cardinael ende segaet des Stoels van Romem, bereijde
 di te comen tot Rome in Ytalien, in Conincklijcker manieren, ende haest di te
 verfoecken die kerck der Apostolen in gods geleijde, op dattu hoerchadlijcken
 moegeste ontfaen die Keijserlijcke croon des Heiligen Rijcks mit mijster han-
 den opten dach dattet ons Heeren geboorte wesen sal naest comende, gegeven
 tot Rome. Om deser vermaninge wille bereijde hem Coninc Willem
 over berech te rijden als pelgerim, ende nam met hem twalef goede man-
 nen; Ende dede voitsorgen over al opten wrege in Ytalien ende anders, waer
 dat hij mit gemaelcke ende sonder scoffiericheijt tot Geneven quam bij den
 Paus. Daer hij van den Paus mit groter waerdicheijt ontfaen wort, ende
 hilt hem een stuck tijts bij hem mit feestelijcken geselschap. Daer vercreech
 hij voordien Abt van Eymont, dat hij ordamenten dragen mochte, gelijk
 eenen Biscop, mit andere privilegien. Doe Coninc Willem alle dijn saec-
 ken voleijnt hadde, daer hij om gecomen was, nam hij oorlof an den Paus,
 ende reet al heijmelijcken rijt Ytalien, dats die Lombarden nijet en wis-
 ten, ende quam in t hooch Almaengien, daer hij hem openbaerde, ende mit
 groter eeren ontfaen wort; Ende wat eeren dat hem gedaen wort dat
 tuijche

Koning Wil-
 lem trecht
 naet Ytalie

en van daer
 naet Duitsland.

3. Dees Voorrechtsbrief is van t jaer twiaffhondert eenenwijftig. J. a. Leidis Chron
 Egm. Cap. XLII. pag. 51.

~~Ms. Duc. Brab. Lib. IV. Cap. XIV. Dees Brief
 is van t jaer 1254. over got anderen; doch in tuijche
 Die van Sicilie voorgaende jaer moet zijn; endat Paus Innocens in
 voorschoede van Sicilie, daer hij enige tijden dat Rijk ontgagte worden,
 of ghoudem hadt, te Napels koomende. Zick wiert en den 20
 December 1254. te leeren berispaert. In dien tijt, dat
 hij Koning Willem in Ytalie bescheiden hadt. Dikke tijden niet onbegroot
 in tuijche tekenen of Willem d' 11. dat Paus uyt gebronn soude zijn.
 Genua in civitate Januensi. Deke Chron.~~

~~X. B. d. d. d.
 pag. 9.~~

2. Dewyl dees Brief van Dinterius, Chron. MS. Duc. Brab. Lib. IV. Cap. XIV. en meer
 anderen gesteld wort in het jaer 1254. geschreeven te zijn, en dat Paus Inno-
 cens een goed deel van dit jaer in Sicilie, om zick van dat Rijk meester te
 maaken, overbragt en van daer te Napels koomende. Zick wiert en den 20
 venden December 1254. te leeren berispaert. In dien tijt, dat hij Ko-
 ning Willem in Ytalie bescheiden hadt, siert, zoo schijnt het niet moogelijck
 dat de gemelde Koning door den Paus gekroond soude zijn; des ik niet meene, dat
 Koning Willem te Genua gekroonen soude, en van's Pausen dood ondersteet
 zijndat, niet verdat geggan, maer zoudet't boogmeck te bereiken, weder gekeert is.
 + Genua, in civitate Januensi. Deke Chron.

Schrijft den
Abt van Eg-
mond,

tuicht dese brief hier nae gescreven. Willem, bijdes genaden goods,
Roome Coninck, ende altoes meerende, den Abt van Egmonde onse Vice-
cancellier, onse gracie ende alle goet. Op dat gij verstaen moecht den staet van
onsen manieren, gaet dijn sinne blijdt om zij ende ontfanck een materie
van veel vriechden; soe weet doe wij naelie quamen int hooge Alamaen-
gien, doe vonden wij daer alder liden begeete alsoe ombevangen in onser heer-
licheyt, dat zij alle alsoe blijde waren onser tegenwoordicheyt, als een Moder
die hoeten eenijgen doon gestorven is ende weder levende geworden waer, ende
sonderlinge onderdanich wesen onsen gebode. Ende voirt op dat dijn blijscap
te meere zij, soe weet dat wij hebben in onser machte dat Casteel van Drie-
velt, ende dat Keijserlycke Wittteyken ende zuweel, als die crone ende speete
mit veel heijlichhoedinge ende fierheit. Gescreven te Spiers &c.

+ Veltteyken

De Westvie
een oprootijg.

Nu heeft Coninck Willem alle sdaecken den Rijcke aengaende wyslick
ende wel beset, ende meent weder in Ytaliem te rijden om die Keijserlycke
benedictie t'ontfangen, gelijcken die Paus an hem gescreven ende begeet-
hadde, soe vernam hij die tydinge dat die Westvrielen begonden t'ontwinden
ende ongehoorsaem te worden nae hoer onse gevente, ende toegen in
Hollant ende haelden groten roof; want zij geen weder stoet en meen-
den te vijnden, om datt die Coninck bij Lande nijet en was. Doe dochte
dese eedel Coninck in sijns selfs sin, wat soude dat voechge dat ick
soude

+ Veltteyken.

S. Pr.
137

Wapen
en Koomt te
Utrecht,

Daer hij
gevoerd
wordt,

Zulks hij
vergramt
was daer
hiet, en
die stad
vrijt te
bedelgen.

sonde trecken tot Rome, of in vtreemden Landen ende die dwingen, ende
 mijns zelfs laet onbedwongen ende onbeheert laten ~~bliven~~. Ende hierom
 heeft hij ytalien laten staen, ende is weder neder gecomen om die Utrafen
 te bedwingen, meende daer nae in ytalien te rijden om die Keijserlijke
 croen. Ende is haestelic mit statcker macht te Utrecht gecomen, ende dede
 daer vergaderen alle die Prelaten van der Kercken in Sint Marien Hooff, om
 hem te helpen raden ende te wijzen een beginaem stede, daer hij een Capelle
 van Sint Joris op mochte doen maecken. Ende als Coninc Willem aldus
 sat mitten Prelaten in blieden geselschap: Daer quam een Bedover des vreden,
 ende werp van verre al heijmelic mit eenen steen an des Conincox hoof
 een grote wonde, dat den Prelaten een grote seande was; want zij hem daer
 ten beten hadden. Die Coninck nam doen steen in zijn hant ende sprack
 tot hem allen: Eerfame Vadersen nu metet wat vermadenisse ons die van
 Utrecht doen, die ons begeeten doot te werpen mit steenen, sonder quaat
 verdiente, die wij tot nu toe in hoir hulpe hebbe gheweest, ende hebbe hoir
 vijanden, op ons zelfs coste mit atbeijde hem onderdaen gemaect; Maer, leet
 God ende zijn Martelaer Sint Joris, zo en sel dese smadenisse nijet onge-
 wroken bliuen, des wij een jaer gefonts lijfs moegen leven. Ende mit dese
 woorden scheijde hij van hem liden, ende sat sonder merren op zijn peert,
 ende ontseijde rechtewort die Stadt, ende bereijde hem al dat hij mochte
 om die

2. Hier uit ^{nader} blykt, dat Koning Willem de Keizerlijke kroon niet ontfangen
 heeft, schoon zulks kort te vooren gemeld word; ook vindt man, schijns
 waertens, geene brieven, in welken hij zich keizer schrijft te zijn, omdat
 het in die tijden eene gewoonte was den Keizerlijken titel niet te voeten
 dan nae ~~de kroon~~ de kroon door den Paus ontfangen te hebben.

Die van
Utrecht trag-
ten den
toorn des
Konings te
bedadden.

om die Stadt te verdooven. Die Burgeren van Utrecht, die om dit on-
geval alts zeer bedroeft waren, veruorven geleijde an den Coninck ende
fenden hoir Burgermeesteren in Holland, of zij leijghe vrienſcap mochten
verhaelen aen desen toornigen Coninck. Mit cotts woorden gaff die Conine
hoir een ſentencie, die hij niet veranderen en woude, ende ſprak: Hij woude
die Stadt flechten neffens der aerden, of zij ſouden hem leijven den man
die t'gedaen hadde. Hier mede keerden die van Utrecht in der Stadt, ende
verſameden hoer Raet, ende vijsierden hoe zij heijmelijcke mochten om
deſe quadaer te vinden; opdat zij des Coninck toerne in eenijger manieren
ſaken mochten. Dit bleef alderis ſaende om dattet Conine Willem neeſte
was ten Vrieſen te wreeſen, daer die Stadt God om dancken mocht, want waer
hij te lijve gebleven, thwaer gevreest gevreest zoude die een ſteen opten an-
deren gebleven hebben. Cotts nae deſen, als in den jaer ons Heeren M.CC.
Lv. trock Conine Willem mit groter heercracht in Vrieſlant, ende verwan-
daer die ſommige die hem ongehoorſaem geweest hadden. Ende hij deede
maecken bij Alcmaer een Stijls dat Toerckenburck hierte tot hoeren ewij-
gen toern. Daer nae opten achten kalende in Februarij, als alle die wa-
teten bevtoten waten, ende over al over ijs reiſen mochte, Toock die Co-
nine mit veel goder mannen t' Alcmaer, ende voirt tot Vronen over ijs,
ende haeste hem zeer om zeege te verhaelen, gelijcken hij gehat hadde;
mer

1255.
Koning Willem
trekt tegen de
Vriezen.
~~Stigt het Huus
Tockenburck~~

+ ~~De~~ Chron. de Bruck pag. 87. heeft V. Kalendas Februarij, dat is den agtentwintigsten
Januarij. ~~Maer~~ die dagen laeten is dan tuzen Klack, en met den dag van 's Konings dood over
een Stemt, wat het jaer 1255. ~~betreft~~
~~den 25 Januarij, mit jaer 1255.~~ Dit koemt met de meeste onzer Hollandſche
jaarboeken overeen, maar niet met de waetheid, wijl dees togt in t' volgende
jaar voorviel. Zie de aantekening op 's Konings omkoomen.

mer die letzte saecke en geschiede nijet als die eerste; want Heer Willem van
 Brederode, die een Hoofman was gemaect van der eerste betaelge, vacht tegens
 die Drachters, die hij verwan. Die Coninc sat op eenen veerdigen hennot, ende
 berechte selve die ander betaelge, ende sochte eenen zeekeren wach te stoccht-
 woude om dat Dorpte barnen. Ende om dat hij der Vriesen zeer geetich was,
 te besadigen, soe reet hij alle weege voeten cloockelijcken op ten ijs,
 rechte of hij opt Lant geweest hadde om hem scoffierd heijt te doen. Ende
 doe hij alre sekerste waende te weesen, was hij alre onsekerste, gelijk dat
 velt in't ijs, dieckwil valt. Daer brack dat peert inden ijs, soe dat hij bij nae verdoent
 hadde, dat jammer te sien was, hij was oock soe veer vort van zijn volcke
 gereden, dat hem haestelic geen hulp en mochte comen. Die Vriesen, die
 daer lagen in riet bosken, quamem daer toe gelopen, ende sloegen hem ellen-
 delijcken doot. Dieze Vriesche honden en wisten nijet dattet Coninc Wil-
 lem die eedel man was, maer stonden ende besagen zijn tot keel ende zijn
 wapen, ende liepen over hoopem daer om als beesten. Die guleke seiden zekel dit
 is een groot heer geweest; maer daer waren in dien tijden lude uit Hollandt
 verdorven, die in Vrieslant woonden ende in daer bij waeren, die bekenden des
 Conincs wapen, ende spraken al heimelijcken totten Vriesen; het is gualijcken
 gemaect, gij hebt den Coninck inden rechten Heer doot geslagen. Als zij ver-
 stonden dattet Coninck Willem waer, die daer doot gebleven was, bedroefden
 hem die biden ende die vreden, ende staeken 't hooft te samen ende vonden
 eenen

konint te
 Hoochwoorde,

valt in't ijs,

~~Willem's doot~~

~~wordt van~~

de Vriesen

gedoot,

335.

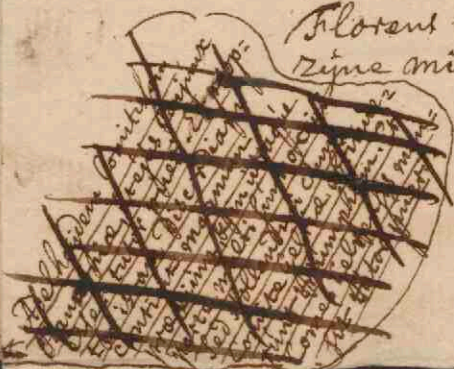
Van die Kermers, die alle die Eedele ende Welgeboren
Liden verdriven wouden.

oploop der
Kermerslan-
ders, en

der West-
vrieten en
Waterlanders,

Overmits dat Florijs jong van jaren was, zo verrees overal in Holland die gemeente tegen den Heeren, ende dat volck van Kennemerlant verletten hem tegen die Welgeboren Lide, ende wotpen niet raerien ende dolheijt needer veel goeder Lide knijfen in den Lande. Ende want hoer menichte groot wort, ende die gemeente quaet te geloven is, Soe quamen alle die Eedele Liden, die in Kermerslant waren binnen der Steede van Haerlem, op dat zij daer wederstaen zonden die verwoetheijt van den Kermers; want zij waren overdragen, dat zij geen Eedele Lide in den Lande laten en wou den, noch oick hoer hulpe staende laten blijven; Ende des gelijcx was hoer opset dat zij vanden Eedelen Liden, in den gesicht van Botrecht gefeten, algemeent volck of maecken wouden mit hoerz machte, Ende onder mogentheit wille, die zij creegen, zijn hem toeggcomen die Westvrieten, die Waterlanders, ende hebben groot verbande mit hem gemaect. Dese Kermers zijn mit hoerz macht in Aemstelant gecomen om die gemeente te aldaer oick aen hem te trecken, ende die Heeren daer mede te drücken. Als Gijbrecht van Aemstel, die een Heer van dien Landen was, dat inset van desen dollen volck vernam, sach hij wel dat hij hoer menichte niet wederstaen en mochte mitter macht die hij hadde, bedacht hem, alzo hij een

2. Dees optand en de intzinnigheit der Kennemerlanders en Westvrieten word van de oudste onzer jaarboeckschrijveren niet gemeld, maar ~~Joan.~~ Joan. a Leidis, en uit deeres de Oude Divisie Chron, en Gouthoeven verhaalen dien omstandig, en stellen den zelven in 't jaer twaalfhond, derde agt en reftig voorgevallen te zijn; En schoon de Latijnsche Beka geen jaer aantekent, echter geeft zijn verhael ~~geen~~ niet weinig geloof aan de zaak, en prijdt met den gemelden tijd niet, dien ik liever zoudt vaststellen, dan den van den Duitfchen Beka, welke het jaer vierenzeventig nae de twaalfhonderd stelt, in welken tijd Graaf Florent het bewind zelf reeds in handen hadt, daar het ~~ge~~ gedinrende zijne minderjaerigheit voorgevallen is.

die hij brecht
van Amstel
tot Oppehoop
verkeeren,

trekken voor
het hujs te
Vredeland,

en voor
Utrecht,

een fealck man was, ginck hem tegen ende seijde dat hij bij hem blijen
woude, ende getrouwe wesen, ende vereenichde recht te doer zijn volck
mitten Kerckers, ende daer om maecten zij hem hoer Hoofman. Doe zij
hem aldus hoer Hoofman gecoren hebben, bepeijde hij hem, hoe hij is=
den Gestichte van Utrecht sommige vijanden hadde, die hij wel mit de=
sen onbekenden volcke drucken ende verdriven mocht. Ende daer om
was zijn eerste beginne dat Stuijs te Vredeland neder te werpen. ~~Ende~~
met hij en mocht niet an winnen, wanttet hem te sterck was; Ende oick
zoe befradichde dat ongekende volck zinen onderfaten in Amstelant an
hoere provande die zij hem namen. Hier om riet hij den Kerckers dat zij
opbreken sonden ende trecken in silve wete voir die Stadt van Utrecht om
die te beclimmen; want zij niet nitters doen en mochten ende weel
willes daer scaffen sonden. Sij volcheden ghijsbrechts raet ende deden zoe,
ende fijn inder zelve nacht opgebroken ende mitter daget voir die
Stadt gecomen mit veel volck. Die waeckers die op ten muren lagen en
de dier nacht weerde hielden, verwonderde hem van die grootheijt des volck
datter zoe onverfien gecomen was, deden haestelijcken die Burgeren toe
sprecken ende hem seggen, dat die Tartaren voir die Stadt gecomen waren,
ende haddense binnen der nacht al om belagen, die haesten hem al dat zij
mochten om haer Stadt te bescermen, ende quamen tot muren, ende deden
vragen den geenen die daer voir lagen, wie zij waren of wat zij begeet
den?

2. Vermaende hij dese Kerckers in keijmelicken rade, dat men in der doncker
nacht die tinnen opbraken, ende snellike toege tot der stat van Utrecht.
M.D. van de Duitsche Preka.

Den 9^{en} Daer hem een van den Kerfers antwoorde, die wel horecken
 condt; Ghij Burgers onse vrienden, dat vrie volck van Kerfmerlant, dat hies
 voer die Stadt gecomen is, die groeten u, ende begeeten volstandelicken, dat
 gij alle die edele lude, die de Gemeente bezwaren ende bedrucken, iijer
 iijer Stadt rechtwoest verdrijsen ende verbamet, ende geeft alle hoer goeden
 den armen. Ende also varinge als dese woorden gesproken waren, wart daer
 een groot ranoer onder den burgeren overmits der Kerfer woorden; want
 die gemeente lichtelicken tot sente onleden genegen is, ende deden hoer
 wapen an, ende verdreven sonder mesten die lude, die inden Rade ende van
 den Gerecht waeten, wijsse rijke lude ende groot van gebooten. Ende dies
 waeren xl. by getal, ende maecten Raetshiden van den Bidermans van
 elcken ambocht inder Stadt recht ende oirdel te doen. Ende als die
 Overke iijer Stadt verdreven waren, ende die gemeente aldus inder rijk-
 wes macht gecomen was, verbonden zij hem mitten Kerfaten mit jonge
 scheidet vrienfchap. Die van Amersfoort ende van Eemlant zijn daer mede
 aan versament. Die Priscop van Utrecht, Jan van Nassouwen, vernam van
 deser onleede, die voer zyne Stadt gewelt hadde, die daer omtrent nijet
 en was, hoe dat bij toedoen van den Kerfers, die beste iijer Stadt
 verdreven waren, sochte raet hoe hij best die verdreven lude weder
 inder Stadt brengen mochte, ende verreech in zyn hulpe die Hattoch van
 Gelze

Vaardige
 Daer zij de
 Gemeente aan
 him snoet
 krijgen,
 Drama
 145
 en de Begeet-
 ders verdrijsen.
 Die van
 Amersfoort
 volgen dit
 voorbeelt.
 De Priscop
 van Utrecht
 krijgt den
 Hattoch van
 Gelze te hulp.

+ Vaardige

Hier mist onte Schrijver,
 4. ~~Leuvenis~~ Otto van Nassou, de derde van dien naam, welke toen in
 Gelderland sageerde, was geen Hattoch maar Graaf van dat Gewest,
 Igelijk al zijne opvolgers tot aan Reinald den Tweeden, die op den
 negentiensten Maart Des jaars 1339. door Keizer Lodewijk tot eerste
 Hattoch van Gelder verheven wierdt G. G. Leibnitz Co. in Diplom.
 pag. 151.

titel

Die ket gewagt
uitstelt.

De kennemers
werpen eenige
Sloten te
gronda,

— trekken
op raad van
Ghysbrecht van
Amstel weder
te krijg en

Gelre, ende quam daer mede tot Leijt om zijn burgeren in te helpen, ende
die ontfinnicheit des volcx te cottigeren. Die Kerkers, als zij de gewaer
worden, zo ordineerden zij hoer volck om den Boiscop te wederstaen. Die
Grave van Gelre vernam wel dat des ongeheerts volcks veel was, ende want
hij een wijs oorlochs man was, bedacht hij hem, dat die Boiscop niet sterck
genoech en was, zo toech hij daer mitten Boiscop op te Velluwe ende ver-
schraech daer meer volcx. Onder desen brochte Gysbert van Amstel die Ker-
kers met behendicheede daer toe alsoe hij hoer Hoofman was, ter wijlen
dat hij in die roere waren ende hem hoer ontde wel vroginc, dat zyne
des worpen Ghysbrechts Ruijs van Aboude, Willems Ruijs van Rifenborch,
ende Huibrechts Ruijs van Gyanen, om dat zij sijn weder partij waren.
Doe dese lude dit al gescaft hadden, ende Ghysbrecht van Amstel oochte
dat hij hem wel gewoken hadde mit desen dollen volcke op zijn weder
partij, sprack hij tot hem liden aldus: Ghij soude koene lude ende lie-
ve vrienden, gij siet wel hoe wij dit heel Bisdoom ons binnen desen jaer
onderdanich gemaecht hebben, ende alle die Welgeboten luden daer wijt
verdraven, hoer huijsen neder geworpen, ende ten naesten jaer willen wij
den Hertoge van Gelre verdriven vande zijn Heerlicheit vertruereen om
dat hij hem tegens ons verzet heeft; Ende want nu die bouijt aenstaet,
zo dunct mij dattet oitbaer is, dat elck man ten sijnen keere ende
verfa-

2. Bij andersin, Rifenborch.

Verfamen daer onse wijze ende onse kinderen bij leven moegens.
 Aldus zijn die Kermers bij Gysbrechts rade in Kermerlant getogen, ende
 zijn te staede geworden dat zij rechtvoert voer Haerlem gingen leggen,
 ende belagen die al omme, om dat Heeren ende der Edelike luden wille,
 die's binden waren, die zij nijet en lieten berusten dach noch nachts
 mit snotmen ende anvechten. Daer was binnen een vtoem Ridder, die
 Heer Jan Perfijn hiets. Dese maecte een opfiet ende quam bij nachts heij-
 melijk uter stede, ende kreech vanden Kermers een deel waegene.
 Daer hij mede toech in Kermerlant ende brande daer veel Dorpen. Die
 Kermers als zij saegen dat hoit huijse stonden ende branden, braeckten
 zij schielijcken van den besitte, lieten haer tenten staen ende haesten
 hem totten hoeten. Ende als zij aldus rümeden volchden hem die van
 Haerlem statckelic nae, ende sloegense, ende vingense, ende namen hem
 't selwe dat zij hadden, ende brochten veel gevangen binnen Haerlem,
 sonder wederstoot. Nu is die Biscop van Utrecht mitten Grave van
 Gelve gecomen ende hebben meer volcx te samen gesprecken, ende heb-
 ben die Stadt omden Confuys die de gemeent den Biscop horen steer
 gedaen hadden, dat zij onder Kermers wille zijn goede lude uter Stadt
 ghejaecht hadden, Ende als zij vier dagen daer voer gelegen hadden,
 doe

voor Haerlem.

Doch, doot
Krijgslie van
Jan Perfijn
verlaeten die
stad, en
worden geslaeg
gen.

De Biscop
van Utrecht en
Grave van Gelve
vroogen het
Sticht van
Utrecht we-

2. Ende besaten die stede van Haerlem allomme, ende formden aen die Stat
 mit menighen herden aenvechten sonder rusten, For dat sij voele lude
 quetseden, ende doot worpen mit slijngeten ende mit schutten. Ende
 dair tegen die borger ende die Edelnige van binnen beschermden die
 beseten stat herde vromelike, ende keerden die vijanden uijt mit schutten
 ende mit stenen van hoere vesten. Ms. van de Duitsehe Beke.

Des ondat=
daarig te
maken.

Onlust in
Holland over
de Voogdij.

De Graaf van
Gelder tot Voogd
gekooren,

De Zeeuwen
Kieren Vrouw
Alyd's Graven
Florens Moer.

Doe Bedachten zij hem, dat zij die Stadt sonder veel seade nijet winnen en mochten, Ende zij oick an hoven volcke daghlicke veel verdricts sagen, dat zeer gewont wort, braken van dien beflite, ende toegen rechte voert voer Amersfoitde ende bevelden dat alom, overmits dat zij hem mitten Ketmers verbonden, doe zij voer die Stadt laegen. Onlange hadden zij dair voer gelegen, die van Amersfoitde gaven hem op in handen des Graven van Gelte. Ende nae desen nam die Hartoch van Gelte oit= lofspenden Biscep ende tooch t' huijs. Hier nae quam een Discoot in Holland, zoe dat die ingeboren Steeren Grave Gertijt van gelte tot eenen Nombet koeten in Holland, overmits dat hij Joncheer Florijs van Hollant oude Mojen Soen was: Ende die Heeten in Zeelant. Koe= ten daer tegen. Alijt die Gravinne van Henegouwe, die Joncheer Flo= rij's Moije was, ende maecten hoir onderdaen sal't lant van Zeelant. Dese Gravinne kilt dat kint van Hollant bij hoir, ende settet ter schole endes dees leeren tot dattet verspandemide creech. 't Was onlange hier nae, die Heeten dochtet seande wesen, dat zij van eenen wijve beheest zonde worden, ende spracken 't hoort te samen ende overdroegen, dat zij bijder Gravinne nijet meest te hove en wonden comen. Ander Heeten ende Gemeenten waren daer die't mitter Gravinne kilden, ende namen een vrede tegen malcanderen op, ende elck woude hem anden anderen

+ Des Graven van Gelte, die dair te voeten om twidrachtige woerde dat selve fradeken altmael destrueerden. ~~en~~ M.D. van Braka

2. Graaf Otto Gerards Zoon van Gelder, was Zoon van Margarete Dochter van Henrick den 1. Hertog van Brabant, dus bidmoer van Floris den V. Wandt Florens de IV. Graaf van Holland, ~~was met~~ de Zijster van de gemelde Margarete getrouwd geweest.

3. Hier vervolgt onze Schryver de voortheen pag. aangevangene vershillen over de Voogdij, welken wij bij Mattheus Tom IX. Analect pag. 330. dus kortlyk gemeld vinden: Quine [post mortem Florentii] Dix Brabantia suscepit puerum in suam custodiam & tutelam, quia ipse avunculus fuit patris pueri. Ad tempus quoque permansit tutor pueri. Sed propter insolentiam suorum familiarum, fuit expulsus de Hollandia. Post hoc elegerunt Hollandini in tutorem, Ottonem Comitem, qui fuit consobrinus suus pueri. Sed contra hunc, Zelandini elegerunt Adalbertum Comitem, ut eius conjunx esset tutor pueri. Et propter istam discor= diam contigit magnam stragem, & in utraque parte multi sunt occisi. Sed Hol= landini cum Comite Gelte obtinuerunt triumphum. Et Comes Geltenfis mansit tutor pueri. Doch dees en de meeste Schryvers zwijgen van Nicolaus van Catz, van Welken J. de Braka Chron. pag. 93. ^{getuigt} dat die mede de Voogdij over den jongen Graaf Florens gevoerd heeft.

+ & J. a Leids Chron.

L. B. X. IV. Cap. VI. pag. 216.

andeten wtsecken mitter Gravinnen, gelijcken noch tinden daech
 geschiet, dat die geene die machtichste hove is, die mach zijn leet
 wtsecken mit zijnen Heer. Dese Vrouw was eedel ende goedertieren,
 ende en wiste leydes nijet waer off dese saecke comen mochte, Ende
 om besten wil beval zij den Heeren die hoer eerst vricht gemaect
 hadden, dat zij immer 't beste doen wouden. D'ander sochten hiet te-
 gens taet ende toechden 't Grave Otten van Gelte, des Vrouwen Moijen
 loon. Die Grave beriet hem wat hij best tot deser saecken dede. Daer
 rieden hem zijn Raeda, dat hij hem alle 't Lant onderwoude ende toech-
 gen tot Dordrecht, om daer te doen condigen, dat hij 't Lant berechten
 woude mit Joncheer Florijs zijn Neve: Ende sloech over al zijn hande
 an die Heerlicheede van Holland, ende wotter Vozicht of, overmits dat
 hem 't gemeen volck bij viele, die hem feteten. Die jonge zoecht Flo-
 rijs was bij zijnte Moijen in Zeelant, ende moest dit al lijden; want hij
 geenen wrete en wist. Cortz daer nae gewielt. dat deselgrave van
 Gelte bij toedoen van sommige Heeten in Zeelant een reyse fichte,
 ende quam mit eenen groten kees voir Reijmerswael. Die Gravinne
 hadde hoer volck oick gewest ende bij een gebrocht, want zij node
 verdoeven was, alroe dat hier een frijt of quam, ende die was op Ver-
 noits Ede, op Sintz Vincencijs dach, daer an beiden syden veel volck
 verfla-

Doch de graaf
 van Gelte
 behoudt de
 Hooghe

[Faint mirrored text bleed-through from the reverse side of the page]

5. moogelijk, Vootnaze. Zie de aantekeningen van den Geleerden Heer P.
 Schutarius op Afd-Bravaria pag. 249. En op M. Stokke laatste druck pag. 97.

Graaf Florens
 stons trouwt,
 en neemt
 de regering
 zelf in handen.

en brengt het
 Land tot
 vrede.

verflagen warr; Maer die Grave van Gelte behielt die overhand ende
 bleef vrocht. Ende hij brocht het daer toe, dat Joncheer Florijs een hijlic de-
 de, ende nam te wijve der Graven Dochter van Vlaenderen, daer hij kin-
 der bij creech, alse hij hier nae wel hoeren zult. In cotten jaeren, nae
 desen, is Joncheer Florijs self mondich geworden, ende tot sinen jaer-
 ten gekomen, soe dat hij doe bij raede des Heeren van Coerde die
 Princhgrawe van Zeelandt was, ende sommige andere Heeren van den
 Lande, Grave Otte van Gelte wederseijde die voechdie, ende't Regiment
 van den Lande, ende berechte zijn Heerlicheit zelve mitten Heeren die
 hij bij hem nam; Ende hij voit alle zijn lant omme ende liet hem van
 zynen goeden liden hulden ende ontfaen tot haeren rechten Land-
 heer. Hij soende onrusten die in zynen Landen waren, ende sette die
 liden te vreden, hij voit in Walcheren ende in Scouwen, ende doet
 Sint beflant, ende berechte't lant bijder Kieken, als bescreven was:
 Ende hij leyde oick of mit Grave Jan van Arennes, die vrede ende
 die Kijf, die geschiede tot Verbuits Ee, om welckes saecken wille hij
 veel liden ghijelde, ende brochte over lanc alle dinck in goeden pun-
 ten; want Joncheer Florijs van Hollant nu een stoem jonck man
 geworden is, ende sinne vrende crachte gesteren hadde begonste hij
 alleynken te dencken om zijns Vaders doot, die Edele Coninc: Soe
 dat

2. Het jaer in't welke Florens de V. de regering des Lands aanvaarden, wordt
 het tweeënzeventigste nae de twaalfhondert gehouden te zijn.

Dat hij alle waege in den summe was wraecke te doen van sijntz doot, of daer voer te herrop. Ende versamede daer om, doot hem tijt dochts, een groot volck uijt zynen lande, in den jaer ons Heeten M.CC. Lxxxii. ende toech daer mede t' Alcmaer, om die Weervriesen daer mede te bestraffen, ende zijns Vaders gebeente mit crachte te halen daer't lach. Hij deedet dijcken ende dammen van Alcmaer tot Oitotp toe, ende t' Oitotp dede hij't oick dammen te lantwaite in, ende dede onder zyn volck ken gebodt doen, dat elc man hoij ende sroij dragen soude totten dammen, ende beval die dijcken wel te bewachten mit seutte ende ander weer. Die Vriesen die dit wel vernamen, hoe hem Grave Plotijs meende te overvallen, ende zynen Vader mit ongena-
 De an hem ite wraecken, toegen tet lantwaer. Ende dat getuente quam t' Alcmaer in't heer, daer dede een ijglick zyn wapen an ende gingen tegen die Vriesen. Als die Vriesen den Hollanders gewaer worden, quam men sterckelijcken an tegen hem, ende scoffierde't Hollantsche heer inden eersten toelooop, ende sloegente bij vijft hondert. In desen strijde bleven Heer Warmbout Uten Hage, Albrecht zyn soen, Heijndric ende Jacob van Waspenaer, Heer Dirck van Raephuist, Gherrijt zyn Broeder, Heer Gherrijt van Haerlem, Heer Woutet die Vries, Baillijn van Kemmerlant, ende Gerijt Uten Hage, vrome coene lude. Doe die
 Holz

Hij trakt tegen de West-Vriesen.

De Vriesen verwoeten zich dapper, en

verloaan vijf hondert van 't Graaven volck.

2. M. Stoke, Poeka en anderen stallen daeren togt op't jaer twaalfhondert, tweeinzeventig, dat betaer geloof verdient, en moogelijc doer't kwaalijc uitschrijven van t jaartal toegeloomen zal zyn.

3. In de naamen deeres Riddaten is vershil bij de Schrijvers, de Latijnsche Poeka heef Weriboldus ex Haga, & Albertus filius ejus, Walterus de Eymonda & Wilhelmus filius ejus, Theodoricus de Raephorst & Gerardus fratres ejus, Jacobus de Waspenaer, Bernardus de Haga, Gerardus de Harmelen & Walterus, Broer Baillijus Kemmerlandia. De Duitse Poeka pag. 172. Warmbout uten Haghe, ende Albert sijn soen, Dirck van Raephorst, ende Gerijt sijn broeder, Jacop van Waspenaer, Broer uten Enghe, Gerijt van Haerlem, ende Woutet die Vries Baillijn van Kemmerlant. J. a. Laibis Chron. Belg. lib. xxiij. Cap. IX. pag. 217. voagt agter Woutet de Vries, en Willem zyn soen.

Doch de
Hollanders, dan
grijp hervattende
aan de Vrie-
zen.

Hollanders dit verlies hadden, weecten zij achterwert tot Heijloek, ende als zij opter harde geeste waeren, ende hem wat verblafen hadden, doe werden zij hem slaemende, dat se aftetwaerts getreden waren, ende wopen hem cloeckelijcken weder ter weete, ende omgelden weder mitte Vriessen, daer veretegen zij den moet ende sloegente doot omtrent acht hondert. Daer wrack elckerlijc zijn seer, mer Prave Florijs had den quaetten coep. Ende doe hem dit verhal gelijcket was, haerde hij hem omme mit zijn volcke ende dede die dooden van zijn volck begraven tot Allemaet. Hier nae hadde hij tot veel tijden eenige onlode mitten Vriessen, somtijt wan hij, somtijt verloos hij. Als dit een tijt geleden was, toech hij in een toernoij mit Hartoch Jan van Borabart, zijn Oem, tot 's Hartigenbosch; soe dat hijs te rade wort, dat hij daer Ridders naem ontferck. Ende nae dat die feest gedaen was, toech hij weder in Hollandt, ende meende zijn volck onderwanck te houden, ende zijn lant in rusten ende vreden te brengen, dat zeer geraest hadde by vreemden Heeren, die't gesegeert hadden, overmits sijne joncheijt van jaren. Een tijt hier nae gavielt, dattet een Bischof t' Utrecht was, die Jan hiere, die welleke verbochte an Heer hijsbrecht van Aempel, ende dede hem bieden sulc gelt als hij geleent hadde op't huijs te Uredelant, daer hij voer ten onderpande hadde, ende begeerde weder

te

Graaf Florans
toecht op een
Eorionij te
's Hartigenbosch,
daer hi Riddel
gemaect worde.

3. Mo Stoke speld dit Ridderspel op't jaer 1277. te 's Hartigenbosch ^{met} Jan Hertog van Borabart, op't jaer 1272. Welke Hartog Jan, niet lang hierna ~~aan~~ de manfchap, die ^{hem} Florans Graaf van Holland, volgens het verbond in't jaer 1203. met Diederik Graaf van Holland gemaakt, schuldig was, wegens Dordrecht, ~~aan~~ die hij te leen moest heffen, geheel verrietigee, en dus Graaf Florans van die lastige verbintenisse ontfloeg. De brief hier van gegeven is gedagtekend des Rondags nae S^t. Daniels op't jaer 1280. doch Mattheus Tom. V. Analact. pag. 499. Stelt dies drie jaeren laeter, dus op't jaer 1283.

Dordrechtse
Waard. enz

Jan, Bisschop
van Utrecht
oorloog met
den Heer van
Amstel,

te hebben. Gijbrecht, die des gelts niet en woude, wederseijdet
mit alre hande woorden. Die Bisscop die dit niet wel in nam, dat
hem Heer Gijbrecht dit kint niet overgeven en woude, moijde veel volcx daer
om, ende dede een teijse in Amstertlant, om daer in te comen, ende Heer Gijb-
brecht t'voersz. kint alzoef te dreijgen, Heer Gijbbrecht wart's gewaert ende
besate hem mit hulpe Hermans van Woerden, ende mit veel volcx in't Hol-
lant, ende quam tegen hem tot Zoeteringe te strijden; Daer verloes die Bis-
cop den strijdt, ende Heer Gijbbrecht ende Hermen behielden die overhand, en-
de gachden den Bisscop binnen Amertfoort. Die clefie van Utrecht wa-
ren beladen mit hoeren Heer den Bisscop, ende en wisten geenen beteren
troest om hem aen Heer Gijbbrecht te verhaelen, ende verfochten an Gra-
ve Florijs of hij hoer hulper worden woude opten Heer van Amstel.
Dat Grave Florijs om hoere beden wille dede, ende belach rechtvoert
t' kint te Utrecht, ende dede voir rechten veel instrumenten om t'
kint mede te winnen. Ende want Grave Florijs niet sterck genoegh
voit t' kint gecomen was om dat te winnen, soe ontboet hij meer ge-
wapents volcx bij hem te comen; Ende doe Heer Gijbbrecht dat vernam
nam hij een deele van zijn volcke, ende verfochte die Zeelanders die
bij Loenen lagen ende geen hoede daer en droegen. Heer Jan van Re-
nesse, der Zeelander Hoptman, warts gewaert, daer hij lach, ende dede
zijn

en verliest
den strijdt.

Des verzoekt
hij Grave Flo-
rens te hulpe,

die Vredeland
belagert,

De Prima

153
en het selve
doet hulpe van
Jan van Renesse

Zyn volck te wapen doen, ende quam hem onverfaecht tegen. Daer ge-
 luctet hem dat hijs te boven lach. In desen strijde bleven door, die Heer
 van Potomo mit veel zijner luden, Aertnt van Amstel, die Heer Gijbtrecht
 Potoder was, ontfaech hem zeer des Graven toetra, door zyn Potoder, dat verthes
 hadde, ende doofte opten hijs te Zeelant niet langer blijven, ende gaft
 op Costiin van Renesse tot t Graven behoef. Ende Heer Gijbtrecht ende
 Aertnt zyn Potoder worden beide gevangen ghevoert in Zeelant. Ende
 want Herman van Woerden in Heer Gijbtrechts hulpe geweest hadde open-
 baetlic, ende tegen den Biscop gestreden, zo woude Graaf Florijs dat
 Herman die Znaetheijt den Biscop beterde, ende daerom dede hij van mi-
 wes een heervaert gebieden nijt Holland om Hermans Lant mede te
 woesten. Herman, som dat hij te cranck was des Graven grootmoedicheijt
 weder te faen, zo besette hij dat Casteel te Montfoort, ende toech een
 tijt nijen Lande. Die Graaf, die dat belegen hadde, en woude vanden be-
 sitte nijt, hij en soude zyn wille daer of hebben, ende daer om lach hij
 daer voer een jaer lanck ende stormdet tot meniger stonde, ende hij dede
 hem zo menigen last, dat hijt in't leste stormdet der hant wan, ende
 om dattet hem zo lange voer gehouden wart, zo toechde hij zyn
 Heerlicheijt, ende dede ontroofden alle die opten hijs waeren nijt-
 genomen twee ende dede t Casteel wel besotgen ende bewaren tegens
 Hermens

overmeestert,
 en Gijbtrecht
 en Aertnt van
 Amstel gewan-
 gen krijgt
 des Herman
 van Woerden
 vlijgt,

Graaf Florijs
 belagert her
 kasteel te
 Montfoort een
 jaer lang,

en windt her

Hermens macht. Een tijt nae desen, als Grave Floris hem wat be-
 dachte, doe spraker vrlenden zoa tusschen, dattet ter soenen quam, ende
 Heer Gysbrecht van Amstel ende Heeren van Woerden belooften die soen
 trouwelic te houden, daer zij hoir lijf ende hoir goet ten onderpande voir
 setten te verbieten, of immermeest tegen den Grave van Holland of tegen
 den Biscop van Utrecht deden mit raedt of mit daet, ende die Biscop was
 t' hijs te Utrecht toegehoert. Dese soene was vast gemaect mit instu-
 menten, ende mit hoeren Brieven, ende mit alte swaren beloften, mit
 goede botgen, ende mit eeden, die te veel te scrijven waren, dat zij qua-
 licken hielden, alst naemaels wel schein, ende men hier nae wel hoeren
 sal. Hoe Grave Floris zijns Vaders Lichaem haelde in Vriesslant
mit geweld.

Verzoening
 van den Graaf
 met Amstel en
 Woerden.

Graaf Florens
 trekt met
 magt in
 Vriesslant.

Nu Grave Floris deser onleede ontflagen is, ende hij den Biscop gehol-
 pen heeft stotten sijnen, doe lach hem altoes op't hette wat hij dede, dat
 grote verlies van Coninc Willem sijnen vader, die hem die Vriessen of ge-
 flagen hadden, om zwaerlijcken dat op hem te wrecken, alst wel schein,
 Ende stichte anderwerden daer om den reijse, ende nam nijt Holland ende
 nijt Zeelant menigen cloecken man, ende toech daer mede tot Wynesse,
 daer hij hem nedetfloech, ende wacht sijnen strijt tot Scellinchout, daer
 waert hij goetmoedich ende toech rechtevoert tot Hoochtwoide, daer
 eenen

2. De verzoening tusschen Heer Gysbrecht van Amstel is getekend op s^t. Simons en Jaden
 avond [dat is den 27. Octob^r] des jaers 1205. En die met Harmen van Woerden is gete-
 kend op Zondag van Palmen [dat was den 30. Maart] des jaers 1207.

Overwint
de Vriese,

en krijgt
het ligchaam
zijns Vaders,

dat hij eest
naar Utrecht
voert, en

eenen bitteren strijt gevochten wott. Die Zelanders deden daer veel manlijcker daden, ende die Hollanders warden daer zoo wel besien, dat men hem menigen eet sprack. Doe die Vriesen gevoelde dat zij't verlies hadden, begonden zij te wijcken; Daer volckden hem die Banieren te prijge nae al hadde Hector ende Alexander geweest. Die Vriesen vloten daer den strijt, die lopen mochten pijn den hem wech te comen, d'ander werden geslagen. Daer wart doe den out Vriese gevangen, die openbaerde ende seijde, mocht hij zijn lijf behouden, hij woude wijsen die Steede daer Coninc Willem gegraften waer. Als die geene die hem gevangen hadden dat van hem verstonden, brochten zij dien Vriese voer Grave Plotijs, die hem zijn lijf verbeerde, ende hij leyde den Grave tot dat Kruys, daer Coninc Willem sach, men dede dat graff op ende nam zijn gebeente daer uijt, ende maectet scoen, ende men leydet weder in een scoone kiste; Ende om dat Grave Plotijs op die tijt, daer int lant nijt meer scaffen en mocht, alzo die Vriesen voir gebreken waeren, ende datter menich lichaem sonder ziele sach, brac hij op ende tooch mit zijns Vaders gebeente t' Utrecht, daer zijn uijt vaest gaden wott, dat der Stadt een salich dinck was; want, sonder twijvel, hadde God Coninc Willems leuen gespaert, zij fouden eeren zwaten vijant an hem gehad hebben, onder Confusen wille als voirs is. Ende als die uijt vaest eestlick ge-

daen

2. Daes strijd geviel in't jaer 1282. volgens M. Stokke, Becka en anderen. Ook vindmen opant jaer eenen Poet bij J. Rymer Tom. II. pag. 223. ~~Daer~~ door welken Graaf Plotius de V. aan Edouard, Koning van Engeland, bekend maakt, dat hij de Vriese in vier strijden overwonnen, en het Ligchaam zijns Vaders met geweld gekreegen hadt.
3. Kercklyke oudheden ^{der Vereeninge} ~~van~~ Nederlanden IV. pag. 268. uut da ongedructe Chron. van Cotnerus Thaborita; Graaf Plotius heeft het huijs van den Vries, daer het lichaam van den Koning Willem Dins lang begraven hadt gelegen, afgebroken: en hij heeft ter zelve plaatze, in het Dorp Blooywoud, een Kapel gebouwd ter eere van de St. Maagd Maria. Baatenboven heeft hij er zoo veel tenten aan gemaakt als er voor de plaats, en't eestlyk onderhoud van een Priester, noodzaaklyk was.

Woorts te
Middelburg
Begraaf.

1207.

Groote Water
Bloed, die
van Graaf oot-
zaak tot het
winnen van
Vriesland geeft,

aldaer vier
Sloten gebouwd

Waardoor de
Vrieten bevreest
geworden met
den Graaf een
Verbond maa-
ken.

Daen was, voor die Grave mit zijns Vaders gebeente van daen ende
brochtet in den Cloester tot Middelburch, Daer't noch besleggen leijt boven
der aerden in eente kisten. Hiet nae in den jaer ons Heeren duisent CC.
Lxxxvii. was eenen alten groten² Storm, daer een groot water in den Landen
of quam ende veel luden verdronecken. Doe warts Grave Florijs te rade,
dat hij Direk van Broederode mit veel volcks ende skeepen in Vriesland
seijnde, die al't lant⁺ vergijfelde, om dat die Vrieten malcandeten nijet te
baten en mochten comen, ovetmits des groten waters wille, ende wan
alfoe al Vriesland, sonder wederstoot. Daer nae als dat grote water weder
in die zee gelopen was, toech Grave Florijs darde werven daer, ende ordi-
neerde te maecken aldaer vier stercke sloete, als Medembleck, Zeninge
borch, Middelborch, ende Nijeburch, daer hij dat wtrede volck haer onghelot-
saemheijt mede temde. Als die Vrieten sagen, dat Grave Florijs dese Sloten
begon te maecken, ende zij daer geen weer tegen doen en mochten; Doe
dochten zij wel dat zij verheest waren, ende deden doe dat zij noede
deden, ende overdroegen, want zij nijet beters wisten te doen dan den
Grave onderdanich te weesen. Daer quam en binnen dier tijt, dat die
Grave daer lach om dese voits² Sloten te volbrengen, die drie vrietendeelen
van Hoechwoude, Ambocht, van Nijdoop, Wincke, Postfingerhorn, Best-
mantoe, Vtonen, Outoorp, Broeck, Riutscherwoude, Noortscherwoude, Oit-
kerpel

2. Volgens de Cathysche Beka pag. 99. gaviel des Storm op den veertienden Decemb.
en Volgens M. Stoke op den zeventienden dies maand. Broeder Peter van Taber
in de Ongedrukte Chron. van Vriesland pag. 51. Verfa. ^{schrijft die} van deeren
Storm; In't jaer ons Heeren M. CC. ende Lxxxvii. Doe ghinc dat water
alfoe hoech over al Vriesland datter mennich ewich onmensche verdrone-
ken. En Wotperis Thabotita in III. boek het 33. Hoofdstuk stemt in den
dag met Beka ovtseen, meldende; In't jaer des Heeren 1207. op de veertiende
dag van Wintirmaend, is een zeet groot onweeder ontstaent, op welck zoo
daanigen opwaeter gevolgt is, dat de zeedijcken ooveral doorbraekken,
waer door een oneindig getal van onmenschen en beesten in Vriesland zijn
omgekoomen.

+ Vergijfelen, is
doet gijfelaars of
Pandelliden zich
van't land verake-
ten.

3. De groote Chron. Divisie de IX. Cap. 14. daer dit verdrag des Vrieten maede
overeen stemt, heeft Oitdoorbroeck.

keetpel, Wermenhufen, Nijewelant, Distingehorn, Eemijgenborch, Oter-
 Leeck, Veenhufen ende Medenblic, ende oer drogen eenen soene mitten
 Grave, ende zwoeren voer hem ende hooren nacomelingen Grave Florijs ende
 sijne Nacomelingen Graven tot Hollant ewelijcke onderdanich te wesen
 als hooren rechten Heer; Ende gaven over gemeenlic, dat hij in hoer Lant Dijk-
 ken [of weege] mochte maecken groot of klein, hoe hem dat genoechde, ende
 daer toe gaven zij hem die thijende van den coern, die vtoonscouwe, ende
 keetwaert te gheieden. Ende Grave Florijs gaff hem weder, alte handen pun-
 ten van rechte, ende consentiede hem oick mede te gebruycken sulck recht
 als die van Vronen ende van Outoorp van Coninc Willem. Zijnen Vader hadden.
 Dese soene ende vortwaerden geschieden op Totenburch op Sinte Agnieten
 avont in't jaer ons Heeren M.CC. ende LXXXVIII. Die Grave om dat hij die
 bose Vriesen ontfaek ende hem altoes gruwede, al wist dat zij hem hulde
 gezworen hadden, dat zij dien eedt onlange gedencken ende houden zou-
 den, als zij doch en deden, zo woude hij immer dat hijs te Medenblich
 volmaect hebben, ende ginck daer om mit een heer leggen op Melorde,
 ter tijt toe dattet hijs volmaect was. Hij dede leggen die Nijeborch bij
 Vronen op die geest, op't eynde van Vrieslant, om dat men vanden Dorch
 t'Alenker soude gaen ende anders waer, waer men woude. Hij dede
 Middelburch leggen aen den Dijk cant, dat men daer of den Dijk beset-
 men

1280.

Graaf Florens
 gaf sticht zich
 nog meer in
 Westrieland.

2. Men vindt er die schrijven, dat Graaf Florens de vervallene wetken van een
 oud slot aldaar, te welck eertijds Doord den Koning Radboud, die ~~daer~~ op die plaats
 zijn Hof plaeg te houwen, ~~geleiden~~ bevaend was, weder vernieuwt en
 volboudt heeft. M. vander Houwe Handvest Chron. 1. deel pag. 141.

=men zoude, of men die doofsteken woude. Thorenbüch, dat Coninc
 Willem zijn vader dede maacken stont daer bij, dat was daer om gedaen,
 dat men geen van desen floeten beleggen mochte om te winnen; want
 zij en staen zo wijt niet van een oren beschietet met twee schoeten.
 Hij maecte oick It kint tot Nijendoorn, dat die Vriesen daer nae om wot-
 ten. Grave Plotijs, doe hij die Vriesen aldus bedwongen ende gesloet had-
 de, thans daer nae toech hij over tot Stavoren, om te vernemen die feeden-
 ende die manieren van den Oestvriesen. Ende want die van Stavoren
 wel vernomen hadden zijn mogentheit, die hij an die Westvriesen ge-
 toent hadde, hoe dat hij sijn sloeten aldaer inden lande geset hadde te-
 gen hoeten dancke, ende hem onderdanich geworden waden, ontfaegen
 zij oock zijn grootheit, ende wordens te rade binnen der Stadt, dat zij hem
 ontfaen wouden tot hoeten steer, als zij deden; Ende brochten alle die poort-
 terpen voir den Grave te samen, dien gemeenlycke mit vrien moet-wille
 hielden mit gestaefden eede, dat zij hem ende zijnen Nacomelingen Gra-
 ven tot Hollant kenden voir hoeten rechten Lansheet. Ende om dat zij
 dit wijt hem zelven ende onbedwongen deden, dancte hijse, ende gaf
 hem daer voir veel vriedede ende poerte recht, die geen noet al hiet
 en zijn te scrijven. Ende aldus scheijde Grave Plotijs van Stavoren, daer
 hem vanden Wijsten volchden tot Albrechtsberge, om hoer vriedede ende
 recht

trekt naar
 Stavoren,

Daar hij
 tot steer
 gehuldigd
 wordt.

1290.

Graaf van Vlaenderen
trekt in
Walcheren
te vallen,
welk de Hertog
van Brabant
moet te belaten
zijn.

's Graaven
Filips egt-
genooten
Kinde

recht besegelt te hebben, die hem daer gegeven worden, in den 2^{en} jaer ons
Heeren M. C. C. XC. Recht nae desen, zoe comt Graave Florijs die mare,
dat Graave Ghijze van Vlaenderen mit machte in Walcheren cochen woude,
om dat te winnen. Graave Florijs meende dat hij hem zijn opset benemen,
ende zijn coemst in Walcheren wachten woude. Dit vernam die Hattoch
van Brabant, die Graave Florijs Oems soon was, haette hem als hij selste
mochte om desen Kijf te benemen; soe dat hij daer tusschen at beide dat
tet an beide sijden in goeden punten geset wart, mit voorwaerden, dat Gra-
ve Florijs nemen soude Graave Ghijzen Dochter te Wjwe, die Beatrijs heet,
daer die Hattoch van Gelte t' hiele of maecte, ter wijlen dat hij hem in voech-
dien hadde, ende hier voir gescreven staet. Bij welke Beatrijs hij wan eenen
Dirck, een Florijs, een Willem, een Otte, ende eenen Jan, die nae hem Graave
wert, een Beatrijs, een ³ Machtelt, die Coninginne van Engellant wort.

Dat Conincrijk van Scottlant is Graave Florijs anbestorven.

Het Rijk
van Scottland
valt open.

Graaf Florens
secht her
zelve,

Nu is hier en binnen Graave Florijs anbestorven dat Conincrijk
van Scottlant, zoe dat hij niet wel en wiste hoe hij dat Rijk in't
eerste best beheeren zoude. Hij warts te rade, dat hij alle onlede of lae-
ten woude, ende besoecken vrienden ende maegen om hulpe ende troest
van hem te hebben Scottlant mede te becrachtigen; dat hij niet mach-
tich en mochte worden, overmits eenthande Scotten, die mogende
waren

2. De voorschrebfief door Graaf Florens aan die van Stavoren, ^{nae zijne hulpe} gegeven,
is getekend te Albrechtstede den tweeden April des jaers 1292.

3. Dewijl men bij sommigen nog eenige andere kinderen van Graaf Florens
gemeld vindt, doch die jong gestorven en diertalven van geene aanmerking
in de historie zijn, zal ik hier alleen aantekenen, dat deere Machtelt, die ^{bezet}
Margareta geheten wort, novit^e Koningin van Engellant geweest is; maar
Graaf Florijs hadt haar in't jaer 1201. beloofd ten huwelyk te geeven aan Al-
fonfus Zoon van Eduard den 1. Koning van Engellant, met de helft van al zijne lan-
den die hij toen bezat; en als hij geenen Zoon agter zoude laten dan zoudent
alzo zijne Landen aan haar koemen. Rymer Tom. II. pag. 175. Maar de ge-
melde Alfonso op den 30. Augusti des jaers 1204. in den bidetoom van elf-
jaeren ~~geft~~ stervende, is dit huwelyk nooit voltrokken.

Waten ende hem weder stonden. Alzoec dat hij toech in Engellant
 trekt naar England, byden Coninck ende sprack met hem van den Rijke van Scotland, daer
 en verkoopt zijn recht op het zelve. Was hij een tijt bij, mer hij en vant sulcke wege nijet noch sulcken troest
 die keijse bleef after; Ende alzoec men seijde, zoec en was zijn sin nijet in
 Scotland te weesen, ende men vernamt wel dat hijs Liever quijt geweest
 waer dan behouden; wanttet hem ongelegen was, mit cotten woorden,
 hij vercofte t' Rijck bij rade des Conincks van Engellant om een summe
 van gelde. Onder desen dat grave Florijs aldus bijden Coninck van
 Engellant is, zoec wart daer een hijlic gemaect vandes Conincks Dochter
 van Engellant; die Elizabeth heet, ende grave Florijs soon Joncker Jan,
 op dat zij onderlinge mit ongescheydente vrienescap te maer gewettiget
 zonden weesen. Dit hijlick ende dese vrienescap benijde grave hijs van
 Vlaenderen alte zeer, ende stichte daer om boven goede soene ende hijlic,
 die die Hartoge van Brabant tusschen grave Florijs ende hem gemaect
 hadde, als voorsz. is, ander wetten een vrijsse in Walcheren, om dat te ver-
 derven, ende zijnen nijt ende moet daer an te coelen, dat een onvridderijc
 ke daet was; wanttet tegen der eeren droech. Dit inset vernam grave
 Florijs, die noch in Engellant bijden Coninc was, dat hem grave hijs
 aldus verraschen woude aen zyn Heertlicheede, boven soene; Nam schielick
 oitlof anden Coninc, ende onderseijde hem alle dinc, ende ginc te seepe,
 ende

X. pag. 163.

Indertusfenen
 De graaf van
 Vlaenderen
 Walcheren te
 bederven.

des graaf

2. Dit beweestigt M. Stoke, de laatste druk, pag. 110. Graaf Florens voor den afstand
 van den genen, aan welken Koning Edward het Rijk toegewezen hadt. Welke
 zaak mij hoe vele aetring ik doet M. Stoke bezette, echter niet waar schijnlyk
 voorkomt; wantt Jan Badliol, die het Schotsche Rijk verkreeg hadt rextens
 Robert Bruce, die er ook naar Dong, iut hoofse zynst afkoomst, het meeste
 recht, als gesprooten uit ^{David den} klein zoon van David Koning van Schotland,
 daer Florens graaf van Holland, gesprooten was iut zene kleindochter van
 den gemelden Koning David; denlyk de Zoons voor de Dochters in de opvolc
 gingen der Rijken gesteld worden, zoec volgt dat Graaf Florens noch het
 Rijk, noch geld voor den afstand van het zelve, konde krijgen. Hiet en boven
 vindt men bij de Engelsche Schryvers, noch in de Brieven des Rijks, geen geuag
 van deeren afkooft, ~~en~~ ~~noe~~ ~~geen~~ ~~schijn~~ wie het zelve zoude ge-
geuen konnen hebben. Ook zoude Graaf Florens, het geld voor dien afstand
 genooten hebbende, ^{hierdoor} zooveel ~~geeft~~ ~~van~~ ~~misnoegen~~ niet ^{tegen} den Koning van
 Engellant, die de iutpraak als opperrechtter gedaan hadt, ~~opgevat~~ ~~hebben~~;
~~Wantt ik meene dit geval de vooringangste oorzaak van~~
~~verwijderinge, en van~~ ~~die~~ ~~bitteren~~ ~~hadt~~, ~~die~~ ~~tusschen~~ ~~den~~ ~~Koning~~ ~~en~~ ~~den~~
 Graaf ~~is~~, ~~dat~~ ~~het~~ ~~eindelick~~ ~~den~~ ~~Graaf~~ ~~het~~ ~~leeven~~ ~~gekoude~~ ~~gewest~~ ~~is~~.

3. In Frankryck zoec
 ik meene; wantt het
 Verbond met den Fran-
 schen Koning aangegeuen
 was door Graaf Florens
 te Parijs in Januarij
 des jaers 1295. ge-
 tekend.

154. / Florans
Derwaert
koomt.

De Vlaamin-
gen, door Re-
neffe en
Brederoede
getroft,
vallen in
Walcheren,
en worden
geflaagen
en verdreeven.

ende Lande tot Vlissingen. Daer quamen die Heetscappen ende die macht
van den Lande bij hem. Daer quam alle't lant te sappen, om Graveghien
comst te verwachten. Ende Graveghie langer toefte int overcomen dan den
Zeelanders verboetscap was, soe voer Heer Jan van Renesse, die vroete
Ridder, over, ende verbrande die Heede van der Sluys. Ende Heer Dirck
van Brederoede voer tot Casant, ende verbrande dat. Die Westvriessen, die
Grave Florijs onlange daer te voten bedwongen hadde, waren daer mede,
die voeren over in Vlaenderen ende stichten daer brand, ende haelden daer
veel roefs. Die Vlamingen waeren zeer gescoffiet, dat hem dese hoemoet
van den Hollanders geschiede, versamenden wel 1111^m gewapen^{den} ende
quamen mit hoeren scepen over in Walcheren, ende meenden dat mit
crachte op te slaen ende te destrueren. Mer Heer Jan van Renesse, die
Vrome Ridder, gemoetede dese 1111^m Vlamingen mit 111^c mannen, ende
maecte vlichtich, sloechse, ende vinese, ende brochte veel in Hollandt
gevangen. Ende dat dit geschiede dat was inden jaer ons [Heeren] M.CC.
XCV. op Sinte Sijmon giden^s avont in't Vingellijn in Boetsfelen. Florijs
en mach hem die Vlaminck niet beromen, al is hij groot van woorden,
van dat hij in Walcheren gheweest heeft. Grave Florijs, dese eedele Vor-
ste, als hij die Vlamingen aldus wederstaen hadde, besette hij Zeelant, soe
dat hij voer die Vlamingen aenfoet niet^t verjaect en was, ende tooch in
Hollandt.

Zeelant ver-
starkt heb-
bende
trekde

- laatste druk pag. 113. ^{dezen strij.}
2. M. Stokke meldt dat er ⁱⁿ meer dan duizend verdronken, tweehonderd wegflaagen, en
eenigen gevangen werden.
 3. Op den 27. Octobr. 1295.

+ Versaegt.

Graef naar
Holland,

en maakt
daar veertig
Huislieden
tot Ridder.

Een nieuwe
Cluyt van
een Ridder.

Hollant: Ende als hij daer een tijt vtedelick geweest hadde, dochte hij
over, hoe dat hij in zijner tijt alsoe veel gheestloochte ende zoe menigen
blodigen strijt gestreden ende gestormt hadde, ende oick in eente stoffe
zoe veel gestooten, dat hij altes luttel Riddercaps in zijnen Lande hadde,
des hij qualicken te vteden was. Ende om zijn Riddercip te meeten zoe
ontdoet hij op eenen Heiligen Kerstdach bij hem te Hove te comen veer-
tich die rijckste ende oirbaerste ^{2.} Huislieden, die hij in den Lande van
Hollant bevinden conde, die wel gequet waren Ridders staet te houden.
Mit dese XL. goede mannen kilt hij hoegen Hof, ende ilt eijnde vander
maeltijt zoe sloech hijse al Ridder, ende gaf hem wapen, ende beval
hem voort aen Riddercap te oeffenen, ende wel te doen ende varen elc
hoers waeghes. In't lefen van deser Historien, zoe zalick u hier seij-
ven van eenen van desen nuwen Ridderen, geheeten Heer Ansem van
~~Veer~~ ^{Veer}, ende woende tot Viercappel. Als hij ten hove aldus geweest hadde
ende hij des anderen daechs Ridder t'huys quam, soe sach hij daer hij
voit zijn molken huys ginck wanderen, dat zijn fuisse geraect was
tot edwe mouwe mit roeme ende drancser of. Doe docht hem dat
hij daer te goet toe was die Zuege wech te jagen ende sprack; Verzüge
Verzüge, waer ick nu als ick ghister was gij en souit die room niet
otincken. Aldus zoe eerde dese edele Graave zijn goede liden, die eer-
baet

2. ~~opmer~~ Naar allen schijn zijn deere Huislieden van Adelijke afkomst geweest
die door jongste Zoonen geteeld, of door verval van goadeten tot den Poorsenc
stand gedaekt zijn, of ^{mit} verheffen der zelven aen de Oude Edellieden zoe
naadeelig was, dat se hier int eelen wrok op den Graaf gezet zonden hebben, ge-
lijc men gemeld vindt. Lijc eenige bedenking, als men oider stelt, dat de
Oudste ~~Edellieden~~ ^{Edellieden} hoerzoele nieuwe dat'et koomen,
eeter de maeste geacht worden. ^{Ja} men zoude nier ongegrond mogen
twijfelen, dat deere verheffing mees naadeel aen den Graaf dan aen des
Edellieden gaf, om dat de ^{heer} schot of schatting, gelijc de gemeene man, be-
taalden, end' is hierom dat ^{Heer} Jan van Beijeren ^{die} zich in zijn gezagen ^{blang}
en voordeel door den Keizer, in't verheffen van Proeren tot Edellieden, verkort ziende, het
Zelue ook zoet te beletten. door eenen brief getekend Den 27. April 1422. Ant.
Matthais de Nobilitate pag. 135.

+ Verzüge, Vrouw zog; want Ver, is Mevrouw.

~~356j~~

baer ende diegende waten van weldaeden ende van rijkeeden, ende en
 sach die toemst niet an; maer hij meede zijn Ridderscap ende zijn eedel
 lide, daer hij hem zelven ende zijn lant meede eede; wantet immer eete
 lick is, dat veel Ridders in eenen lant zijn: Hiert om ende om dat hij
 sijn goede Huysliden alzo dieen te besermen plack ende lief hadde,
 soe hadden die oude Ridderscip sommigen groten nijt, ende plagen dese
 Grave te heeten der Keerten God. Daer of suldy weten, dat van Har-
 tock of Grave mach eenen man van wat state dat hij sy Ridderslaen,
 ende die eedelheyt der Ridderscip heeft des volcomen macht van Gods
 weegen ende des Keijfers, dat sijt al eedelt dat van hoir voort comt,
 anders soe en heefts nijemant macht Ridder te slaen edelboom te geven,
 dan die Roomse Keijfer, of die Palsgraven des Heiligen Rijcx van's
 Keijfers weegen, alzo die Keijferlijcke rechten ende Loijen sijt wijfen;
 Maer een gecroent Coninck mach doen inden zijnen, die Keijfer over
 all. Hiert mede schickt Grave Florijs hem te vreden ende meene voort
 an alle onleede of te laten, daer hijs voerbij mochte, ende dan te God
 van den zeege, die hem menichwerven gelicket was; Ende dede
 puerlijcken nijt zijne herten alle nijt ende tootne, ende meende
 in Hallant zijn genoechte te hebben, ende dede maecken, overmits
 des gelts wille dat hij hadde van den Rijcke van Scottlant, die hoege³.
 Saek ende die Capelle inden Staeye; Ende hij dede maecken mede
 een

Wie macht
 heeft eenen
 Ridder te
 slaen.

Graaf Florius
 bouwt de Zaal
 en de Capel in
 's Hage, en

+ afkoomst?

2. der Keerten Godt. De groote Chron. Divis. XIX. Cap. 21.

3. Dat Graaf Florius de vijfde het Hof of Paleis, door Tijnen Vaders Koning Wil-
 lam in 's Graavenhaage begonnen te bouwen, voltooid, of vergroot heeft
 zoudt hebben, worde sij veelen voor zeker gehouden; als mede dat hij de Hof-
 kapel, ten dienste der Hovelingen, aldaer gestigt heeft. Joam. a Sachs Chron.
 Prolg. Lib. XXIV. Cap. 17.

it Huis Vogele-
len zang hi.
van Haerlemfchen
hout.

Gijsbrecht van
Wampfel en
Harman van
Woerden, zich
met Graaf Flo-
rens, Verzoend
hebbende,
verbinden zich
tegen den
zelvan, en

krijgen veele
Grootten aan
hinne lijn.

3296.

een Wooninge in Haerlemmer hout, dat der ² Vogelenfanck hiet (357).
Daer hij veel genochten hadde. Ende in deser tijt nam hij Heer Gijsbrecht
van Wampfel ende Harman van Woerden tot sijner vrienfchap, ende zij-
ne heymelijcke rade te wesen, om dat zij clagerlycken mit hem ver-
soent waten, ende op hem geen misdact dencken en woude. Mar Het-
men van Woerden, die zijnen nijt nijt vergeeten en konde, brocht over-
lanck Heer Gijsbrecht daer toe, dat hij hem mit Herman verbant tegen
Graue Florijs. Thant nae desen ³ overdrogen zij mit Gertijt van Velsen,
dat hij toech aenden Coninck van Engelant, an den Stattoze van Porab-
bant, ende aenden Graue van Vlaenderen, ende gaff hem te kennen hoe
dat zij hem verboden hadden mit malcanderen, ende watens te rade
geworden, dat zij Graue Florijs vangen souden, ende levende gevangen
souden den Coninck van Engelant die hem in ewijger gevangenisse
houden soude; Ende dan Jonchees Jan, Graue Florijs sohn, die des vrijs-
Conincks Dochter hadde te wijve, Graue van Hollant maecten. Die
Coninck, wantet hem mede ginck, soe gaf hij hier consente toe. Die
Stattoch van Porabant, ende die Graue van Vlaenderen, die den Graue
nijt lief en hadden, souden doer die vingeren sien, ende beloften
hem in deser verraderie te starcken. Cortt hier nae, als in den jaer
ons Heeren M.C.C. XXVI. maecte dese edele Graue een reijse tot Wt-
recht

2. De oude ongedrukte Chron. die met de woorden van den Latijnfchen Boeke over-
een koemt; Bevestigt dit op deere wijze: Deze edel Graue, die onlange hijs te
voeren heerlike Woonijnghe ende Palajffe tijnde in Haerlemhout, datter
Voghelens Zane hiet, Ende oec die Cappella ende die hoghe Zale inden Hage,
dair hij nijt Jonchers ende nijt Vrouwen inder Wildernisse des Botsches
stedelick in plach te jaghen, ende die wapenen nijt Ridderliker manie-
ten hantieren plach.

3. De vooftreuve ongedrukte Chron. verhaelt deere samenpouwing dus: Want hij
nam heten Gijsbart ende Harman van Woerden ende ondeckte zijn overf-
ende heymelijcke Rade, Mer Harman van Woerden, die sinen nijt nijt
vergheten en conde brocht Haren Gijsbart dair toe, want hij een onfcalck
man was ende simpel, dat hij nijt hem verbant teghens den Graue, ende
by sinen rade vort Ghertijt van Velsen tot Camerick, ende verreech dair
in hies hulpe den Biscop van Durem van des Conincs wegen van Enghelant,
ende

De Graaf teist naer Utrecht; en = recht, om te versoenen die tweedracht die daer was tusschen dien van Zuylen ende dien van Stempel ende van Woerden vorste. Ende des anderen daechs 's morgens, ginck die Grave te Kercken mit sommigen van Zijnen Ridderen ende Knappen, als die van geente verradenisse witten. Ende als hij aldus t'Utrecht inder Kercken stont om misp te hoeren, zoe quam een Vrouwen tot hem, alpe alst hoer God in seijde, ende gaff hem eenen Brief in zijn hant, die hij rechtevoert las, ende in gescreven stont: Coniuncte Kijnt, edel Heete, gedonet dat die geene die den zoviter maecte, prophet werde ende seijde: Etenim homo pacis mee in quo speravi, qui edebat panes meos, magnificavit super me supplantacionem. Dat's te seggen: Die man mijns vreesdes, daer ick in hoopte, die mijn broot at, heeft grote verradenisse op mij gemaect. Grave Florijs en achte des briefs nijet, ende deden nijt synen sinne, ende koverde ende was vrolick mitten Burgers van der Stadt, sonder afterdencken. Ende naeden eeten ginck hij slapen, ende naeden slape meende hij dien dach mit genoechten voort te eijnden. Die faecke daer Heer Gysbrecht ende Herten den Grave om t'Utrecht gebaden hadde te comen, en was alleen nijet om die soen te maken tusschen hem ende dien van Zuylen; Maet mede om dat zij lichtelijcker den Grave vangen ende wech brengen zoiden in den sticht van Utrecht. Dan in Hollant, ende daer oick veyliger wech

woordt aldaer
gewaarschoud;

doch en acht
zिल्s niet.

ende den Heer van Kijne van des Hertogen weggen van Brabant, ende li. die Raede waeren des Graven van Vlaenderen, dat sij overdraeghen mijs ghemenen rade, dat men den Grave Florens levende vaen soude, ende senden hem den Coninc van Ingelant, die hem in ewighet vanghenisse houden soude, ende Jan Grave Florens soen soude Grave van Hollant werden. Anderen meenen dat Graaf Florens sich den meesten haat op den hals laadde door een verbond met den Koning van Frankrijk aen te gaan, by het welcke hij den Franschen Koning ^{verklaerde} vijftwintig duizend ponden gaeve, en vierduizend ponden ^{voor} Bourbonnois jaerlijcs, ~~en land gaeve~~ ^{te helpen} dien beloovende tegen eenan ieder, behalven tegen t'keizerrijck, te helpen, enz. Hij tekende het selve te Parijs, ~~in maart~~ in't begin van t'jaar twaalfhonderdvijfentegentig; en het selve beloofden int al hem vermoogen te helpen volbrengen daer te aldaer tegenwoordig zijnde ~~Dallid~~ Hollandische Edallieden: Deedrick Heer van Broderode, Jan Heer van Renesse, Willem Heer van Edmond, Henrick Heer van Helderam, [mogelijk Henrick Heer of Burggraaf van Leiden] Ridders, Willem Heer van Arkel, Klaas Heer van Putten, Philips van Walsenaer, en Jan van Teelingen.

φ zick Leenman
van

Wie kleederen van den Graaf en vande Graavinne van Holland moeg draagen,
blijft uit het volgende:

Mit de Archiva
van Holland, bij
Matthaeus de
jure Gladii
pag. 367.

Deze die hier naddolgen waren van mijns Heeren ende van mine Vrouwen
Cledings in 't jaer ons Heeren MCCC.LIII.

In den eersten Boanrotfen Cleder

Mijn Heer selve.

Die Heer van Arckel.

Die Heer van Culenburch.

Die Heer van Ammerfoyen.

Die Heer van Egmonde.

Die Heer van Rochefort.

Mon Seigneur Brattelmeis de Brügghz.

Elck een half laken Gentsch. Maeken drie en een half Gentsche laken.

Mit de Rekenim-
gan van Hertog
Cottbart No. 1304.
& 1305. bij
Matthaeus in
Analect. Tom. IV.
pag. 305.

In den eersten gecoft jagens Heijn Nagel mijns Heeren Bontwetcher ontrent den 1. Mart.
Anno. 84. totter Leverijen behoef, die mijn Heere geven soude tot Paschen anno 85. &c

Item tot Delft gecoft ontrent St. Pauls twa gefineerde voeders voor der Vrouwen
van der Lee tot hoer leverijz roc.

Item totidem voor der Vrouwen van der Doortoghe.

Item twee voeder voor der Vrouwen van der Heerwinde. & mox:

Bontwete ter Leverijz: Desz voorsz. voeders sijn gegeven tot leverijz als hier na ge-
fereven staet: en wierden vervolgens veel der Edelieden, ^{aan welken} plesen of bonte vallen
bij de maat gegeven wierden opgeteld: als,

Die Heer van Arckel,

Die joncheer van Arckel,

Die Heer van Gaesbeeck,

Die Heer van Poredero,

Die Heer van Egmonde,

Die Heer van Abconde,

Die Heer van der Seeke,

Die Heer van Vianen,

Die Heer van Asperen,

Die Heer van Montfoirde, &c.

Privileg. van Leiden
No. 1305. van
Jan Baptist dag
No. 1305.

Des Graaven
Noeddelijke Ord-
oom. Heer van
Schoonhorre, Gouda
&c.

Doer wat Poorter van Leiden Heeren kleederen droegen verbeurde tien ponden, en
zijn poortrecht, uitgereid ons liefs Heeren's Graaven kleederen ende zijne kinderen
Ende onzer liever Vrouwen der Graavinne kleederen, Ende Heeren's kleederen van
Henegouwe, ende geen Poorter meet te saamen mit kleederen mit rokken of mit
Capboanen dan sij vier, op de zelve boete voorsz. uitgereid die Schutters, die den Pa-
pelgaj schieten, enz. Gedaan door Graaf Willem en door de Raedeers van Leiden, op
St. Clements avond bevestigd.

Privileg. van
Dordrecht No. 1305.

Item, soo en sal van nu voortaan geen Poorter, die binnen Dordrecht woont,
Heeren kleederen mogen dragen, anders dan ons liefs Heeren's Graaven van Holland's
kleederen, wtgeschikt den Baeljui van Zuïdholland, die bij tijden is, ende die gene
die bondt dragen, die vermogen wel Heeren kleederen te dragen; maer niemant
anders op sijn lijff. Voorts soo en sal geen Poorter vermoogen, maer des lijden met
hem te verkleeden, anders dan die gene, die in sijnen huise ende in sijnen cost sijn,
ende daer beneffens nog vier mannen buiten sijnen huise tot hem, binnen der
Stede van Dordrecht, oft's hem gemeingt, ende dat sal sijn op de verbeurte van
sijn poortrecht een jaer, soo wie dat dit yunct brakt.

Faint handwritten text at the top of the page, possibly a header or introductory paragraph.

Handwritten notes in a small box on the right side of the page.

Second section of faint handwritten text, appearing as several lines of script.

Second handwritten note in a small box on the right side of the page.

Third section of faint handwritten text, continuing the main body of the document.

Fourth section of faint handwritten text, showing a continuation of the script.

Third handwritten note in a small box on the right side of the page.

Fifth section of faint handwritten text, with some lines appearing more distinct than others.

Fourth handwritten note in a small box on the right side of the page.

Sixth and final section of faint handwritten text at the bottom of the page.

wordt tot de
valkenjaag
opgebekt,

comen. Onlange hadde Grave Florijs geskopen, Heer Ghijsbrecht van
 Aemstel quam ende wreden nijten slaps, ende seijde hem dat hij opsonde,
 ende mitten Valckenaren nijt veede, It was alte zineet weder, ende daer
 waren veel wildes vogelen inder vilde. Och die vogelen die daer waren
 en mochtmen niet valcken noch mit Sparwer vangen; maer waren ge-
 comen wel toegemaect om den Grave te vangen. De se edele Grave,
 die groot genoechte hadde mit weder spel, stont rechtevoert op, Heer Ghijs-
 brecht als hij sach dat die Grave nijt woude rijden, woude hij oitlof ne-
 men, ende seijde Heer ick wil rijden tot Hermen van Woerden, die hout daer biten
 mitten vogelen. Die Grave sprack ick wille mede, ende seijde voirt tot Heer Ghijs-
 brecht; Roept mij een van mijnen Camerlingen ende laet mij den wijn bron-
 gen, Heer Ghijsbrecht die toofse zo lange tot dat die wijn gebroecht was.
 Doe nam die Grave die wijn ende sprack; Heer Ghijsbrecht, gck drinck u toe
 Sinte Heerden minne, dat ons God geleyden moet. Als Heer Ghijsbrecht ge-
 droncken hadde, doe zeijde hij, Heer aden, ic rjde voirt totten Gesellen Heer
 Giten op die weijde, coemt nae. Nu hoest wat vinynden harten dese van
 Aemstel, van Woerden, ende Gertijt van Velsen toe hoeren Heer hadden, die
 zyn spijse ende dranck op dien dach gegeten ende gedroncken hadden, en-
 de den sijne tafelen geseten, ende hadde mede zyn 5 stedere an hore hal-
 se, ende waeren oick zyn gesworen rade, Ende zo wes zij deden, die
 Grave kiltet al voirt goet, ende dat betrouwen, dat hij tot haer hadde,
 loenden.

Drinkt vriend-
schap met
Ghijsbrecht
van Aemstel,

~~zijn spijse~~
~~ende dranck~~
~~op dien dach~~
~~gegeten~~
~~ende gedroncken~~
~~hadden~~
~~ende den~~
~~sijne tafelen~~
~~geseten~~
~~ende hadde~~
~~mede zyn~~
~~5 stedere~~
~~an hore hal-~~
~~se~~
~~ende waeren~~
~~oick zyn~~
~~gesworen~~
~~rade~~
~~ende zo wes~~
~~zij deden~~
~~die~~
~~Grave kiltet~~
~~al voirt~~
~~goet~~
~~ende dat~~
~~betrouwen~~
~~dat hij~~
~~tot haer~~
~~hadde~~
~~loenden~~

† De Patena S. Gertridis Virginis, clarissimo genere orta, prima Abbatisse secularis Collegii
 Nivellensis, et Imperii Principis ~~Regis~~ Regis ex hac vita migrasse A. 664. et in Sancto ~~rum~~
~~Classen~~ ~~relata~~ est ex decreto Honorii Papa III. [dies ei festus] Martii] Vice Jo. Bapt. ~~Granaj~~
 in Rotabantiis. 3. 5.

rijdt tot
jagt,

Loenden zij hem mit grotet verraderie, ende brochten dat eedel bloet
 zammerlijcken ter doot sonder eenijge hoede voir hem liden te dragen.
 Die Grave haeste hem, Doede zijn peerden comen, ende nam een schoen
 sperwer op zijn hant, ende nam met hem Jan, Grave Jans soen van Aven-
 nes, zijn Neve, ende eenen jongen geheten Gerrijt van Voerne, ende
 teet aldus mit weijnich gesins heen). Ende als hij bûten quam, doer qua-
 men hem te gemdeten gesteden, die Heer van Amstel, Hermen van Woet-
 den, Gerrijt van Velsen, Aernt van Boenscoop, Gerrijt van Craijenhorst,
 Willem van Teijlingen, Willem van Saenden, ende mit hem menich man,
 raaden, en die van desen moest daet nijet en wiste. Hermen grepen in den toem en
 de seijde wijdelycken, U hoege springen is mi gedaen. Gerrijt van Velsen
 tatte den Grave alte eestt an, ende die Grave hielt dit noch al voir boetta.
 Doe quam Aernt van Boenscoop, ende seijde, Heer Grave ick moet u
 sperwer dragen, ende toech zijn zwaert, Als die Grave dat sach werp
 hij den sperwer vander hant, ende toech zijn zwaert, ende meende hem
 te verwoeren, ende lievt doir t zwaert te sterven, dan hem die votta-
 gevangen. Dets gevangen te geven. Met alle die weete die hij doen mochte en
 halp hem nijet, want zij en scaenden hem der seandelycker daet nijet,
 ende wonden hoir Duwelycken werck immer volbrengen, ende aldus
 moste Grave Florijs daer gevangen blijven. Daer liep't al van hem,
 dat mit

+ Rijn
helt overspel

~~+ Rijn hielt overspel, dat is hielt het voorspel~~

+ Rijn Chron. hielt overspel, dat is, hielt het voor spel. P. 8. 't is middagklaas dat dit niet ziet op het overspel, of verkrachten. Doot Graaf Florens Bedreewan, gelijk de geleerde Herivaertius in zijn Oud Poetavia ~~pag. 273. tot 275. aange-~~ toont heeft, ~~en hoewel~~ geen Schrijver dan wel honderd jaaren na het voorval ~~van t verkrachten van Gerrat van~~ Vellens Egergenoot geest heeft; echter ~~willen sommigen~~ ^{wordt} 'er geloofd dat de Graaf niet vrij van deere misdaad geweest is, en ~~wordt~~ bekragtigt ~~uit een~~ ^{op d'recht} Oudhandschrift van Melis Stoke, eerstjens bezeten door Simon Schijnvoet, en thans onder den Oudheid minnenden Heer Jacob Marchus te Amsterdam, berustende; op het laatste blad, agter het slot van t werk, ~~wordt~~ ^{doet} deere woorden ~~gevoerd~~:

Curjijf

Al dede gherrijft van Velsen ghaect
 Dat quam alleen bi sulkes daect
 Dat sijn wijf was jaemerlike vercraft
 Daer toe dede de grave sijn macht
 En onsuverde sijn goede wijf
 Hi hadde liever dan sijn lijf.
 Daer na mi gheleuet
 Smeet hij met ene roede op't hove
 Dat hem de huise boven spleet,
 Doe dochte gheraest o dat leet
 Dat hem de grave hadde ghedaen
 En hem niet ten besten mochte vergaen
 Daer men de waerheit wil verstaen
 En redene te redene mach gaen
 So wast misdaen herde sere
 Van enen grotten Lantsheere.
 Wat soude hier meer afghesproken
 Dat sijnt so siet west ghewroken.

dat mit hem iijt gecomen was, ter Stadt watt an. Die verraders
 brochten hem mitten haesten binnen dier naecht op't huijs te Miden.
 Binnen desen spranck die maere ~~in Kermerlant ende in Waterlant~~ ende
 alle t' Lant omme, ende t' volck wott al in roet van det jam-
 merlijcker maere in Kermerlant ende in Waterlant, Ende quam en haes-
 telijcken mit hoeren sepen over roijen te Miden. Als Gerrijt van Velsen
 ende die andere vernamen dattet Lant aldus in roet was, ende hem sterc-
 kelick volchden, om den Grave van hem te verlossen, namen zij desen
 eedelen man, ende meenden hem te voeren daer sij seker wesen souen
 om over in Engeland te voeren. Maer die Goijers, ende die van Neerden
 waren hem naere dan zij wisten, ende om dat hem d'is negdelick ge-
 volcht wott, zo en mochten zij den Grave nijet tijts genoech brengen,
 daer hij gemint waste te brengen, ende worpen hem daer om haestelic
 op een peest, ende staecken hem een hantschoe in den mont, bonden
 zijn voeten onder t' peest toe, ende woerden haestelic alsoe mede wech.
 Ende als zij aldus mitten Grave van den huise te Miden gecomen
 zijn, vernamen zij dat hem veel volck bij was in den veld. Doe keerden
 zij haestelic om mitten Grave over floet ende over velt, omden volcke
 te ontrijden. Ende want dat peesteken te cleijn was, zo viel metten
 Grave in't Water, ende zij en mochtens uten Water zo haestelic
 nijet

De Kennemans
 en Waterlanders
 koomen tot
 ontzet van
 den Graef,

welke
 op een paerd
 gebonden
 weggevoerd
 wort;

~~Daer~~
 doch hij valt
 in't Water.

Hier is en Grave Floris vermoort.

niet brengen, die liede en quamen hem onder dien opten hals. Ende want hij sinnet int water blijven moste, ende zy vrees hadden vanden volcke, dat hem gevolcht was, soe toende Gerrit van Velsen noch zijn felle hart totten grave, ende nam zijn zwaert ende stack hem daer hij inden water lach xxx. wonden int lijf. Ende onder desen dat hij den grave aldis mishandelde ontliep hem zijn peest, ende doe nam hij zijns knechts peest, ende reet daer mede op Cronenbüsch. Syn knecht wott gevangen van dien van Neerden, ende op staende voer op een rat geset, jende flogent al doot, dat zy inden wegge van dien gheselschap vonden. Die Meesters quamen over den grave daer hij lach, ende vonden hem levende ende zijnen aem treckende, ende sprack een weijnich, zy hieven hem uytten water, ende brochten op Müderberch. Ten leet niet lange hij en sloech zijn ogen op ten Hemele ende gaf god den geest op die kalende van Junio. Daer ontcleeden zy hem sijnde baljenden, ende leyden in een kist, ende voerden t' Almaer ende setten daer int Choer. Nu zuldij een vteemt dinck horen van twee wijnden, die hij bij hem hadde, ende hem van eente sijne Nichten gefent waten. Dese wijnden waten bij hem doe hij gevangen wott, zy liepen mit hem opt hijsse Müden, zy liepen met hem doemen hem van den hijsen worden tot daer hij gemoert was, dat sagen zy an, daer gingen zy bij leggen optes floots wal, ende doemen t' Almaer

~~Hier is en Grave Floris vermoort.~~

Een nijelwte dinck van ii. wijnden.

2. Willem de III. de goede bijgenaamd, Graaf van Holland ^{fichte} in t jaer 1324, ~~te~~ te Müderberg, wyl Graaf Florens de V. aldaer dood bleef, eenē kapel met behoorlijke inkouwen, tot lastnis van des zelfs ziele. enz. Analeet. Matthai Tom. VI. pag. 117.

+ Hier is het getal uit gelaaten, t moet zijn IV. Kal. Jul. en niet van Junio, wyl Graaf Florens den agtentwintigsten Junij des jaers 1296. vermoord is. t Gens klesse bewaeren wordet in de Reform. van Amstred. door J. le Long pag. 154. & 155.

φ. twee winden of jagthonden.

Alcmaer voerden sprongen zij mede in den scepe, Ende doe hij t' Alcmaer maer inder Kercken front gingen zij bijden oep leggen, zij en woude eten noch drincken, men bracht hem soete melck zij en woude niet, zij bleven sadelick op zyn gtaff leggen t' Egmont daer hij begraven wast, ende daer zoudten zij opten grave gesporven hebben, had men sel niet van daenge nomen. Dese eedele Graven hadde Hollant ende Zeelant Ridderlijcken mitten zwaerde betecht xlii. jaer Lanck. Hij was recht vroem van liye, sterck ende bequame van lichaem ende van aensien, wel gespraect, groot modich van hetten, eedel van daden, milde van gaven, goet Sanger, ende een goet gelijk Rechter. Ende binnen dese zelve jaer van xcvi. zoe staef in den Haege aen die coortse, die heerbaer Diechsaem vrouwe Beatrijs, Grave Ghijen Dochter van Vlaenderen, die Grave Florijs wijf was, ende wast begraven tot Nu hoort hoe Gerrit van Velsen, Heer Gijsbrecht, ende Hermen voren; Ghertijt quam opten huise van Cronenbirch, ende meende daer vejlich sonder wreese van zynen liye te wreese, Ghysbrecht ende Hermen en woude den huise niet betrouwen, zijnden sneren op't rime te comen, ende toegen bitens lants. Hermen steef in ellend; maer Gijsbert, want hij een ont simpel man was, wate bitens lants van zyn vrienden onthouden zoe lange als hij leefde. Alle lant was in roet, binnen steden ende daer biten, ende quamen voir't huise te Cronenbirch, alzo Gerrit van Velsen daer op was; Mer zij hilden hem

Graavin Beatrix sterft.

Gerrit van Velsen vlygt op't huise Cronenbirch.

dat belagert woude.

+ Dits mis; Graaf Florens de V. wierdt te Rynsburch begraven, naet t' getuigen van ^{Melis Stoker, jagtste druk pag. 140. en volgend} Beke Chron. Holl. pag. 99. Florentius Comes &c. cuius exanime corpus ad Reijnsburgense Monasterium devectum est, quod ibidem penes Beatricam conthoralem suam luctuosius exequiis honorifice tumulatum fuit. ~~Volgend~~ Melis Stoker, laatste druk, pag. 115. Stierf Beatrix, s Graavin hemaalin, in's Graaven haage, op goede Vrijdag, die toenden 24. Maert was. Des jaers twaelfhonderd zesenvegentig en wierdt te Rynsburch begraven.

2. Schoon dit getal ook by Beke gevonden wordt, echter is de regering van dees Graaf niet veel langer dan veertig jaeren geweest; ~~en~~ en zomen de jaeren wilden afrekken, die hij sonder woogdy gestaen heeft, zoudt zyn regertijd niet ~~meer~~ ^{omkrent} meer dan vyfentwintig jaeren beloopan.
3. Herman van Woerden reed biten sinen lande ende socht onthout hijs en tair, ende wast wt sijne sterlicheit verdreven ende bleeff in enigher alende sonder troest. Oude geschreef. Chron. van stult.
5. Gijsbrecht steef van Amtel vlygte biten t' Land, en Stigte of bevolkte ^{in Pruille} een stedetje, dat naet deere vlygtaligen Holland gemaend wierdt. Le Long Beschryving Reform. van Amstred. pag. 160. & seq.

hem alzoë stille ende alsoë leech of hij daer nijet op geweest en hadde.
 Dese moest ende ondaet wert gescreven aen veel Heeren ende Votten,
 die Grave Florijs maegen waeren, ende sonderlinge an Grave Jan van
 Avonnes, ende Jan zyn Soen, dat zij haetelic quamen ende belagen Cronen-
 büsch mede. Dit huys wort sterckelijcken belegen, ende daer worden voir
 gesecht veel instrumenten om't huys mede te winnen. Als die Heer van
 Künick vernimt dat Gerrijt van Velsen aldus belegen is, was hij daer mede
 beweegen, alzoë als hij't Beginne inde't inset van deser saecten wel wiste,
 screef hij aen den Grave van Cleve, die mede voir Cronenbüsch gecomen
 was, ende badt hem vriendelic dat hij daer toe behelpen woude, dat die
 geene die opten huys waeren haer lijf mochten behouden. Die Grave
 van ~~Cleve~~ Cleve screef den Heer van Künick weder om, dat hij't beste
 daer in doen soude; Ende deede daer om meer van zyn Volcke bij hem
 comen dan hij daer hadde, op dat hij die, die opten huys waeren te bet
 haer lijf verskeren mochte; Want hij onderwant hem die saecte wert
 den huys veel, ende gnen lietet hem gehengen, recht of hij Hoofman
 daer geweest hadde. Die mare quam onder den Volcke, hoe dat die
 Grave van Cleve, die moordenaers hoir lijf zoude willen laten be-
 houden, ende dat bededingen. Heer Loef van Cleve zyn Broeder, die
 daer mit hem was, vernam dit ende sach hoe qualijcken't gemeen
 volck dat namen, ende hoe ontfinnet ende ontfallet zij daer om
 worden.

De Heer
 van Künick
 poogt de
 belegering
 te besker-
 men, als mede
 de Graaf van
 Kleef;

2. Jan van Avonnes, die int vervolg Graaf van Holland wierdt, en Jan zyn
 Zoon, die Heer van Gouda en Schiedam wierdt.

3. Dat Jan, Heer van Künick, mede deel hadt aan de saamenspanning tegen
 Graaf Florans den V. Blijft klaar ^{genooch} mit de verzoeninge door hem int
 jaar 1300. met Jan Graaf van Henegouwe Holland enz. gemaakt.

166
Worden, quam haestelic totten Grave sinen Broder, ende schoitter, (166)
zeet ende seijde; Lieve Broder wyl di u ontceeren, dat gij mit deser saecken
voirt vanden hant willen, of gij macht hadt: Ick seg u voer waer ist dat
gij u bewijnt dese lude te lijve te houden, wij wolden daer om van desen
volcke in stricken geslagen, ende wes wij anders beginnen off voottkeeren
willen, dan dat wij die lude van den huse helpen winnen ende laten den
Heerden van Holland ende van Zeelant daer mede begaen ende die over rech-
ten, zoe doen wij quaet ende en verwinnen oick der scanden nijet; want
wij waren dan quitter t'hujs gebleven. Die Grave van Cleve sach wel
en den gelate van den volcke dattet hem nijet begonnen en dochte,
ende liet of dat hy voer hadde te doen, ende besatete hem mitten volcke
t'hujs te beclimmen ende te stormen, ende wonnent, ende die'r op waren
worden alle seker geleijt. Doe dese lude aldus van den hujs genomen
ende gevangen worden, quam een geruchte onder den Kermters, dat die
Grave van Cleve noch immer te sinne was gerrijt van Velsen ende zyn
mede gesellen te lijve te houden. Hierom liepen die Kermters in die wa-
pen ende riepen, waer ijmant zoe koene wie hij waer, die die moordena-
ren wech voeren, of hoer lijf behouden woude, die soude die eert wesen
die'r om sterren zonde. Als dit geroep aldus onder desen volcke was, zou-
den zij gestilt worden, die Grave van Cleve most hem die moordenaers
leveren, als hij deed. Daer nammen zij Gerrijt van Velsen ende dede hem
seggen

Doch worden
andert te
raade.

Hier wort
Gerrijt van Velsen
gevangen.

2. De oude ongedructe Chron. van Holl. verhaelt hier deere omstandigheden
bij; Ende dat hijs wert ghewonnen, ende worden alle ghevanghen, Gerrijt
van Velsen, Aertut van Brencop, Kofyn van Broetnesse, Willem van Tellin-
ghen, Willem van Zanden, ende enen Adelwijn ende Hijs van Prairlant
wert tot Dordrecht op een rad ghafet.

seggen voor den gemeen volcke alle die toecomst van den verraderie ende
 jammerlijckes doots. Die van Dordrecht deden sommige op raden tot Dor-
 drecht fetten. Ende Gerrit van Velsen wert veel matteliken an gedaen, eet-
 men hem dood; want daer veel liden hoij wille of hebben wouden, en-
 gedood en speen rad ge-
 eet. De ten lesten wott hij op een rat geleijt. Als dit gedden was, zo gingen
 die gemeenten ende braken t' huijs te Cronenburch neder, ende toegen
 voort voor Miden; daer zij meer van den liden waenden opgewonden te
 hebben; maer zij waren daer of gelopen zo hi't daer niet onthouden
 en doersten, ende dat huijs wert Dirck van Haerlem bevolen te bewaten;
 Ende hier mede scheidt t' gemeen volck, ende elck toech sijns weeges. Die
 Graaf van Cleve, om dat Joncheer Jan, Grave Florijs Poon, in Engeland
 noch bij zij wijf was, nam Nootthollant in zijn beskermenisse om voicht
 daer over te weesen. Ende Ghye van Henegouwen, die een Broder was
 t' Grave Jans van Henegouwen, quam ende nam daer tegen in sijne be-
 skermenisse ende bewatenisse t' lant van Zuythollant. Ende quam daer
 om van Luidic, daer hij Canonic was, ende begreep zijn woenstadt Sinte
 Geerdenberge. Ende van deser tweedracht wies groot onrust inden Lan-
 de, van dattet Lant aldus gedeijt was bij deser tweeken loechden sonder
 rechten Heer. Onlange tijt nae desen maecten die gemeen Heeden
 van Hollant mitten Ridderen ende Knechten een verband, ende loof-
 den malcanderen mit stercke loftenisse, die zij t' samentlick beregel-
 den.

De Graaf van
 Kleef neemt
 Nootthollant
 beskerminge
 en ging van tte
 naegouwe Luidic
 hollant in bes
 kerminge

t' gene tweedragt
 voort.

De Deelen

2. Dat Gerrit van Velsen sprak, nae hij alles geklapt of ontdekt hadt,
 door t' welk ~~woedende~~ volck met ~~ongemeene~~ ongemeene pijnen
 verscheurd ende gedood is; wordt uit M. Stoken anders onide
 jaerboeken vast gesteld, en het rollen te leijden in eene ton vol
 spekers geslaagen, van de Ervarensten in de oudheid kinde, voor
 een verdichtsel gehouden: ~~Welk verdichtsel~~ ~~gehoorden~~
 Welk verdichtsel oorspronck genomen heeft uit het Latijnsche
 woord Rotatus, bij eenigen ~~voor~~ ^{gehoorden} op een rad gezet, bij anderen
 voor geord. P. Scriverius aantaken. op Oud Batav. pag. 279. Gouthloe-
 ven Chron. van Holl. pag. 343. melt, dat de gevangen onthooft en op raden
 geleid wierden; maar Gerrit van Velsen dienwiedt de zwaerste dood, die
 men eenen mensch ~~doen~~ konde, aangedaan, en daer nae wierdt
 hij op een rad geleid.

verbinden zich
den moord des
Graaven te
wraaken.

Den, dat zij van sulker ondaet ende moort, als an hoeren rechten Heer 162
gedaen waer, nimmermeer soen of nemen en souen; Maer altoes wrae-
ke daer of doen, ende wijten Lande verdrijven alle die geene die van dien
vane Aemstel ende van Woorden, ende Gerijt van Velsens blode waren, al-
zor dat hier om nijemant in den Lande en bleef, die van hoere wapen
waren; Ende daer bleef menich man te Landtwert over Huysman fit-
ten ende gaf Scot ende Schoude, dat hij niet Lyden en dorste dat hij van
Aemstel toebehoorde, of, daer of gecomen waer, ende alroe bleef zijn
Eedelvoem verloren.

Van Biscop Willem van Mechelen.

Willem van
Mechelen
tot Biscop
van Utrecht
verkozen

Onder dien dat dese onleeden inden Lande van Holland was, stoff die
Biscop van Utrecht, ende daer watt een ander Biscop gecoten, die Willem heete,
geboren van Mechelen. Dese Biscop besat int eerste van sinen beginne
dat huys te Niden, dat Dirck van Haerlem bewaken was te bewaagen als
gij voir gehoert hebt, daer hij zoe lange voir lach, overmits dat hem geen ont-
set en quam, dattet Dirck van Haerlem op gaff, behouden zins lijfs. Van
Desen gelucke watt die Biscop groetmodich, ende toech in Westvrielandt;
ende brochte die Vrielen daer toe, dat zij omme gingen ende vergaten den
eedit die zij Graue Florijs gedaen hadden als hoeren rechten Heer, ende
quamen rechtvoert voir t huys te Wynesse, ende belagen dat, daer Bou-
toewijn van Naeldwijck Castelyn op was, die van node den Vrielen t huys
op gaff

komt zich
tegen de Hols-
landers,

en ~~al~~
eenige

2. Willem van Mechelen wierdt ^{int laatste van} ~~in~~ het jaer 1296. toen zijn voorzest
Jan van Syrtze ^{niet gestorven, maar} afstand gedaen en tot her Biscopdom van Toul overgagaan was,
tot den Biscoplijken Zetel van Utrecht verheven.

treckens
in Westvriesland
land.

op gaf mit voorwaerden, dat hij ende alle die't op waten behouden hoirs
 lijfe ofgaen zoudien ende in Hollant trecken mit alle dat zij daer op had-
 den. Ende die Vriesen destrueerden rechtvoert dat huys, Ende braken mede
 an eenen gange tot huys tot Enijgen borch, ende toegen voort voer Meden-
 blie ende branden die Steede altemaet. Florijs Jan Egmond, die een Cas-
 teleijn opten huys te Medenblie was, hadde menighen kint tegen die Vrie-
 sen die hem alsoe zwaerlijcken belegen hadden, dat hij ende alle die op-
 ten huys waren, om gebrecks willd van provande, peerden vleysch
 mosten eten van groten honget. Graaf Jan van Henegouwen, die jon-
 heer zans van Hollant oude Moijen Soon was, watt te weeten gedaen, hoe
 dat die Vriesen ontwonden waeren, ende maecten alle't volck in roet:
 Ende want Hollant in sulcker discoorde stont om gebreke willen van hoe-
 ren Heere, zoe watt hem gebeden dat hij mit machte in Hollant comen
 woude, als hij dedde, ende toech in Vriesland ende outsette Medenblich
 ende jaechde die Vriesen van daen, ende daer bleeffet omtrent XXXV!
 doot, ende hij provande't huys van dest-behoefde. Doet aldus qua-
 licken in den lande stont, waten die Heeren begangen ende wordens
 te raede mit malcander, dat die Abbt van Egmont, die Princhgrave
 van Leijden, Heer Heynrick, Heer Dirck van Broderode, ende Heer
 Willem van Egmond, trecken zonden in Engeland bij den Coninc,
 om joncheer Jan van Hollant, in Hollant te brengen; want zijt lant
 sonder

Jan Graaf
van Henegou-
wen, heeft
de overwinning
in West-
vrielland.

De Abbt van
Egmond en
enige Coellie.
den reizen
naar Engeland

1. ~~Bijna~~ ^{Bijna} ~~de~~ ^{de} Hejnric Casteleijn van Leijden, wandt dus wieden oudtijds die
Princhgraven gebeten.
 2. Behalven deere waren nog andere Hollandse Coellieden in Engeland getrokken,
als Jan van Renesse, Nicolaas Perijn, Gerard van Egmond, Jan van Teilingen, Si-
mon van Brentken, en meer andere. Zoo Geestlijcke als Waereldlijcke personen,
als blijkt uit eenen Acte in Engeland den 11. Januarij 1297. gatenkend
- It is aanmerkelyk, dat deere Coellieden ook het verbond, tusschen den Koning
 van Frankryck en Graaf Florens den V. in't jaer 1295. geslooten, nevens anderen
 betrachtigd ~~had~~ en ondattekenend hadden, en dat niet en des zelven, die het verbond
 hadden helpen maaken, deel aan's Graaven moord hadden, ja mi, daer het gemelde
 verbond zoonaudeelig voor den Engelfchen Koning was, in Engeland doolten koomen.

sondes rechten Heer nijet langer hoïden en mochten. Ende als dese
 Heeren bijden Coninc quamen, warden zij wel ontfangen, ende gaven
 den Coninc te kennen clagelijcken hoe dat hem hoer Lantsheer mit
 groter verraderie of gemoet waer, ende dat ovetmits zijn doot zo veel
 onleden inden landen vielen, dattet volck al rebelle woude. Ende baden
 hem, want joncheer Jan hoer rechten Heer geworden waer, of hij hem in
 Hollant senden woude, om zijn lant zelve bij rade te regeren ende in
 beteren punten te brengen. Coninc Oudewert verfont hoir woorden
 wel, ende dochte oick wel dattet geen onoirbaer en waer nae veel bescheijts
 dat zij hem onderwijdden ende dede een seip betrijden, ende sende joncheer
 Jan ende zijn Dochter [Elisabeth] mede in Hollant, ende want hem die
 wijnt nijet gelijck en stont zo quamen zij eest in Zeelant, daer hij
 quietlick ontfangen watt, Ende Heer Wolfert van Brotsfelen Heer Ter
 Veer, namen in zijne hoeden, joncheer Jan en hadde nijet lange in
 Hollant geweest, hij en watts te rade dat hij een reijse ten Vriese doen
 woude, alzo die weder om gegaen waten nae hoer oide gewoonte,
 sedert dat Grave Florijs zijn Vader van lijve ter doot gebracht wort, ge
 lijcken gij voir gehoort hebt. Ende besate die hem daer tegen inden jaer
 ons Heerden M.C.C.XCVii. ende quam mit grote menichte van volck
 t' Alemaer, ende ginc leggen mit zijnen wolcke te Vronen opten
 Geest, ende liet daer zien die wapenen van Hollant, die hij voorde als
 recht

om den rech-
 ten Erfheer,
 Jan's Graaven
 Bloetw. Zoon
 te haalen,

Welke in
 Zeeland van
 Koning daer
 hem
 Wolfert van
 Brotsfelen in
 bewaaring
 neemt.

3297.
 Jan Graaf van
 Holland oorlogt
 met de Vrielen.

+ Einward.

2. Wolfert van Brotsfela wierde door Jan Graaf van Holland tot Raad aange-
 steld ^{welcken} ~~beloofde~~ alles te volgen tot dat ~~hij~~ ^{hij} vijftiwintig jaeren
 oïd zoude zijn; gelijk van Brotsfela weder beloofde den Graaf getrouwelijck te
 raaden. Mit eenen Brief getekend te Nijerode op Mey avond No. 1297.
 Mit dezer en meer andere brieven, blykt dat Graaf Jan in den voortijd van
 't jaer twaalfhonderd negenen negentij, en niet later, als ~~de~~ ^{de} sommigen
 melden, in zijne Erflanden gekedmen is.
3. De Vrielen, malt Wilh. Procurator pag. 120. Zeiden dat ^{de} Graaf Jan geen
 waer Zoon van Graaf Bloetw. was, maer een scheffal ~~van de~~ ^{van de}
~~tot~~ ^{tot} boasterij of spot van hen door de Vorsten der aarde
 getelt, ~~ende~~ ^{ende} t welk dan Graaf tot dezeren togt aange ~~waer~~ ^{waer} zonden
 hebben.
4. Te Vronen op de geest of op de ruime velden van Vronen; eene plaats verkeerdlijck
 van veelen tot eene groote en meynige stad gemaakt, was niet maer dan een Dorp,
 en even her zelve als S. Pambas geweest is. ~~de~~ ^{de} Ondergang van
 Vronen door S. Eikelenberg pag. 29.

recht Heer, ende ordineerde daer zijn volcke, bij rade zijner Ridders en
 de knechten, an twee betaelgen, als dat mitste was. Die Vriesen, die
 hem hier op wel versien hadden, quammen nmitter heelte macht van
 Vrieslant t' Alenmaer waest an, om desen jongen Grave te confusen,
 ende zijn volck op te slaen, dat sy mit groten scanden doen moch-
 ten, want zij doch wel wisten dat zij tegen hoeren eedt ende tegen
 hoeren rechten Lantsheer te vetoe quammen; maer by quade informa-
 cien geschien dickwil quade saecken, Die Vriesen en toefden niet
 lange, zij en versochten desel jonge Grave, daer hij mit zijnen volcke
 stont gescheet. Daer gebiele een groot geclas van wapen ende van
 slagen die daer gingen. Daer gehengede God dat die Hollanders ende
 Zeelander der Vriesen sloegen om trent vier duisent, behalven dat
 vliende volck, dat hier ende daer geslagen wott. In desen strijde ble-
 ven doot inden aenganc die Heer van Arckel, ende Heer Jan Vander
 Duertoge, mit twee goede mannen. Desel slach geschiedde inden 3 April
 le, mit jaer voise. Biscop Willem, als hij vernint dat die Vriesen den
 slach verloren hadden, dachte hij dat hij desen jongen Grave ymmer-
 meer laste ende onleeden aendoen woude, die nochtans nije ondiecht
 tegen hem besculd en hadde, ende toech over in Oostvrieslant ende
 om de Hollan, sprack daer alzo mitten geenen die't Lant in handen hadden, zo
 dat hem van dien Liden hulpe toegefeit word, wes hij tegen den Lande
 van

en behaalt
 de overwin-
 ning.

De Biscop
 van Utrecht
 sprook
 om de Hollan,
 daer te plaagen
 de Vriesen

2. Mees dan drie duizend, getuigen M. Stoke en Wilhelam. Procurator,
 + Heer Jan van Arkel.
3. Volgens Boeka pag. 101. op den VI. kat. Aprilis. Dus ook de Bide ongedrukte
 Chron. dat is op den zeventwintigsten van Maart.
4. Volgens M. Stoke predikte Biscop Willem het kruis onder de Oostvrierson
 tegen den Graaf van Holland, ende de ongedrukte Chron. Biscop Willem
 predikte daer des Paes oplaet teghens dat Hollandsche volck, die
 Vriesen beloefden den Biscop te helpen mit ter hande ende quammen
 haetelic roijen tot Munckedam anze.

Die ~~alle~~
in Waterland
vallen;

van Hollant doen woude, hier om quamen die Oistvriefen over mit
een getalle van volcke voir Monickendam. Die van Haerlem die hier
die Gijdinge of hadden, quamen anitten Kenemers ende mitten Waterlan-
ders, ende befreeden die Oistvriefen.. Onlange hadden zij vergaert ge-
weest, die aftenste vanden Vriefen keerden hem vanden strijde te seepe
wert. Die Waterlanders volchden hem ende sloegen by groten hoepen.

Doch worden
geslagen,

Dit spul ende dese grote bloethortinge van den Westvriefen voir, ende
van den Oistvriefen nae, heeft dese Heilige Biscop voirtroemt, sonder eenij-
ge saecke al geboiwen. Ende als hij sach dat hem die avonturees al-

ende Biscop
op de Kijp
gedreeven.

Dus tegen viel, ende die Oistvriefen aldus vloen ende lieten hem slaen,
begaff hij zyn scip daer hij mitten Vriefen inge comen was, ende deed
hem met eenen⁺ boete wech roijen ende ontquam. Dese jonge Grave
vernam wel dat die Biscop gerumet was, ende Overijfel getoegen
om nijeiwe hulpe; wanttet hem nijet genoeg en was, dat hij ture
strijden betoett hadde sonder eenijge redene. Hier om ontboet die Grave

De Graaf van
Holland, te
varens Ysel-
strijde
habbende,

Ghijbsrecht van Yselstrijn, dat hij hem zyn² huys t' Yselstrijn leenen wou-
de, want hij dat besetten woude tegen den Biscop, om die daer mede te
creucken. Ghijbsrecht dede zyn andtwoert daer op ende seyde: Alzo hij

belagget her
zelve;

des Biscops Maerscalc ende zyn Rechter, inden Stichte waer, dat hijs nijet
doen en mocht noch en woude. Ende om dat willen dede hij³ Ghijbsrecht
vangen, ende ginck leggen voir zyn huys, dat hem joncfrou Baettraet zyn
wif

+ boot of bootje, een klein vaartuig.

2. De Graaven van Holland ~~hielden~~ ^{hielden} het Slot ^{van} Yselstein een Leen van Hol-
land te zijn; ~~doch~~ ^{hoewel} de Biscoppen van Utrecht dreeven dat het onder
hien gebied behoorde; waerdoor het zelve dikwijlen de vijandlyke aan-
vechtingen en ongevallen des oorlogs beproeft heeft. Zo heeft ^{de} Gr^{ave} van
Yselstrijn het Slot van Yselstein met tydinge in zyn moegen van ^{van} Graaf Willem
den III. mit jaer 1300. te leen ontfangen. Het Amert. script Ant. Matthei pag 207.
3. Heer Gijbsrecht van Yselstein wierdt gevangen door toedoen van Heer Hindericht
van Keulenburch en deszelfs Maagen; ~~ter~~ ^{die} hem dikwijlen laagen
gelagt hadt. M. Stoke.

Wijf een^t tijt voorhilt mit hoete hulpe, ter tijt toe dat hoir provande opten
 dat van huijs gebrack, ende doe gaff zijt op mit vortwaerden, dat die helfte van
 een vrouwe den liden, diert op waten, hdit lijt behouden zonden, ende mitter landere zou
 manlyk ver-
 waerd, ~~de~~ de joncheer Jan zynen wille doest. Ende doemen opten huse quam en vant
 doch eindslyk men nijet meest daer opten huse dan XVI. Weerachtige mannen, ende daer
 gewonnen van
 aan Wolfaert of wortet acht ont hooft, die mitten loete vielen. Ende doe joncheer Jan
 van Boorselen dit huijs hadde, gaf hijt Heer² Wolfaert van Boorselen mittet Heerscappe
 gegeven word.

1299.

De Graaf ver-
 zocht zich
 met de West-
 vriesen.

† Westvriesen
 vreesen

van Woerden van hem te leen te houden, om dat hij dat Bisdom betnem
 zoude den Biscope te versmadenisse. Hier nae inden jaer ons Heeren M.
 CC. XCIX. als die Westvriesen vernamen die voirsnoedicheyt, die dese
 jonge Graave tegen den Biscope van Utrecht ende anderen zynen vijanden
 hadde, ende mit zynre moergentheyt, ende by der graciens goods zyn lant
 ende zyn lide bescuide, begonsten zij oock afterwaerts te dencken, dat
 zij quaet gedaen hadden, ende deden an hem versoeken om genade, ende
 wonden hem beteringe doen tot zynen wille. Ende want hij hem liever
 genade dede, alzo sijt begeerden, dan veel te strijden; Soe toech hijt
 Altemaet, ende dedet die machte vanden Lande by hem comen, ende zwo-
 ven hem hulde ende onderdanicheit, daer zij hem sulcke brieven ofgaven
 als hier nae gescreven staet.

Wij Raet, Scapenen ende alle die gemeente van Westvrieslant,
 maecten

+ Deere dapper vrouwe Beata, of Bestrate, uit den huise van Arkel ge-
 sprooten, verweerde zich en het slot ypselstein een jaer lang. Boeka, &
 Die ongedrukte Chron.

2. M. Hoka, laatste druck, pag. 157. meldt, dat Graaf Jan ~~dit pichin gewonnen~~ ypsel-
 stein met Beusecop, op't verzoek van Wolfaert van Boorselen, aan des zelfs
 vrouwe te schenke gaff, gelijk hij het Land van Woerden gedaan hadt.

† Westvriesen.

maecken condt allen luden, Dat van grotter misdaet die wij mis-
 daen hebben tegens eenen hoezen Prince ende eenen mogenden onsen rech-
 ten Heer Jan, Grave van Hollant, Zeelant ende Heer van Vrieslant, als
 van den strijde die wij tegen hem vochten te Vronen, ende van dat wij zijn
 huijsen, Staken, ende van anderen misdaden, die wij tegens hem misdaent
 hebben, in wat manieren dattet was, opten dach dat dese letteren gegeven
 worden, gecomen zijn ende comptomitteren mit onsen Heeren voitsz. by
 onsen vijen wille ende mit gemeen rade in eenen hoezen Prince, Heeren
 Jan van Avennes, Grave van Henegouwen. Alsoe dat hij mach onconneeten
 zijn wille, ende tueren die emeyden ende beteringen van dies voitsz.
 misdaet, ende op ons setten pijn ende penningen, in goede, in dienste, in
 onderdanicheede, ende in alken anderen manieren nae zynen wille. En-
 de wij Vriesen voirnoemt beloven voir ons ende voir onse Naecomelingen,
 op alle onse goet dat wij hebben ende hier nae winnen zullen, dat wij
 des voitsz. Heer Jans van Avennes seggen vast ende gestaede houden zellen,
 sonder wredes seggen, mit meer woorden. Ende des te oirconde hebben
 die van Hoochtwinder Ambocht, Nydorper Ambocht, Drechtiger Ambocht,
 ende Heertman Ambocht, desen brief beregelt mitten Zegel daer zij hoer
 geemden saecken mede plegen te beregelen. Gegeven in den jaer ons Hee-
 ren voitsz. des Saterdaghs nae alre Heiligen dach.

Hier nae geschiedet, dat Joncker Jan een dach houden zoude tegens den
 Harstoch

† Castelen en
 Sterkten.

Aa, Dr.

185

~~emenda~~

So

~~1299~~

† emenda, beteringen; of Amendan, boeten, breuken, verbeuten.

† jult jaer 1299. den tweeden November.

Wolffert van
Boorselen
maakt Jan
van Renesse
verdacht bij
den Graaf
behoudt het
gezegd alleen,
en wordt te
Delft gedood.

Jan Graaf
van Holland
stierf.

Stattock van Borabant Zijnen Neeve; daer Heer Jan van Renesse woode
ende antwoort of ovet brochte. Binnen desen wott Joncker Jan ange-
brocht waert dat hij te dage quame, men fanden vangen; want Heer Jan
van Renesse hadden verraden. Ende om deser saecken wille is Joncker
Jan, bij rade Heer Wolfferts van Boorselen, getogen in Zeelant, ende
ginge leggen voer Moertmont, dat Heer Jans was, ende werpet needer,
ende verdoeff hem wijzen Lande. Heer Wolffert, die nu alle die macht
heeft bij desen jongen Heer, dochte oick dat hij zijn Heerlicheeden toenen
woude, ende bezwaerde Hollant mit eente muntet muntten, ende mit
nuiwen rechte; Ende daer om watt hij binnen Delft doot geslagen. Ende
nae zijn doot geschiede veel rumoers in Hollant. Die van Dordrecht won-
nen. Craijen steijn, ende Slijdrecht, ende namen hoit Boaliu van den kuijse,
ende hooren Schout, ende dovensse. Ende daer gevelen veel ander fricken
die hier geen doen zijn te fruyden. In cotten tijdt hier nae wort dese
jonge Graave zieck van't buijck ewel, ende bevel binnen Haerlem. Daer
hij sterff zonder kindes, ende Ridders naem, nae dat hij Hollant iii. jaer
betecht hadde, ende leijt begraven tot Reijnsburch inden Cloester. Joffer
Lijsbet zijn wijf voer, nae dat hij gestorven was, weder in Engelandt, die daer
ghelijck aen den Graave van Hatfforde.

Van de XVII.

2. Wolffert van Boorselen wierdt te Delft op den eerste Augusti des jaers 1299. uit
het groote steune huus staande op den hoek van de Hoofstraat agter de Oude kerk, ge-
worpen en fraks door het ~~aan~~ taurende volck door gesmeeten; om dat hij de Edellen
veracht, de privilegien verkort, de gemente onderdrukt, en alles naer zijn voor-
deel en welgevallen ~~in~~ ^{calat} geselicht ~~of~~ ^{of} verdraaid hadt. ~~_____~~
D. H. Stokel. Nieuwe Beschryf. van Delft pag. 607.

+ Eodem anno IV. Calend. Novembr. obiit Joannes Comes Hollandiae apud Hatlem sine
Libris. Quo mortuo Joannes Comes Harmonice filius Adelheidis sororis Wilhelmi
quondam Regis Romanorum jure propinquitate Ducatum assumpsit, Hollandiamque
totam suo Dominio conjunxit. Hithorius in Chron. Hist. saug. ad Ann. 1299.

Graaf Jan de I. Stierf te Haerlem op S. Martijns avond in den Winter [den 30. Novembt.]
Des jaers 1299. Volgens Melis Stoke in t leevn van Jan den I. Graaf van Holla.
♀ De Graeflyke Weduw, Elizabet trouwde weder aan Humphried van Bohun, Graaf van Hereford,
en Essex. Inhof Geneal. Reg. Pariumque Magnae Britannie Tab. VI.

Doe Joncheer Jan sonder oir te laten aldus gestorven was quam die
 Graeffscep van Hollandt Jan Grave Jan van Henegouwen, zijne ondes Moijen
 Boon. Die Grave Jans Loen van Avennes was, gewonnen bij Corine Willems
 Siuster; Ende wort die XVII. de Grave van Hollandt, ende vordde den toeden Leuwe
 van Hollandt, gegiarteleert tegen den swarten Leuwe van Henegouwen.
 Dese Grave Jan hadde eenen Broeder die Ghye van Henegouwen heete, als
 ghy vint gehoort hebt, die Ruijthollant een tijt bekeerde, die soude die Heer-
 scappie van Aemptlant ende van Woorden hebben mit hooge ende leege
 rechten, mit voirt waerden, dat hijsse van der Graeffscep van Hollandt ten
 rechten leen houden soude, uytgenomen dat Reijgerbosch in Aemptlant,
 ende die manscap aldaer behielt die Grave an hem. Ende dese voirtz.
 Heerscappien soude Ghye houden ongebroecken mit allen hoeten toebe-
 hoeten, tot dat hij sobval, of dat hem een Bisdoem gegeven worde, of een an-
 der goet zoe goet als een Bisdoem; Ende dan zouden desen goeden mit allen
 rechten aen der Graefflicheijt van Hollandt wedes comen; Ende des nam.
 Grave Jan Briewa van Zijnen Broeder Ghyen, dat hij zyn wedes seggen daer
 laen hebben soude, op dat hij die Graefflicheijt van Hollandt niet en ontreesse.
 Ghy sult wecten dat dese Ghye, eer hij Bischopt t' Utrecht wart, der Stede van
 Amstelredamme gaff veel vrijheede van kieren ende van rechte, daer men
 Die Stede

aeft zynen
 vides Ghye
 goeden van
 hupel in
 hoeden te
 Een.

Die Stede mede regeerde. Ten leet nijet lange dat Grave Jan ende Heer
 der Landen van Hollant ende Zeelant geworden was, hi en nam wijve
 Graven Dochter van Lutselimborch, die Philippa heete, daer hij bij wan
 sonder genaede, die te Cortryck inden strijt keef; Eenen Willem, die nae
 hem Grave wott, eenen Jan Beaumont, Eenen Heijnrick, die Canonic te
 Camerick worde; een Mergrët; die Gravinne van Attricht wart; Een³ Alij
 die Gravinne van Cleermont wart; Een⁴ Marij, die Gravinne van Poarban
 wart; Een⁵ Machteld, die Gravinne van Nijel wart.

5. Graaven
 Eghenove
 en Kinderen.

Van Heer Jan van Renesse Boverije.

Alzoer gij voir gehooit hebt van Heer Jan van Renesse, die van jonc
 Jan van Hollant iijst Zeelant verdraven wott, is mi weder in Zeelant
 comen, ende heeft dat Lant tot hem gecregen, ende meende Grave Jan
 voir te houden; Soe dat die Grave om dese sake wille mit haer cracht in
 Zeelant getoegen is, ende verdrave Heer Jan van daen, ende wart mogen
 Heer in Zeelant. Doe Heer Jan t Lant aldus rimen moeste vierde hij
 Conen raet, ende troech bij Albrecht, die Roomsche Coninc, ende brocht
 hem an, dat die Graeffen van Hollant, nae joncheer Jans doot Grave
 rijs soon, den Rijck aen gestorven waes, Ende hier om is die Coninc in
 Heijmelijcker waes neder gecomen iijst Oestentrick, ende sende brieven
 doer den Lande, die aldus in hielaen: Het zillen weeten alle die liide
 dat Albrecht die onwetwonen Coninc mit crachte wil vereenigen
 aen dat

Jan van
 Renesse
 in Zeeland
~~keerde~~
 weder vdrave
 van en

Stoort den
 Roomsche koning
 op om Holland
 als een leen
 van t Rijk te
 regeren.

- + Philippa was de Dochter van Henrick van Limburg, Graef van Luxemburg en van La Roche, en van Margrita, Dochter van Henrick Graef van Bar. ^{Portugals Troph. de Bar}
- 1. Jan nieuwelid in den strijt van Cortryck ^{ongetrooned en} zondt Naakoomelingchap, in t jaer 1302.
- 2. Dees Jan Heer van Beaumont, verkreeg tot zyn vaderlyk erfdeel, de Staden, Beaumont in Hainegouwe, Schoonhoven en Gouda in Holland; en ter Scholen in Zeeland; midsgaders in ~~Hainegouwe~~ het naer zyns Naakoomelingen gepaunde Bailjuwtschap van Belders ec.
- 3. Alijt, of Alis trouwde Rogier Rigoz Graef van Wotfouck en Maarschalck van Engeland.
- 4. Maria trouwde Lodewijk Den Eersten Hertog van Bourbon.
- 5. Machteld wierdt geestlyke; maer sine ^{andere} Dochter, Isabella, trouwde Raoul van Clermont, ^{Heer van Neelle,} Conestabel van Frankryck.

10. Frothemijs Chron. Histajug. ad Ann. 1300. Anno prenotato Rex Albertus contractis indignis
 copiis magnam abinavit exercitum, contra Joannem Comitem Hamonia, propter
 Hollandiae Comitatum, ut supra diximus, processurus ad bellum. Cuius ad No-
 viomagium Geldria oppidum pervenisset, Cisteras huiusmodi tenoris per omnem fe-
 cit Regionem publicari. Noverrunt univrsi, quod ferensissimis Dominus Rex Al-
bertus Romanorum semper invictus, vacantem Hollandiae Principatum, quem Ca-
rolus Imperator olim magnus Theodorico Comiti concessit in beneficium feudale,
tam iure, quam gladio ad Sacrum Romanum intendit revocare Imperium.

aen dat Roomfche Rijk die Graeffcap van Holland, want die geene
 die't nu heeft mit onrecht besit, overmits dat Kaerle die Calke, als Roomfche
 Keijfer, voortijts die Graefffchap van Holland die eerste Grave Dirck te Leen
 gaff. Van der tijt dat Grave Jan Zeelant aldus Beheer hadde, is hij getoe-
 gen over tot Stavaren, daer hij van den gemeen poorteren van der Stede ghe-
 hult wort mit gefworen eede, ende ontvingen hem voer hoer ende alle hoo-
 ren Nacomelingen tot hoeren rechten Heer. Ende hier om confirmeerde hij
 den poorteren alfulcke Vrijheeden ende Hantvesten als Grave Floris hem
 gegeven hadde. Daer nae als in den jaer ons Heeren M.CCC. quam Coninc
 Albrecht tot Nymmegen, daer hij ende zijn heer gelogert lagen in hoer
 tenten opten over van de Waele. Hij hadde met hem gebrocht die Aarts-
 Biscoppen van Trier, van Mens, ende van Coelen, om die Graefffchap van
 Holland totten Rijke te trecken, Hij hadde oick veel Heeren vuten Rijke
 ke van Almanien. Die Grave wist dit tijts genoeg ende befate hem mit
 alle zijne macht daer tegen, ende toech den Coninc tegen mit zijn Liden,
 ende gine leggen op Bruinswaerde by Nymmegen, ende dede daer zijn
 tenten op rechten opten over van den Waele, ende dede die rivier aldaer
 besoecken tot veel steden, waer hij best op seepen zoude moegen tot zijnen
 passe, om aldaer tegen den Coninc te strijden. Die Coninc lach op eenen
 toerne inder Burch tot Nymmegen ende sach neder op die grootheid des
 Volca

Grave Jan
 Bevecht die
 van Stavaren
 hinnen vrees
 rechteen.

De Roomsch-
 Koning noemt
 met
 een leges te
 Nymmegen;

Doch, ziende
 dan Grave mit
 macht van
 volck tegen
 hem optrekken,

+ Tritheimius Chron. Hist. aug. ad Ann. 1300. Audiens Comes Hollandiae Joannes Regem Albertum
 cum exercitu suorum contra se venire ad proelium, congregavit & ipse maximam
 multitudinem pugnantium, confortatusque & viribus, & animo, Regis Alberti intrepidus
 praestolabatur adventum. Rex autem cum didicisset Comitis & viris, & constantiam animi
 contra eum venire ad bellum non audebat, sed mediante Archiepiscopo Coloniensi
 Treugas interposuit, & pro confirmatione pacis Comitem ad Principium sententiam voca-
 vit: Iquo veniente Hollandiam in feodum accepit.

Een nieuwe
mirakuloze
teijken.

ende daer om en dorsten sij niet weijgeren, ende hij wote gecon-
firmeert. In desen tyden geschiede een wonderlic teijken in stollant.
Daer openbaerde hem een man sittende op een peest, ende vermaende ge-
meenlijcken den luden dat zij hoer wapenen een doen souden, ende haer-
ten hem opten oever vander zee te comen om die vijanden te weder-
staen. Al't volck dese vreemde maer hoorden, liep een ijglick ter zee-
waert an, ende als zij daer quamen sagen zij die zee alloe hem dochte
met grote menichte van seepen. Met zij wordense thans quijt als een
schimme. Ende nae desen, als inden jaer ons Heeren M.CCC. ende li. op
Sint Effrems dach, was die grote strijt tot Cortrijck in Vlaenderen. In desen
strijde waten Heer Willem van Gulic, ende Heer Jan van Renesse, ende
freeden mitten Vlamingen tegen den graue van Artoijs, die Conincstabel
van Franckrijck was, die veel Ridderseaps iijer Franckrijcke hadden.
Dese strijt wonnen die Vlamingen, bij rade ende insette Heer Jans van
Renesse. Aldus verlost Coninc Philips die Vette. Nochtans bleef graue
Robbrecht van Vlaenderen doot. Ende an de Franse zijde bleuen doot:
Hattoog Godewert van Borabant, ende Heer Jan sonder genade, graue
Jans Dofen voorsz. mit menigen goeden man. In't jaer nae dat dit
geschiede, soe en liet graue Ghise van Vlaenderen niet off, hoe wal
dat hij nochtans veel verlies in Zeelant van zynen volcke genomen hadde
tot

1302.

Strijd te
Cortrijck.

in welken
is graue van
H. Zoon doot
blijft.

op Sint Effrems dach Abt. opten xi. ^{sten} dach van Julis. De oude brigdor. Chron.

+ Cortestabel. Robert Graaf van Artois, die hier gemeldt word, hadt ^{toen} het gebied
wel over t Franche legat, maar was geen Conestabel van Frankrijk. Zie Anselme
Hist. genral. de la Maison Royale de France Tom. 1. pag. 322.

2. Deere nederlaag wierdt die van de gulde spooren genaemt, omdat men bij de
vriedinzend zulke spooren, die allest door de Ridders gedragen waren verzamelt
den die langen tijd te Cortrijck ten toon gehangen wierden. Annot. d'Haynau
pag. Ar. Rutenau pag. 313.

de Schoone.
Godaffrij van
Borabant Heer
van Aarschot ane.

3. Dees was ouerste Zoon van Jan den 11. Graaf van Holland, en in't jaer 1296. in
huwelijk. Verloof am Blanca van Frankrijk; doch dit huwelijk liep door den
doot van Jan te niet, en hij wierdt te Valenciennes in de kerk van S. Jans begraven.

Guy Graaf van Vlaenderen tragt Walcheren te overweldigen.

tot veel ftonden, hij verlamde een groot heer, overmits dattet hem wel gelucket was, om daer mede in Walcheren te comen, ende dat te verdeden. Daer hem Graave Jan tegen in stiltz weer besatete, ende sende Joncheer Willem zijn Soon over in Zeelant mit veel vtoems volcs om den Graave van Vlaenderen daer te wachten. Ende onder dese voir Joncheer Willem over in Casant an die Vlaemsche zyde, ende dede mit zijn volck aldaer een opganck ende versloech daer veel liede, ende quam van daen in Zeelant onder scade of verlies. Ende om des hoemoets wille dat hem Joncheer Willem gedaen hadde, zo en conde hij nijet te vreden wreefen, ende vergaderde noch een grote menichte van volcke om ymmer daer mede over in Zeelant te wreefen. Joncheer Willem die in Zeelant was ende vernam alle zijn insette, ende verbljdet hem recht in dat hij tegen den Graave van Vlaenderen te stryde comen mochte. Ende dede bij hem comen alle die scepen die hij crjgen konde, ende manede die wel, ende tooch daer mede die Graave van Vlaenderen tegens, daer hij met hem vergaderde, eerst voir des Veer, ende nae voir Arbemuden, welke stryden Joncheer Willem beide verloes. Ende doe Joncheer Willem dit verlies hadde, tooch hij heymelick tot Sitree om hulpe ende troest. Als Graave Ghijs van Vlaenderen gewaer wort, dat Joncheer Willem hem aldoud ontcomen was, volche hij hem nae, ende ginck leggen

Strijdt met Joncheer Willem van Holand, dien hij op de vliet jaagt, en

binnen Dierik

- 2. Naer het overlijden van Jan den Erfste, de laatste Graaf uit den Hollandschen Stam, is, mids hij geen kinderen agter liet, het deel van Zeeland over gena zyne Der Schelde, weder vallen aande Graaven van Vlaenderen, int kracht van t verbond des jaers 1256. Des Guy, Graaf van Vlaenderen, dat deel zoet magtig te worden, en den tijtel van Graaf van Zeeland aan zynen tweeden Zoon, Guy, te getael bij Isabella van Luxemburg, gegeven heeft: Welke zich ook Graaf van Zeeland gelijc int zijne Brieven blijkt, gefchreven heeft. C. V. die Sigilla Comit. Fland. fol. 89.
- 3. Des Guy, die hier verkeerdelijk ^{wordt} was Zoon en naamgenoot van Guy van Dampierre Graaf van Vlaenderen, welke ~~daer in~~ sedert het jaer 1300. in Frankrijk gevangen gehouden wierdt en int jaer 1305. ~~daer~~ stierf; onder wijken voerde de jonge Guy ^{zijn} oorlog om een deel van Zeeland, dat hem door den Gede tot geleid was, magtig te worden.

zee bele-
gest.

leggen voer Sirezee, ende lach daer voer ses weecken lanck. Jonc-
 heer Willem, die een jonck moedich man was, maecte een opset
 mit veel cloecker mannen, die hij binnen der Steede daer toe nam, ende
 dede die pootten openen, ende toech onwetfens tegens die Vlamingen iijst
 ende dede in hoeren hope scade, zoedattet door bleven, die geslagen wor-
 den, ende oick verdronteken omtrent XV. man. Doe dit geschiet was
 ende die Vlamingen dese scoffiericheit hadden, die om des verlies
 wille nochtans nijet en rümede. Nam joncheer Willem eenen cotten
 raet, hij dede wel totter Steede sien, ende toech zelve in Holland om
 meer hulpen, Ende badt bij tade grave jans zyns Vaders in zyn hulpe
 Biscop Ghije zyn Oem, die hem mit zynre macht bij quam, ende voer
 daer mede in Duvelant in Huningen an lant. Sommige jonge lude
 die traden iijst hoeren seepen, ende begonsten een sehetmitstunge te
 gen een deel Zeelanders, die mitten Vlamingen daer gecomen waren
 ende mit Heer Jan van Renesse iijst Zeelant gebannen waren, ende
 wantet byden avondt was, zoed brachten die Hollanders hoer tenten
 op't lant om daer onder te logieten ende te bet waecke te houden.
 Die Vriesen die joncheer Willem oick gebracht hadde in zyn hulpe,
 staecken hem een deel te samen om binnen dier nacht den Vlamin-
 gen te confusen, als zij deden; want zij stunden haer loodren wel
 half,

Joncheer Wil-
lem verzocht
zinnen Oem
Ghij Biscop
van Wrochot
om hulpe, welke
derwaert tracht.

Strijden, die
an Stegen
voert
coorps.

Jan van Renesse
helpt de Vlaas-
miffen.

half, ende namen hem daer toe veel hoere provande, ende anders dat zij
vonden, ende brochtent met hem te seepe. Heer Jan van Renesse, hoer
wel dat hij gebannen was uijt Zeelant, zoe was hij nochtans mitten
Grave van Vlaenderen in Zeelant gecomen, ende was een infetter alle
Der tijfen die Grave Ghye in Walcheren dedde tegen zynen vrachten
Heer, die vervolckde mitten Duvelanders, die hij tot hem getegen
hadde, die Vriefen, ende toegen die haestelijcken nae binnen det zelver
nacht, doer toe weegen die zij wel kenden, ende overvellen die Vriefen
onverhoets, ende wtrectenfe onfachtelijcken mit groten slagen uijt
hoeren flape. Die Vriefen ende die Hollanders, als zij aldus gewrect
waren setten zij hem ter wree; Maer zij konden hoer vijanden qua-
licken bekennen, om des diijfter nacht wille, die soe onfenlic was,
ende sloegen jammerlijcken deen den anderen. Ende in desen gewech-
ten blaven doot een geheeten Willem van Hoetn, die Doempvoest
t Utrecht was, Heer Claes Petfin, Heer Willem van Haerlem, Ridders;
mit veel goder mannen uijt Hollant. Ende daer bleven uijften ge-
stichte doot Heer Dirck van Duijlen, Heer Zweeder van Boberweerde,
mit veel botgets. Poiscop Ghye wart gevangen ende in Vlaenderen
gesent. Jonckker Willem quam in een seip, dat hem in Hollant brochte,
ende ontquam alzo mitten lijve. Dit geschiede omttent mit Valten.

Nedaclaag dar
Hollanders,

an de Bischof
van Utrecht
gevangen.

Die Grave

Die Graave van Vlaenderen, doe hem aldus onverschien geluck, geschiet was, vergaderde hij, bij rade Heeren Jan van Renesse veel Wolcx ende seepen, ende quam daer mede oter Mase in Hollant, ende want hem daer nijemantt wees en vermat noch Graave Jan, noch Jonckheer Willem sijn loon, om des verlies willen datt zij hadden, zo otreech hij in al Noothollant, Steden ende Dorpen al tot Haerlem toe, ende nam gijsele iijnt elcker ~~Stede~~ Stede. Die Statoge van Brabant en vetgat sijn's oick nijer, om dat hij vernam dat Hollant dit misval hadde, ende quam mit machte Sintz Ghaerdenberge, ende kreesch al Zündt-hollant in, vutgenomen Dordrecht. In deser onlade vermint die Graave van Vlaenders, dat grote discoorde ende turestracht is binnen der Stadt van Utrecht, om des verlies wille die zij hadden van hoeren Heer Biscop Ghijs ende hoeren Burgesen: Ende om dat hem alle zyn dingen te voirsproede dienden, ende hij den Biscop gevangen hadde, soe quam hij mit macht binnen der Stadt ende vercreech die tot hem, Ende sette daer een Schoit van zynre weegen, Ende vermaende der Clafien mit groter neespen, alzoehij Biscop Ghijs gevangen hadde, ende daer om sonder Heer waken, dat zij Willem van Gulick tot eenen Biscop koeren. Dat hij altemaer vercregen zoude hebben, en hadde die maer gedaen die hem quam van Heer Witte van Haemsteden, die Graave Florijs Bastaeet Zoon was,

De Vlaamingen
neemen Noofd=
holland in.

De Hertog van
Brabant maect
zich meester
van Zuidholland

Ghijs van
Klaaf die kooft
ook de Stad van
Utrecht en.

tragt daer
eenen anderen
Bischof te zatten.

2. Jan de II. Hertog van Brabant, zich met de Vlaamingen verbonden hebbende, zoog ook zyn vortdeel in deere ontsteltenissen, en begon den oorlog tegaderde Hollanders onder voorwandtel dat de Graaf ~~van~~ Zuidholland meo van hem te leen gekeven, ~~die~~ noch manschap woos het zelve gedaen hadt, gelyk hij voorgef dat de zelve schuldig was, sijn schoon ~~hem~~ de doornaamse Groote, zulkz afrieden en toonden dat die verstantenis ~~die~~ sijnen vader doer Graaf Florens den V. van Holland was vernietigd, echter doer hij vrott ~~nam~~ Zuidholland in en roeg het beleg voor de Stad Dordrecht; doch gebrek van leevensmiddelen en de dancloog van Nicolaas Heer van Putten en Brujan, deedt den Brabander het beleg vellaaten en ~~naar~~ zeer misnoegd ~~te~~ naar zyn Land Keeren.
Prutgens Trophée de Brab. Tom. 1. pag. 356.

Witte Heer
van Haamstede,
wapent sich
tegen de Vlaen-
dingen.

krijgt veel
aanhang,

ook die van
Haarlem,

en verdrieff
de Vlaendingen.

was, hoe dat die een opset gemaect hadde om des verlies wille dat Jonck-
heer Willem hadde, als gij hoeren sult. Heer Witte, want hem te sinne was
hoe hij den grave van Vlaenderen vervolgen mochte ende wtdecken an
hem t' verlies an Hollandt ende an Zeelant, hoe wiserde hij eenen raet, dat
hij mit alle der macht die hij verwerven mochte, van Zeetice zee baten
om voete ende lande in Hollandt tot Santvoerde, ende toock van daen mit
luttel lude binnen Haerlem, Ende daer gaff hij den Kerckers ende den Vrie-
sen, die bij hem gecomen waren, zijn opset te kercken, ende vermaende
hem dat zij hem bijstonden. T' gemeen volck was blijde datter ijmant
was daer zijaen hoefden mochten, ende vielen bij hem mit alle hoete
macht. Doe Heer Witte bijstal van hem vernam, dede hij zijn bannier
binnen Haerlem ontwijnden, ende sprack des gemejnten juwerlijcken
ende mit goeden sinne toe; Dat zij goets moets ende onbetvaect zoiden
wesen, onse Heer God zoiden hem victorie verleenen. Als die gemeente
saegen die rode seruwe inder banier, riepen zij alle; Dit is grave Flo-
rijs kijnt, Godt hebs danck dat hij hier gecomen is. Ende aldus is Heer
Witte iijst Haerlem getoegen, ende hem is een groot hees bij gevallen,
ende heeft weeroes ghaelt alle die gijfela, die de grave van Vlaenderen
genomen hadde iijst steden ende iijst Dorpen, ende sloegen die Vlamin-
gen t' allen steden, daer zijse vonden. Dit rumoer quam binnen Delft,
ende

ende daer was een man die Ockenbergen heete, die creack der Steede
 Bannier, ende riep t'uy van Holland, Dit geruchte quam binnens Leyden
 ende die toegen mit machte, sonder verdracke, ter Goude, ende haeloen
 hoer gijfela Daer, Die van Dordrecht vochten op dese tijt tegenden Vla-
 minghen t' Yselmonde, daer veel Vlamingen doot bleuen. Ende inder
 zelue onleef, of corts daer nae, toech die Steede van Dordrecht mit hoer
 machte in Zuidholland, Daer mede in der reijse was Heer Claes, Heer van
 Pitte, ende verforewen den Hertoge van Brabant daer uijt, ende branden
 inder zeluer reijse ende bescaedenden den Hartoge al tot 's Hertogen bosch
 toe, ende quam en mit veel geroofs binnen sinte Geerdenberck. Alzoe
 dat reeder die tijt nise Brabantier ten Berge dorste comen omden
 excijs aldaer te haellen. Die Grave van Vlaenderen, die noch binnen
 Utrecht was, vernam hoe datter in Holland gewaten was, bij Heer Witten
 rade, ende pijnde hem sonder merten ende betaet in Vlaenderen te comen,
 om op een sinne vtienden ende maegen te moijen ende siickree dat
 de wref te besetten, als hij dede. Men seijt datter die Grave van Vlaen-
 deren op die tijt voer hadde omtrent hondert duisent ende xxxiiij^m
 duisent volcx voer hadde, daer hij die Steede zwaerlicke mede bereten
 hadde: want hij stormde dacht over dach, om dat hijse immer winnen
 woude, ende Zelant daer mede behouden tegen Grave Jan, ende Joncker
 Willem

Klaas, Heer van
 Pitte, vordrijft
 den Hertog van
 Brabant uit
 Zuidholland.

Des verlaet
 Guij van Vlaen-
 den de Stead van
 Utrecht,

en ondarneemt
 weder eenen togt
 in Zeeland.

Jongheer Wil-
lem het gewas
ziende,

verzoek hulp
van den Koning
van Frankrijk,

die hij verkrijgt

als mede
uit Holland,

Willem zijn Soon. Grave Jan liet Joncheer Willem zijn Soon mit desen oorloge ende onlede sin Holland² al bewerden; want hij een vrom man was, die de Graefscip zeer beminde. Doe Joncheer Willem den noot van zijne Steede van Sitaxree wiste, was hij daer zeer mede beweegen; want hij kende wel dat hij zijn Steede, sonder hulpe van zijnen magen ende vrienden, nijet ontsetten en mochte. Hiet om sende hij an Coninck Philips van Franc²rijck, ende dede hem te kennen geven zijnen noot, ende begerde daerom zijnt hulpe. Die Coninc die dede daer zijn bede, ende seijnde hem vijf Galeijen mit veel grotter scepen, daer hij hem mee de ~~stad~~ besende zijn Admirael mit veel goeder mannen van wapen. Binnen desen dat hij an den Coninc geseynt hadde, toech hij tot Dordrecht, ende dede 't gemeen lant daer bij hem comen, ende gaf hem te kennen, zijnen last daer hij in waer, ende geerde hulp ende troest van hem, om zijn Steede van Sitaxree t'ontsetten, die zwaerlijcken van den Vlamingen belegen was. 't gemeen lant van Holland, om dat zij hoeren toe comende Heer in desen verdriet wisten, ende oick om dat zij selve van den Vlamingen beheert hadden geweest, daer zij by toedoen van Heer Witte van Vlaemseden of ontladen waren, soe stonden zij Joncheer Willem bij mit alle hoir macht, ende deden hem alle dat zij vermochten.

2. Jan Graef van Henegouwe, Holland, enz. reeds groot verschul over de betitting van de stad
Lespines met den Graef van Vlaende gehad hebbende, betrouwe zich niet ~~aan dien kant~~,
aen dien kant, wyl de haat die'er over de ~~betitting~~ Ervolging van Henegouwe tusschen
zijnen vader Jan ten deszelfs halven Forde; ~~van Graef van Vlaende~~ King, die in t'gemeen van
hij geworteld was, die halven ~~betitting~~ dat eijdel, en hielt de zijde van Frank-
rijk, terwijl hij zijnen zoon Willem de besikoming van Holland, Zeeland en Westland aangevonden ~~had~~
- # De Koning van Frankrijk, sedert de neerlaag bij Corriek, ~~was~~ geweldij op
de Vlaamingen verbittert zijnde, zocht geduintig middelen om de ~~hooft~~ hooftmed
~~der volken~~ van dien landaard te betingelen, en nam die halve
Raginer van Grimaldi eenen Genuees in zijnen dienst; die hem zestien Galeijen
aanbragt ~~welken~~ bij welken twintig andere welgewapende scheepen ge-
voegd wierden, Met deeren voer Grimaldi, als Admirael, ~~naar~~ naar Zeeland
om Zierikzee te ontzetten, ~~welk~~ welk voorneemen hij met het verstaan
der Vlaamingen gelukkig volbragt. Daniel Hist. de France Tom. III.
pag. 313. & seq.

met welke hij
naar Zeeland
trekt.

toeleg der
Vlammingen
om de Hollandse
en Franse
vloot te krancken.

die mislukte,

waardoor de
Hollanders en
Franse moed
scheyden en dan
stryd begonnen.

387.
Vermochten. Joncheer Willem quam mit desen groten heer van
Volcke mit veel scepen, wiet veer van Zeerica zee leggen. Onlange hadde
dit grote Scipheer daer gelegen; die Vlammingen verstaamen wel dat zij van
den Hollandschen heer verfocht zoud worden; Ende daer om vonden zij
enen raet hoe zij Joncheer Willem ende zijn volck sekerden mochten,
ende bereyden haestelick een scip toe dat zeer groot was, ende onstaecten
dat mit groe, mit wasp, mit werck, mit pecke, mit salpeter, mit terre;
om dat bernende scip mitten wijnde te stieten, die zij te baeten hadden,
op dat Hollandsche heer ende op hoer scepen, om die te destrueren ende
te bernen. Ende't eerste dat die Vlammingen hoer scip aldus bereyht had-
den, ende sijt meenden te stieten voor den wijnde, soe verleende god
die Hollanders die gracie, dat die wijnt opten staenden voet omginck,
Ende dat selve scip dreef mit wijnde ende mit waze omme onder die
Vlammingen ende onder hoer scepen: Ende die dat bernende scip stiet-
den verbranden zo zeer, dat zij voor den brant sprongen inden stroom,
ende stecten. Ende bij deser wonderlijcker avontuur cregen beide
die Hollanders ende die Fransoijen groten moet te vechten, ende pijn den
hem doe te comen an die Vlammingen, daer een zwaer strijt began, die
geduere ~~de~~ eenen dach ende eenen nacht. Ende dat gelijkt vanden Volcke
ende

ende vanden harnasch, ende dat smijten ende breecken, d'een tegen d'ander, dat was zoo groot dat ment wel twee mijlen waters hoorden. Ten lesten worden die Vlaamingen zoo zeer vermoijt, dat zij die weer gaven ende lieten hem door slaemende werpen in die zee. Des Coninckes Ammirael venck Ghye die Grava van Vlaenderen in't lesta vanden strijd. Daer wast Bis: kop Ghye mede iter vangenisse geloset, die vanden Grava van Vlaenderen gevangen was, als hij vort geboort hebt, ende aldus gafmen den eenen Ghye tonden anderen. In desen strijde bleeven doot bij hondert duisent Vlaamingen, die verdroncken of geslegen worden, ende daer worden verdorven elf hondert scepen. Dese strijt geschiede op Gende vort Petiscree int jaer ons Heeren M.CCC. end vier, op Sint^{en} Louijs dach. Nae dat Joncheer Willem dese victoria geschiet was, danctte hij des Gode ende alle die in zijntz hulpen geweest hadden, ende een ijgelick toech van daen hij gecomen was. Mer hij meende hem nochtans Heer Jan van Renesse te wrecken; want hij die saecke vanden strijde vortz. al mit zijntz clocheijt beroert hadde. Heer Jan van Renesse, die wart van vrienden gewaerscoiwt t' Utrecht daer hij lach, dat hem Joncheer Willem overvallen woude; Ende toech daer om van Utrecht in't Goije om te Briesinchem over die saecke te trecken, ende mit gemakke alzoer wech te comen, ende meende veijlich daer te wesen, overmits dat die Heeren,

De Vlaam-
mingen
met groot
verlies over-
winnen en
verdriegen.

No 1304.

Joncheer
Willem daere
overwinning
verkoegen heb-
bende, poogt
zich aen Jan van
Renesse te
wrecken;

doch die
vlugt en

Daer

ind ongedrukte, en

2. Dit stemt ovaeren met de Gemeene Chron. van Holl. Maas Baka in Veldenaes schrij-
van van trienduizend. Boekhorn in de aantekening op Reijgersbergs Chron. van Zeeland
11. deel pag. 117. maakt gewag van agt en veertig duizend dooden; zoo dat het moeije-
lijke zoude zijn, om t'verschil der schrijvers, hier een zeker getal te stellen.

† Sint Laurent^{en}, dat is den 30. Augusti, des jaers 1304. Maar M. Stokes melt dat ^{men} op
dezen ^{dag} de Vlaamingen zag aankomen, en dat de overwinning behaald wierdt op Maan-
dag voor de Hemelvaart van Maria

Beke, en Trithemius ## Chron. Hirsauy. ad Ann. 1304. schrijven den vijftien
jouis van September, dat is de negende dies maand. Hij wierdt in 't Choor
van ~~van~~ de kerk der Dominicaanen, die meer dan andere met praalgraven
des Vorsten des Lands versierd is, onder eene marmere Tombe, met twee
verheerene beelden en menigke wapenschilden begraven, hebben die dit
Graveschrift:

Crisp

Crij gist le gentil Jan de Pois ;
Jadis eust Deslois lui compris
Quatre Pais de grand noblesse,
C'est Hainaut come bien apris
Zeelande & Brise que moult pris
Et Hollande plain de richesse.
En son temps fut Chief de prouesse
Pleins d'hommes, surjon de largesse
Mil trois cens & quatre fut pris
De la Mort, qui bien seait l'adresse.
Or prions Dieu que l'ame adresse,
Comment que le corps ait mespris.

Dat is den 6. April. Het zelve bevestigt de Latijnsche Beke, pag. 107. Het stoffjaer wordt in
Het Graveschrift van de Graafinne, Philippe van Limburg, ~~van~~
die bij haeren Gemaal seven jaeren laatst begraven wierdt, ~~in~~
dus gevonden:

Crisp

Crij gist Philippe le Senée :
Que jadis fut extraicte & née
Des Lembourg, comme on recorde.
Sage fut, bien endoctrinée
Et Dieu servir fut addonnée
De Coeur & de Corps sans discorde.
Grand joye fut de la concorde,
Monrant ainsi que Dieu l'accorde
Mil trois. cens en l'onzieme annee.
De l'ame ait Dieu misericorde.
Grand bien sera f'a che s'accorde,
Car mieux ne peut estre assentée
Amen MCCC.XI.

2
ck
9

Daer omtrent geseten, al met hem verbonden waren, sonder alleen.
 Die Heer van Culenburch, die Jan van Briesfinchem geheeten was. Dese
 wottet voorboot, dat dese Heer Jan van Renesse mitten hynen tot Briesfinchem
 over die Lecke comen zoudent: hier om dede hij rechtvoert een clotke slach
 inden zynen, ende quam alom haestelic met zynen vrienden ende onder-
 faten. Daer Heer Jan van Renesse mit zynen vrienden front overgevaten
 op eenen Waerd, die inden Lecke daer lach, daer an die sijde tot Culen-
 burchwaert, een diepe kille voor ginck, die die Heer van Culenburch over-
 voer mit zyn volck tot hem, ende worden daer vechtende opten Weerd, ende
 t'geluckte die Heer van Culenburch, dat hij Heer Jan van Renesse
 mit die zyne versloech, behalven die't verdrencten. Dit geschiede op
 onser Vrouwen dach Assumptio, ynt jaer voorsz. nae dat die voorsz. crysch
 gevochten was. Ende die Heer van Culenburch besat, cotts nae desen,
 Die huijse tot Ewerdingen ende tot Scalckwijck, die hij beyderwan, ende
 seder nize weder gemaect en worden. Grave Jan van Henegouwen, die
 hem reer verblijde van desen geluckijgen voitspoede, die Joncheer Wil-
 lem zyn soen gehad hadde, ende dancten sijnen, ende hij leefde onlan-
 ge daer nae, ende ruste in Goede inden jaer ons Heeren M. CCC. ende
 Vier, opten ^{III} Juis van Decembar, ende begraven tot Valencijs. Ende
 Philippa zyn wijf storf nae hem opten VIII. Juis van Aprille, ende wast
 begraven bij hoeren man.

Woort van den
 Heer van Culen-
 burch onder-
 secht, en

verlaagen.
 No 1304.

Jan Graaf van
 Henegouwe
 Holland en
 Straet.

Graafin Philippe
 storf.

Vanden XVIII.

+ Dat de Heer van Culenburch ~~de~~ oorzaak van't omkoomen des Heeren van
 Renesse was, is zeer aannemelijk en alleen in deere Chronijk te vinden.

Henrick ende
 Bertolt
 Scalckwijck
 de 3. Octobr 1207
 feia 3. post Qua-
 si modo geniti.
 Nota haet
 in margine
 Heer Henrick
 van Aekel
 sijnen Oerf.

Ruederi de Culenburch Origines Culenburchica. Apud Mattheum in Analect. Tom VI.
 pag. 244. Anno 1304. Die Assumptionis bleef in de Leek Heer Johan van Re-
 nesse, Belgrim Heer van der Leede, Hubrecht van Ewerdingen, Heer ~~van~~ ^{notert} van
 Gouten Can. mit meer andere. [Nota haet in margine] Henrick en Bertolt
 van Scalckwijck gebroeders dnm. 1207. feia 3. post Quasi modo geniti. Heer
 Arnt van Aekel zynen Oerf.

Dees is ~~ende~~ de dag des ontfangenisse van de Maagd Maria den 25 Maart.

Beke, en Tritkams in Chron. Hiclag. ad Ann. 1304. schryven den vijden Juis van
 Septembar, dat is de negende dier maent, d' Antwerpen stiet de Valencijsnes pag. 153.
~~haet omtrent S. Bartholomeus (uriens dag den 24 Augusti geveid wordt) dat hij
 ont' t'hoor des Franciscanarskerk onder eenen pragtige Tombe begraven werd, ende dat
 zyne Egtgenooten Philippe nog zaven, nog. maer hem ~~in~~ ⁱⁿ gelijck hebbende, ook al
 daer [en t' jaer 1311] ~~waer de~~ ^{waer de} te vinden gelegd is.~~

1304.

Willem de III.
de Grave bij
gefaamd.

Zijne Egtgenooten
en kinderen,

Beroept een
Hoff te Haarlem,

Vicaris van't
H. Ryk

oorlog in't
land van Keulen,
en sticht

Willem wart nae sijns Vaders doot die XVIII^{de} Grave van Holland, die doe an nam die volle wapen zijns Vaders, die hij alle zijn dagen Ridderlycken voerde; want hij wett groot vermaert van veel d'hechden, diemen hem toezaff. Hij nam, doe hij Grave geworden was, te Wijve, Heeren Kaerls Dochter van Frankryck, die Johanna van Valoys hiet, ende was Coninc Philips Suster van Frankryck. Daer hij bij wan een Dochter, die Johanna hiet; een Margriete, die Keijserime wart; een Johanna, die Gravinne van Gulic wart; een Philippa, die Coninginne van Engelandt wart; een^e Elizabeth; een Willem, die nae hem Grave wart, ende eenen Lodewijk. Dese Grave Willem deede in't eerste dat hij Grave geworden was, een Hoff besopen binnen Haarlem, daer menich goet man toe quam. Men seijde dat in dien Hove waeren thien Graven, hondert Baenvoeren, endt duisent Ridders. Dese Hoff wart mit vrolycker feesten een volle weeke iijdt gehanteert mit menige genochten. Men gaff Grave Willem voirs. mede in zijne tijt, dat hij een die vtoomste Vorst was diemen wiste. Hij was gemaect Vicarius des Heiligen Rijcks. Hij wan ii. Sloten mit crachte inden Gestichte van Coelen die gendemt waeren Brussel endt Wolmesteijn. Hij was van goeden leven, God ontfiende. Hij stichte inder stede van Middelbutch Sinte Peters Kercke

1. Dese Dochter Johanna zal mogelijk, gelijk de Zoon^{an Jan} Lodewijk jong gestorven zijn.
2. Elizabeth, of Wabella, was verloofd aan Jan, Zoon van Jan, Hertog van Brabant; doch Jan voer't wyltrocken van't huwelyk seivende, trof inde zij sedest aan Robert van Namen, Zoon van Jan van Vlaender Graaf van Namen.
3. Het zelve getal heeft de Duidsche Beke, mdaer Joan. a Leidis Chron. Belg. Lib XXVII. Cap. 1. getuigt van twintig Graven, zoo ook de in hem getrockene Divise Chron. Divis. XXII. Cap. 11.

+ Wolmesteijn.

1312.

Graaf Willem
trekt op ver-
zoek des Konings
naar Frankrijk

en keert we-
der te rug.

1313.

Van een Verta-
der Jacopijn
ende een
Moeder.

1314.

* Kerkke ende provende Canonicken daer in tot zynre eeuwiger gedencke-
nise. In den jaer ons Heeren M.CCC. ende XII. woude Philips van Valoys
mit machte in Vlaenderen weesen om seade daer in te doech, Ende badt
Grave Willem dat hij in zyn hulpe comen woude. Grave Willem, die
Den Coninc niet weijgden en woude, quam mit veel zynre lude by
Dootnick, ende dede zyn tenten daer opslaen neffens der Schelte, ende
logierde daer by den Coninc. Onlanghe was hij daer geweest, ende quam
oer den halle een onweeder van regen ende van wijnde, zoedat die
Coninc daer van daen rumen moste jende van daen trecken. Ende Grave
Willem die brack dor mede op, ende aldus bleven die Vlamingen op
die tijt ongemoyt. Ende Grave Willem nam oirlof aenden Coninck
om te Hollant waert te trecken, ende mit weder keeren verbrande
hij alle die Dorpen die bydes teviere stonden. Hier nae in den jaer
ons [Heeren] M.CCC. ende XIII. wort vergeven van eenen Jacopijn die
goede Keijser Heijntick van Lucelimburch, der vtomen blinden Conincs
Jans Vader van Boechem, in der kelc mit ons Heeren lichaem. In't jaer
ons Heeren daer an openbaerde een sterre inder lichte, die Cometa
heet, mit langen teijen, dat wel een teijken was der jammerlijcker
plagen; want daer quam alzo groten sterfflic hongers jaer nae, dat veel
vanden armen luden aten der dooder stinkendes beebten vleijs al tawwe,
ende aten

* St. Pieterskerk te Middelburg was ^{al} in vroegeren tijden gebicht, maar daer Graaf Willem
stichte ^{aldert o} in't jaer 1311. een Kapittel van veertien Canonicken en eenen Deken.
Kerklyke biddeden van ~~St. V.H.~~ St. V.H. & St. V.R. VI. deel pag. 29.

Groote
hongersterfwoed,

ende aten oick 't gras vanden valde. Dese honger was zo groot, dat die arme liede over al gemeelic sterven in den valde, ende onder des luden, want vanden huise, sonder getal, ende die luden begruofmen gelijcken beestten sonder Kerstelijcker uytvaest, soe dat dese jammerlijcke plage nijet veel en scheelde van Jheremias weenen tot Jherusalim, anders dan die wijven hoer kinderen nijet en coecten ende hoit vleisch van honger nijet en aten. Maer men vant in onsen honger jaer dicwil leggen die levende kinderen ende soecken der doden moeders borsten, ende hadden hem die speenen of gellenagen. Maer dat meeste honger jaer was int jaer daer an, Doemen *bcw.* secl' ontfemde onse lieven Heer der menschen, ende gaf weder milde gaven vnt zijne groter goedertierenheit, zoedatter veel vruchten wiespen, ende men cofte een mude roggen om vijf oude tornoyse groten, diemen int jaer daer te voeten cofte om loe. Der zelver groten. In desen voorsz. honger jaer geschiede een merckelic mirakel binnen der stede van Leyden tusschen twee wijven die malcanderen ten naesten huise woonden; want die een hadde gecoft een gartken broot, zoedatter sijt in twee stücken, daer zij die een helft of besloot, om dat zij ^{dagelijcks} daer mede omgaen ende leven most, overmits der groter onscamelre diette ende honger die't was, Ende als zij vanden anderen helft front ende sneet hoer kinderen t'eten, zoedatter sach dat hoer naege-
Blees,

1315.

en daer op
gevolgde over-
vloed.Een mirakel
binnen Leyden
geschiedt

+ int jaer 1316. volgens anderen. Anno Domini M.CCC.XV. extitit pluvia gravis & diuturna, per quam blada & fructus alii maxima ex parte interierunt. Incipit in Mayo, & duravit fere per annum. Eodem anno coepit ingravescere fames intolerabilis, & vix inquam talis audita est, nec solum in bladis, sed etiam in aliis victualibus extitit caristia valde magna, ita quod egeni & pauperes jacebant in plateis plorantes & gementes, multique mortui sunt ex fame, sic quod & L. X. cadavera in pitulum jecerunt, & sic eos humo obruerunt. Et anno sequenti mortalitas valde gravis ingrebat super divites & pauperes, ita quod revera dicebatur, quod tertia pars hominum interit, & sic peccata hominum Deus punivit. Chron. Duc. Borab. Matthaei pag. 52.

393.
Bieer, die groot gebreke hadde, ende noot van honger, ende Badt-hoir,
dat zij hoir die ander helfte over geven woide om God ende om gelt, zij wou-
de hoir wel betalen. Die ander lochende des d'fcke ende medichwera,
ende reijde sterckelic ende bij eede, dat zij geen ander broot meer en hadde,
ende alst hoir hoer nae gebuijze nijet geloven en woide, zo seijde zij in
toernigen moede aloud: heb ic ander broot in mijn hujs naech dan dit,
zo bid ick God dattet een freen werden moet. Daer mede ginc dat buijs
wif wech ende liet hoer genoeghen. Doer die een helft van desen brode
versteert was, ende ^{zij} gaen zoide ende haelen die ander helft, daer sijse beslo-
ten hadde, zo was dat broot verkeert in freene. Welck stück staens rechte
sijle als dat broot was, noch kundens dakeht is tot seijden in Sinte Peters
kerck, ende tot eenen teijken plachment alle hoochtijden voirden
Heiligen geest te leggen. In't jaer hier nae, als men screef M. CCC. XVI.
geschiede een mirakel in Henegouwen, in eenen Clooster dat Cambroun
hete, van eenen Jode die wel gesien was bij desen ghawe Willem; want
hij brocht hem ter wouten ende deden Kersten doer. Op een tijt nae dat
desse Jode Kersten gedaen was, quam hij alleen wanderen in den voitsz.
Clooster, daer hij inder Kercken sach staen an die want een gemaelt beel-
de nader maesfel van onser liever vrouwe. Desse Jode, doer hij niemant
inder Kercken vernam, toende hij zynen aert, ende ginc tot dien beelde,
ende staec

3316.

Van een Mi-
rakel van
onser lieve
Vrouwe.

ende stac hem drie streecken, een in't voerhoest, een in die wange, een in den hals, ende daer quamen rijt drie dropel bloets. Ende des nachts hier nae openbaerde haer onse lieve Vrouw een Smit, die oit ende kranck was, in een visioen, neerstelic hem toe sprekende; Dat hijs niet en liete, hij ginc voor den Baaliv, ende seggh dese Jode an die straethijt, die hij onser liever Vrouwen bewijst hadde ende woude dat an hem wtzecken in eenen campe. Mit corten woorden, die Jode quam tegen desen Smitte crijte, dat ongelijcke Kempen waren; want die Jode was een vroem jonck man, ende die Smit was oit ende traech: Doch omder geente wille daer hij't om dede die was in zijn hulpe ende dede den Jode openbaerlic seggen in den crijte die valsche daet, die hij gedaen hadde. Doe namen die Baaliv ende henck hem an eenre galge.

T J N I S.

I
Kort Chronijkje
van
Holland,

Van den jaere IXe ende LXXII.
tot

het jaerff MCCCC. ende LXVI.

Receit

of

the sum of

£ 100

Item Int jaer ons Heren 12^e ende xciii. soe wact een strijt voersproken
 tischen den Grave Arnout den Derden Grave van Hollandt ende die
 Westvriessen, op eenen flechten velde te vrgaderen, dat Winkelremade
 hiet, daer die Hollanders stoutelike ende zedelike bij een quamen,
 dat dese Grave Arnout trac toten Vriessen mit blinkender banie-
 ren ende mit gewapendes vechters, daer hij een bitteren strijt vacht
 jeghen die vriessen, mer die grave bleef daer verflaghen mit veel
 liden.

~~Item~~ Int jaer ons Heren 12^e ende Lxxii. soe streef die ander grave
 Diederic van Hollandt tegen die Westvriessen, ende verwanste ende
 maketse hem onderdanich al sijn leven lanc.

Item Int jaer ons Heren M. ende xviii. soe quam Biscop Adel-
 boldus mit ontwonden bannieren op dat velt daer men striden
 fouden, daer jegens quam Graef Dietric van Hollandt, die vierde
 Grave mit blinkenden bannieren trackende wt sijne tenten
 stoutelike op eenen groenen flechten velde, ende des Biscops
 heer

heer warrt soe cranc dat hijt int leste verloos.
 Item guden selven jare opten vierden dach van Augusto soe verga-
~~derdel~~ den Biscop een nieu heer, ende daer jegens versamede dese
 Graef Diederic van Hollant voersz. een groot moghende heer, ende
 streden tegen een, daer grote scade gesiede an beide syden soe dat
 die Biscop Adalboldus anderwerf verloos den zeghen. Ende binnen
 den selven jare soe strect dese Graef Diederic van Hollant jeghens
 die Westvrielen, om sinen vader Graef Aernout te wreken met
 hulpe eens Keijfers Aleintic die eerste, ende een Hertoch Godewaert
 van der Mosle ende van Ardennen. Ende doen sij vergaderen soudē
 quam een stemme inder lucht die riep vliet ghij Herten vliet, ende
 ten wiste nijement waent tghelint quam, ende alte hant warrt
 vervaert dat Hollantsche heer vander vreeseliker stemmen die hij
 daer hoerden, ende warden vliende mit angst, des warrt daer die
 meeste hoop doot geslaghen, ende die Hertoch Godewaert voersz.
 wort daer gevanghen ende gebonden. Dese grote scade gesiede
 om dat die Graef gode niet en ontfach ende hem niet en danctē
 ende loefde van sinen groeten dobbelen seghe, die hij daer voren
 gevorch

gevochten hadde zeghen den Biscop Adelboldus; want die zeghe van 3.
Gode vten hemel coemt.

Item int jaer M. ende xlviii. verboot grave Dietric van Hollant,
die vijfste grave, sijnen vianden dat sij doors Dordrecht niet trecken
en souden daer wart hij tot Dordrecht verlaecht van die van Kuinc
ende vermoest opten vijfsten dach van Meije.

Item int jaer M. ende lxxi. opten vierden dach van Julio, soe wart
Graef Floris die seste grave van Hollant, tot Hamett tischen Mase-
rende Wael, van die van Kuinc verflaghen, ende wart begraven tot
Egmont int Cloester met grooten weenen.

Item int jaer ons Heren M. ende lxxii. soe staet Hartoch Gode-
vaert zegghens die Dostvriesen ende sloech hem menighe man
af, hij verbrande ende verheerde, ende dreef er wt groeten roef.

Item int jaer ons Heren M. ende lxxvi. soe staet Jonghe grave
Dietric van Hollant die VII^{de} grave een groeten strijt tot Yselmonde,
zegghen Biscop Coenraet van Utrecht, daer die Hollanders metten
sleutten van Vlaendere quamen stoutelike met hare bannieren,
ende trompetten vreeselike ludende, vergaerden ende vochten
anxtelike, ende die Biscop verlost, ende die Hollanders wonnent.

Item int

4)

Item int jaer ons Heren M.C. ende xxxii. soe streef dese Graef
Dieric van Hollant, die zevende, tegens die Westvriessen in eenen
harden winter opten Eise, Ende streef zeghen hem ii. streden opeenen
dach, ende want hem af dat veel Vriessen doot bleven ende brochte
binnen Alemaer veel gevanghen ende groeten roef.

~~AB
1500
die daken
1505~~

Item int jaer ons Heren M.C. ende xlviii. soe versamede Graef Floris
die VIII^{de} Grave van Hollant een groot heer in ednen groten winter
dat Vrieslant over al gefrozen was ende dat men over al reiffen mocht
ten, ende hij quam legghen in een Dorp hiet seorle, soe dat dese
Grave jongelinghen wonden ymmer int lant, soe datter een groot
deel opfaten die miuedich ende stout waten ende verrokeloedent
ende quammen inder Vriessen laghen int riet ende verlotent. Daer
wort verslaghen Heer Sijmon van Antwerpen, Heer Willem van Voer-
hout, Heer Brandaen van Staetlem, Heer Gheertaet van Drosset, Heer
Allard van Egmonde, Heer Borune van Cabtrico, Gheertart van Monster,
Heer Ewert van Noertich, ende warden tot Egmont begraven.

Item int jaer ons Heren M.C. ende xcv. soe streef Grave Dieric van
Hollant die negende Grave van Hollant zeghen den Grave Boudijn
van Vlaenderen eenen groeten strijt in Walcheren ende Graef Dieric
want

want hem af ende ~~werd~~ dreef hem wt sijnen palen van Zeelant.
Int jaer ons Heren M.C. ende XCVI. soe streef dese Grave Dieric voer
tegen den Grave Otte van helre eenen bitteren strijt op Heijmenberck,
ende Graeff Dieric want hem af.

~~te hemmen-
v. cahe.
Beda p. 190.~~

Item int jaer ons Heren M.CC. ende ii. soe streef Hartoech Jan van
Brabant tegen den selven Grave Dieric van Hollant. Ende Hat-
toech Jan hadde in sijne hulpe die Biscop van Coelen, die Biscop
van Ludick, die Hartoech van Limburch, die Grave haet van Vlaen-
deren, den Grave Aloff van Cleve, ende onderreden desen Grave Dieric
van Hollant tot Hoeddom daer hij lach mit luttel volck, ende mit
cleenre hoeden ende benamen hem sijn weder Keeren tot Hollant
watt. Ende als Graef Dieric dit vernam dede hij van groter
hoghemoeede sijn trompetten opblasen ende sijn bannijere ont-
winden ende streef jaghen alle dese voergenoemde Princen.
Graef Dieric die verlost ende watt gevanghen.

Ende in den selven jaer soe was desen Graef Dieric los leech ende
quite gesconden wt des hants van Brabant, ende hij gaf den Hat-
toegel iiiⁿ Marc voer die scade die hij gedaen hadde, ende Willem
van Brabant die hadde Graef Dieric gevanghen met veel goeder
Liden,

liden, mer hij moeste hem laten gaen sonder geven.
 Int jaer ons Heren M.CC. ende V. Graef Willem van Hollant ende
 van Oestvrieslant, dese grave Dirix Boieder, die tiende grave van
 Hollant, streef ende verjaechde metten Zeeischen Wolven den grave
 Lodewijk van Loon, die te wive genomen hadde. Aden grave Dietrix
 eenige Dochter, sijns Boieders, daer hij Hollant mede behilich hadde.
 Graef Lodewijk van Loon lach mit sijne volcke tot Voerscoten, ende
 dese grave Willem lach mit sijne volcke tot Rijswijk, daer Graef
 Lodewijk wree uten velde ende voer tot Utrecht, Ende liest daer
 staen sijn tenten sijn camergewant, der coopmannen giet van men-
 gere ware, ende sedten hoer karnasch wt ende worden lopende. En-
 de al lopende worden sij verflaghen, ende sommighe dreneten by
 Leyden inden Rijn doen sij die Zeeische Wolven saghen, ende daer
 waren alsoe vele verbaest, dat die wiven hem liden vinghen ende
 verjaechde ende doot sloghen. Aldus soe wart dese grave Lodewijk van
 Loon verjaecht ende verdreven wt Hollant ende wt Zeelant by
 rade van eenen wive.

Int jaer ons Heren M.CC. ende xxxiiii. soe toech Graef Floris van
 Hollant, die XIII. de grave mit Hartoech Heinric van Brabant, die
 derde

Derde Heinric, ende mit eenen Graue Dieric van Cleve, bij bekeke des Paus
die negende Gregorius, ende toghen mit eenen swiden Keer in Oestvrielandt.
by Bstemmen, ende versloghen daer in man, wijf ende kinderen, want sij
bedreven ketserie, die Priederen slieden bij dijs Susteren, ende en hielden
van Paus noch van Keiseren, noch van nijement niet, Ende die Paus had
de in voren tijden daer gesant een Legaat van Rome mit veel goeder
Priesteren om dat volck te prediken ende te castien van haeren ongeloven,
want sij waren also verre contrarie der geloven, dat sij Afgoden be-
gonden te maken ende aen te bidden, den welcken Legaat ende Priester-
ren die sij marteliden mit menigerande martelien.

In den selven jare soe toech dese Graef Floris, ende nam mit hem
den Graue van Cleve ende toghen wech tot Cleermont in een toernoij,
want dese Graue Floris vele toernoijen in vele landen plach te ver-
soeken, daer hij groeten lof van creech, dat die Graue van Cleermont
hem verradelike mit sijnen Walen ende mit den Heere van Nijgel
over den hals viel ende sloghen den edelen Princen doot, daer die
Graue van Cleve metten Duijtschen hem rechtwoertt wrac, ende ver-
ploech die Graue van Cleermont ende verjaechde den Heer van Nijgel
uiter Stad, die namaels den vrienden soenden.

Jut jaer

9
Int jaer ons Heren M. CC. ende Lijiii. op eenen vridach, Graef Ghye
van Vlaenderen, des swarte Graefinne Margriete sone, ende veel an-
dere goede Heren versaemde een ontallich heer, als Françoysen, Bout-
gongone, Pyckaerts, Borabanders, Henewiers ende Vlamingen, ende
gaaf hem allen sondige om dat sij Walcheren winnen souden, daer
Dese Roemsche Koninc Willem van Hollant zegens hem luden
was endesfende sinen Broeder Floris die Drossate tot Westcappelan
mit al Hollant ende Zeelant daer zegens inden dinen heijmplic
liggen seulende, Die Vlamingen scepten op ende quammen binnen
den haven, daer trac dese Floris die Drossate mit eenen hoiten
moede tot hem ende die Vlamingen wodden daer alle ghescoffier,
ende liepen te scepe wat sij mochten sonder die Grave Ghye met
sijn Ritderscap, dese warden alle gevanghen ende verflaghen,
ende Grave Ghye wart gewont daer sijn voet, daer hij hoijt of en
genas. Ende der Vlamingen waren verflaghen l. M. man l. M. ver-
dronckear, ende l. M. gevanghen diemen dreef met coppelen als scapen
achter't felt, men dedese ontleeden ende men sondse val naect oyer
yn Vlaenderen ende die Vlaminge plokkede groen atweten uiter veld
ende

ende Bedecte haer Leden daer mede. Ende dese hoehmoedighe
bitter srijt geschiede op sinte Maertijns dach translacio. Ende een
jaer daer na opter octaven van sinte Agnieten soe bleef dese edel
Roemsehe Coninc Willem verflaghen opten ijsse tot Hoekwoude
van den Westvriesen, ende sij Begraven al heymeliken in een Vriesens
huus.

Jnt jaer ons Heren M. CC. ende LViii. opten sevenften dach in meije
Jaer Floris die Drosfate Coninc Willems voersz. Porieder tot Antwer-
pen van ghet sijnge die hij ontfanghen hadde in een tornoye, ende
wart begraven in Middelburch Jnt Cloester met groeten weenen.
Ende dese gaf den Zeelanders haer kantvesten ende hoer loeren.

Jnt jaer ons Heren M. CC. ende Lxiii. op sinte Vincentius dach
op voornouts ee soe streden zegen een Graef Otte van Gelre, ende
Vrouw Alijt Graefinne van Henegouwen om die voechdie van
den jonghen Grave Floris. Mer Graef Otte van Gelre want haer of
met den Hollanders, ende bleef Vrecht.

Jnt jaer ons Heren M. CC. ende Lxxvii. soe wart Graef Floris die
Viertende Grave van Hollant Ridder geslaghen van den Hartoech
van Potabant ten Boosche in eenen tornoye des dinxendaechs
na derttiendach.

Jnt

+ Loenen.
Renesse.

Int jaer M. CC. ende Lxxxvi. soe streeft Heer Ghijsbrecht Heer van
Aemstel tot ⁺Loenen opter Vecht teghens Graef Floris volc. Ende
Costijn van [#]Renssel, die der Zeelanders Hoefman was, dede die
hoornen blasen, ende die bannieren blincken hadde stoutelike,
ende wan den strijt, ende vinghen den Heer van Aemstel met
veel Ridderen, Jonckeren ende Knechten.

Ende een jaer Daer na, opten seven Slapers dach, soe streeft Graef
Floris van Holland tot Schellinshoute ende want den Vriesen af,
ende toech voort tot Hoehhoutwoude ende vacht daer een bitteren strijt,
ende versloech ende maecte vluchtich alle die Vriesen, Ende daer wart
gevanghen eenen ouden Vriese, die warrt sijn lijf gegeven om dat hij
wysde des Coninc Willems graf, ende hij wort opgegraven ende
gevoert tot Middelburch int Cloester.

Item int jaer M. CC. ende Lxxxviii. op sinte Bonifacius dach,
soe streeft Hartoech Jan van Brabant tot Woeringen op ten Rijn
teghen den Biscop van Coelen, tegen den Grave van Helre ende tegen
die Limburchse, ende tegen den Heer van Valkenburch eenen gro-
ten bloedighen strijt, ende die Hartoech van Brabant want hem
lieden af.

Int jaer

33.

In jaer M.CC. ende Xci. yn die Oecstmaent soe streec Biscop
Otte van der Lippe tot Utrecht zeghen Roelof den Castelein van
Coevoerden, des soe quam yn des goeden Biscops hulpe Grave Gheerart
van Gelre mit veel Riddersen ende knechten, Ende die Grave Floris
van Hollant, die xv. de Grave sande desen Biscop Otte veel goeder man-
nen, ende Graef Dieric van Cleve, Græf Baldewyn van Poenten, die
Biscop van Coelen, ende die Biscop van Minsper sanden hem oec
groete hulpe, Ende sloghen hem neder alle bijeen in een avont
stont, ende laghen daer eenen dach mit desen Prince in groete
bliscappe, des anderen daechs als die dach opghinc, ende die sonne
begonde te schijnen, die Grave van Ghoer, die Sinte Maertijns
baniere droech, dede die trompetten op blasen, ende toech voren
over die suide, Ende alsoe als sij verlast waten mit wapenen,
versoncken sij in die middelinghe, ende vermoerden alsoe, ende
die sommighe ontliepen die mochten. Ende desen Roelof van Coevoer-
den mit sijn heer vervolchde dat vliende volc alle die nacht, ende
behilt hare privande, hoer tenten, ende al hoer cleynoot, ende is
mit groten zeghe weder gekeert tot Coeverden, Mer die Overste
waten

waren gevanghen van der ander partien, eerst in Graef Gheerart van
 Gelre Ghijssbrecht Heer van Amstel, Dieric van der Lippe des Bis-
 cops Brudeer, Mer die Briscop Otte wart gevanghen inder sidden, die
 sij jammerlike mertelide mit menigerande pijnen; want dat ve-
 rijnde volc wilde hem sijn crone & mit herten swaerden ende ver-
 treden hem in die mudder mit voeten, ende verffmoerden alsoe.

Item in desen sride bleven v.°. Ridder ende knechten ende meni-
 ghen stonten bittgher mitten Briscop, Ende bij hem soe bleef die goede
 Heer van Hottmaer, die vermaeste Ridder van al Duintslant, ende hij
 behilt hem een wile inder sidden op sijnen schilt onder sijnen voeten,
 daer een swane in verwapent stont, ende selde swane dracch mij nu
 wt deser noot ic hebbe dij wt meniger doot gedraghen, mer metten
 cortsten hij versane daer in der sidden, die men Rinden daechs hiet
 mommen riet bij Coerden. Ende in desen selven jare soe wart
 Akers gestrueet vanden Heijden om des Kerstener vulte sonden
 wille, dien sij daer bedreven.

Item Doemen screef M. cc. ende xcvi. doe wart dat Graef
 Flovis bleef, ende op sinte Jans avent wart hij gevaen, ende op sinte
 Pieters avont wart hij verdaen van Gheerart van Velsen sijn onbesfater;
 hij

13
hij was Heer tot Hollant xlii. jaer eerbaerlike, ende was schoen
van live, stare van ^{crachte} ~~achte~~, bequaem van aensichte, wel gesprake,
grootmoedich van harten, edel van daden, mild van gaven, goet san-
ghes, ende een gelijc Rechter.

Int jaer ons Heren M. CCC. op sint Jans dach midfomer was die
strijt in Lode bij Remmerswale, daer vele luden bleven.

Int jaer M. CCC. ende ii. opten elfften dach in Julio, soe was die
grote bitter strijt tot Cotterijc in Vlaenderen, daer die Vlamingen
wonnen bij Heer Jans ~~Dade~~ van Renisse zegen den Constavell van
Vrancrijck. Daer bleef verflaghen die Heer van Artoijs, Graef Robrecht
van Vlaenderen, Heer Godewaert van Borabant, des Haptoghen Jans
Broeder van Borabant, ende Heer Jan sonder genaden, des goeden Graef
Willems van Hollant ende van Henegouwen ouste broeder.

Item int jaer M. CCC. ende iii. soe versamende Graef Ghijs wt
Vlaenderen wtgecoren wapentures, om dat hij Walcheren mit crachte
winnen woude. Ende hier zegen soe quam Joncker Willem, Graef
Jans van Hollant ende van Henegouwen ouste sone, harde vromelic,
Jende over over in Caijant, daer hij veel Vlamingen versloech, ende
keerde weder over in Zeelant mit groter eeren, ende sonder merren.
Graef Ghijs versamede anderwerf een groot heer, om dat hij dat Zeeijfche
vle

vole mochte verflaen. Daer zaghens quam andetwoef dese Joncker Willem mit wt gecoren vechters, die bij verrade van sijns selfs vole verloos ii. striden op eenen dach, een voer die Vere, ende een voer Aetnemhijen. Joncker Willem toech uten fride binnen Zirrixree om nieuwe hulpe, Ende Graave Ghijze volhas hem fondet matren, ende belach Zirrixree ses weken lanc; Ende ten kisten dede Joncker Willem des Steden poorten een op, ende dede grofte scade int hees, soe datter doot bleef bij xv. c. Vlamingen, die daer warden verflaghen.

Item binnen den selven jare opten dach van Meije soe voer Joncker Willem voers. wt Zirrixree in Hollant, ende verflaende een groot hees om Zirrixree te ontsetten, ende quam mit Biscope Ghijze van Utrecht, sijns Vaders Porueter, in Duvelant, daer worden sij overvallen in eenre duistre nacht van Hees Jan van Renisse, die den strijt tot Cortije wan voers. soe dat hij dat slapende hees soe onsaechtelike wecke mit groten flaghen, ende die nacht was alsoe verwaerliken doncker, dat die Hollanders ende Bisdoemers. Ende den eenen ende den anderen doot sloghen voer hoer vianden. Ende in desen fride bleef doot Hees Willem Domproest tot Utrecht, Willem van Haerlem, Dieric van Sulen, Swaer van Beverwaerde, scute, Ridders mit veel Burgers, behalven die in den Goede dtencten, ende
Biscope

35.
Biscope Ghise wact gevanghen met veel Ridderscaps, ende wact ge-
fant in Vlaenderen, Joncker Willem quam in Holland met een seip
van Zittixree, ende en es nauwelic mitten live ontgaen; ende dit
geschiede ontrent midvasten.

Item int jaer M. CCC. ende iii. Grave Ghise van Vlaenderen, die
hem reere verblide om Heer Jans zeghe wille van Renisse, ende voer
mit ontalliken seepen over die Mase, ende bij rade Heer Jans van
Renisse soe wact Grave Ghisen opgegeven al Noetholland, Steden
ende Dorpen, sonder Haerlem alleen. Item die Stattoech van
Brabant creech in sijne macht Sinte Ghertrudenberghe, ende alle
Suijholland sonder Dordrecht alleen. Ende die van Dordrecht stre-
den een strijt tot Yselmonde, daer vele Vlamingen doot bleven, ende
Heer Claes van Putte toech wt mit die van Dordrecht ende ver-
jaechde den Stattoech van Brabant wt Suijholland, ende ver-
brande alle sijn Dorpen tot Bousche toe, ende quam weder tot
Sinte Gheertrudenberghe mit groeten rove inden selven name,
dat noijt sint Brabandes en quam ten Boerghe om aexijs op te
ontfangen.

Heer Witte van Haemstede, die Graef Florens Bastaeftone
was, quam wt Zittixree mit eenen Hoecboet, ende seilde biten
omme,

† Kermerlan-
ders.

omme, ende quam an tot Santvoerd, ende quam binnen Haerlem,
 Daer vielen hem bij die Carmelaets alle, ende ontwant syn standaert,
 Daer eenen roeden leeuw in front mit eenen blaúwen hantvoere, doe
 riepen sij alle, man ende wijf, God hebts dan die ons dit blaet van
 Hollant heeft toe gesant ende togken alle mit hem wt ende sloegen
 die Flamingen ende verjaechde waer dat sijse beligghen mochte
 tot Seijden toe, ende doe dese mare ghinc doer tlant, ende ment
 vereyschede tot Delft, doe waser een binnen Delft, die Ockenberch
 hiet, die nam die Banniere in syn hant ende riep't ghecij van
 Hollant, daer togken die van Seijden wt ende haelden hoer ghijfale tot
 Goude, Ende als Graef Ghije dat vernam soe versamede hij van niens
 alte groeten heer, ende viel voer Tirixera dordewerf, Ende hij
 hadde bevolen Heer Jan van Renisse die Stad van Utrecht welke
 bewaren van synre wegken, want hij hadde in Vlaenderen den Bis-
 cop Ghije in synre vangenisfen, ende grave Ghije leit nu voer Tir-
 rixera met alteswaren heer, ende besettedt mit catten mit blyen,
 mit magrielen ende mit wonderliker were; Ende men seijden datter
 vianden alsoe veel waren als C.^m ende XXII.^m behalven die in
 Hollant over al gespreit waren, ende hadden oec Utrecht geset in
 hare

† Magneelen.

haven handen.

Item Joncker Willem, die een bedroeft Jongelinc was, quam tot Dordrecht, ende claechede dit soe dat al Holland sin roete was, ende Heer Witte van Haemstede quam wt mit al Noerthollant; Daer toech dese Joncker Willem wach mit eenen frouwen heer om dat hij sijn Stad ontset doen wilde van den grooten aenstutme sijner Vanden; Mer die Coninc Philips van Frankrijc, diemen die sette hiet, sande in Joncker Willems hulpe iii. grooter scepen ende v. geleisen vol volcx, ende met meester Trompetters, ende lopten tienden dach van Augusto, dat was op sinte Sabwerens dach, soe versamede dat Franc. seke heer met die Hollanders om die Vlamingen te verdriene van Zirixsee, als sij daer na deden alsoet bescreven es inden cornijken van Holland, in grave Jans van Henegouvens regnatie.

Item, Des Krijdachs voer Palmbach hier voren,
 Soe watt in Duvelant verloren,
 Van Wrecht gevanghen Priscop Ghij,
 Cort daer na watt hij quijt ende Vrij.

Item int jaer M. CCC. ende VIII. soe warden over al die Templiceren door gheslaghen: Ende een jaer daer na, soe warden over al gebrant die beslechte luden, ende hadden in geset over al t folc te verghewene.
 Neemt

Neemt van eenen meeser t hoeft,
 Ende van sll. Craijen des geloeft,
 Ende t hoeft van sll. Vincken
 Daer moelhdij die dier tijt bij dincken } Chocullum.

Item, Dufent driehondert ende vijftien
 Mocht men jammer van honghet aentien } M.CCC.XV.

Item, Dufent ccc. twintich ende een,
 Soe wate geleit die eerste steen
 An't hinde sinte Gheertrudenberghen,
 Hem die't noode sien te terghen.

In den jare ons Heeren Jhesu Christi M.CCC. ende XXii. des sommen=
 Daechs na sinte Mathelus Daghe, soe troet die Grave Reinhouit van
 Gelre metten brünen hoefde tot Hoefelt, daer die van Lijc ende van
 Huij warden verslaghen ix^m man, ende daer bleef vander Gelrese
 Lijde, Heer Robrecht van Arckel, Hubert Scene van Culemburck,
 Die Heer van Oeije, ende veel goeder luden met hem. Ende in dit
 vaers vindijt t Gaer ons Heeren;

Hoefelt firmimi cruciantur vi Leodini

Of bij dese vaersen.

Dufent

Dulent ccc. xx. ende twee
 Soe gefeide menighe Jüdiker was,
 Tot Hoefelt op dat velt
 Daere menich bleef ongetelt:
 Ende Piscep Atof van der Mare
 zeghen hem street mit here scare,
 Oopten dach sinte Firmijn,
 Als dit vaets voren seit sint Latijn.

Dese Grave Reynoud wart hier na Hartoech. Hij was vroem, machtich
 ende wijs; ende hij hadde ~~eenen~~ te wive des Coninx Edinwarts Suster
 van Ingelant, Daer hij bij hadde ii Sonen, eenen Reynout, ende eenen
 Edinwart.

In jaer ons Heeren M. CCC. ende xxvi. soe was er eenen camp
 gevochten van eenen Smijt ende van eenen Jode tot Camerijc, welke
 gode dat beelde van Marien veel smadenijse dede, ende gedaen hadde,
 Ende bij miracule onser Liever Vrouwen, die Jode verlost ende
 wart geslept onder die galghe. Ende een jaer daer na soe wart
 Hartogch Lodewijc van Boeyeren gecronet tot eenen Roemfchen Key-
 sere.

In jaer M. CCC. ende xxviii. die Coninc Philips van Francijc
 quam met groete moghentheit in Vlaenderen, ende in sijne hulpe soe
 quam die Grave Willem van Hollant, die sijn tenten opflock bij
 Caspel

Casfelberghe, om dat hij wat goets tuschen Daengen woude tuschen
 beide partijen. Die Vlamingen haestedaer hem zeete van den berghe
 weder te comen, ende meenden den Coninc te overvallen onver-
 hoets in sijne tenten doot te slaen. Als Grave Willem dat ver-
 nam, ghloot hij haesteliken sijn bannieren te ontwinden, ende
 die trompetten te blafen, ende dat verwoede volc te striden te ge-
 moeten. Ende als die ii. partijen vergadert waren in een ende ar-
 beijden zeete om den lof te vercrighen ende den Rege, daer wart dese
 edel Prince ter aerden geslaegen, daer stoent hem ~~te~~ ^{te} ~~be~~ ^{be} ~~welike~~ ^{welike} ~~by~~ ^{by} Heer
 Jan van Arkel, Philips van Wasenaer, Heer Albert van Egmonde, Heer
 Dietic van Breesoen, Heer Aernout van Cruningen, Jan van Haemfte,
 Heer Jan van Poelanen, Remmerswale ende Wateringe, ende Heer
 Willem van Duvenwoerde, Ten lesten soe warden die Vlamingen
 soe seete vermoijt, dat sij den strijt verloten, ende daer warden ver-
 slaegen by ^{den} Vlamingen. Dese bloedige strijt gesiede opten
 xiiii^{den} dach van Augusto.

Dusent. ccc. xx. ende acht
 Soe wast datmen tot Casfel vacht,
 Daer Franctije wan ende Vlaendeten verloes
 Dies salmen gedencken altoes.

yzem

Item, int jaer duylent CCC. ende xxxix. soe warr Valkenburch verloten van Hattoech Jan van Brabant die Derde.

f 1334.

Item, int jaer M. CCC. ende xxxiii. soe was die groete vliet op sinte Katherinen avont; daer menich mensche verdrencte.

Int jaer ons Heeten M. CCC. ende xxxviii. Die Coninc Eduwart van Ingelant bereyde hem tot oerloghe zeghen den Coninc Philips van Francrijck, ende hij fande over in Germanien den Biscop van Lincol an den Keijser Lodewijc van Beijeren ende an Hattoech Jan van Brabant; anden Hattoech Reijnoit van Gelre sijn swagher ende an andere vele Vorsten ende Heeten in sijnre hulpe, ende dienden desen Coninc van Ingelant om soude, ende dede den Coninc van Francrijck groete schade. Hij toech voer Camerijck, ende besette oec mede Bootric, ende desen Coninc van Francrijck leet groete schade.

Item, in dit selve jaer op sinte Maertijns daech na heijlich misse, soe was noch een strijt tuschen die Francoijzen ende die Ingelschen bij Aternen, ende die Ingelsche wonnet; Ende noch daer na in ii. jaren soe freede die Coninc van Ingelant Eduwart tegen die Coninc van Francrijck, ende die Coninc van Ingelant want, ende desen strijt warr ghevochten int Swin.

Als

Als men M. CCC. jereef
 Ende xl. effen doot bleef
 Menich man doot int Swin,
 Op Sint Jans avont meer noch min.

Item, jnt jaer ons Heeren M. CCC. ende xlii. soe gheschiede een
 mijsdadel van onser liever Vrouwen, ende van den heijlighen Sacre-
 mente tot Amsterdamme van den Brande. Ende in den selven
 jaere Brande Machelen op dat heijlich Sacraments avont negen-
 werf op eenen dach, in Duiwels name. Ende in den selven jaere
 was een groet aertbewinge in Hollant, die voertdijkende in cor-
 ten jaeren daer na een gruwelicke plaghe toe comende als ghy
 hier na wel hoeren sult.

Jnt jaer ons Heeren M. CCC. ende xlv. die Graef Willem van
 Hollant lach voer die Stat van Utrecht also langhe dat sij hem op-
 gaven in genaden, ende quamen teghen hem wt hant bij hant bejde
 man ende wijf ende sochten genade.

Item, jnt jaer ons Heeren M. CCC. ende xlviii. Coninc Jan van Be-
 men, ende die Biscop van Luidic, ende die Grave van Vlaenderen, ende die
 Hartoech van Bourgondien, ende die Grave van Artoijs metten besten
 van Franckrijc ghingen liggen voer Calis. Jnt den

Item, jnt jaer ons Heeren M. CCC. ende xlvi. die Paus Clemens, die Sesta,
 die goede heijlighe Predicaer predicte menich goet sermoen dat hij selve
 dicht ende copuleerde, hij was milde, goedertieden, seamel, ende gemadich;
 ende alle die tot hem quamen, die beladen waren, die hoerde hij gaerne, hij
 en liet nijement onghetroest van hem gaen met ijdelte tale, dies nootlic
 te doen hadde, hij wijde Kaerle, des Coninx Jans sone van Behemant tot
 eenen Roemfchen Keijser, nochtans dat die Coninc ende Keijser Loewijc
 van Preijeren leefde. Ende dese Keijser Kaerle die vierde leyde dat Studium
 tot Praghen, dat gepreviligieert was van den Paus Innocencius die Sesta.
 Ende dese goede Paus vercorre ende verleyde dat gulde jaer van C. jaer op
 vijftich.

In den selven jaere, die Coninc Andries van Cecilien, des Coninc
Brieder van Hongeren, wart geworcht van sijnen Wive die Coninginne
Johanna, also dat die Coninc van Ongheren al't Land destrueerde
Napels.

Item, in dat selve jaer M. CCC. ende XLVIII. die Hartoock Reijnoūt
van Gelder Heer Edinwaerts Brieder, freed tot Thorines tegen die Jüdiker
hij want hem af, ende wart daer Ridder geslaghen van Heer Sandier
van Eijl. Ende der Jüdiker waren verslaghen bij XX^m. Ende in dit
vaer vindijt't jaer ons Heeren wat men screef: Ex Rex Lamberti praxe
dis grex nit ecce.

Dusent. CCC. XL. ende acht,
Die Biscop teghen Jüdich vacht,
Toot Thorines op Haspegowen,
Mocht men den Hartoock van Gelder scouwen,
Die daer meniger Jüdiker versloeth,
Daer Porabant hadde zeer om loech.

Item, in den selven jaere tect Keijser Lodewijc van Breijeren zaghen na
een wilt swijn, ende hij viel van sijnen paerde, ende hij starft. Een jaer
daer na doel sloech men die joden over al, ende in den selven jaere ghin-
gen die Crisisbrieders.

int jaer

Int jaer ons Heeren M.CCC. ende ~~1572~~ L. soe rezen ii. pattien in
 Hollant, daer den gemeen Lande groot ongeval of comen is, Die een
 pattie noemtmen die Hoex, daer die Overste of waren, die Heer van Borevoen,
 die Heeren van der Sacke, die van Binchoff, ende anders veel Ridderen ende
 Knechten. Die ander pattie die noemtmen die Cabelliaüs, daer die Overste
 of waren, die Heer van Arckel, die Heer van Egmonde, Heer Gheeratt van
 Eemskercke, ende andere vele Ridderen ende Knechten. Dese pattien
 sichten in Hollant roef ende brant, ende vinghen ende sloeghen die een
 doen anderen, dat daer voren in Hollant noijt en ghesche. Die Cabelliaüs
 ontboden heimelic Hattoech Willem, ende quam al heymelijcken
 in Hollant, ende wate gehult ende ontfangen van den Steden van Hollant,
 Ende als die Hoex pattien dat saghen, besatten sij haer Casteelen ende
 voren van rouwen totter Keijserinne Margariete, ende claechden haren
 noot. Die Cabelliaüs droghen over een mitten Steden van Hollant,
 ende besaten die Hoex Casteelen, ende wonnente in eenen jaer XVII.
 ende worpense alle neder. Die Keijserinne dit vernemende was zeer
 toornich ende ontboot Hattoech Willem met toornen moede, wat hij hem
 onderwant haer Heerlicheit. Die Lone ontboot weder dat die Heerlicheit
 sijne ware, ende dat sijse hem overgegeven hadde met hande, met monde,
 met brieve, ende met zeghel. Daden quamt also verre, dat die Moeder
 ende 't kint malcanderen dach beseyden te stiden met Scepen opter
 Maen

25.

Masen t'uschen den Briele ende t' Sevrassenfande om die Heerlicheit
 van Hollant. Die Keijserinne brochte wt Frieslandt veel goeder liden
 ende wt Henegouwe ende dat meeste deel wt Zeelant. Die Sone brochte
 in sijn hulpe die Hollanders ende wt Zeelant, Vroide Machtelt van Voerne
 met haren hulpers; Ende Heer Gheerart van Haerlem, ende Heer Jan van
 Cuilenburch met veel goeder Ridderen ende knechten uten Lande van
 Gelve, ende daer boven suten Lande. Die strijt wart groot ende bitter
 om den reeghe te cryghen, mer int leste soe verloet die Keijserinne.
 Daer bleven veel Inghelphen, ende der Vrouwen Maerscalc ende die goede
 Heer Cotten van Renisse, ende Heer Floris van Haemstede. Daer bleef ge-
 vanghen van der Vrouwen weghe Heer Dieric van Breeroen, ende
 veel goeder liden bij hem. Dese bluedighe strijt gesiede, t'uschen die
 Moeder ende t'kint, op sinte Maertijns dach t'andacio, doemen screef
 M. CCC. ende li. Daer na wart dit oerloghe gesoent, soe dat die Keij-
 serinne behilt Henegouwen tot haren live. Ende die Sone bleef grave
 van Hollant, Zeelant, ende Vrieslandt. Hier vindi in hoemen t'jaer ons
 Heeren screef:

Man Cop yn Cool.

Int jaer ons Heeren M. CCC. ende Lxi. waren ii. pattien in Gelve
 landt; Die een hieten die Heekers ende bleven bij des Hartoock Reynoud;
 ende die ander hieten Bronchoth ende bleven bij Hartoock Edwaert.
 Die

Den 4 Julij.

Die Hartoech Reynoit toech wt met synen vrienden voer Tiel, ende sloch daer op syn tenten, om dat sij met Joncker Edinwaert seer partijden ende als Joncker Edinwaert dit vernam, vloeg quam hij met synen vrienden binnen Tiel, ende toech zeghen hem wt ende streef tegen den Brueder, ende want hem af ende vinc hem. Daer bleven door van die Heers partie, Heer Ewert van Ulst, Erfmaetscale des Lants van Helre; Aloff van Luthem, Boorte van Hinmen, ende nreers edele luden. Desen strij gheschiede op sinte Urbanus dach inder Meije. Ende Joncker Edinwaert sloede Hartoech Reynoit synen Brueder inder Vanghemisfen x. jaer lanc. Ende dese Joncheer Edinwaert was Heere x. jaer, ende hij maecte syn Lant alsoe veijlich als noijt Heer voren of na.

Item, ynden jaer M. CCC. ende lxxii. opten xv. ten dach van Decem-
bri, soe was een alte hooghen water over al in't Nederlant. Ende int
jaer van lxxix. soe was een alte groeten sterfte in Hollant, ende een
groet dier tijt.

Int jaer M. CCC. ende lxxi. opten santen dach Thijmothei, soe
streef die Hartoech Wenselijn van Brabant tot Boordwijke, zeghen
den Hartoech Edinwaert van Helre, ende zeghen den Hartoech Willem
van Gulic; Daer Hartoech Edinwaert van Helre door ghescoten wort
in syn oyle; ende die Hartoech van Brabant wart gevanghen van
den Hartoech van Gulic, ende lach op Nijdeggen gevangen, alsoe langhe
dathij

+ Braeswijker.

Nijmegen.

Dat hij quite warr, Ende Bij desen vaerse vintmen't jaer ons Heeren
warrmen fereef.

Simphoriani Luce Borabani vi occidentunt. 1371.

Item, jnt jaer van lxxxiii. soe was dat groete opwater op sinte Vic-
toers dach. Ende inden selven jaer waren die Danffers, ende warden
alle beseten van den vrant, ende spronghen datte botten.

Jnt jaer M. CCC. ende lxxxvi. op die festen dach van Junio soe starr
die edell Prince van Waels. Ende ii. jaer daer na soe beghan die oorloghe
van Vlaenderen. Ende jnt jaer van lxxxix. soe toech Hartoock Wense-
lijn van Borabant voer soven, ende ghamen hem te genaden.

Item, jnt jaer M. CCC. ende lxxxxi. warr die Heer van Aengen, ende
die Heer van Montengijs in Oestervant doot geslaghen voer Ghent. Ende
inden selven jaer op sinte Katherinen avont des dachredacchs daer na soe
freet die Coninc Kaerle van Francryc tot Roosbeek zeghen die van
Ghent, ende die Coninc want hem af, soe datter van Ghent verflaghen
warden xxv. m. ccc. ende lxxv. man. Ende in desen vaersen vintdijt't jaer
ons Heeren:

Suustervinc, vleermius, nachtegael,
Bij desen voghelen soe warrmen wael,
Hoemen't jaer ons Heeren las,
Doe die stijt. tot Roosbeke was.

Item, jnt jaer ons Heeren M. CCC. ende lxxxxiij. opten denden dach
van Meijel, opleenen Saterdach, soe streden die van Gent jeghens Grave
Lodewijc

Lodewijc haren Heere, ende women Potugghe, ende die Graave ontglam nauwelic tot Rifele.

~~Item~~ Item Jnt jaer daer na soe streden op genen Maendach na Sacrem~~ent~~ dach, die Inghelsche yeghens Westvlanderen tot Duinckerke, ende die Vlamingen werlotent ende warden alle verflaghen vanden Inghelschen. Ende in den selven jare soe starf Hartoek Wenselijn van Babant, op onser Vrouwen dach conceptio. Ende Graef Lodewijc van Vlaenderen starf opten drie en vichtichsten dach daer na.

Item Jnt jaer ons Heeren M. CCC. Lxxxv. opten vichtiendan dach van Julio, Diemen hier Divisio Apostolorum, soe wan die Conine Kaetle van Franerijc den Damme siutms hant; ende daer was Graef Willem van Hollant Ridder geslaghen van Hartoek Philips van Bourgondien. Ende in den selven jare, soe wart die paijs van Vlaenderen gemaect achte daghe voer Kerstdach.

Jnt jaer ons Heeren M. CCC. ende Lxxxvii. soe besatde Priscop Floris van Utrecht des daechs na sinte Gregorius dach Montferde, daer die Priscop voten steden een groete blijedid wel. xiii. pont swaer wagg, ende xvii. groete steenbosjen, daer die meeste of scoot cc. pont, ende lach daer voren xvi. weken, ende binnen desen tijt quam Priscop Arent van Hoorne, die doe ter tijt Priscop tot Audic was, die een Oem van des Princhgraven Wijf was, [en soende ket].

Jnt jaer

t. Nifterick.

Int jaer ons Heeren M. CCC. ende lxxxviii. opten festen dach ⁽²⁹⁾
van Julio, dat was opten Santen dach Johannis et Pauli Heremite,
soe streef die Jonghe vromen Hartoock Willem van Gulic ende van
Gelwe tot Niffric op ter Mafen zeghen die Brabanters, ende hij want
hem af. Ende in desen vaerse vint d'ij t jaer ons Heeren wat men screef:

Een Maerle, twee Struub, ende iii. Vincken,
Dese drie voghelen doen ons gedincken
Dat Hartoock Willem tot Niffric streef
Van Gelwe, daer Brabant stadel leet.

Item, ynden selven jaere soe lach die Coninc Kaerle van Francric
ynden Lande van Gulic met xx^m Ridderes ende knachten. Dacht Hartoock
Willem in den veldet tot hem opnam, ende verootmoedichde sijn
selven, ende soende daer onatten Coninc. Ende ynden selven jaere
starf Hartoock Willem Keijser Lodewijcx Sone van Treijeren tot Ca-
nout in Henegouwen.

Int jaer M. CCC. ende xciiii. opten sevendenden dach van Junio soe
streden Joer Cleve Hartoock Willem van den Boerghe, joncheet Keij-
nout van Gulic, die Grave van Salinen in Westanric, die Heer
van Heinsberch, die Heer van Westenburch, met veel goeder Rid-
deren.

deren ende knechten, tegen Graef Aloff van Cleve ende tegen sijnen
 Broeder den Grave Dieric van der Merc. Die Cleefse wonoment ende
 floghen ende vinghen alle die andere.

Int jaer ons Heeren M. CCC. ende xcv. soe lach die Priscop
 Fredericus van Utrecht die fests voer Coevoerden, ende hij gavent op
 behouden haer lijf ende haer goet, Ende in desen selven vaersfen
 soe machmen vinden dat jaer ons Heeren:

Coevoerd pagnarius
 Traiectensis Fredericus
 Presul ut optavit
 Per honorem superavit.

Item, Int jaer ons Heeren M. CCC. ende xcvi. soe toech Hattoech Adel-
 grecht van Boeyeren ende van Holland, met eenen groeten here in die
 Cuijntre in Vestvieslant, daer hij streefte teghens die Vriesen, daer sij
 alle verflaghen waren, ende die Grave quam weder met groeten
 eeren ende waerdicheit in Hollandt.

Item, Int jaer M. CCC. ende xcviij. laghen die Prabananders ende
 die Luidikers voer Rietmonde.

Item, Int jaer ons Heeren M. CCC. ende lxxvi. soe lach die edele
 Jonghe Prince van Charlos des Hattoechs van Bourgondien Sone
 voer die Stad van Dienant, leggende inden Lande van Luic, dat
 onoverwinklic was, als men seijde nochtans soe want men hem af
 stutender hant ende watt geslecht nevens der aerden. Ende bij dese
 vaersfen moechdij vinden Int jaer ons Heeren:

Arm Dienant spiritich qualic bedacht } M. CCC. lxxvi.
 Hoverde hevet } dij te nijete gebracht }

Einde.

